

Χ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Θ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ
Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ, ΣΤ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ - Σ. ΔΟΥΦΕΞΗ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ Α/Β

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΑΘΗΝΑΙ 1969

H

6

ΚΕΤ

Σημειώσεις (α.)

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΔΩΡΕΑ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΤΕΡΓΕΙΑ
ΔΩΡΕΑ

Η 6 ΝΕΙ
Χ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Θ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ
Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ, ΣΤ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ — Σ. ΔΟΥΦΕΞΗ

Δημήτρης Παράσκευος (x)

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ
ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΤΑΤΟ
21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

O. E. A. B.

3939 1969

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1969

002
WNC
ET2B
12

ΑΝΑΤΙΘΕΜΑΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ

Α' ΤΥΠΩΣΙΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΕΚΔΟΣΗ 1984

ΑΘΗΝΑ 1984

1. ΥΠΟΘΗΚΑΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΤΥΡΤΑΙΟΥ : ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΡΙΟΝ ΣΑΛΠΙΣΜΑ

Τί τιμή στο παλληκάρι, όταν πρώτο στη φωτιά
σκοτωθῇ γιὰ τὴν πατρίδα μὲ τὴ σπάθα στὴ δεξιά.
Πόσο λυπηρὸ ν' ἀφήνῃ τὴν πατρίδα τὴ γλυκειά,
τὰ καλά του τὰ χωράφια καὶ νὰ ζῇ μὲ διακονιά,
μὲ γονιὸ νὰ παραδέρνῃ, μὲ γυναῖκα ὁμορφονιά,
μὲ γερόντισσα μητέρα καὶ μ' ἀνήλικα παιδιά.
Κι ἀπ' τὴ στέρῃσι καὶ φτώχεια ὅπου πᾶν, ὅπου σταθῇ,
νὰ γνωρίζῃ ὅτ' εἶναι σ' ἄλλους ἢ ζωὴ τοῦ μιστή.
Νὰ ντροπιᾶζῃ τὴ γενιά του, νὰ ντροπιάζεται κι αὐτός,
καὶ ποτὲ νὰ μὴν τοῦ λείπῃ ἀπ' τὰ στήθη ὁ στεναγμός.
Τέτοιον ἄνθρωπο καθέννας ζωντανὸ καταφρονᾷ,
μὴδ', ἀφοῦ στὸν τάφο πέσῃ, τ' ὄνομά του μελετᾷ.
Μέσ' στὴ μάχῃ ἄς χυθῶμε ὅλοι μ' ἀροβὴ καρδιά,
στὴ φωτιά, παλληκαράδες, γίνετ' ὅλοι ἓνα κορμί,
στὴ φωτιά μὴν ντροπιαστῇτε σὰ φυγάδες, σὰ δειλοί.
Λεοντόκαρδο τὸ στήθος καθενός σας ἄς φανῇ,
τοὺς ἐχθρούς σας πολεμώντας μὴν ψηφάτε τὴ ζωή.
Τί ντροπὴ! ντροπὴ μεγάλη! ἀπὸ πίσω νὰ 'ναι ὁ νιός
κι ὁ ἀδόνатыς ὁ γέρος νὰ πεθάνῃ μπροστίνος,
ποῦ 'χει κάτασπρα τὰ γένεια, κάτασπρη τὴν κεφαλὴ
καὶ σὰ χόματα ν' ἀφήσῃ τὴν ἀδούλωτῃ ψυχή.
"Ὅλ' οἱ κίνδυνοι, οἱ πολέμοι, ὅλοι πρέπουνε στὸ νιό,
ναί, στὸ νιό πολέμοι πρέπουν, ποῦ τὸ σῶμα ἔχει ἀνθού.
"Ἄς ριχτῇ μπροστὰ στὸ γέρο κι ἀσεπτός ἄς στιλωθῇ,
καὶ τὰ δόντια του ἄς σφίξῃ, μέσ' στὸ αἷμα ἄς κλιστῇ.

Μανόφρασις Σπ. Τρέσανη

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Ὁ ΝΕΟΙ τοῦ Γένους, σὺς, τοὺς ὁποίους ἐπαράβαλαν μὲ τὴν ἐα-
ρινὴν ὥραν τοῦ ἔτους, διότι καὶ ἀληθῶς τῆς ἡλικίας σας τὸ ἄνθος ὀμοιά-
ζει τὸ ἀνθρῶν ἔαρ.

Ἄλλὰ τὰ ἄνθη ὑπόσχονται καὶ καρπούς, καὶ τούτους ἀπαίτεῖ, τοὺς τοὺς ἐλπίζει ἀπὸ σῆς ἢ ἐρημοθεῖσα ἀπὸ τὸν ἀγρίον τύραννον πατρίς σας. Μὴ ματαιώσετε τὴν ἐλπίδα της.

Τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς νέους, ὅσοι ἕως τώρα ἐδράματε εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος, οὐδ' ἐροβήθητε νὰ κενώσετε τὰς φλέβας σας ἀπὸ τὸ αἷμα, διὰ νὰ ἐκδικήσετε ἕσα αἵματα θρώων ἔχυσε καὶ χύνει καθ' ἡμέραν ὁ παράνομος καὶ ἀνανδρος τύραννος τῆς Ἑλλάδος...

Οἱ ἕως τῆς ὥρας ταύτης ἀγῶνες σας εἶναι λαμπροί· τὸ ἐλευθερωθὲν μέρος τῆς Ἑλλάδος ἐγεύθη τοὺς ἐλπιζομένους ἀπὸ τὴν ἡλικίαν σας γλυκοὺς καρπούς καὶ καυχᾶται ἡ πατρίς σας εἰς τὴν γέννησιν τοιούτων τέκνων.

Ἄλλὰ σῶς μένουν ἄλλοι ἄ σ υ γ κ ρ ῖ τ ω ς ἐ ν δ ο ξ ὅ τ ε ρ ο ι τοῦτων ἀγῶνες, ὧ γενναῖα τέκνα τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τῶν παρόντων ἡλευθερώσατε τὴν Ἑλλάδα, τῶν δὲ νέων ἀγῶνων σκοπὸν πρέπει νὰ προβάλετε τὴν φύλαξιν τῆς Ἑλευθερίας, φύλαξιν δύσκολον καὶ διὰ τοῦτο προσοχῆς πολλῆς ἀξίαν.

Οἱ πρότεροί σας ἀγῶνες ἐκθάρισαν τὸ ἔθνος τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὴν παρουσίαν τοῦ τυράννου, σῶς μένει τώρα ὁ μέγας ἀγὼν, νὰ τὴν καθαρίσῃτε ἀπὸ τὸν μολυσμὸν τῆς ἀδικίας του, βάλλοντες εἰς τόπον αὐτῆς τὴν Δικαιοσύνην, τὴν μητέρα τῆς Εἰρήνης...

Ἄδ. Κεραῆς

ΜΕΓΑΛΟΙ ΑΝΔΡΕΣ — ΜΕΓΑΛΟΙ ΛΟΓΟΙ — ΜΕΓΑΛΑ ΕΡΓΑ

Ὅτε ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐφθίσεν εἰς τὸν ποταμὸν Ὑφραϊν, ἐξηκριβώσεν, ὅτι πρὸς Δ. τοῦ ποταμοῦ εἶναι χώρα μεγάλη καὶ εὐδαίμων, ὅτι αὐτὴν κατοικοῦν λαοὶ πολεμικοί, ὅτι ἐκεῖ εἶναι ἐλέφαντες πολλοί, μεγαλύτεροι καὶ ἀγριώτεροι τῶν ἄλλων.

Καὶ ὑψοχαιρτήθη πολὺ, διότι διέβλεπε νέον στάδιον πολεμικῆς δόξης. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ διαβῇ τὸν ποταμὸν καὶ νὰ προχωρήσῃ.

Ἄλλ' οἱ στρατιῶται του, οἱ ὅποιοι ἐπολέμουν συνεχῶς ἐπὶ οὐκ ὀλίγα ἔτη, εἶχον ἀποκάμει. Καὶ ἐπιθυμία κατέλαβε τὴν ψυχὴν αὐτῶν νὰ ἐπαυλῶσιν πλέον εἰς τὴν πατρίδα, πλησίον τῶν γονέων, συζύγων καὶ τέκνων αὐτῶν.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος κατενόησε καλῶς τὸ πρᾶγμα καί, πρὶν γίνῃ ἡ παραχῇ καὶ ἡ ἀθυμία τῶν στρατιωτῶν μεγαλυτέρα, ἐκέλευσε τοὺς στρατηγοὺς εἰς συναθροίσαι καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς :

— Ἄνδρες Ἕλληνες καὶ σύμμαχοι, βλέπω ὅτι τώρα πλέον δὲν με ἀκολουθεῖτε εἰς τοὺς κινδύνους μετὰ τὴν ἰδίαν προθυμίαν. Σὺς ἐπέλεσα λοιπὸν ἐδῶ με σκοπὸν νὰ σᾶς πείσω, ὅτι πρέπει νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὸν πόλεμον· ἔάν, ὅμως, πεισθῶ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνῃ τοῦτο, θὰ σταματήσωμεν ἐὼς ἐδῶ καὶ θὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν Πατρίδα.

Ὅσα κατορθώσαμεν μετὰ τοὺς μέχρι τοῦδε κοινούς μας ἀγῶνας, σᾶς εἶναι γνωστά. Κατέχομεν τὴν Ἰωνίαν, τὸν Ἑλλήσποντον, τὴν Φρυγίαν, τὴν Καππαδοκίαν, τὴν Παφλαγονίαν, τὴν Λυδίαν, τὴν Καρίαν, τὴν Λυκίαν, τὴν Παμφυλίαν, τὴν Φοινίκην καὶ τὴν Λιβύην, μέρη τῆς Ἀραβίας, τῆς Συρίας, τῆς Βαβυλωνίας, τῆς Σουσιανῆς, τῆς Περσίας καὶ ὅλας τὰς χώρας μέχρι τοῦ Τανάιδος ποταμοῦ καὶ πέραν τοῦ Ἰνδοῦ Κανγέσου.

Τώρα διατὶ διατάζετε νὰ προσθέσετε εἰς τὸ κράτος μας καὶ τὰ ἔθνη, τὰ ὅποια ἐκτείνονται πέραν ἀπὸ τὸν Ὑρασίον ποταμόν; Ἡ φαβέισθε, μήπως προβάλλουν ἀντίστασιν οἱ βάρβαροι; Δὲν βλέπετε ὅτι ἄλλοι μὲν ἔρχονται καὶ ὑποτάσσονται ἐκούσῳ, ἄλλοι δὲ συλλαμβάνονται αἰχμάλωτοι, ἄλλοι δὲ φεύγουν καὶ ἀφήνουν εἰς ἡμᾶς τὴν χώραν τοῦ ἔρημου, τὴν ὅποιαν ἡμεῖς δίδομεν εἰς τοὺς συμμάχους ἢ εἰς ὅσους μᾶς παραδίδονται ἐκούσῳ;

Οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες νομίζω ὅτι ἔχουν πάντοτε τοὺς κόπους ὡς σκοπὸν τοῦ βίου των. Διὰ μεγάλων κόπων κατορθώνονται τὰ καλὰ καὶ μέγала ἔργα.

Ἐάν, ὅμως, σταματήσωμεν ἐδῶ τὴν ἐκστρατείαν μας, φοβεῖμαι μήπως μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μας οἱ ἐλεύθεροι ἐκείνοι λαοὶ παρακινήσουν εἰς ἀποστασίαν τοὺς ὑποτεταγμένους. Καὶ τότε ὅλοι οἱ ἀγῶνες θὰ ματαιωθῶν. Τότε θὰ παραστῇ ἀνάγκη πάλιν ἐξ ἀρχῆς νὰ επιχειρήσωμεν νέας ἐκστρατείας καὶ νὰ ὑποβληθῶμεν πάλιν εἰς νέους ἀγῶνας καὶ νέους κινδύνους.

Ἄνδρες Ἕλληνες καὶ σύμμαχοι, οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες καὶ ὅταν εὐρίσκονται εἰς τὴν ζωὴν, εὐχαριστιούνται νὰ κοπιᾶζουσιν καὶ ὅταν ἀποθάνουν ἐγκαταλείπουν δόξαν ἀθάνατον.

Ἡ δὲν ἐνθυμεῖσθε ὅτι ὁ Ἡρακλῆς, ὁ πρόγονος ἡμῶν, οὐχὶ μόνον εἰς τὴν Τίρυνθα ἢ εἰς τὸ Ἄργος ἢ εἰς τὴν Πελοπόννησον ἢ εἰς τὰς Θήβας ἐβασεν εἰς τιαχίτην δόξαν, ὥστε νὰ γίνῃ ἢ νὰ νομίζεται Θεός;

Καὶ ἡμεῖς τί καλὸν θὰ ἡδυνάμεθα νὰ κατορθώσωμεν, ἔάν ἐκαστὴ

μεθα εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ ἐθεωροῦμεν ἀρκετὸν μόνον νὰ φυλάσσωμεν τὰς οἰκίας ἡμῶν ;

Καὶ ἐὰν μὲν σεῖς μόνον ἐκσιπιάζετε καὶ ἐκινδυνεύετε, ἐγὼ δὲ ὁ ἀρχηγὸς σας ἀπέφευγον πάντα κίνδυνον, τότε θὰ εἴχετε δικαίον νὰ παραπονήσθε.

Ἀλλὰ τώρα βλέπετε ὅτι ὅλοι ἐξ Ἰσοῦ ὑπαβαλλόμεθα εἰς τοὺς ἰδίους κόπους καὶ εἰς τοὺς ἰδίους κινδύνους, τὰ δὲ βραβεῖα εὐρίσκονται εἰς τὸ μέσον ὅλων, ὅσοι ἀγωνίζονται. Καὶ ἡ χώρα, τὴν ὅποιαν κατελάβομεν, εἶναι ἰδική σας, καὶ σεῖς σατραπεύετε αὐτῆς, καὶ ἀπὸ τὰ χρήματα τὰ περισσότερα δίδονται εἰς σᾶς.

Καὶ ὅταν θὰ κυριεύσωμεν ὅλην τὴν Ἀσίαν, τότε σᾶς ἐκρίζομαι ὅτι θὰ σᾶς φορτώσω μὲ ἀγαθὰ τόσα, ὅσα δὲν φαντάζεται κανεὶς ἀπὸ σᾶς. Καὶ ὅσους μὲν θέλουν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πατρίδα των θὰ φροντίσω νὰ τοὺς ἀποσταλῶ ἢ καὶ θὰ τοὺς ὁδηγήσω ἐκεῖ ἐγὼ ὁ ἴδιος, ὅσους δὲ θέλουν νὰ μένουν θὰ τοὺς καταστήσω ἐλεητοὺς εἰς τοὺς ἀπερχομένους.

Π. Ν. Οἰκονόμου

ΤΡΕΙΣ ΓΕΝΕΑΙ

« Ἀμμες πόκ' ἡμεις ἀλκιμοὶ νεανῖαι.

Ἀμμες δὲ μ' εἰμές, αἱ δὲ λῆς, παῖσαν λαβέ.

Ἀμμες δὲ γ' ἐσσόμεθα πολλὰ κάρσους ».

Γενιά, ποὺ χρόνους καὶ καιροὺς εἶχες πιστὰ συντροφία
στὰ κορφοβούνια τοὺς αἰτούς, στὰ πέλαγα τοὺς γλῆρους,
κι ἀπὸ τῆς κόνης τὸ φίλ κι ὡς τὸ φίλ τοῦ τάφου
διπλὴ λαχτῆρα σ' ἔθρεψεν : ἡ Πίστι καὶ ἡ Πατρίδα !
Καὶ σὺ, γενιά ἐβλάστησες στὸ γέρινο κορμὸ τῆς
καὶ δὲν ψηφῆς φθινόπωρο τὰ φύλλα σου νὰ ρίξῃ,
γιατὶ τὰ μαρμαρόδεσα μαρμαροχίτρα ἡ Δόξα !
Καὶ σὺ, γενιά νικητρίστει, δευλὸ ξεπεταρόδι,
ποὺ παρατύνοντας τὴ φωνὴ πετῆς ὀλόγυρά τῆς,
γὰ νὰ 'σαι πάντοτε κοντὰ στῆς μένης σου τὰ χάδια !

Ὡ τρεῖς γενιές καλὲς καὶ χρονοκαταλήτρες,

ἡ χθεσινὴ κι ἡ σημερινὴ κι ἡ αὐριανή, σᾶς εἶδα
 τίς τρεῖς μαζί στὸν ὕπνο μου, στὴν ὕπνοφантаσία μου.
 Λαγκαδία, βράχοι καὶ βουνά καὶ πέλαγα καὶ κάμποι,
 σὰν νὰ ᾿χαν σμίξει ὅλες μαζί τίς χάρες τῶν καθένα
 κι ἔκαναν κάτω ἀγνωρίστο, σὰν ἔξω ἀπὸ τὴν πλάσι.
 Κι ἐκεῖ — ξάστερο τ' ὄνειρο — κι οἱ τρεῖς γενιές ἀντάμα
 τριπλὸ τραγοῦδι ἔλέγανε, τριπλὸ χορὸ εἶχαν στήσει.

Κι ἔλεγ' ἡ χθεσινὴ γενιά μὲ μιὰ φωνὴ καθάρια:

- Ἦμαστε κάποτε κι ἐμεῖς καὶ νιοὶ καὶ παλληκάρια,
 κι ἂν σιλλάβοι ἐγεννηθήκαμε, δὲν ἤμαστε καὶ δοῦλοι.
 Τὸν ὕπνο δὲ χορτάσαμε· τὴ νύχτα καρασοῦλι,
 τὰ ξημερώματα χορὸ καὶ τὴν ἡμέρα μάχη
 ἀπὸ κλεισούρα σὲ γιγρεμὸ κι ἀπὸ κορυφὴ σὲ ράχη.

.....
 Ὡς ὅτου πιά μὲ τὸ αἷμα μας, ποὺ χόνονταν πλημμυρὰ,
 τὸ σάβανο τῆς Λευτεριάς τὸ κάναμε πορφύρα,
 κι ἀφοῦ τὴν ἀναστήσαμε σ' ἀφθαστο μετερίζι
 μὲ τὸ νερὸ τ' ὀθάνατο, ποὺ ἡ Πίστις ἀναβρῦζει,
 κορώνα τῆς φορέσαμε στ' ἀχτινωτὸ κεφάλι,
 κορώνα, ποὺ ὁμορφότερη στὸν κόσμο δὲν εἶν' ἄλλη.
 Ζαφείρια τὴ στολίζουμε καὶ τὰ ζαφείρια ἐκεῖνα
 ἔχουν μπριλλάντι ἡλιόφωτο στὴ μέση, τὴν Ἀθῆνα.

Κι ἔλεγ' ἡ σημερινὴ γενιά μὲ μιὰ φωνὴ καθάρια:

- Εἴμαστε σήμερα κι ἐμεῖς καὶ νιοὶ καὶ παλληκάρια.
 Σιλλάβοι δὲ γεννηθήκαμε σὲ ὀλιβερά κρεβάτια,
 στ' ἀπλετο φῶς τῆς Λευτεριάς ἀνοίξαμε τὰ μάτια.

.....
 Ἡ ξενονασία μᾶς ἔρριχνε τὰ δολερὰ τῆς βροχία.
 Γοργὰ ξεχνοῦν οἱ νιοὶ πλοῦτοι τὴν πρωτινὴ τους φτώχεια.
 Πρωτότοκοι τῆς Λευτεριάς καὶ πρῶτοι κληρονόμοι,
 γοργὰ κι ἐμεῖς ἔσχασαμε πῶς μένουν κι ἄλλοι ἀκόμη.
 Ὡς ὅτου ἀκούσθῃ μιὰ φωνὴ καὶ δευτέρη καὶ τρίτη
 μέσ' ἀπ' τῶν ἁγίων τάφων σας τὴν ἐρῇ τὴν κρεπτή.

Ἔτσι στὸ θεῖο πρόσταγμα ποῦ ἔκαμ' ἡ ψυχὴ σας,
φωτιὰ ἦταν τὸ ἀνασφάλωμα κι ἄνεμος ἡ φωνὴ σας.

Καὶ νὰ ἡ γενιὰ ἡ αὐριανή, δαίλῳ ξεπεταροῦδι,
χορεύει ἀναθαρρεύοντας καὶ τέτοιο λῆει τραγοῦδι :

Φιλῶ τὸ χέρι σου, παπποῦ, τὸ χέρι σου, πατέρα,
μὰ ἐμεῖς καλύτεροι ἀπὸ σᾶς θὰ γίνουμε μὰ μέρα.
Ὅ,τι γενναῖο κι ὅ,τι ἱερὸ στὸ νοῦ μας σᾶς ὁψώνει
θ' ἀστράφτη ἔμπρὸς στὰ μάτια μας καὶ θὰ μᾶς τὰ θαμπώνει.
Κι ὅ,τι μικρὸ καὶ ταπεινὸ ἢ στὴν ψυχὴ ἢ στὴ σκέψι
κακοὶ καὶ δίσσετοι καιροὶ σᾶς ἔχουν δασκαλέψει
στὰ θαμπωμένα μάτια μας θὰ χάνεται, θὰ σβήνη,
καὶ δάσκαλός μας κι ὁδηγὸς ἡ νίκη σας θὰ γίνη.

Κι ὅρκο σᾶς κάνουμε βαρὺ, κι ὅρκο ζωῆς, θανάτου,
πὼς γρήγορα μὲ τὸν καιρὸ, στὸ γοργοκύλισμά του,
θὰ φέρομε καὶ μεῖς στερνὸ στολίδι στὴν κορόνα
χρυσὸ δικέφαλον ἀῖτ' ὅ νὰ λάμπη στὸν αἶωνα!

Ἰσα. Πολέμης

Αἱ ΔΙΧΟΝΟΙΑΙ ΔΕΝ ΦΕΡΟΥΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Πρὸς ΟΔΥΣΣΕΑ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΝ

Ἐκ Παρισίων, 17 Ἰουνίου 1824

Υἱὲ τῆς Ἑλλάδος, ἀγαπητέ καὶ γενναῖε τῆς Ἑλληνικῆς Ἐλευθερίας ὑπέρμαχε, Ὀδυσσεῦ!

Ἡ ἐπιστολὴ σου, τὴν ὁποῖαν ἔλαβα τὴν 7 Ἰουνίου τοῦ παρόντος ἔτους, ἐκατάβρεξε τοὺς γηραλέους ὀφθαλμούς μου μὲ δάκρυα λύπης καὶ χαρῆς. Χαρῆς, ὅτι βλέπω τὰ τέκνα τῆς Ἑλλάδος ἀγωνιζόμενα προθυμῶς ν' ἀναστήσωσι τὴν νεκρωμένην ἀπὸ τὸν τύραννον μητέρα των. Λύπης, ὅτι ἅλα τῆς τὰ τέκνα δὲν ὁμοιάζουνσι τὸν Ὀδυσσεά, ἀλλ' εὐρίσκονται πινες μεταξὺ σας, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ καταλάβωσιν ὅτι αἱ διχονοαὶ δὲν θέλουν φέρει ποτὲ τὴν εὐθερίαν ἐκείνην, τὴν ὁποῖαν ἐπιθυμεῖ ἅη ἡ Ἑλλὰς.

Φίλε 'Οδυσσεῦ, τὰ κατερθώμενα καὶ σοῦ καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίων σου κατέστησαν τὴν νέαν 'Ελλάδα ὅχι ἐλυγώτερον θαυραστὴν τῆς παλαιᾶς 'Ελλάδος· σὺς ἔμεινε τώρα νὰ τὴν καταστήσετε καὶ σεβαστὴν, στολίζοντες τὴν μὲ τὴν παιδείαν, ἣτις ἔχει νὰ φέρῃ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀκόλουθον τῆς δικαιοσύνης ὁμόνοιαν καὶ νὰ ἀναγκάσῃ τὰ ἄλλα ἔθνη νὰ σὺς ἀφήσωσιν ἀνεναγλήτους νὰ ὀργανώσωσι τὴν πολιτείαν σας, ὡς εἶναι δίκαιον, ἐπεὶς μόνοι, ἐπειδὴ καὶ σεῖς μόνοι ἐχούσατε αἵματα δι' αὐτήν.

Χωρὶς τὴν ἱερὰν ταύτην ὁμόνοιαν, πίστευσε τὸν γηραιὸν πατέρα σου, υἱὲ ἀγαπητὲ (ἐπειδὴ μ' ἔκαμνε τὴν τιμὴν νὰ ὀνομασθῇ υἱὸς μου), ὅτι καὶ ἐάν παρὰ τὰ ἔως τώρα ἥρωικά σας ἀνδραγαθήματα θεέζεσθε ἀκόμη ἥρωικώτερα εἰς τὸ ἔξῃς ἄλλα, μὴν ἐλπίζετε τὴν ὁποίαν ἐπιθυμεῖτε ἀνεξαρτησίαν.

Ὡ, Θεέ ! τρέμει καὶ τὸ σῶμα μου καὶ ἡ ψυχὴ συλλαγιζομένου τὰ ἐν τῆς διχονοίας ἐνδεχόμενα. Μετὰ τόσας θυσίας, μετὰ τόσους ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους καὶ ὁ Ἀεονίδας καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἤθελαν θανατάσαι, ἀν' ἐπείστερψαν εἰς τὸν κόσμον, ν' ἀναγκάσετε μὲ τὴν διχονοίαν σας τοὺς ξένους, νὰ ὀργανώσωσι τὴν πολιτείαν σας ! Ἐσεῖς νὰ φυτεύετε καὶ μὲ τὰ αἵματά σας νὰ ποτίσετε τῆς ἐλευθερίας τὸ δένδρον, καὶ νὰ ἐκθώσιν ἔξωθεν ἄλλοι νὰ σὺς διδάξωσι πῶς καὶ πότε νὰ γείνεσθε τοὺς καρπούς των ! ! !

Στρατιῶται, Στρατηγοί, Νομοῦνται, Κυβερνήται, πάσης τάξεως πολῖται, ὑποφέρετε νὰ πάθῃ τόσῃν κατασχόνῃν ἢ κοινῇ σας μῆτρη, ἡ 'Ελλάς ; Καὶ ποῖαν χάριν ἔχει νὰ σὺς χρεωστῇ, ὅτι τὴν ἐλευθερώσατε ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἐάν δὲν καταστήσετε καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἀνεξάρτητον μὲ τὸν ἱερὸν δεσμὸν τῆς ὁμοιότητος ;

Ὅσα λέγω, φίλε 'Οδυσσεῦ, περὶ ὁμοιότητος δὲν ἀποβλέπουν κατ' εὐθεΐαν ἐπὶ ἑδαιξας μὲ τὴν ἔως τώρα διαγωγὴν σου ὅτι δὲν ἔχεις χρεῖαν ἀπὸ τοιαύτας παραγγελίας. Ἐνδέχεται, ὅμως, νὰ εὐρίσκωνται μεταξὺ σας τινές, ὅχι κακοὶ στρατηγοί, ὅχι κακοὶ πολῖται, ἀλλ' ἄνθρωποι ἀπατημένοι ἀπὸ φαρμακερὰς συμβουλὰς ἐχθρῶν τῆς 'Ελλάδος· ἄνθρωποι νομίζοντες ὅτι, ὅστις κρατεῖ ὅπλα, εἶναι καὶ ἐλευθερὸς, εἶναι καὶ δυνατός, εἶναι καὶ ἀσφαλής, διὰ τοῦτο μόνον, ὅτι κρατεῖ ὅπλα.

Πλέοντι μεγάλην πλανῶνται οἱ ταλαίπωροι.

Μόνῃ ἡ δικαιοσύνη φέρει τὴν ἐλευθερίαν, τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν· ὅπλα χωρὶς δικαιοσύνην, γίνονται ὅπλα ληστῶν, ζώντων εἰς

καθημερινόν κίνδυνον νά στερηθῶσι τήν δύναμιν ἀπὸ ἄλλους ληστὰς ἢ καί νά κολασθῶσιν ὡς λησταί ἀπὸ νόμιμον ἐξουσίαν.

Ἡ ἀνδρεία χωρὶς τήν δικαιοσύνην εἶναι εὐτελές προτέρημα· ἡ δικαιοσύνη, ἂν ἐφυλάσσετο ἀπὸ ἑλούς, οὐδὲ χρεῖαν ἔλως εἶχε τῆς ἀνδρείας, ὡς ἔλεγεν ὁ ἐνδοξος καὶ μέγας στρατηγὸς Ἀγησίλαος : « Οὐδὲν ἀνδρείας χρῆζομεν, ἔάν πάντες ὦμεν δίκαιοι ». Καὶ αὐτὴ τοῦ Θεοῦ ἡ παντοδυναμία ἤθελ' εἶσθαι χωρὶς ἕφελος διὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἂν δὲν ἦταν ἐνωμένη μὲ τὴν ἀπειρον δικαιοσύνην του.

Ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, υἱὲ τῆς Ἑλλάδος Ὀδυσσεῦ, νά εὐλογῇσῃ τὰ ὅπλα σου, διὰ νά ἀληθεύσῃ εἰς μὲν ἐσᾶς τὸ « εἰς διώζεται χιλιούς », εἰς δὲ τοὺς ἐχθρούς σας τὸ « γεννηθήτω ἡ ὁδὸς αὐτῶν σκότος καὶ ὀλισθημα, καὶ ἄγγελος Κυρίου καταδιώκων αὐτούς ! ».

Ὁ φίλος καὶ σοῦ καὶ τῆς κοινῆς πατρίδος.

« Ἐπιστολαί », τ. Γ'

Ἄδ. Κοραΐς

Η ΔΙΧΟΝΟΙΑ

Παλληκάρια μου ! οἱ πόλεμοι
γιὰ σᾶς ἔλοι εἶναι χαρά
καὶ τὸ γόνα σας δὲν τρέμει
στοὺς κινδύνους ἐμπροστά.

Ἀπ' ἐσᾶς ἀπομακρύνει
κάθε δύναμι ἐχθρική·
ἀλλ' ἀνίκητη μιά μένει
ποῦ τὸς δάφνος σᾶς μαδεῖ.

μία, ποῦ, ὅταν ὥσάν λύκοι
ξαναρχάστενε ζεστοί
κουρασμένοι ἀπὸ τῆ νίκης,
ἔχ! τὸν νοῦν σᾶς τυραννεῖ.

Ἡ Διχονοία ποῦ βαστάει
ἓνα σκῆπτρο, ἢ δελερῇ,
καθιστῶς χαμογελάει,
« πᾶρ' το » λέγοντας « καὶ σὺ ».

Ἐκεῖ τὸ σιγήπτρο ποὺ σᾶς δείχνει
ἔχει, ἀλήθεια, ὠραία θεωρία·
μὴν τὸ πιάστε, γιατί ρίχνει
εἰς σέ δάκρυα θλιβερά.

Ἀπὸ στόμα ὁποῦ φθονεῖ,
παλληκάρια, ὅς μὴν 'πωθῇ
πὼς τὸ χέρι σας κτυπάει
τοῦ ἀδελφοῦ τὴν κεφαλή.

Μὴν εἰποῦν στὸ στοχασμό τους
τὰ ξένα ἔθνη ἀληθινά·
ἐὰν μισοῦνται ἀνάμεσό τους,
δὲν τοὺς πρέπει ἐλευθερία.

Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ αἰτήματος εἰς τὴν ἐλευθερίαν»

Δ. Σολωμός

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

Διάβασε προσεκτικά το κείμενο και απάντησε στις ερωτήσεις που ακολουθούν. Οι απαντήσεις σου πρέπει να είναι πλήρεις και να βασίζονται στο κείμενο.

2. ΠΡΟΣΦΑΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Οι Έλληνες είναι ένα έθνος που έχει περάσει από πολλές αλλαγές. Η ιστορία του είναι γεμάτη με γεγονότα που έχουν διαμορφώσει τον χαρακτήρα του. Η Ελλάδα είναι ένα έθνος που έχει μάθει να αντιστέκεται στην αδικία και να αγωνίζεται για την ελευθερία. Η Ελλάδα είναι ένα έθνος που έχει μάθει να αγαπά την πατρίδα και να θυμάται τους προγόνους. Η Ελλάδα είναι ένα έθνος που έχει μάθει να ζει σε ειρήνη και να συνεργάζεται με τους άλλους.

Απάντησε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.

ΔΥΝΗ ΕΠΙ ΤΟ ΠΟΛΥΤΕΛΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Οι Έλληνες είναι ένα έθνος που έχει περάσει από πολλές αλλαγές. Η ιστορία του είναι γεμάτη με γεγονότα που έχουν διαμορφώσει τον χαρακτήρα του. Η Ελλάδα είναι ένα έθνος που έχει μάθει να αντιστέκεται στην αδικία και να αγωνίζεται για την ελευθερία. Η Ελλάδα είναι ένα έθνος που έχει μάθει να αγαπά την πατρίδα και να θυμάται τους προγόνους. Η Ελλάδα είναι ένα έθνος που έχει μάθει να ζει σε ειρήνη και να συνεργάζεται με τους άλλους.

Οι Έλληνες είναι ένα έθνος που έχει περάσει από πολλές αλλαγές. Η ιστορία του είναι γεμάτη με γεγονότα που έχουν διαμορφώσει τον χαρακτήρα του. Η Ελλάδα είναι ένα έθνος που έχει μάθει να αντιστέκεται στην αδικία και να αγωνίζεται για την ελευθερία. Η Ελλάδα είναι ένα έθνος που έχει μάθει να αγαπά την πατρίδα και να θυμάται τους προγόνους. Η Ελλάδα είναι ένα έθνος που έχει μάθει να ζει σε ειρήνη και να συνεργάζεται με τους άλλους.

Απάντησε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
Ι.Τ.Υ.Ε. - ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΥΜΝΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΗΜΑΙΑΝ

Αὐτὸ εἶναι τὸ ἱερὸ πανί, τὸ γαλανὸ καὶ τ' ἄσπρο,
κομματί ἀπ' ἀνοιξιάτικο καὶ ξάστερο οὐρανό,
ποῦ εἶναι λευκὸ σὰν τὸν ἀφρὸ τοῦ κύματος, ποῦ ἀνθίζει
σὲ περιγιάλι ὀλόγλυκο, σὲ πέλαο μακρινό.
Αὐτὸ εἶναι τὸ ἱερὸ πανί, πού, ὅταν περνᾷ μπροστά μας,
ὕγραίνονται τὰ βλέφαρα καὶ σπαρταρᾷ ἡ καρδιά μας.

Δὲν εἶναι ἡ αὖρα, ποῦ ἔρχεται γλυκὰ νὰ τὸ χαϊδέψῃ,
δὲν τ' ἀνεμίζει πρόσχαρα ἡ αὖρα ἡ σιγανή,
εἶναι μιὰ ἀθάνατη πνοή, ποῦ ὀρμαίνει νὰ ζωντανέψῃ
μὲ ἀνατριχίλα ἀνέκφραστη τὸ δίχρωμο πανί.
Τὸ πῆρε κάποια μάγισσα καὶ τό 'καμε χλαμύδα
καὶ ζῇ σ' αὐτὸ καὶ πάλλεται ὀλόκληρη ἡ Πατρίδα.

Εἶναι ἡ Σημαία! Τὴ βλόγησαν παπᾶδες μ' ἄσπρα γένεια
μέσ' στῆς σκλαβιάς τὸ τρίσβαθο κι ἀπόκρυφο σχολειό,
ἐκλαψαν μάτια καὶ καρδιὲς ἐπάνω της, κι οἱ κόρες
τῇ νύχτα τὴν ὑφαίνανε κρυφὰ στὸν ἀργαλειό.
Σὰ βόρειο σέλας ἄστραψε στὴ Λαύρα μιὰν ἡμέρα
κι ἀπλώθηκε ὡς τὸν ἔβδομο οὐρανὸ κι ἀκόμη πέρα.

« Διάπλασις τῶν Παίδων » 1917

Σπ. Δάφνης

ΑΥΤΟ ΗΤΟ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ 1940 - 1941

Οὐδέποτε εἶδον τοιαύτην ἀπόφασιν, τοιαύτην αὐθόρμητον καὶ φυσικὴν πειθαρχίαν καὶ τοιαύτην καρτερικότητα. Καὶ ἦτο τότε, ὅταν ἓνας ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν, ὁ ὁποῖος διοικοῦσεν ἓνα φρούριον εἰς τὸ Μακεδονικὸν μέτωπον, ἐκάλεσε τοὺς τριακοσίους ἀνὸμοιογενεῖς ἄνδρας τοῦ καὶ τοὺς εἶπεν :

— Οἱ Γερμανοὶ εὐρίσκονται ἐπάνω εἰς τοὺς λόφους πρὸς βορρᾶν. Πιθανὸν ἐντὸς ὀλίγου νὰ ἐπιτεθοῦν ἐναντίον τοῦ φρουρίου μας. Πόσοι ἀπὸ σᾶς εἰσθε ἐγγαμοί ;

Ἐννεήχοντα περίπου ὕψωσαν τὰς χεῖρας των.

Ἐκ τῆς αὐτῆς τῆς στιγμῆς δίδω εἰς ὅλους τοὺς ἐγγάμους δίμηνον ἄδειαν ἀπουσίας, ἐὰν τὴν ἐπιθυμοῦν, καὶ θὰ τοὺς ἀναπληρώσω μὲ ὅσους εἶναι ἄγαμοι. Πόσοι ἀπὸ σᾶς ἐπιθυμεῖτε νὰ πάρετε ἄδειαν ;

Οὐδεὶς ἀπῆντησε, καὶ οὐδεὶς ἐδέχθη νὰ λάβῃ ἄδειαν.

Βραδύτερον τὸ φρούριον ὑπέστη ἐπίθεσιν. Οἱ Γερμανοὶ τὸ προσέβαλλαν ἀδιαλείπτως καὶ οἱ πλείστοι τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ ἐφονεύθησαν. Ἀλλὰ τὸ φρούριον δὲν ἔπεσεν. Οἱ Γερμανοὶ εἰσῆλθασαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ κανέν σχεδὸν ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ φρούρια δὲν ἐκυριεύθη.

Ἀὐτὸ ἦτο τὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων, ἓνα πνεῦμα, τὸ ὁποῖον εἶναι δύσκολον ν' ἀναλυθῇ καὶ δύσκολον νὰ ἐξηγηθῇ. Γενικῶς, ὅμως, οἱ Ἕλληνες ὅλοι μετείχον τῆς παραδόξου καὶ ὑπερόχου ταύτης ἀποφασιστικότητος. Καὶ ἦτο αὕτη τὸ πλέον ἐμφυχωτικὸν πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἐγνώρισα μέχρι τοῦδε.

Στάνλεϋ Κάσσον

Ἀπεσταλμένος ἀγγλικῆς ἐφημερίδος
εἰς τὸ Ἑλληνικὸν μέτωπον

ΟΙ ΝΕΟΙ ΤΡΙΑΚΟΣΙΟΙ

Τὸ ἀνακοινωθὲν ἔλεγεν : « Ἡμετέρα πυροβολαρχία ἔβαλε τὴν πρωϊαν σήμερον ἀπὸ προκεχωρημένης θέσεως ἐπιτυχέστατα κατὰ τῶν βουλγαρικῶν θέσεων ».

Ἀθόρυβα, σιωπηλά, τεχνικὰ ἡ πυροβολαρχία προχωρεῖ μέσα ἀπὸ τὶς χαράδρες. Περνᾷ ἀπὸ τὰ χαρακώματα τῆς πρώτης γραμμῆς καὶ οἱ ἄγρυπνοι φαντάροι, ποὺ φρουροῦν ἐκεῖ μὲ τὸ ὄπλον στὸ χέρι, ἀνταλλάσσουν μιὰ βουβή, θερμὴ χειραψία μὲ τοὺς ἀδελφούς πυροβολητάς.

Τώρα ἡ πυροβολαρχία μας προχωρεῖ ἐπὶ τοῦ ἀδεσπότη ἐδάφους, ποὺ χωρίζει τὶς δυὸ ἀντίπαλες γραμμές. Βῆμα πρὸς βῆμα, γιὰ νὰ μὴν ἀκουσθοῦν τὰ κατήματα. Γύρο βαθεῖα σιγή. Μόνον τὸ μονότονον τραγοῦδι τοῦ τριζονιοῦ, ποὺ μοιάζει σὰν ἓνας ὕμνος πρὸς τὴν σιωπὴν, καὶ κάπου κάπου, σὰν ἓνα μακρινὸ γαύγισμα σκυλιοῦ, ὁ ὑπόκωφος κρότος τοῦ βαρέος πυροβολικοῦ μας...

Θὰ εἶναι τρεῖς ἡ ὥρα, ὅταν ἡ πυροβολαρχία μας φθάνει στὸ σημεῖον ποὺ τῆς εἶχεν ὀρίσθῃ. Οἱ ἀξιωματικοὶ δίδουν ψιθυριστὰ σχεδὸν τὰς διαταγὰς των. Τὰ κανόνια τοποθετοῦνται εἰς τάξιν μάχης κατὰ μῆκος τῆς χαράδρας. Γρήγορα γρήγορα οἱ ἄνδρες ἐτοιμάζουν ἓνα πρό-

χειρο «καμουφλάζ» ἐπάνω ἀπὸ τὰ κανόνια μὲ μερικὰ χαμόκλαδα. Ἐπειτα κάθονται ὅλοι χάμω ἀκίνητοι καὶ περιμένουν ἀνυπομόνως τὴν ὥρα.

Δὲν ἀργεῖ! Οἱ κορυφογραμμὲς τοῦ σκοτεινοῦ ὄγκου τοῦ Παγγαίου ἀρχίζουν νὰ διαγράφονται ἐπάνω στὸν ὀλιγώτερο μαῦρυν ὀρίζοντα. Καὶ σιγὰ σιγὰ ὁ ὀρίζων αὐτὸς παίρνει ἀνοιχτότερες ἀποχρώσεις.

Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν οἱ ἀξιωματικοὶ βγάζουν τὰ ρολόγια των. Τὰ συννεφάκια ἐπάνω ἀπὸ τὸ βουνὸ γίνονται κρέμ, ἔπειτα κίτρινα, ἔπειτα πορτοκαλιά, ἔπειτα πορφυρᾶ.

Ἡ χαραυγὴ ἐξύπνησε τοὺς πτερωτοὺς κατοίκους τοῦ κάμπου. Τὸ φαιδρὸ τραγούδι τοὺς ἀντήχεῖ σὰν ἓνα ὥραϊον ἑωθινό.

Καὶ τώρα μία κατακόκκινη φωτεινὴ γλῶσσα ξεπροβάλλει ἐπάνω ἀπὸ τὸ Παγγαῖον. Ὁ ἥλιος! Εἶναι 5 καὶ 25'. Ἀκόμη ὀλίγα λεπτά...

Ἐξαφνα τὴν γαλήνην τοῦ κάμπου διακόπτει ἀτότομα ἡ ὁμοβροντία τῶν κανονιῶν μας. Καὶ ἀμέσως κατόπιν ἄλλη. Καὶ ἔπειτα ἄλλη. Ἀλλεπάλληλοι αἱ ὁμοβροντίαι ξυπνοῦν τὴν κοιμισμένη ἡχὴ τῆς κοιλάδος. Καὶ ἔρχεται ἀδύνατη, σβησμένη ἡ ἀντήχησις ἀπὸ πέρα, ἀπὸ τὴν σκλαβωμέγη γῆ τῶν Σερρῶν, σὰν μία ἀπηληπισμένη ἱεσία πρὸς τοὺς ἐλευθερωτάς της, σὰν ἓνα πνιγμένο «ἐλᾶτε, παιδιά, ἐλᾶτε»!

Κρατεῖ μιάμιση ὥρα ὁ βομβαρδισμός. Ρίχνει ἡ πυροβολαρχία μας ἐπάνω ἀπὸ 300 βλήματα. Καὶ ὁ παρατηρητὴς ἀπὸ τὴν ὑψηλὴν του θέσιν ἀναφέρει :

« Πανικὸς εἰς τὰ βουλγαρικὰ χαρακώματα. Αἱ ὀβίδες μας πέφτουν σχεδὸν πάντοτε εἰς τὰ χαρακώματά των. Οἱ Βούλγαροι τρέχουν ἄσκοπα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, σὰν ξαφνιασμένες μέλ'σες κυφέλης ».

Οἱ πυροβοληταὶ μας ρίχνουν ἀκούραστοι. Μεγάλοι σταγόνες ἰδρωτός βρέχουν τὰ ἡλιοκαμένα πρόσωπά των... Ἄλλ' ἰδοὺ ἐπὶ τέλους καὶ τὸ βουλγαρικὸν πυροβολικόν. Ἀπὸ τρεῖς διευθύνσεις οἱ Βούλγαροι κτυποῦν τοὺς ἰδικούς μας.

Δυὸ γερμανικὰ ἀεροπλάνα μὲ τὸν μαῦρο σταυρὸ στὰ πτερύγιά των σηκώνονται καὶ ἔρχονται νὰ ἐπισημάνουν τὴν θέσιν τῆς πυροβολαρχίας. Εὐτυχῶς, ὅμως, τὰ κανόνια εἶναι σχετικῶς καλὰ καμουφλαρισμένα· καὶ οἱ ἀεροπόροι δὲν ἤμποροῦν νὰ σημειώσουν ἀκριβῶς τὴν θέσιν των.

Ἐν τούτοις αἱ ἐχθρικαὶ ὀβίδες ἀρχίζουν νὰ σπάζουν γύρω ἀπὸ τὴν

χαράδρα και ύψώνουν θεόρατα σύννεφα σκόνης. Πέντε βουλγαρικοί πυροβολαρχίες, βαρέος και πεδινού πυροβολικού, έχουν τώρα συγκεντρώσει το πύρ των εναντίον της θέσεως, την όποίαν τους υπέδειξαν τα γερμανικά αεροπλάνα με τον ασύρματόν τους.

‘Ο διοικητής της μοίρας διατάσσει τότε τους άνδρας του να αφήσουν τα κανόνια και να πάνε να κρυφθοῦν σε μιὰ συστάδα θάμνων λίγο πιο πίσω. Κανείς, όμως, δέν υπακούει.

— ‘Εσεῖς γιατί δέν φεύγετε, κύριε μοίραρχε; έρωτᾷ ένας πυροβολητής.

— ‘Εγώ, παιδί μου, δέν μπορῶ ν’ αφήσω τα κανόνια μου.

— Τότε γιατί να τ’ αφήσωμεν εμεῖς, κύριε μοίραρχε; ‘Εδῶ θά μείνωμε!

Καί, σάν ἄλλοι τριακόσιοι τῶν Θερμοπυλῶν, οἱ γενναῖοι αὐτοὶ πυροβοληταὶ μένουν ἀπτόητοι στὰς θέσεις των, ἐνῶ αἱ βουλγαρικοὶ ὀβίδες βουίζουν γύρω τους.

‘Ενα θραῦσμα ὀβίδος πληγώνει τὸν ἀρχισκοπευτὴν δεκανέα Πατσᾶν Νικ. κάτω ἀπὸ τὸ μάτι. ‘Ο μοίραρχος διατάσσει τοὺς νοσοκόμους νὰ τὸν πάνε πίσω καὶ νὰ τὸν περιποιηθοῦν. ‘Ο γενναῖος, όμως, Λαρισινὸς ἀρνεῖται :

— Θὰ μείνω στὴ θέσι μου, κύριε μοίραρχε.

Δέν ἀφήνει καὶ οὔτε νὰ ἐπιδέσουν τὸ τραῦμα του, ἀπὸ τὸ ὅποῖον ρέει ἀφθονον τὸ αἷμα. Ἀρκεῖται μόνον νὰ τὸ ἀλείψῃ μόνος του με λῆγο λῶδιον. Καὶ μένει στὴν θέσιν του.

‘Ενα ἄλλο θραῦσμα πληγώνει σοβαρῶς στὸ στῆθος τὸν ἀνθυπίατρον Κωστάκη καὶ τέσσαρας πυροβολητὰς καὶ φέρνει κάποια μικρὴ βλάβη σ’ ἓνα κανόνι.

‘Ο ἀνθυπίατρος ἐπιβλέπει μόνος του τὴν ἐπίδесιν τῶν τραυματιῶν καὶ ἔπειτα ἀφήνει τοὺς νοσοκόμους νὰ τὸν μεταφέρουν, σχεδὸν ἀνάσθητον πιά, πρὸς τὰ ὀπίσω.

“Ὅλην τὴν ἡμέραν οἱ γενναῖοι μας ἀπτόητοι, γαλήνιοι, μειδιώντες, ἀστεεινόμενοι ἔμειναν στὰς θέσεις των, χωρὶς εὐτυχῶς νὰ ὑποστοῦν καμμίαν ἄλλην ἀπώλειαν ἢ ζημίαν. Καὶ μόνον κατὰ τὰς 9 τὸ βράδυ ἡ πυροβολαρχία, σύμφωνα με τὰς διαταγὰς ποῦ εἶχεν, ἐμπῆκεν εἰς τάξιν πορείας καὶ ἤσυχα ἤσυχα, σάν νὰ ἐπέστρεφεν ἀπὸ γυμνάσια, ἐγύρισε πίσω στὴν θέσιν της. Ἡ γενναία πυροβολαρχία ἐγράφη με ἄσβεστα γράμματα στὴν ἐθνικὴ βίβλον τῶν ἀφανῶν ἡρώων.

Η ΝΙΚΗ

'Εδῶ στὸ 'Ελληνικὸ τὸ χῶμα,
τὸ στοιχειωμένο κι ἱερό,
ποὺ τὸ ἴδιο χῶμα μένει ἀκόμα
ἀπ' τὸν ἀρχαῖο τὸν καιρό,

στὸ χῶμα τοῦτο πάντα ἀνθοῦνε
κι ἔχουν ἀθάνατη ζωὴ
καὶ μᾶς θαμπώνουν, μᾶς μεθοῦνε
νεράιδες, ἥρωες, θεοί.

'Εδῶ στὸ 'Ελληνικὸ τὸ χῶμα,
τὸ στοιχειωμένο κι ἱερό,
ποὺ τὸ ἴδιο χῶμα μένει ἀκόμα
ἀπ' τὸν ἀρχαῖο τὸν καιρό,

εἶδα τὴ Νίκη τὴ μεγάλη,
τὴ Νίκη τὴν παντοτινὴ,
τὴν εἶδα ἐμπρός μου νὰ προβάλλῃ
μὲ φορεσιὰ ὀλκωτεινὴ.

Κ. Παλαμᾶς

Η ΓΑΛΑΝΟΛΕΥΚΗ ΣΤΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ

...Νωρὶς τὸ πρῶτ' ξεκίνησε ἡ «'Ολγα» γιὰ τὸ ταξίδι πρὸς τὴν Λέρο. Σύμφωνα μὲ τὶς διαταγὲς τοῦ Ναυαρχείου ἔπρεπε νὰ ὑπολογίσῃ ἔτσι τὴν ἐκκίνησιν καὶ τὴν ταχύτητά της κατὰ τὸν πλοῦν, ὥστε νὰ βρεθῇ κοντὰ στὰ ἀνατολικά παράλια τῆς Κρήτης κατὰ τὸ σούρουπο. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα ἀρχίζειν ἡ πιὸ ἐπικίνδυνη διαδρομὴ, μέσα σὲ μιὰ περιοχὴ, ὅπου κυριαρχοῦσαν ἀπόλυτα τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα, αἱ τορπιλλάκατοι καὶ τὰ ὑποβρύχια, καὶ ὅπου ὁ κίνδυνος караδοκοῦσε σὲ κάθε μίλλι.

Ἀρχίζε νὰ πέφτῃ τὸ σκοτάδι, ὅταν ἀντίκρυσαν ἀπὸ μακριὰ τὰ βου- νὰ τῆς Κρήτης. Ὅσοι ναῦτες δὲν εἶχαν ὑπηρεσίαν, ἀνέβηκαν νὰ δοῦν,

για μια στιγμή έστω, τὸ θέαμα αὐτό. Βαθειά συγκίνησις τοὺς συνεῖχεν ὅλους. Ἦταν ἡ πρώτη φορά, ἔπειτα ἀπὸ χρόνια ὀλόκληρα ἐκπατρισμοῦ καὶ σκληροῦ ἀγῶνος, ποὺ ἀντίκρουζαν ἐλληνικά βουνά. Καὶ ξυπνοῦσε μέσα των αὐτὸ τὸ θέαμα τόσους πόθους, τόσες νοσταλγίες! Ἀλλὰ τὸ σκοτάδι ἔπεσε πολὺ γρήγορα καὶ ἔκρυπεν ἐντελῶς ἀπὸ τὰ μάτια των τὰ ἐλληνικά βουνά. Τὸ ἴδιο, ὅμως, σκοτάδι ἐβόηθησε τὴν «Βασίλισσα Ὀλγα» καὶ τὸ ἀγγλικὸν ἀντιτορπιλικὸν «Ἰντρέπιντ», ποὺ τὴν συνώδευε μὲ ἀνάλαφρο φορτίο, νὰ περάσουν χωρὶς ἀπενκατῶ τὰ τόσον ἐπικίνδυνα νερά τοῦ Αἰγαίου, νὰ διαφύγουν τὴν ἀγρυπνη προσοχὴ τῶν Γερμανῶν καὶ νὰ φθάσουν στὸ λιμάνι τῆς Λέρου.

Γιὰ πρώτη φορά, ἔπειτα ἀπὸ δυόμιση χρόνια, ἡ «Ὀλγα» ἦταν πάλι σὲ ἐλληνικὸ λιμάνι. Ἔβλεπαν γυμνοὺς λόφους μὲ τίς χαρακτηριστικώτατες ἐλληνικὲς γραμμές, ὥραϊα καταπράσινα περιβόλια, ποὺ τοὺς ἐθύμιζαν τὴν Αἴγινα καὶ τὸν Πόρο. σπιτάκια ὀλόασπρα μὲ τὴν ἐλληνικὴ νησιώτικη ἀρχιτεκτονικὴ, ποὺ δὲν μπορούσαν ν' ἀλλοιώσουν οἱ ἀτέλειωτες ἰταλικὲς ἀποθῆκες καὶ τὰ ἄλλα πολυάριθμα στρατιωτικὰ κτίρια. Καὶ ἔπειτα ἤξεραν ὅτι εἶναι στὰ Δωδεκάνησα, τὰ ἀξέχαστα καὶ πολυαγαπημένα ἐλληνικά νησιά, ποὺ τόσον καιρὸ περίμεναν μάταια τὴν ἀπελευθέρωσίν των. Καὶ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ναυτικούς αὐτοὺς, ποὺ ἤξεραν τώρα ὅτι οἱ ἀγαπημένοι των στὰ ἄλλα ἐλληνικά νησιά καὶ ἐλληνικά ἀκρογιάλια τραβοῦσαν τὰ βασανιστήρια τῆς σκλαβιάς, δὲν μπορούσε νὰ κρύψῃ τὴν συγκίνησίν του μπροστὰ στὸ θέαμα καὶ τίς σκέψεις αὐτές.

Ἡ Λέρος εἶχε καταληφθῇ δυὸ μέρες νωρίτερα ἀπὸ τοὺς «κομμάντες», «Ἕλληνες καὶ Ἀγγλους, ποὺ μετέφεραν οἱ ἀτρόμητες «ἡμιολίες». Ἡ «Ὀλγα» μαζί μὲ τὸ «Ἰντρέπιντ» ἦταν τὰ πρῶτα καθαυτὸ πολεμικὰ τῶν Συμμάχων, ποὺ ἤρχοντο νὰ στεριώσουν τὴν κατοχὴ αὐτῇ, τόσον ἐπισφαλῇ καὶ ἀνεπαρκῇ, ἀλλοίμονον!

Λίγοι, ἐλάχιστοι ἦταν οἱ κάτοικοι, ποὺ εἶχαν ἀπομείνει ἀπὸ τοὺς ἀμείλικτους διωγμοὺς στὸ νησί. Κι αὐτοὶ ἦταν τόσο φοβισμένοι ἀπὸ τὴν τρομοκρατία δεκαετιῶν ὀλοκλήρων, εἶχαν τόσην ἀγωνίαν, ὅτι θὰ διαλυθῇ γρήγορα τὸ ἀπίστευτον ὄνειρο ποὺ ἔβλεπαν τώρα, ὥστε νὰ μὴν τολμοῦν νὰ ἐκδηλώσουν ἀκόμα τὴν χαρὰ καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν των.

Δυὸ παιδάκια πλησίασαν μόνον μὲ μιὰ βαρκούλα καὶ μὲ καθαρὰ, περιποιημένα ἐλληνικά ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν ἀξιωματικό, ποὺ ἦταν κοντὰ στὴ σκάλα, νὰ τοὺς δώσῃ τὴν ἄδεια νὰ ἀνέβουν στὸ καράβι. Ἐτρεμαν ἀπὸ τὴν συγκίνησιν τὰ παιδάκια αὐτά, ποὺ εἶχαν γεννηθῇ μέσα στὴν

ιταλική τρομοκρατία, πού δὲν εἶχαν ποτὲ δεῖ τὴ Γ α λ α ν ό λ ε υ κ η νὰ κυματίζῃ ἐλεύθερα στὸν ἀέρα, πού μόνο ἀπὸ τὸν παπποῦ καὶ τὴ γιαγιά των θὰ εἶχαν ἀκούσει γιὰ τὴν μακρινὴ Πατρίδα, πού δὲν τοὺς ἐξέλασε ποτὲ καὶ θὰ ἔφθανε μιὰ ἡμέρα νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ.

Σὰν ὑπνωτισμένα ἀπὸ τὸ θέαμα, πού ἔβλεπαν ἐμπρὸς των, ἐπροχώρησαν πρὸς τὸν μικρὸν ἰστόν, ὅπου ἐκυμάτιζεν ἡ σημαία τῆς «Ὀλγας». Ἐγονάτισαν πρῶτα, ἔμειναν κάμποσιν ὥρα, σὰν νὰ ἔκαναν τὴν προσευχή των καί, ἀφοῦ σηκώθηκαν, ἐπιασαν τὴν ἄκρῃ τῆς σημαίας καὶ τὴν ἔφεραν εὐλαβικά στὰ χεῖλη των. Ἀπὸ τὰ μάτια τῶν ναυτῶν καὶ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς «Ὀλγας», πού τὰ παρακολουθοῦσαν, μάτια πού εἶχαν ἀντιμετωπίσει ἀδίστακτα τόσους κινδύνους καὶ τόση φρίκη, τὰ δάκρυα ἀργοκύλησαν γιὰ — πρώτη φορὰ — ἐπάνω στὰ ἡλιοκαμένα μάγουλα.

Δὲν εἶπαν τίποτ' ἄλλο τὰ δυὸ παιδάκια. Ἐφίλησαν μόνο τὸ χέρι τοῦ ἀξιωματικοῦ, πού τοὺς εἶχεν ἐπιτρέψει νὰ ἀνέβουν, καὶ κατέβηκαν πάλι στὴν βαρκούλα των...

«Βασίλισσα Ὀλγα»

Ἀχ. Κέρον

ΣΤΗ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟ

Μὲ τίς φωνές τῶν ἀηδονιῶν καὶ τίς ἀνάσες τῶν ἀνθιῶν
τὸ πλέκει ὁ Μάης μῆνας
τὸ πολυκέλαδο ἄγγελμα, τὸ εὐωδιασμένο μήνυμα
στοὺς κήπους τῆς Ἀθήνας.

Τ' ἀκοῦς, κυρούλα τῶν κυρῶν ; Τ' ἀκοῦς, μητέρα Ἑλλάδα μας ;
ἔλα καὶ πάλι ὀρθώσου
καὶ βάλε τὰ λαμπριάτικα τὰ ροῦχα σου, γιὰ νὰ δεχτῆς
τὴ Δωδεκάνησό σου.

Εἶναι κι αὐτὴ ἀπ' τίς πιὸ ἀκριβές τίς κόρες σου. Στὰ σίδερα
δεμένη σκλάβα αἰῶνες,
ἀπὸ τὸ πικροπότηρο τῶν θυσιῶν ἐρρούφηξε
καὶ τίς στερνές σταγόνες.

Μὰ οἱ τύραννοι δὲν μπόρεσαν τὸ αἷμα τῆς νὰ μολέψουνε
 κι Ἑλληνοπούλα ἐστάθη
 ἀμόλευτη, ἄσπιλη, λευκὴ μέσα στῆς πολυκύμαντης
 τῆς Ἱστορίας τὰ βάθη.

Κι ἔρχεται τώρα ! Κι ἔρχονται μαζί τῆς ὅλες οἱ χαρές,
 μαζί τῆς ὅλοι οἱ πόθοι!...

"Αχ, τέτοια, ἀλήθεια, Πασχαλιά, ἄχ, τέτοια, ἀλήθεια, Ἀνάστασι
 κάθε καρδιά τὴ νοιώθει.

« Δωδεκάνησος » 1945

Σωτ. Σκίπης

Ο ΠΝΙΓΜΟΣ ΤΟΥ ΚΟΡΔΗ

(Ἡ 5η Μεραρχία ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Ματθαϊόπουλον κατὰ τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον, τὸν Ὀκτώβριον 1912, ἀφοῦ ἔδωκε νικηφόρον μάχην πρὸς τοὺς Τούρκους εἰς Λαζαράδες, κατήρχετο πρὸς τὸν Ἀλιάκμονα, ἵνα ζεῦξη τοῦτον καὶ βαδίσῃ πρὸς τὴν Κοζάνην, διὰ ν' ἀνακόψῃ τοῦ ἔχθρου τὴν ὑποχώρησιν ἢ παρεμποδίσῃ ἐπίθεσιν ἐχθρικῶν ἐκ Σόδροβιτς κατερχομένων δυνάμεων).

Ὀλίγον μετὰ τὸ μεσημέρι διετάχθησαν τὰ σώματα νὰ προχωρήσουν πρὸς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ἀφοῦ εἶχεν, ἐννοεῖται, προηγηθῇ τὸ μηχανικὸν τῆς μεραρχίας καὶ ἀπεπειράτο τὴν ζεῦξιν. Ἡ γέφυρα ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἀκριβῶς εἰς κάποιον πόρον εὕρισκόμενον ἐκεῖθεν τοῦ χωρίου Λαζαράδες.

Πρὸ τοῦ πόρου ὑπάρχει μιὰ γραφικωτάτη κοιλάς μὲ δάσος ἀπὸ ὑπερύψηλα δένδρα, τοὺς κορμούς τῶν ὁποίων, ὅταν ἐφθάσαμεν ἐκεῖ, ἐθέριζαν οἱ πελέκεις τῶν γεφυροποιῶν καὶ τὰ κτυπήματά των ἀντηχοῦσαν ρυθμικὰ καὶ μονότονα.

Οἱ ὀλίγοι ἀξιωματικοὶ καὶ ὀπλῖται, οἱ ὁποῖοι εὕρισκοντο εἰς τὴν ὄχθην, ἦσαν ἐκτάκτως συγκεκινημένοι. Πρὸ δύο λεπτῶν εἶχε πνιγῇ ἐμπρὸς εἰς-τὰ μάτια των μαζί μὲ τρεῖς ἱππεῖς ὁ ἀνθυπὶλαρχος Κορδῆς, ἓνας πρόθυμος καὶ θαρραλέος ἀξιωματικός, χωρὶς νὰ ἠμπορέσουν νὰ τοῦ δώσουν τὴν παραμικροτέραν βοήθειαν. Ὁ Κορδῆς τὴν προηγούμενην νύκτα, ἐπιχειρῶν τολμηρὰν ἀναγνώρισιν, εἶχε διαβῇ ἔφιππος

τὸν πόρον, ἐκεῖ ἀκριβῶς, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ κάμουν τὴν γέφυραν. Ἦθελε λοιπὸν νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἀναγνώρισιν καὶ τὴν ἐπομένην. Δὲν εἶχεν ἀντιληφθῇ τὸ γεγονός ὅτι ἀπὸ τὴν ραγδαίαν βροχὴν ἐνὸς ὁλοκλήρου ἡμερονυκτίου εἶχε πλημμυρίσει ὁ ποταμός, εἶχε φουσκώσει, καὶ ὁ πόρος δὲν ἦτο πλέον βατός.

Πραγματικῶς ἡ περίφημος Βίστριτσα, τὴν ὁποίαν εἶχαμεν ἐμπρὸς μας, ἦτο πολὺ ὠρτισμένη. Τὰ νερά της, δικαιολογοῦντα τελείως τ' ὄνομα Καρά-σοῦ — μαῦρα νερά —, τὸ ὅποιον τῆς ἔδωσαν οἱ Τοῦρκοι, ἐκόχλαζαν καὶ ἐβούιζαν μέσα εἰς τὴν πλατεῖαν τεναγώδη κοίτην, ὡσὰν μυριάδες τεράστια φίδια, ποὺ φεύγουν ἀκράτητα, κυνηγημένα, δὲν γνωρίζω ἀπὸ ποῖον μυθολογικὸν ἥρωα. Ματαίως οἱ χωρικοὶ καὶ οἱ συνάδελφοί του συνέστησαν ἐπανειλημμένως εἰς τὸν Κορδὴν νὰ προσέξῃ. Ἐσπηρούνισε τὸ ἄλογόν του καὶ ἐρρίφθη εἰς τὸν ποταμόν. Ἐκεῖ εἰς τὸν πόρον, ὅπου ἡ κοίτη γίνεται ὀλιγώτερον βαθεῖα καὶ εἶναι στρωμένη μὲ χαλίκια μεγάλα καὶ βράχους, τὰ φίδια ὑψώνονται, συστρέφονται. Γίνεται δίνη. Μόλις ὁ ἀνθυπὶλαρχος ἐπλησίασεν ἐκεῖ, αὐτὰ τὰ φίδια τὸν ἔζωσαν, τὸν περιεκύκλωσαν, τὸν ἤρπασαν ἀπὸ τὴν σέλαν τοῦ ἀλόγου του καὶ τὸν ἐρρούφησαν. Ἀπὸ τὴν ὄχθην δὲν ἐπρόφθασαν νὰ ἰδοῦν παρὰ μόνον τὰ χέρια του, ποὺ ἐπάλαισαν δι' ὀλίγα λεπτά.

Τὸ ἄλογον μὲ τὸν τράχηλον καμαρωτόν, τὰ ρουθούνια κατακόκκινα, τὴν χαίτην ἀνεμιστὴν προσπαθοῦσε νὰ δαμάσῃ τὴν ὀρμὴν τοῦ νεροῦ. Ἐβγαζε διὰ μίαν στιγμὴν τὰ ποδάρια του ἀπὸ τὸν ποταμόν, ἐχρεμέτιζεν, ἐρρουθούνιζε καὶ προχωροῦσε μὲ αἰφνίδια κυλίματα ὡσὰν τὸ δελφίνι, μέχρις οὗ ἔφθασεν εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην. Οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται ἔμειναν δι' ὀλίγα λεπτά σὰν ἀπολιθωμένοι. Δὲν ἤθελαν νὰ πιστεύουν ὅτι ἐχάθη ἓνα παλληκάρι ἔτσι γρήγορα, εἰς μίαν στιγμὴν!

Σπ. Μελαῆς

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΔΩ Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ

Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ Πατρίδα μας,
μὰ φτάνει πέρα ὡς πέρα,
ποὺ κλαῖν' οἱ σκλάβοι ἀδερφοί
στὸ σκλαβωμένο ἄγέρα.

Δέν εἶναι ἐδῶ ἡ Πατρίδα μας,
φτάνει μακριά καί γύρα,
ὡς τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ
μέ τήν κλεισμένη θύρα.

Δέν εἶναι ἐδῶ ἡ Πατρίδα μας,
μά φτάνει πέρα ὡς πέρα,
πού τὸ σπαθί μας κι ὁ σταυρός
θὰ φτάσουνε μιὰ μέρα !

Κ. Μάνος

ΠΡΟΣ ΤΟ ΜΕΤΩΠΟΝ

Ἡ ἀμαξοστοιχία πλήρης πυροβολητῶν ἐξεκίνησεν ἀργά ἀργά ἀπὸ τὸν ἐν Ἀθήναις σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου Λαρίσης καί, ἀφήνουσα ὀπίσω τῆς πυκνᾶ σύννεφα μολυβένιου καπνοῦ, ἐχύθη ὡς πελώριος ὕφης πρὸς τοὺς Μύλους Ἀττικῆς.

Ἐπροχωροῦσε θορυβωδῶς μέσα ἀπὸ τὴν μικρὰν λαϊκὴν συνοικίαν, ἡ ὁποία εἶχε παρατάξει λευκοὺς οἰκίσκους δεξιὰ καί ἀριστερὰ τῆς γραμμῆς. Εἰς ἐν ὕψωμα γυναῖκες συγκεντρωμέναι ἐφαίνοντο ὅτι προσεπάθουν νὰ συλλάβουν τὰς φυσιογνωμίας τῶν στρατιωτῶν. Ἐκεῖνοι κρεμασμένοι εἰς τὰ παράθυρα ἔσειον τὰ πληγικά των, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ὕψωμα μερικὰ ἄσπρα μανδύλια ἐκινήθησαν σπασμωδικά. Μία βροντώδης ζητωκραυγὴ ἤκούσθη ἀπὸ τὰ βαγόνια τῶν στρατιωτῶν, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ὕψωμα μία εὐχὴ ἐσκέπασε τὸν θόρυβον τοῦ σιδηροδρόμου :

— Στὸ καλὸ !...

Ἡ πόλις ἐχάνετο ἤδη ὀπίσω μας. Ἐπὶ τέλους ἡ ἀτμομηχανὴ ὥρμησεν εἰς τὸν στενὸν λαιμὸν τῆς Πάρνηθος καί αἱ Ἀθῆναι δὲν ἐφαίνοντο πλέον. Γύρο μου ἐβομβοῦσεν ὁ εὐθυμὸς θόρυβος τῶν στρατιωτῶν. Ἐκλεισα τὰ μάτια μου. Εἶναι καὶ αὐτὸ εἰς τρόπον νὰ μὴ ἀκούῃ κανεὶς. Ἀλλὰ πρὸ πάντων αὐτὸ εἶναι εἰς τρόπον νὰ συγκεντρωθῇ κανεὶς εἰς τὸν ἑαυτὸν του, νὰ μείνῃ μόνος του μέ τὰς σκέψεις του.

Καὶ ἐσκεπτόμην.

Ἀφῆνα ὀπίσω μου μίαν πόλιν, τὴν ὁποίαν ἔτρωγεν ὁ ὑψηλὸς πυρετὸς τοῦ πολέμου. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν πού ἐψιθυρίσθη ὅτι ἡ Ἑλλάς συνω-

μολόγησε συμμαχίαν μὲ τὰ ἄλλα Βαλκανικὰ κράτη, μόλις εἶχον περάσει ὀλίγαι ἑβδομάδες.

Καὶ εἰς τὸ μεταξὺ αὐτὸ αἱ ἐτοιμασίαι, μυστικαὶ καὶ φανεραί, ἐβροντοφωνοῦσαν ὅτι ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἤμπορεῖ ν' ἀκουσθῇ τὸ « τουφέκι ». Ὁλὴ ἡ Ἑλλάς εἶχε σκεπασθῇ ἀπὸ χακί. Κάτω ἀπὸ τὸ πληθικὸν τοῦ ἐφέδρου ἐφαίνοντο πλέον ὅλα τὰ γνωστὰ καὶ ἄγνωστα πρόσωπα, καὶ ἐκάστην νύκτα οἱ κοιμισμένοι δρόμοι ἐξυπνοῦσαν ἀπὸ τὸν βαρὺν ἤχον τῶν τροχῶν τῶν τηλεβόλων, ποὺ ἐφευγον ἀτελείωτα διευθυνόμενα πρὸς τὰ σύνορα.

Μοῦ ἤλθε ζωντανώτατα εἰς τὴν μνήμην μου τὸ ἐπεισόδιον τοῦ καλοῦ συναδέλφου, μὲ τὸν ὁποῖον χρόνια εἶχον ἐργασθῇ εἰς τὸ ἴδιον γραφεῖον, εἰς τὴν ἰδίαν τράπεζαν μάλιστα. Μόλις ἐδημοσιεῦθη τὸ διάταγμα τῆς ἐπιστρατεύσεως, ὁ συνάδελφός μου ἐπῆγε καὶ ἐνεγράφη εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐθελοντῶν. Ἀλλὰ μία σκέψις τὸν ἐτρόμαξε. Πῶς θὰ ἀνήγγελλε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν πατέρα του, ἓνα σεβαστὸν καὶ ἔρημον γέροντα, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχεν ἄλλον εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ αὐτὸ τὸ παιδί. Ἦτο βέβαιον, ὅτι αὐτὴ ἡ ἀγγελία θὰ ἐφόνενε τὸν γέροντα ἐκεῖνον.

Ἐν τούτοις ὁ συνάδελφός μου ἐπῆρε τὴν ἀπόφασιν καὶ μίαν ἐσπέραν, ὅταν ὅλα πλέον ἦσαν ἔτοιμα καὶ οἱ ἐθελονταὶ συνεκεντροῦντο εἰς τὸν στρατῶνα, ὁ συνάδελφός μου ἐξωμολογήθη τὸ διάβημά του εἰς τὸν πατέρα του καὶ τοῦ ἐζήτησε τὴν εὐχὴν του.

Ἀδάκρυτος ὁ γέρον, κρύπτων τὴν συγκίνησίν του, ἀπεχαιρέτισε τὸν υἱόν του μὲ λόγια, τὰ ὁποῖα θὰ ἐζήλευε Σπαρτιάτης τῆς ἐποχῆς τοῦ Λυκούργου :

— Πῆγαινε, παιδί μου, στὴν εὐχὴ μου, εἶπεν. Ἡ ὑποχρέωσις πρὸς τὴν Πατρίδα εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς τὸν πατέρα. Κοίταξε νὰ κάμῃς τὸ καθήκον σου. Ἄν μάθω πῶς ἐσκοτώθης, πιθανὸν νὰ μὴ πεθάνω. Ἄν μάθω ὅτι ἐδειλιάσας, θὰ πεθάνω ἀπὸ ἐντροπὴν.

Καὶ πῶς νὰ λησμονήσω τὴν ἄλλην σκηνήν, ποὺ εἶδα μίαν ἐσπέραν, ὅταν τὸ πρῶτον σκότος τῆς νυκτὸς κατέβαινε πρὸς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὴν θύραν ἐνὸς οἰκίσκου μιὰ μάννα ἀποχαιρετοῦσε τὸ παιδί της, ποὺ ἐφευγε διὰ τὰ σύνορα :

— Στὸ καλὸ, τοῦ εἶπε. Κοίταξε νὰ γυρίσης, ὅπως σὲ θέλομεν ὅλοι. Ἄν σκοτωθῇς, πάλι θὰ ἰδωθοῦμε γρήγορα.

Ἡ μάννα, ποὺ τὰ ἔλεγεν αὐτὰ τὰ λόγια, δὲν ἦτο Λάκαινα σύγχρονος τοῦ Λεωνίδου. Ἦτο γυναικούλα τῶν Ἀθηναίων, ἀπ' ἐκείνας, ποὺ

άπαντῶμεν εἰς πᾶσαν στιγμὴν εἰς τὸν δρόμον μας, χωρὶς νὰ ὑποπτευώμεθα ὅτι κρύπτεται μέσα εἰς τὴν ψυχὴν των ὁ ἥρωισμός, ποὺ ἀναφέρεται παραδειγματικῶς εἰς τὴν ἱστορίαν...

Ἐπὶ εἴκοσιν ἡμέρας, ἀφ' ὅτου εἶχεν ἀρχίσει ἡ ἐπιστράτευσις, αὐτὰ τὰ παραδείγματα, τῆς προθυμίας τῶν νέων, τοῦ ἥρωισμού τῶν γονέων, ἤρχοντο ἀτελείωτα καὶ ἀλληλένδετα, ὥς κρικοὶ μιᾶς χρυσῆς ἀλύσεως, νὰ σκορπίσουν ἐλπίδας, νὰ ἐμπνεύσουν τὸ θάρρος.

Ἡ ἱστορία τῶν πολέμων 1912 - 1913 δὲν θὰ γραφῇ βεβαίως συντόμως. Μία ἱστορία ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα δὲν ὑπάρχουν ἀκόμη οὔτε θὰ ὑπάρξουν γρήγορα. Ἄλλ' ὅταν ἡ ἱστορία αὐτὴ θὰ γραφῇ, θὰ ἀποτελέσῃ ἓνα τόμον ἄξιον νὰ ταχθῇ εἰς τὴν βιβλιοθήκην παραπλεύρως τοῦ τόμου, ποὺ περιγράφει τοὺς Μηδικοὺς πολέμους, καὶ τοῦ ἄλλου, ποὺ διηγεῖται τὰ κατορθώματα τοῦ 1821...

« Ἀπὸ τὰ πεδία τῶν μαχῶν »

Γ. Τσοκόπουλος

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟ ΜΕΤΩΠΟ

— Καλέ μου, οἱ "Αἰ - Δημήτρηδες ἔχουν ἀνθίσει ὅλοι,
καὶ ἀσπρολογᾷ, σὰ νὰ 'πεσε χιόνι, τὸ περιβόλι.

"Οσοὶ περνοῦν στὴ γειτονιά καὶ ὅσοι τοὺς ἀντικρύζουν,
ὅλοι τοὺς καμαρώνουνε καὶ μᾶς καλοτυχίζουν.

Περνοῦνε τ' ἄγουρα παιδιὰ καὶ ἀνθὸ κυττᾶν νὰ κλέψουν,
ἐρχονται οἱ νιὲς καὶ μοῦ ζητοῦν κλωνάρι νὰ φυτέψουν.

Μὰ ἐγὼ δὲ δίνω κανενός. Καὶ μοναχὰ στεφάνι
γιά τ' "Αἰ - Δημήτρη κάτασπρο τὸ εἰκόνησμά εἶχα κάνει.

Ἀνήμερα τῆς χάρης τοῦ τὸ πῆγα μοναχὴ μου
καὶ τὸν ἐπαρακάλεσα θερμὰ στὴν προσευχή μου,

— ποὺ εἶναι στρατιώτης σὰν καὶ σέ — οἱ φλόγες τοῦ πολέμου
νὰ μὴ σοῦ 'γγιάξουν οὔτε μιὰ τριχούλα σου, καλὲ μου!

« Καὶρὸς Πολέμου »

Γ. Ἀθάνας

Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Τὴν ἐσπέραν τῆς ἀξιομνημονεύτου ἡμέρας, τῆς Παρασκευῆς 26 Ὀκτωβρίου 1912, ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν παρουσίασε θέαμα, ὅμοιον τοῦ ὁποίου σπανίως ἐδόθη εὐκαιρία εἰς τοὺς ιστορικοὺς νὰ περιγράψουν.

Ἡ ἡμέρα ἀπὸ πρωίας ἦτο βροχερά. Ὁ πνέων ἄνεμος ἐσκόρπιζε τὰς ψεκάδας, αἱ ὁποῖαι διαρκῶς κατέπιπτον ἀπὸ τὰ σκεπάζοντα τὸν οὐρανὸν θολὰ σύννεφα. Ἐν τούτοις ἡ κίνησις εἰς τὰς ὁδοὺς, ἐπειδὴ συνέπιπτε καὶ τὸ ἐορτάσιμον τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν, ὡς γνωστὸν, πανηγυρίζεται ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου, ἐξηκολούθησε ζωηροτάτῃ, ἐπιταθεῖσα ἰδίως κατὰ τὰς μεταμεσημβρινὰς ὥρας.

Ἡδὴ ἀπὸ δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν ἐκυκλοφορεῖ ἡ φήμη, ὅτι ἡ Θεσσαλονίκη κατελήφθη ἢ ἐπρόκειτο ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν νὰ καταληφθῇ ὑπὸ τοῦ νικηφόρου ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὁ ὁποῖος προῆλαυνε παρὰ τὸν Ἀξιὸν μετὰ τὴν ἐνδοξον μάχην τῶν Γιαννιτσῶν. Ἡ ἀγωνία ὀλονὲν ἠϋξανε. Οἱ ἐπίσημοι κύκλοι ἐτήρουν σιγὴν σφιγγός. Αἱ πρωιναὶ καὶ αἱ ἐσπεριναὶ ἐφημερίδες, τῶν ὁποίων αἱ ἀλλεπάλληλοι ἐκδόσεις ἐξηντλοῦντο ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ, περιεῖχον εἰδήσεις συγκεκαλυμμένας ἢ ἀντιφατικάς. Ἐν τοσούτῳ δὲ διαδόσεις ψιθυρίζόμεναι κρυφίως ὑπὸ τινων οἱ ὁποῖοι διίσχυρίζοντο ὅτι διετέλουν ἐν γνώσει τῶν συμβαινόντων, διότι ἐλάμβανον τὰς πληροφορίας τῶν ἀπὸ φίλους τῶν ξένους διπλωμάτων, ἐβεβαίωνον τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως ὑπὸ τῆς στρατιᾶς τοῦ Διαδόχου.

Εἰς τὰ καφενεῖα, τὰ ὁποῖα καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ὑπῆρξαν τὰ κέντρα τῶν πολιτικῶν καὶ στρατηγικῶν συζητήσεων, ὁ συνωστισμὸς ἦτο ἀσφυκτικός. Ἐπὶ τῶν ἀνεπτυγμένων εἰς τὰ τραπέζια χαρτῶν περιεφέροντο ἀκούραστοι οἱ δάκτυλοι καὶ αἱ ἄκραι τῶν μολυβδοκονδύλων. Ἐσημειοῦντο αἱ διευθύνσεις τῆς πορείας τῶν στρατιωτικῶν σωμάτων, ὑπελογίζοντο αἱ ἀποστάσεις καὶ ἐξήγοντο τὰ πιθανὰ συμπεράσματα. Ἀλλ' οἱ μᾶλλον ἀνυπόμονοι μεθ' ὅλην τὴν κακοκαιρίαν περιεφέροντο εἰς τὰς ὁδοὺς, διὰ νὰ κορέσουν τὴν ἄσβεστον αὐτῶν περιέργειαν. Ἡρώτων τοὺς συναντωμένους γνωρίμους των, ἐσχημάτιζον ὁμίλους εἰς τὰ πεζοδρόμια μετὰ γνωστῶν καὶ ἀγνώστων ἢ συνωθοῦντο παρὰ τὴν εἴσοδον τῶν γραφείων τῶν ἐφημερίδων καὶ ἀνεγίγνωσκον καὶ ἐσχολίαζον τὰ ἐκεῖ τοιχοκολλώμενα τηλεγραφήματα.

Κατὰ τὴν τετάρτην μετὰ μεσημβρίαν ὥραν, ὅτε ἡ ἀγωνία εἶχε κορυφωθῇ, διεσπάρη αἴφνης ἡ φήμη, ὅτι ἀνεκοινώθη ὑπὸ τοῦ Ὑπουρ-

άπαντῶμεν εἰς πᾶσαν στιγμήν εἰς τὸν δρόμον μας, χωρὶς νὰ ὑποπτευώμεθα ὅτι κρύπτεται μέσα εἰς τὴν ψυχὴν των ὁ ἥρωισμός, ποὺ ἀναφέρεται παραδειγματικῶς εἰς τὴν ἱστορίαν...

Ἐπὶ εἴκοσιν ἡμέρας, ἀφ' ὅτου εἶχεν ἀρχίσει ἡ ἐπιστράτευσις, αὐτὰ τὰ παραδείγματα, τῆς προθυμίας τῶν νέων, τοῦ ἥρωισμοῦ τῶν γονέων, ἤρχοντο ἀτελείωτα καὶ ἀλληλένδετα, ὥς κρίκοι μιᾶς χρυσῆς ἀλύσεως, νὰ σκορπίσουν ἐλπίδας, νὰ ἐμπνεύσουν τὸ θάρρος.

Ἡ ἱστορία τῶν πολέμων 1912 - 1913 δὲν θὰ γραφῇ βεβαίως συντόμως. Μία ἱστορία ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα δὲν ὑπάρχουν ἀκόμη οὔτε θὰ ὑπάρξουν γρήγορα. Ἀλλ' ὅταν ἡ ἱστορία αὐτὴ θὰ γραφῇ, θὰ ἀποτελέσῃ ἕνα τόμον ἀξιὸν νὰ ταχθῇ εἰς τὴν βιβλιοθήκην παραπλεύρως τοῦ τόμου, ποὺ περιγράφει τοὺς Μηδικοὺς πολέμους, καὶ τοῦ ἄλλου, ποὺ διηγεῖται τὰ κατορθώματα τοῦ 1821...

« Ἀπὸ τὰ πεδία τῶν μαχῶν »

Γ. Τσοκόπουλος

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟ ΜΕΤΩΠΟ

— Καλέ μου, οἱ "Αἰ - Δημήτρηδες ἔχουν ἀνθίσει ὅλοι,
κι ἀσπρολογᾷ, σὰ νὰ 'πесе χιόνι, τὸ περιβόλι.

"Οσοὶ περνοῦν στὴ γειτονιά κι ὅσοι τοὺς ἀντικρῶζουν,
ὅλοι τοὺς καμαρώνουνε καὶ μᾶς καλοτυχίζουν.

Περνοῦνε τ' ἄγουρα παιδιὰ κι ἀνθὸ κυττᾶν νὰ κλέψουν,
ἔρχονται οἱ νιὲς καὶ μοῦ ζητοῦν κλωνάρι νὰ φυτέψουν.

Μὰ ἐγὼ δὲ δίνω κανενός. Καὶ μοναχὰ στεφάνι
γιὰ τ' "Αἰ - Δημήτρη κατάσπρο τὸ εἰκόνισμα εἶχα κάνει.

Ἀνήμερα τῆς χάρης του τὸ πῆγα μοναχὴ μου
καὶ τὸν ἐπαρακάλεσα θερμὰ στὴν προσευχή μου,

— ποὺ εἶναι στρατιώτης σὰν καὶ σὲ — οἱ φλόγες τοῦ πολέμου
νὰ μὴ σοῦ 'γγιάξουν οὔτε μιὰ τριχούλα σου, καλὲ μου!

« Καὶρὸς Πολέμου »

Γ. Ἀθάνας

Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Τὴν ἐσπέραν τῆς ἀξιωματημονεύτου ἡμέρας, τῆς Παρασκευῆς 26 Ὀκτωβρίου 1912, ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν παρουσίασε θέαμα, ὅμοιον τοῦ ὁποίου σπανίως ἐδόθη εὐκαιρία εἰς τοὺς ἱστορικοὺς νὰ περιγράψουν.

Ἡ ἡμέρα ἀπὸ πρωῒας ἦτο βροχερά. Ὁ πνέων ἄνεμος ἐσκόρπιζε τὰς ψεκάδας, αἱ ὁποῖαι διαρκῶς κατέπιπτον ἀπὸ τὰ σκεπάζοντα τὸν οὐρανὸν θολὰ σύννεφα. Ἐν τούτοις ἡ κίνησις εἰς τὰς ὁδοὺς, ἐπειδὴ συνέπιπτε καὶ τὸ ἑορτάσιμον τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν, ὡς γνωστὸν, πανηγυρίζεται ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου, ἐξηκολούθησε ζωηροτάτῃ, ἐπιταθεῖσα ἰδίως κατὰ τὰς μεταμεσημβρινὰς ὥρας.

Ἦδη ἀπὸ δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν ἐκυκλοφόρει ἡ φήμη, ὅτι ἡ Θεσσαλονίκη κατελήφθη ἢ ἐπρόκειτο ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν νὰ καταληφθῇ ὑπὸ τοῦ νικηφόρου ἐλληνικοῦ στρατοῦ, ὁ ὁποῖος προήλαυε παρὰ τὸν Ἀξιὸν μετὰ τὴν ἐνδοξον μάχην τῶν Γιαννιτσῶν. Ἡ ἀγωνία ὁλονὲν ἠϋξανε. Οἱ ἐπίσημοι κύκλοι ἐτήρουν σιγὴν σφιγγός. Αἱ πρωιναὶ καὶ αἱ ἐσπεριναὶ ἐφημερίδες, τῶν ὁποίων αἱ ἀλλεπάλληλοι ἐκδόσεις ἐξηντλοῦντο ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ, περιεῖχον εἰδήσεις συγκεκαλυμμένας ἢ ἀντιφατικάς. Ἐν τοσοῦτῳ δὲ διαδόσεις ψιθυρίζομεναι κρυφίως ὑπὸ τινων οἱ ὁποῖοι δι' ἐνσχυρίζοντο ὅτι διετέλουν ἐν γνώσει τῶν συμβαινόντων, διότι ἐλάμβανον τὰς πληροφορίας τῶν ἀπὸ φίλους τῶν ξένους διπλωμάτων, ἐβεβαίωνον τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως ὑπὸ τῆς στρατιᾶς τοῦ Διαδόχου.

Εἰς τὰ καφενεῖα, τὰ ὁποῖα καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ὑπῆρξαν τὰ κέντρα τῶν πολιτικῶν καὶ στρατηγικῶν συζητήσεων, ὁ συνωστισμὸς ἦτο ἀσφυκτικός. Ἐπὶ τῶν ἀνεπτυγμένων εἰς τὰ τραπέζια χαρτῶν περιεφέροντο ἀκούραστοι οἱ δάκτυλοι καὶ αἱ ἄχραι τῶν μολυβδοκονδύλων. Ἐσημειοῦντο αἱ διευθύνσεις τῆς πορείας τῶν στρατιωτικῶν σωμάτων, ὑπελογίζοντο αἱ ἀποστάσεις καὶ ἐξήγοντο τὰ πιθανὰ συμπεράσματα. Ἀλλ' οἱ μᾶλλον ἀνυπόμονοι μεθ' ὅλην τὴν κακοκαιρίαν περιεφέροντο εἰς τὰς ὁδοὺς, διὰ νὰ κορέσουν τὴν ἄσβεστον αὐτῶν περιέργειαν. Ἡρώτων τοὺς συναντωμένους γνωρίμους τῶν, ἐσχημάτιζον ὁμίλους εἰς τὰ πεζοδρόμια μετὰ γνωστῶν καὶ ἀγνώστων ἢ συνωθοῦντο παρὰ τὴν εἴσοδον τῶν γραφείων τῶν ἐφημερίδων καὶ ἀνεγίγνωσκον καὶ ἐσχολίαζον τὰ ἐκεῖ τοιχοκολλώμενα τηλεγραφήματα.

Κατὰ τὴν τετάρτην μετὰ μεσημβρίαν ὥραν, ὅτε ἡ ἀγωνία εἶχε κορυφωθῇ, διεσπάρη αἴφνης ἡ φήμη, ὅτι ἀνεκοινώθη ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ

γείου ή εΐδησις, ότι τὰ ἑλληνικά στρατεύματα εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ὅτι παρεδόθη εἰς τὸν Διάδοχον ὁ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ὑπάρχων ὀθωμανικὸς στρατὸς ἐκ τριάκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν. Τῷ ὄντι μετ' ὀλίγον ἐκυκλοφορήσεν ἀδεία τῆς Κυβερνήσεως τὸ πρῶτον παράρτημα ἐφημερίδος, τὸ ὁποῖον ἐπεβεβαίωνε τὴν φήμην.

Πάραυτα οἱ κώδωνες πάντων τῶν ναῶν τῆς πόλεως, εἰς τοὺς ὁποίους ἀπὸ πρωΐας ἀνεμένετο τὸ σύνθημα, ἤρχισαν νὰ κρούωνται χαρμολογῶν καὶ νὰ διαλαλοῦν μέχρι τῶν ἄκρων τῶν Ἀθηνῶν τὸ αἶσιον ἄγγελμα. Αἱ σημαῖαι ὑψώθησαν θριαμβευτικῶς εἰς τοὺς ἐξώστας. Ἡ ὁδὸς Σταδίου, αἱ δύο πλατεῖαι, πολλαὶ οἰκίαι καὶ ἐμπορικὰ καταστήματα ἐφωταγωγήθησαν ἀμέσως, διότι εἶχεν ἐπέλθει ἤδη τὸ νυκτερινὸν σκότος. Ἡ ἔως τότε συγκρατούμενη συγκίνησις ἐξέσπασεν εἰς μίαν μυριόστομον κραυγὴν ἀνακουφίσεως, ἀγαλλιάσεως, θριάμβου. Καὶ ἀπὸ τὰ πέρατα τῶν συνοικιῶν, ἀπὸ πάσης ὁδοῦ τὰ πλήθη, ἐξορμήσαντα ὡς χεῖμαρροι, κατέκλυσαν τὰ κέντρα τῆς πόλεως.

Ἡδὴ ἡ βροχὴ ἐνδυναμωθείσα κατέπιπτε κρουνηδόν. Ἀλλ' ἡ καταιγὶς δὲν ἠδύνατο νὰ κατασβέσῃ τὴν ἐκραγεῖσαν πυρκαϊὰν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Πάντες ἐγκαταλείψαντες κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν τὸ ἔργον των, τὴν ἀσχολίαν των, τὰς κοινωνικὰς των ὑποχρεώσεις, τὴν ἀνάπαυσίν των, πρεσβῦται καὶ ἀσθενεῖς ἀκόμη, ἐπίσημοι καὶ ἀνεπίσημοι, πολλῖται καὶ στρατιῶται ἀπετέλεσαν τεραστίαν συγκέντρωσιν πλήθους. Ἡ κίνησις ἐξηκολούθησεν ἐπὶ ὥρας εἰς τὰς πλημμυρισμένας ἐκ τοῦ ὄμβρου ὁδοὺς, ἐνῷ ἀντήχουν διαρκῶς αἱ ζητωκραυγαί, τὰ πατριωτικὰ ᾄσματα, τὰ ἐνθουσιώδη ἐμβατήρια τῶν μουσικῶν καὶ οἱ χαρμόσυνοι καὶ πανηγυρικοὶ πυροβολισμοί.

Ἡ αἴγλη τῆς νίκης ἔλαμπεν εἰς τὰ πρόσωπα. Ὁ ἐνθουσιασμὸς ἐξεχείλιζεν. Αἱ κραυγαὶ ἐξεφέροντο μὲ ἰδιαίτερον τόνον παιᾶνος. Οἱ περισσότεροι ὀφθαλμοὶ ἦσαν ὕγροι. Μεταξὺ ξένων καὶ ἀγνώστων ἀντηλλάσσοντο χειραψίαι καὶ ἀσπασμοί. Νηφάλιος ἐδείχθη ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τόσας ἡμέρας, καθ' ἃς ἀδιακόπως ἀνηγγέλοντο εἰς αὐτὸν τόσα ἀλλεπάλληλα κατορθώματα τῶν ἑλληνικῶν ὀπλων καὶ τόσα εὐτυχῇ γεγονότα, σεμνὸς εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τῆς χαρᾶς του, ὥστε νὰ ἀποροῦν οἱ ξένοι. Ἀλλ' αἴφνης κατελήφθη ἐκ τῆς μέθης τοῦ θριάμβου καὶ μὲ σπασμούς νευρικῆς, ἀλλὰ χαρμολογίας κρίσεως, ἐφαίνετο ὡς νὰ ἐτέλει ἐορτὴν πατριωτικῶν Διονυσίων.

«Νῖκαι κατὰ βαρβάρων»

Χαρ. Ἀννίνος

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Ἡ Σαλονίκη πού ἔσβηνε μέ τοῦ καιροῦ τὸ διάβα
— καντήλι πού τρεμόφωτο γιά λάδι λαχταρᾷ —
ἀποβραδὶς κοιμήθηκε δυστυχισμένη, σκλάβα,
καὶ τὴν αὐγούλα ξύπνησεν ἀρχόντισσα, κυρά.

Τί νά 'βλεπε στὸν ὕπνο της, τί νά 'ταν τ' ὄνειρό της;
— Τὸν "Αἰ - Δημήτρην ἔβλεπε στ' ἄτι του τὸ γοργό,
πού ροβολώντας ἔκραζε μέ τὴ φωνή τῆς νιότης :
« Ἄνοιξε πόρτα τῆς σκλαβιάς, ἡ Λευτεριά εἴμ' ἐγώ ! »

Κι ἄνοιξ' ἡ πόρτα ὀρθάνοιχτη μπροστὰ στὸν καβαλλάρη
καὶ μπῆκ' ἐκεῖνος κι ἔλαμψε σὰν τὸν αὐγερινὸ
κι ὑψώνοντας καὶ παίζοντας τ' ἀστραφτερὸ κοντάρι
ἔδειξε μέ τὸ δάχτυλο τοῦ Ὀλύμπου τὸ βουνό.

Κι ἔστρεψ' ἐκεῖ τὰ μάτια της ἡ σκλάβα ἡ πονεμένη
κι ἀγνάντεψε ἀστραπόλαμπρη τοῦ Ὀλύμπου τὴν κορφή
κι εἶδε ἀπ' τὴ ράχη στὴν πλαγιά γοργὰ νὰ κατεβαίνει
ἡ ὁμορφη, ἡ πεντάμορφη τοῦ ἡλίου ἡ ἀδελφή.

Ἡ κόμη της ἀνέμιζεν, ἱτιά χρυσοκλωνάτη,
τὰ στήθη της χιονόλευκα, τὰ μάτια γαλανά,
στὸ χέρι της τὴ φλογερὴ γυμνὴ ρομφαία ἐκράτει,
κι ὁλόχρυσά ἀντιφέγγιζαν τ' ἀπόμακρα βουνά.

Κατέβηκε καὶ διάβηκε τὴν διάπλατη τὴν πόρτα
ἡ ὁμορφη, ἡ πεντάμορφη τοῦ ἡλίου ἡ ἀδελφή·
κι ὅπου πατοῦσε εὐώδιαζε καὶ τ' ἀνανθα τὰ χόρτα
ρόδα καὶ κρίνους ἀνθίζαν σὲ κάθε της στροφῇ.

Κι ἔπεσε ἡ σκλάβα ταπεινὰ μπρὸς στὴν ὠραία Παρθένα
γονατισμένη, ἀμίλητη, σκυμμένη, ντροπαλή·
κι ἐκείνη τὴν ἀνάγειρε μέ χέρια ἀντρειωμένα
καὶ τὴν ἐσφιχταγκάλιασε μ' ἀτέλειωτο φιλή.

Καί τή στιγμή πού σμίξανε γιά τò φίλì τὰ χείλια,
 έπεσαν, βροντοκόπησαν τὰ σίδερα βαριά,
 οί άλυσίδες έσπασαν, στόματ' άγγέλων χίλια
 άθώρητα τραγούδησαν τò « Χαΐρε Έλευθεριά ! ».

Κι ή σκλάβα ξύπνησε με μιᾶς· πετιέται άπ' τò κρεβάτι,
 τὰ ξαφνιασμένα μάτια της στά κάστρα της κολλᾷ.
 "Όχι, δέν ήταν όνειρο, νά τη ή Παρθένα, νά τη !
 όμορφη, γαλανόλευκη με τò σταυρό ψηλά.

« Διάπλασις τών παιδων »

Ίω. Πολέμης

ΤΑ ΠΗΡΑΜΕ ΤΑ ΓΙΑΝΝΙΝΑ

Τὰ πήραμε τὰ Γιάννινα
 μάτια πολλά τò λένε,
 μάτια πολλά τò λένε,
 όπου γελοϋν καί κλαΐνε.

Τò λέν' πουλιά τών Γρεβενών
 κι άηδόνια τοϋ Μετσόβου,
 πού τὰ 'σκιαζεν ή παγωνιά
 κι άνατριχίλα φόβου.

Τò λένε χτύποι καί βροντές,
 τò λένε κι οί καμπάνες,
 τò λένε καί χαρούμενες
 οί μαυροφόρες μάννες.

Τò λένε κι οί Γιαννιώτισσες,
 πού ζοϋσαν χρόνια βόγγου,
 τò λένε κι οί Σουλιώτισσες
 στis ράχες τοϋ Ζαλόγγου.

Γ. Σουρής

Ο ΠΑΠΑΣ

Ήσαν έννέα. Τούς διεκρίνομεν καθαρά από τὰς θέσεις μας, ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου, ἐξηπλωμένους εἰς διαφόρους στάσεις. Ὁ ἕνας πρηγής, ὁ ἄλλος ὕπτιος, κάποιος ἄλλος στηριζόμενος εἰς ἓνα κομμένον κορμὸν δένδρου. Ὅλοι μὲ τὴν παγερὰν ἀκαμψίαν τοῦ θανάτου εἰς τὰ μέλη ἔμενον ἐκεῖ ἐπὶ δύο ἡμέρας ἄταφοι. Κατὰ τὸ δειλινὸν ἐβλέπομεν σμῆνος κοράκιων νὰ περιίπταται ἀνυπόμονον παρ' ὅλας τὰς σφαίρας καὶ τὸν θόρυβον τῆς μάχης.

Εἶχον μείνει καὶ οἱ έννέα κατὰ τὴν πεισματώδη συμπλοκὴν, ἡ ὁποία ἐγένετο ἐπὶ τοῦ λόφου δύο ἡμέρας πρίν. Ἐκτοτε ὁ λόφος ἐκρίθη ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὥς μὴ δυνάμενος νὰ κρατηθῇ καὶ ἐγκατελείφθη μὲ τοὺς έννέα νεκροὺς εὐζώνους ἐπὶ τῆς γυμνῆς βραχύδους κορυφῆς του.

Μετὰ τὴν ἡμέραν τῆς μάχης, κατόπιν διαρκοῦς βροχῆς καὶ ομίχλης, εἶχεν ἐπικρατήσῃ αἰθρία καὶ ἓνας γλυκύτατος καὶ γαλήνιος οὐρανὸς ἐστέγαζε τοὺς ἐξακολοθοῦντας νὰ μάχωνται διαρκῶς ἡμέραν καὶ νύκτα ἀπὸ τῶν ἰδίων θέσεων ἐκατέρωθεν τοῦ λόφου.

Ὅλοι οἱ ἄλλοι νεκροὶ εἶχον περισυλλεχθῇ μέσα εἰς τὰς χαράδρας, τὰς πλαγιὰς τῶν λόφων, ἀπὸ ὅλα τὰ δασώδη μέρη, καὶ εἶχον ταφῇ τὴν παραμονὴν μὲ τὰς εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἐκεῖνοι οἱ έννέα ; Δὶς καὶ τρεῖς ἐπεχείρησαν οἱ τραυματιοφορεῖς ἔρποντες νὰ τοὺς τραβήξουν κάτω, καὶ τὴν αὐταπάρνησίν των τὴν ἐπλήρωσαν ἀκριβὰ· οἱ έννέα εἶχον γίνῃ δώδεκα !

— Καί, ὅμως, πρέπει νὰ ταφοῦν ! Ἐγὼ δὲν τοὺς ἀφήνω στὰ ὄρνια, ἠκούσθη ἡ φωνὴ τοῦ διοικητοῦ. Νὰ ταφοῦν ἐκεῖ ἐπάνω ! Νὰ ταφοῦν ἐπὶ τόπου. Νὰ πάῃ ἐκεῖ καὶ ὁ παπᾶς.

Νὰ πάῃ ἐκεῖ καὶ ὁ παπᾶς ! Ὁ ἀγαθώτατος παπα - Γεώργης, ὁ ὁποῖος ἀπὸ ἀπλοῦς καὶ εἰρηνικὸς ἐφημέριος κάποιου ὀρεινοῦ χωρίου τῆς Ρούμελης εὐρέθη ἓνα πρῶτὸ ἱερεὺς εὐζωνικοῦ τάγματος ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν μέγαλον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κάτι ἄλλο ἀκόμη : Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τὸ τάγμα ἦσαν ἀπὸ τὴν ὀρεινὴν περιοχὴν τῆς πατρίδος του. Τούς ἐγνώριζε μὲ τὰ ὀνόματά των. Ἦξευρε τὰς μητέρας των, τὰς γυναῖκας των, τὰς ἀδελφάς των. Καὶ ὅλαι αὐταὶ τὸν εἶχον προτρέψει νὰ δεχθῇ, διὰ νὰ προστατεύῃ τὰ παιδιὰ μὲ τὸ σχῆμα του καὶ νὰ ἀποτρέπῃ τὸν

κίνδυνον μετὰ τὴν δύναμιν τῆς Ἐκκλησίας. Εἶχεν ὑπερνικήσει τοὺς δι-
σταγμούς του καὶ πρὸ πάντων εἶχε κατορθώσει νὰ πείσῃ τὴν παπαδιά
ὅτι αὐτὸ ποὺ κάμνει εἶναι θέλημα καὶ εὐχὴ Θεοῦ.

Ἐκτοτε ἐπὶ δέκα συνεχεῖς μῆνας καὶ εἰς τοὺς δύο πολέμους ἠκο-
λούθει τὸ τάγμα, ἐσυνήθισεν εἰς τὰς στερήσεις μετὰ ὅλα τὰ πενήντα ἔτη
του, εἰς τὰς κακουχίας, εἰς τὴν πείναν, εἰς τὸ ψῦχος ὑπὸ τὸ ἀντίσκηνον.

Εἰς ἓν πρᾶγμα δὲν ἠδύνατο νὰ συνηθίσῃ.

Τοῦτο ἦτο, νὰ συκρατῇ τὰ δάκρυά του καὶ μίαν φρικίαν, ὅταν
τὸν ἐκάλουν νὰ εἴπῃ τὰς εὐχὰς τῶν νεκρῶν ἐπάνω εἰς κάποιαν τάφρον
ἀπὸ τὰς ἀνοιγμένας εἰς κορυφὴν ἢ χαράδραν καὶ μέσα εἰς τὴν ὁποίαν
ἐτοποθετοῦντο μεθοδικώτατα, ὁ εἰς παραπλευρῶς τοῦ ἄλλου, παραμορ-
φωμένοι καὶ ἀγνώριστοι οἱ γνωστοί του τῆς χθές, διὰ τοὺς ὁποίους
τὴν ἴδιαν νύκτα ἔγραφεν εἰς τὴν πατρίδα του τὸ σύνθημα καὶ τακτικὸν
του : « νὰ πῆς μετὰ τρόπον στὴ γυναῖκα τοῦ τάδε ὅτι πάει αὐτός, καὶ στὴ
μάννα τοῦ δεῖνα πῶς δὲν θὰ τὸν ξαναἰδῇ ».

— Νὰ πάῃ καὶ ὁ παπᾶς ἐκεῖ, εἶχεν ἐπαναλάβει ὁ ταγματάρχης.

Πολὺ πρὶν ὁ ἥλιος ἀνατελεῖν, ἐξεκίνησαν οἱ ἄνδρες τῆς ἀγγραφείας
ἕκαστος μετὰ ἓνα πτόνον καὶ μίαν σκαπάνην ἐπ' ὤμου. Διέβησαν κάτω ἀπὸ
τὴν δασώδη χαράδραν βαδίζοντες ἀραιά, ὁ εἰς ὀπισθεν τοῦ ἄλλου, καὶ
ἐπλησίασαν τὴν πλαγιὰν τοῦ απαισίου λόφου. Τελευταῖος ἠκολούθει
μετὰ ἓνα μικρὸν σκοῦφον φέροντα τὸ στέμμα, χωρὶς κάπαν, μετὰ τὰ ξεθω-
ριασμένα καὶ σχισμένα ράσα ὁ ἱερεὺς, κρατώντας εἰς τὸ ἓνα χερί τὸν
σταυρὸν καὶ εἰς τὸ ἄλλο ὑπὸ μάλης διπλωμένον τὸ πετραχήλι του.

Ὅπως κάθε πρωί, πυκνὴ ὁμίχλη ἐκάλυπτεν ἀκόμη τὴν κορυφὴν
τοῦ λόφου. Ὅλοι ἐτάχνουν τὸ βῆμα, διὰ νὰ ἐπωφεληθοῦν. Ἐβάδιζον
κατ' ἀρχὰς ὀρθοί. Μετ' ὀλίγον ὁ πρῶτος ἐγονυπέτησε, τὸν ἐμιμήθη-
σαν ἀμέσως καὶ οἱ ἄλλοι, καθὼς καὶ ὁ παπᾶς.

Ὅταν ἐφθασαν τέλος εἰς τὸ μικρὸν πλάτυσμα τῆς κορυφῆς, ἔπε-
σαν ἄλλοι πρηνεῖς, ἄλλοι εἰς τὰ πλάγια, καὶ βοηθούμενοι μετὰ τὰς χεῖ-
ρας, μετὰ τὰ γόνατα, ἔρποντες ἐπλησίασαν τοὺς νεκροὺς καὶ τοὺς ἔσυραν
ἓνα ἓνα ὀπίσω ἀπὸ μίαν προεξοχὴν βραχώδη, ἡ ὁποία ἠδύνατο νὰ
τοὺς προκαλύψῃ γονυπετεῖς τοῦλάχιστον. Ἐκεῖ συγκεντρωμένοι ἤρχι-
σαν νὰ σκάπτουν μερικοὶ πλαγιασμένοι, ἄλλοι πρηνεῖς, ἕκαστος ὅπως
ἠδύνατο τὴν τάφρον, ἡ ὁποία ἐπρόκειτο νὰ περιλάβῃ τὰ πτώματα τῶν
συντρόφων των.

Ἡ ὁμίχλη εἶχεν ἀραιώσει ὀλίγον καὶ ἤρχισε νὰ διαφαίνεται ἓνας

ἥλιος κατέρυθρος, μόλις ἀνατέλλων. Πότε πότε ἐσφύριζε καμμιὰ σφαῖρα τυχαία καὶ τοὺς ἔκαμνε νὰ σκύβουν ἀκόμη περισσότερον.

Ἄφοῦ ἐτοποιήθησαν τὸν ἕνα πλησίον τοῦ ἄλλου τοὺς νεκρούς, εἰς γραμμὴν θλιβεράν μέσα εἰς τὸ βάθος τῆς τάφρου, προτοῦ νὰ ρίψουν πάλιν ἐπάνω τὰ χρώματα, ἐκάλεσαν ὅλοι μαζί τὸν παπᾶν μὲ φωνήν, ἡ ὁποία ἀντήχησεν εἰς τὰ ὦτα του ὡς κραυγὴ θανάτου, προερχομένη ἀπὸ τὸ βάθος τῆς τάφρου :

— Ἐμπρός, τώρα, πατεράκι, ἡ δουλειὰ ἡ δική σου.

Ἐρπων καὶ αὐτὸς εἶχεν ἀνέλθει εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου καὶ ἐκαλύφθη ὀπισθεν ἑνὸς τεμαχίου κορμοῦ καμένης δρυός. Δύο τρεῖς ἀπὸ ἡμᾶς παρηκολούθουν περιέργοι μὲ τὰ δίοπτρα ἀπὸ τὸν ὀπισθεν λόφον.

Μόλις ἤκουσε τὴν φωνήν, ἐσύρθη σιγὰ σιγὰ μὲ μυριάς προφυλάξεις καὶ ἐπλησίασεν εἰς τὸ χεῖλος τῆς τάφρου. Ἐκεῖ ἐστάθη πρὸς στιγμήν, ὥσάν νὰ ἐσκέπτετο κάτι, ὥσάν νὰ ἐδίσταζεν, ἐξεδίπλωσε τὸ πετραχήλι του καὶ τὸ ἐφόρεσε. Οἱ ἄλλοι ἀπεκαλύφθησαν, ἔκαμαν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, πάντοτε κρυμμένοι ὀπίσω ἀπὸ τὴν προεξοχὴν τοῦ βράχου.

Ἐξαφνα διακρίνομεν ἕνα μαῦρο ράσον νὰ σηκώνεται ὀρθιον, καὶ τὸ χρουσίζον πετραχήλι νὰ λαμποκοπᾷ εἰς τὰς ἀκτῖνας ἑνὸς λαμπροῦ ἡλίου, ὁ ὁποῖος εἶχε διαλύσει τὴν ὁμίχλην καί, ὡς ἐὰν τοῦτο ἦτο σύνθημα ἀναμενόμενον, ἤρχισε καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη γενικὸν πῦρ. Αἱ βολίδες συρίζουν καὶ τὰ μικρὰ νέφη τῶν διαρρήξεων τῶν ὀβίδων σχίζουν τὸν γλαυκὸν οὐρανόν.

— Κάθισε κάτω, παπᾶ! Θὰ μᾶς δοῦν! ἐφώναζαν οἱ ἄλλοι. Ἄλλ' αὐτὸς ἐφαίνετο, ὡς νὰ μὴ ἦτο ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐκείνην τὴν στιγμήν. Ἀνεστύλωσε περισσότερο τὸ μικρόν του ἀνάστημα, ὕψωσε ὅσον ἡδύνατο ὑψηλὰ μὲ τὸ δεξιόν του χεῖρ τὸν σταυρόν καὶ ἡ λευκάζουσα γενειὰς του ἤρχισε νὰ κινῆται, διότι ἐξήρχοντο ἀπὸ τὸ στόμα του ἀργὰ ἀργὰ αἱ εὐχαὶ τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ὅταν εὐρίσκετο εἰς τὸ νεκροταφεῖον τοῦ χωρίου του !

Οἱ ἄνδρες τῆς ἀγγαρείας, ἀφοῦ ἐσκέπασαν ταχέως τοὺς νεκρούς, ἤρχισαν νὰ τρέχουν εἰς τὴν κατωφέρειαν καὶ ἐξηφανίσθησαν κάτω εἰς τὴν χαράδραν.

Αὐτὸς ἀτάραχος, ἀναστυλωμένος, ἐξηκολούθει νὰ μένη εἰς τὴν

στάσιν ἐκείνην, ἕως οὗτου καὶ ἡ τελευταία λέξις τῆς ἀκολουθίας τῶν νεκρῶν ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ στόμα του. Ἀφοῦ ἐτελείωσεν, ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, συνέπτυξε τὸ πετραχήλι του ὑπὸ τὴν μασχάλην καὶ μὲ βῆμα βραδύ καὶ σταθερὸν κατῆλθε τὴν κλιτύν, πάντοτε ὀρθὸς, ρίπτων ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἥσυχον βλέμμα πρὸς τὰς ἐχθρικὰς θέσεις, ἕως οὗτου ἔφθασε κάτω εἰς τὴν χαράδραν ἀσφαλῆς καὶ ἐκτὸς κινδύνου.

Ὅταν τὸ βράδυ μετὰ τὴν μάχην ἐπῆγγα νὰ ἐκφράσω τὸν θαυμασμόν μου, τὸν εὖρον νὰ κάθεται σταυροπόδι εἰς τὸ ἀντίσκηνόν του καὶ νὰ γράφῃ τὸ συνηθισμένο πρὸς τὴν παπαδιά :

— «Νὰ εἰπῆς μὲ τρόπον στῇ γυναῖκα τοῦ τάδε ὅτι πάει αὐτός, καὶ στῇ μάννα τοῦ δεῖνα πὼς δὲν θὰ τὸν ξαναἰδῇ».

N. Πετιμεζᾶς

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Ἦρχισε συστηματικὴ καὶ ἐπίμονος ἡ μάχη εἰς τὰ πρῶτα ὑψώματα τῆς εἰσόδου τῶν Πέντε Πηγαδίων. Οἱ ἄνδρες τοῦ 1ου τάγματος τοῦ 15ου συντάγματος εἶχον καταπονηθῇ, διότι τὸ πῦρ ἐξηκολούθησε δι' ὅλης τῆς ἡμέρας μεταξύ τῶν ἀντιπάλων ὑψωμάτων σφοδρὸν καὶ ἀκατάπαυστον· καὶ τοὺς ἠνάγκαζε νὰ μένουν διαρκῶς χωμένοι εἰς τὰ προχώματα, χωρὶς νὰ μποροῦν νὰ μετακινοῦνται οὔτε κατὰ τρίχα διὰ τὸν κίνδυνον τῶν ἐχθρικῶν πολυβόλων.

Συνέβη τότε κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μάχης ν' ἀναπαύωνται μερικὸι δι' ὀλίγα λεπτά, διὰ νὰ στρίψουν ἓνα τσιγάρο ἢ διὰ νὰ τανύσουν τὰ μουδιασμένα πόδια των. Ἄλλως τε τὴν προηγουμένην νύκτα τὴν εἶχαν περάσει χωρὶς ἀντίσκηνα· καὶ τὸ ὅτι κατῶρθωσαν τώρα νὰ κρατοῦν μάνλιχερ καὶ νὰ τὰ χρησιμοποιοῦν ἀποτελεσματικῶς ἦτο ἓνα ἀπὸ τὰ πολλὰ θαύματα, πού ἐπέδειξεν ἡ ἐλληνικὴ ἀντοχή.

Τότε εἰς τὸ ἄκρον τῆς μαχομένης γραμμῆς ἐθέαθη ὁ στρατιώτης Μαυροδῆμος βγάζων ἀπὸ τὴν τσέπην του χαρτί, φάκελον καὶ μολύβι. Τοῦ εἶχεν ἔλθει ἡ ὁρεῖς νὰ γράψῃ ἓνα γράμμα λίγων λεπτῶν ἀπορροφημένος ἀπὸ τὰ γραφόμενά του κατῆντησε νὰ μὴν ἀντιλαμβάνεται ὅτι εἶχεν ἀποκαλυφθῇ ὀλίγον ἐκ τῆς θέσεώς του καὶ τὸ ἐχθρικὸν πολυβόλον περνοῦσε δρεπάνι κατὰ μῆκος τῆς γραμμῆς τῶν προχωμάτων τους. Ὁ Μαυροδῆμος ἔγραψε τὸ γράμμα του ἥσυχα καὶ ἀργά, ὥσάν νὰ εὕρισκετο

εἰς τὴν σειρὰν τῶν λαϊκῶν γραφείων τοῦ Ταχυδρομείου Ἀθηνῶν, τὸ ἐδιάβασε μὲ εὐχαριστημένην ὄψιν καὶ ἐπέγραψε τὸν φάκελον. Δὲν ἐπρόφθασε νὰ τὸν κλείσῃ καὶ ὕπως εὕρισκετο γονατιστὸς ἐκκλινεν αἰφνιδίως τὸ κεφάλι πρὸς τὸ στῆθος, ἀκούμπησε μὲ τὸ πλευρὸν εἰς τὰς πέτρας, αἱ ὁποῖαι ὠρθοῦντο δεξιὰ του, ἐκρέμασε τὰ χέρια κατὰ μῆκος τοῦ κορμοῦ καὶ παρουσίασε τὸ θέαμα ἀνθρώπου γονατισμένου καὶ καταληφθέντος ἑξαφνα ἀπὸ ὕπνου. Ὁ εὕρισκόμενος πλησίον του ἐσύρθη μέχρι τῆς θέσεώς του. Ὁ Μαυροδῆμος εἶχε φονευθῇ. Τὸ χιτῶνιόν του, αἱματωμένον ἐμπρός, ἐμαρτύρει ὅτι ἡ σφαῖρα τὸν εἶχεν εὖρει κατάκαρδα. Ἐμπρός του ὑπῆρχε λοφίσκος ἀπὸ κάλυκας καὶ τὸ γράμμα ἀνοικτὸν, ἀπειθυνόμενον εἰς τὸν πατέρα του :

«Ὁ σὸν διὰ τὴν ζωὴν μου μὴν ἀνησυχῇς, πατέρα, τοῦ ἔγραφεν· εὕρισκομαι πάντοτε εἰς μέρος ἀσφαλέςτατον καὶ δὲν διατρέχω κινδύνον. Περνῶ ὥραϊα καὶ θὰ ἰδῇτε τι καλὰ θὰ εἴμαι, ὅταν θὰ ξαναγυρίσω».

Τὸ γράμμα αὐτὸ ἐστάλη εἰς τὸν πατέρα τοῦ καλοῦ παλληκαριοῦ, ποῦ δὲν ἤθελε ν' ἀνησυχῇσιν τὴν οἰκογένειάν του μὲ περιγραφὰς μαχῶν καὶ ἥρωισμῶν. Καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιστολὴν ἐγνωστοποιήθη ὁ θάνατός του ὁ εὐγενέστερος ἀποχαιρετισμὸς ἐνὸς ἥρωος υἱοῦ.

Α. Κόκκινος

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΜΟΥ, ΦΤΕΡΟΥΓΙΣΕ

Τώρα ποῦ τόσο σ' ἐνοιῶσα χαρούμενο γιὰ νὰ 'σαι,
τραγοῦδι μου, φτερούγισε καὶ στὸ χωριό μου φτάσε.
Φτάσε, ὁ σκοπὸς μαγιάτικος νὰ μοῦ καλημερίσῃ
τὸ φτωχικὸ σπιτάκι μας μὲ τὴν παλιά του βρύση.

Πάρε ἀπ' τὰ δάση, ὡς θὰ περνᾷς, τοῦ πεύκου ὅλα τὰ μύρα
καὶ πῆγαινέ τα, σκόρπα τα μέσ' στὴν αὐλὴ πλημμύρα,
ζωὴ καινούργια οἱ γλάστρες μας νὰ πάρουν, ποῦ ποιὸς ξέρει,
ἂν βρέθηκε ἓνα σπλαχνικὸ νὰ τις ποτίζῃ χέρι.

Κι άν δῆς γυρτή στὴν πόρτα μας μιὰν ἀκακία ν' ἀνθίξῃ,
βάλ' τὴ χαρά μου ἀπάνω τῆς, ἀνθὸς κι αὐτὴ ν' ἀσπρίξῃ.
Κι άν, δίχως νὰ τὸ νοιώσωμε, πῆρες μαζί ἕνα δάκρυ,
δροσούλα ἃς πέσῃ ἀθόρυβη καὶ κεῖνο σὲ μιὰν ἄκρη.

Στὸ χαμηλὸ μπαλκόνι μας άν βρῆς τοῦ Μάη στεφάνι,
μιὰ πεταλούδα γίνε του καὶ στόλισέ το. Φτάνει.
Κι άν μιὰ χελιδονοφωλιά στὴ στέγη συναντήσης,
γίνου πουλι καὶ κάθισε καὶ σὺ νὰ τραγουδήσης.

« Γαλάξιες ρίμες »

Σπ. Σπεράντας

Η ΣΗΜΑΙΑ ΕΝΟΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Εἶχαν πολεμήσει οἱ φαντάροι τῶν ὀχυρῶν τοῦ Ροῦπελ τέσσερα μερόνυχτα χωρὶς στιγμὴ νὰ σταματήσουν. Εἶχαν κατανικήσει ὅλες τὶς ἐπιθέσεις τῶν Γερμανῶν, ὅταν κατὰ τὶς τέσσερες τὸ ἀπόγευμα τῆς 9 ᾽Απριλίου 1941 οἱ Γερμανοὶ — μετὰ τὴν διάσπασιν τοῦ σερβικοῦ μετώπου καὶ τὴν κατάληψιν τῆς Θεσσαλονίκης — ἔστειλαν μπροστὰ σὲ κάθε φρούριο ἀπὸ ἕνα τάνκς νὰ γυροφέρνῃ σιγὰ κρατώντας λευκὴ σημαία.

Οἱ Ἕλληνες δὲν τὰ πυροβόλησαν, παρὰ τὰ ἄφησαν νὰ πλησιάσουν, γιὰτὶ τὰ ἔβλεπαν νὰ κουνοῦν ἐπιδεικτικὰ τὴν ἄσπρη τους παντιέρα.

Ἀπὸ τὰ τάνκς κατεβαίνουν σὲ λίγο κήρυκες, ποὺ ἀπαιτοῦν τὴν παράδοσι τῶν ὀχυρῶν, ἐπειδὴ ὁ Ἕλλην διοικητὴς εἶχε συνθηκολογήσει στὴ Θεσσαλονίκη.

Ἀξιοματικοὶ καὶ φαντάροι δὲν μποροῦν νὰ πιστέψουν τ' αὐτιά τους. Ἀπὸ τὴν καύχησι, ποὺ εἶχαν γιὰ τὴν ἥρωικὴ ἀντίστασί τους, ὡς τὴν καταστροφή, ποὺ τώρα μαθαίνουν, εἶναι δρόμος ποὺ δὲ δρασκελίζεται σὲ μιὰ στιγμὴ.

Ὡς τώρα αὐτοὶ ἔδερναν τὸ Γερμανό, ὄχι μόνο πίσω ἀπὸ τὶς πολεμίστρες, ἀλλὰ κι ἔξω στ' ἀνοιχτά, στῆθος μὲ στῆθος. Πῶς νὰ παραδώσουν φρούρια, σπίτια, πατρίδα χωρὶς νὰ νικηθοῦν ;

Σὲ λίγο τοὺς ἔρχεται γραπτὴ ἡ διαταγὴ τοῦ στρατηγοῦ τοὺς νὰ παραδώσουν τὰ ὀχυρά. Τότε ξεσπάει μαύρη ἀπελπισία. Ἄλλοι κλαῖνε δυνατὰ, ἄλλοι ἀγκαλιάζουν καὶ φιλοῦν τὰ πολυβόλα μὲ πάθος, τόσο αὐθόρμητα, ποὺ σφίγγει τὴν καρδιά ὅσων τοὺς βλέπουν.

Ὡστόσο ὑπακούουν στὴ γραπτὴ διαταγὴ τοῦ στρατηγοῦ τους, παραδίδουν τὰ ὄχυρά καὶ ἀναχωροῦν μὲ κατεύθυνσι πρὸς τὰς Σέρρας.

Καθὼς προχωροῦν πρὸς τὰς Σέρρας, βλέπουν ἐπάνω σ' ἓνα λο-
φάκι μαζεμένους φαντάρους καὶ καπνὸ ν' ἀνεμίζεται στὸν καθάριον οὐ-
ρανό. Ἐπειδὴ ἡ δυστυχία ἀδερφώνει τοὺς ἀνθρώπους, τραβᾷ ἡ φά-
λαγγα ὁλόισα πρὸς τὸν ὄμιλο ἐκεῖνο.

Σὰν ἀνέβηκαν στὴν κορφή τοῦ λόφου, εἶδαν ἑτοιμὴ θρακιά.

Ἐκεῖ γῦρο στὴ φωτιά εἶναι συγκεντρωμένο ἓνα τμήμα τοῦ 26ου
συντάγματος, ποὺ ὑπερασπιζόταν τὸ φρούριο Λίσσε καὶ εἶχε τσακίσει
ὁλόκληρη μεραρχία Ἀλπίνων.

Νὰ ὁ διοικητὴς περιστοιχισμένος ἀπὸ τοὺς βαθμοφόρους. Νὰ ὁ
ἀρχιμανδρίτης, ποὺ βάζει τὰ ἱερὰ ἄμφια.

—Θὰ λειτουργηθοῦμε, λέει κάποιος· καὶ ἡ ἰδέα πὼς θὰ ἐπικοινων-
νῇσιν μὲ τὰ θεῖα τοὺς παρηγορεῖ.

Βγάζουν τὰ πηλήκιά τους, σταυροκοποιοῦνται κι ἀκοῦνε μὲ κατὰ-
νουξί τίς εὐχὲς ποὺ ἀρχίζει νὰ ψάλλῃ ὁ παπᾶς. Ὑστερα προβάλλει στὸ
κέντρον ὁ ὑπασπιστὴς κρατώντας τὴ σημαία τοῦ συντάγματος.

Τὴν ξεσκαπάζει καὶ τὴν ἀφήνει ἐλεύθερη στὸ ἐλαφρὸ ἀεράκι, ἀτί-
μητο μνημεῖο δοξασμένων ἀγώνων.

Αὐτὴ εἶναι ἡ σημαία, ἡ ἴδια, ποὺ τὸν Αὐγούστο τοῦ 1922, ὅταν τὸ
26ον σύνταγμα κυκλώθηκε στὴν κοιλάδα τοῦ Ἀλῆ - Βερὰν τῆς Μικρᾶς
Ἀσίας, τὴν ἄρπαξεν ὁ τότε συνταγματάρχης του καὶ παρασύροντας
τοὺς λεβέντες του σὲ παράφορη ἔξοδο κατάρθωσε νὰ διασπάσῃ τὸν
τουρκικὸ κλοιὸ καὶ νὰ σώσῃ τὸ σύνταγμα του, χωρὶς, ὅμως, ὁ ἴδιος νὰ
ἐπιζήσῃ ἀπὸ τὸ θρυλικὸ κατόρθωμα, γιατί, ὅπως ἡ σημαία του, ἔτσι
κι αὐτὸς εἶχε κατατρυπηθῇ ἀπὸ σφαῖρες καὶ ξεψύχησε κρατώντας στὰ
χέρια του αὐτὸ τὸ κουρελιασμένο πανί.

— Προσοχή ! διατάζει ὁ διοικητής.

Οἱ φαντάροι τεντώνουν τὰ κουρασμένα κορμιά τους, οἱ ἀξιωμα-
τικοὶ κάνουν τὸ σχῆμα. Ὁ ὑπασπιστὴς τότε κατεβάξει τὸ ἱερὸ λάβαρο
στὴ φωτιά ἐνῶ ὁ παπᾶς εὐλογεῖ αὐτὸν τὸν ὑπερήφανο πολεμικὸν ὁδηγό.
Τὸ μετάξι ἀργεῖ νὰ καῇ, γίνεται στάχτη σιγά, πολὺ σιγά.

Τὸ θέαμα τῆς γαλανόλευκης, ποὺ ἐξαφανίζεται, κάνει τοὺς παρόν-
τας νὰ ριγῇσιν. Οὔτε ἓνας ἀξιωματικὸς δὲν ἔμεινεν ἀδάκρυτος. Οἱ
φαντάροι καθὼς ἀντικρῶνουν τοὺς φρουράρχους τους, ψημένους πολε-

μιστές νά κλαΐνε, τούς θαυμάζουν ακόμη περισσότερο καί ξεσπᾶν τὰ παιδιάτικα στόματά τους σέ λυγμούς κι ἀναφιλυτά.

Μά τὸ κλάμμα τὸ διακόπτει ὁ ἀρχιμανδρίτης.

— Σηκῶστε τὸ χέρι νά ὀρκισθῆτε, τούς λέει.

Τὸν ὑπακούουν, κι ἐκεῖνος ἀρχίζει :

— ‘Ορκίζομαι...

— ‘Ορκίζομαι...

— “Οτι δὲν θὰ ἡσυχάσω...

— “Οτι δὲν θὰ ἡσυχάσω...

— “Οτι θὰ δώσω τὸ αἷμα μου...

— “Οτι θὰ δώσω τὸ αἷμα μου...

— Διὰ νὰ ἐκδικηθῶ καὶ νὰ ἐλευθερώσω τὴν πατρίδα...

— Διὰ νὰ ἐκδικηθῶ καὶ νὰ ἐλευθερώσω τὴν πατρίδα! βροντοφωνοῦν ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶτες.

‘Ο ὄρκος αὐτὸς φουσκώνει ἀπὸ νέα ὄνειρα τὶς πονεμένες τους καρδιές. Κι ὅταν ξαναπαίρνουν τὸ δρόμο τῶν Σερρῶν, αἰσθάνονται σὰν ζωογονημένοι. Τώρα ἔχει βρῆ πάλι σκοπὸ ἡ ζωὴ τους.

Χρ. Ζαλοκώστα;

ΤΟ ΑΤΙΜΗΤΟ ΜΟΥ ΦΥΛΑΧΤΟ

* Ἄν κάποτε ξενιτευτῶ, γιὰ μένα

λίγο σας χῶμα θησαυρός, ὦ μέρη ἀγαπημένα.

* Ἀπὸ τὸ χῶμα τῆς κορφοῦλας τοῦ βουνοῦ

τοῦ ἀντικρινοῦ

κι ἀπὸ τὴν ἄμμο τοῦ γιχλοῦ λίγα σπυριά ἔχω πάρει

καὶ τὰ *κλεισα σὲ φυλαχτό, σὰν τὸ μαργαριτάρι.

* Ἄν κάποτε ξενιτευτῶ,

τὸ ἀτίμητό μου φυλαχτό

στὸν κόρφο μου δυὸ μυρωδιές θὰ χύνη,

ποὺ δὲ θὰ βρίσκω ἄλλοῦ :

μοσκοβολιὰ τοῦ θυμαριοῦ ἀπ’ τὴν κορφοῦλα ἐκείνη,

καὶ μιὰ ἄλλη τοῦ καθάριου μου γιαιοῦ.

“Ὅταν φεύγουν οἱ ὄρες»

Στ. Σπεράντσας

3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΙ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΙ

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΟΥ

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
τὸ κοινότερο χορτάρι
γίνεται τὸ πιὸ ὁμορφο
τοῦ Μαγιοῦ λουλουδι.

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
τὸ χειρότερο πουλὶ
λέει τὸ πιὸ γλυκὸ τραγούδι...

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
καὶ τοῦ φεγγαριοῦ τὰ χάδια
μάγισσες τίς κάνουνε
τίς γριὲς μουριὲς τὰ βράδια !

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
μιὰ βρυσούλα μοῦ μιλεῖ
γιὰ δροσιές, γιὰ δίψες.

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
τὴν ἀγάπη κάποιο χέρι
ἔσπειρε καὶ τάγισε
τῆς ψυχῆς τὸ περιστέρι.

« Πρωινὸ ξεκίνημα »

Γ. Ἀθάνας

Η ΣΤΑΧΟΜΑΖΩΧΤΡΑ

Μεγάλην ἐξέφρασεν ἐκπληξιν ἡ γειτόνισσα, τὸ Ζερμπινιώ, διότι εἶδε τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 187... τὴν θεια - Ἀχτίτσα νὰ φορῇ καινουργῇ μανδύην καὶ τὸν Γέρο καὶ τὴν Πατρώνα, τὰ δυὸ ἐγγονάκια τῆς, μὲ καθαρὰ ὑποκαμισάκια καὶ μὲ νέα πέδιλα.

Τοῦτο δὲ διότι ἦτο γνωστότατον ὅτι ἡ θεια - Ἀχτίτσα ἦτο ἔρημος καὶ χήρα καὶ ἀνέτρεφε τὰ δυὸ ὀρφανὰ ἐγγονάκια τῆς μετερχομένη ποι-κίλα ἐπαγγέλματα. Ἡ γειτόνισσα, τὸ Ζερμπινιώ, ἔστενοχωρεῖτο πολὺ διὰ τὰς στερήσεις τῆς γράϊας καὶ τῶν δύο ὀρφανῶν· ἀλλὰ μήπως ἦτο καὶ αὐτὴ πλουσία, διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς αὐτοὺς ἀρωγὸς καὶ παρήγορος ;

Τὰ δύο παιδιά τῆς Ἀχτίτσας ἐπνίγησαν, βυθισθείσης τῆς βρατσέρας κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ ἔτους 186... Ἡ βρατσέρα ἐκείνη ἐχάθη αὐτανδρος. Ὁ τρίτος γυιὸς τῆς ἐξενιτεύθη καὶ εὗρίσκετο, ἔλεγαν, εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Πέτρα ἔρριξε πίσω του. Μήπως τὸν εἶδε; Μήπως τὸν ἤκουσεν; Ἄλλοι πάλιν πατριῶτες εἶπαν ὅτι ἐνυμφεύθη εἰς ἐκεῖνα τὰ χῶματα, καὶ ἐπῆρε, λέει, μιὰ φράγκα, ποὺ δὲν ἤξευρε νὰ μιλήσῃ ρωμμῖκα. Μὴ χειρότερα ! τί νὰ πῇ κανεῖς ! Ἡμπορεῖ νὰ καταρασθῇ τὸ παιδί του, τὰ σωθικά του, τὰ σπλάχνα του ;

Ἡ κόρη τῆς ἀπέθανεν εἰς τὸν δεύτερον τοκετόν, καὶ ἀφῆκεν εἰς αὐτὴν τὰ δύο ὄρφανὰ κληρονομίαν. Ὁ γαμβρός τῆς ἐξοῦσεν ἀκόμα, μὰ τί νοικοκύρης ! Τὸ πρόκοψε, ἀλήθεια ! Χαρτοπαίκτης, μέθυσος. Εἶχεν ἐγκαταλείψει καὶ τὸ χωριὸ καὶ τὰ παιδιά του. Τί νὰ κάμῃ ; Ἐβαλε τὰ δυνατά τῆς καὶ ἐπροσπαθοῦσε ὅπως/ὅπως νὰ ζήσῃ τὰ δύο ὄρφανὰ. Τί ἀξιολύπητα, τὰ καημένα ! Κατὰ τὰς διαφόρους ὥρας τοῦ ἔτους ἐβοτάνιζεν, ἐξενοδοῦλευν. Ἐμάζευε κούμαρα καὶ ἔβγαζε ρακὴν. Μερικὰ στέμφυλα ἀπ' ἐδῶ, ἀραβόσιτος ἀπ' ἐκεῖ, ὅλα τὰ ἐχρησιμοποιεῖ.

Ἀλλὰ τὸ πρώτιστον εἰσόδημα τῆς θεία - Ἀχτίτσας προήρχετο ἐκ τοῦ σταχομαζώματος. Τὸν Ἰούνιον, κατ' ἔτος, ἐπεβιβάζετο εἰς πλοῖον καὶ διεπεραιώνετο εἰς Εὐβοίαν. Ἐκεῖ, μετ' ἄλλων πτωχῶν γυναικῶν, ἤσχολεῖτο νὰ συλλέγῃ τὰ στάχυα, ἅτινα ἐπιπτον ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν θεριστῶν, ἀπὸ τὰ φορτώματα καὶ ἀπὸ τὰ κάρρα. Κατ' ἔτος οἱ χωρικοὶ τῆς Εὐβοίας καὶ τὰ χωριατόπουλα ἔρριπτον κατὰ πρόσωπον αὐτῆς τὸ σκῶμμα :

— Νῆ ἡ σταχομαζώχτρα ! μᾶς ἤρθε πάλιν ἡ φουστάνα.

Ἄλλ' αὕτη ἔκρυπτεν ὑπομονητικὴ, σιωπηλή, συνέλεγε τὰ ψιχία ἐκεῖνα τῆς πλουσίας συγκομιδῆς τοῦ τύπου, ἀπῆρτιζε τρεῖς ἢ τέσσαρας σάκκους, ὀλόκληρον ἔτησίαν ἐσοδεῖαν δι' ἑαυτὴν καὶ διὰ τὰ δύο ὄρφανὰ, τὰ ὅποια εἶχεν ἐμπιστευθῇ εἰς τὰς φροντίδας τῆς Ζερμπινιδῶς καὶ ἐπέστρεφεν εἰς τὸ παραθαλάσσιον χωρίον τῆς.

Πλὴν ἐφέτος, δηλ. τὸ ἔτος ἐκεῖνο, ἀφορία εἶχε μαστίσει τὴν Εὐβοίαν. Ἀφορία εἰς τὸν ἐλαῖωνα τῆς μικρᾶς νήσου, ὅπου κατῶκει ἡ θεία - Ἀχτίτσα. Ἀφορία εἰς τὰς ἀμπέλους καὶ εἰς τοὺς ἀραβοσίτους, ἀφορία σχεδὸν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ κούμαρα, ἀφορία πανταχοῦ.

Ἐπειτα, ἐπεὶ οὐδὲν κακὸν ἔρχεται μόνον, βαρὺς χειμῶν ἐνέσκηψεν εἰς τὰ βορειότερα ἐκεῖνα μέρη. Ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου μηνός,

χωρίς σχεδόν νὰ πνεύσῃ νότος καὶ νὰ πέσῃ βροχή, ἤρχισε νὰ χιονίζει. 'Ενίοτε ἔπνεε ξηρὸς βορρᾶς καὶ ἔσφιγγεν ἔτι μᾶλλον τὰ χιόνια, τὰ ὅποια δὲν ἔλειωναν εἰς τὰ βουνά. Περί τὰ μέσα Δεκεμβρίου μόλις ἐπῆλθε μικρὰ διακοπὴ εἰς τὰ χιόνια καὶ ἐφάνησαν δειλαὶ τινες ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου. Τὴν ἐπαύριον ὁ χειμὼν ἔγινεν ἀγριώτερος. Μέχρι τῶν Χριστουγέννων οὐδεμία γωνία οὐρανοῦ ὁρατὴ, οὐδεμία ἀκτίς ἡλίου.

Τὴν ἐσπέραν τῆς 23, ὁ Γέρος εἶχεν ἔλθει ἀπὸ τὸ σχολεῖον περιχαρής, διότι ἀπὸ τῆς αὔριον ἔπαυον τὰ μαθήματα. Πρὶν ξεκρεμάσῃ τὸν « φύλακα » ἀπὸ τῆς μασχάλης του, ὁ Γέρος, πεινασμένος, ἤνοιξε τὸ δουλάπι, ἀλλ' οὐδὲ ψυχίον ἄρτου εὔρεν ἐκεῖ.

'Η γραῖα εἶχεν ἐξέλθει ἴσως πρὸς ζήτησιν ἄρτου. 'Η ἀτυχὴς Πατρώνα ἐκάθητο ζαρωμένη πλησίον τῆς ἐστίας, ἀλλ' ἡ ἐστία ἦτο σβεστή. 'Εσκόλιζε τὴν στάκτην, διότι ἐνόμιζεν ἐν τῇ παιδικῇ ἀφελείᾳ τῆς (ἦτο μόλις τετραετὴς τὸ πτωχὸν κοράσιον), ὅτι ἡ ἐστία εἶχε πάντοτε τὴν ιδιότητα νὰ θερμαίνῃ καὶ ἄς μὴ καίῃ. 'Αλλ' ἡ στάκτῃ ἦτον ὑγρὰ. Σταγόνες ὕδατος εἶχον ρεῦσαι διὰ τῆς καπνοδόχου.

'Ο Γέρος, ὅστις ἦτο ἑπταετής μόλις, ἔτοιμος νὰ κλαύσῃ, διότι δὲν εὔρισκε ψυχίον τι διὰ νὰ χορτάσῃ, ἤνοιξε τὸ μόνον παράθυρον, τὸ ὅποιον εἶχε μῆκος τριῶν σπιθαμῶν. 'Ο οἰκίσκος ὅλος εἶχεν ὕψος δύο ἴσως ὀργυιῶν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους μέχρι τῆς ὀροφῆς.

'Ο Γέρος ἀνεβίβασε σκαμνίον ἐπὶ τοῦ παραθύρου, ἀνέβη ἐπὶ τοῦ σκαμνίου, ἐστηρίχθη διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἐπὶ τοῦ παραθυροφύλλου ἀνοικτοῦ, ἐστύλωθη μετὰ τόλμης πρὸς τὴν ὀροφήν, ὕψωσε τὴν δεξιὰν καὶ ἀπέσπασεν ἓν κρύσταλλον, τὸ ὅποιον ἐκόσμει τὴν στέγην. "Ἦρχισε νὰ τὸ γλείφῃ βραδέως καὶ ἡδονικῶς καὶ ἔδιδε καὶ εἰς τὴν Πατρώναν νὰ φάγῃ. 'Επείνων τὰ κακόμοιρα.

'Η γραῖα 'Αχτίτσα ἐπανῆλθε μετ' ὀλίγον καὶ ἔφερε πρᾶγμα τι τυλιγμένον εἰς τὸν κόλπον τῆς. 'Ο Γέρος, ὅστις ἐγνώριζεν ἐκ τῆς παιδικῆς του πείρας ὅτι ποτὲ ἀνευ αἰτίας δὲν ἐφούσκωναν οἱ κόλποι τῆς μάμμης του, ἔτρεξεν εἰς τὸ στήθος τῆς, ἐνέβαλε τὴν χεῖρα καὶ ἀφῆκε κραυγὴν χαρᾶς. Τεμάχιον ἄρτου εἶχεν « οἰκονομήσει » καὶ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἡ καλὴ, καίτοι ὀλίγον αὐστηρά, μάμμη, τίς οἶδεν ἀντὶ ποίων ἐξευτελισμῶν καὶ διὰ πόσων ἐκλιπαρήσεων !

Καὶ τί δὲν ἤθελεν ὑποστῆ, πρὸ ποίας θυσίας ἡδύνατο νὰ ὀπισθο-

δρομήση διὰ τὴν ἀγάπην τῶν δύο τούτων παιδίων, τὰ ὑποῖα ἦσαν δις παιδία δι' αὐτήν, καθόσον ἦσαν τέκνα τοῦ τέκνου τῆς !

Ἐν τούτοις δὲν ἤθελε νὰ δεικνύῃ εἰς αὐτὰ μεγάλην ἀδυναμίαν. Ἐκάλει τὸν ἄρρενα « Γέρον », διότι εἶχε τὸ ὄνομα τοῦ ἀληθοῦς γέρου τῆς, τοῦ μακαρίτου μαρμπα-Μιχαλιοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα τῆς ἐπώνει νὰ ἀκούσῃ ἢ νὰ προφέρῃ. Τὸ ταλαίπωρον θῆλυ τὸ ἐκάλει « Πατρῶναν » θωπευτικῶς, διότι δὲν ἐπεθύμει νὰ ἀκούσῃ τὸ Ἀργυρώ, τὸ ὄνομα τῆς κόρης τῆς, τὸ ὁποῖον ἐδόθη ὡς κληρονομία εἰς τὸ ὄρφανόν, λεχοῦς θανούσης ἐκεῖνης.

Ἡ ταλαίπωρος γραῖα ἔστρωσε διὰ τὰ δύο ὄρφανά, ἵνα κοιμηθῶσιν. Ἐπειτα κατεκλίθη καὶ αὐτὴ πλησίον των καὶ τοὺς εἶπε νὰ φυ-σῇσωσιν ὑποκάτω τοῦ σκεπάσματος των, διὰ νὰ ζεσταθοῦν.

Τὸ πρῶτῃ, μετὰ τὴν λειτουργίαν (ἦτο παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων) ὁ παπα - Δημήτρης, ὁ ἐνορίτης τῆς, παρουσιάσθη αἵφνης εἰς τὴν θύραν τοῦ πενιχοῦ οἰκίσκου.

— Καλῶς τὰ ἐδέχθης, τῆς εἶπε μειδιῶν.

« Καλῶς τὰ ἐδέχθῃ » αὐτὴ ! Καὶ ἀπὸ τοῦτον ἐπερίμενε τίποτε ;

— Ἐλαβα ἓνα γράμμα διὰ σέ, Ἀχτίτσα, προσέθεσεν ὁ γέρον ἱερεὺς, τινάσσων τὸ χιόνι ἀπὸ τὸ ράσον καὶ τὸ σάλι του.

— Ὅριστε, δέσποτα. Καὶ μὴ γὰρ ἔχω τὴ φωτιά, ἐψιθύρισε πρὸς ἐαυτήν, ἢ τὸ γλυκὸ καὶ τὸ ρακὶ νὰ τὸν φιλέψω ;

Ὁ ἱερεὺς εἰσῆλθεν εἰς τὸν πενιχρὸν οἰκίσκον καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ σκαμνίου. Ἠρεμήνησε δὲ εἰς τὸν κόλπον του καὶ ἐξήγαγε μέγαν φακέλον μὲ πολλὰς καὶ ποικίλας σφραγίδας καὶ γραμματόσημα.

— Γράμμα εἶπες, παπᾶ ; ἐπανέλαβεν ἡ Ἀχτίτσα, ἡ ὁποία μόλις τότε ἤρχισε νὰ ἐννοῇ τί τῆς ἔλεγεν ὁ ἱερεὺς.

— Ἀπόψε ἔφθασε τὸ βαπτῆρι, ἐπανέλαβεν ὁ ἐφημέριος· ἐμένα μοῦ τὸ ἔφεραν τώρα, μόλις ἔβγαίνα ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ ἀμέσως ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ φακέλου διπλωμένον χαρτίον.

— Εἶδεν ὁ Θεὸς τὸν πόνον σου καὶ σοῦ στέλλει μικρὰν βοήθειαν, εἶπεν ὁ ἀγαθὸς ἱερεὺς. Ὁ γυιὸς σου σοῦ γράφει ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν.

— Ἀπ' τὴν Ἀμερική ; ὁ Γιάννης ! Ὁ Γιάννης μὲ θυμήθηκεν ; ἀνέκραξε περιχαρὴς καὶ ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἢ γραῖα.

Καὶ ἔπειτα προσέθεσε : « Δόξα σοι ὁ Θεός ! ».

Ὁ ἱερεὺς ἔβαλε τὰ γυαλιά του καὶ ἤρχισε μετὰ δυσκολίας νὰ ἀναγινώσκη :

« Παπα - Δημήτρη, τὸ χέρι σου φιλῶ. Πρῶτον ἐρωτῶ διὰ τὸ αἷσιον κλπ. κλπ. Ἐγὼ λείπω πολλὰ χρόνια καὶ δὲν ἤξεύρω αὐτοῦ τί γίνονται, οὔτε ἂν ζοῦν ἢ ἀπέθαναν.

» Εἶμαι εἰς μακρινὸν μέρος, πολὺ βαθιὰ εἰς τὸν Παναμαῶν, καὶ δὲν ἔχω καμμίαν συγκοινωνίαν με ἄλλους πατριῶτες, ποὺ εὐρίσκονται εἰς τὴν Ἀμερικήν. Πρὸ τριῶν χρόνων ἀντάμωσα τὸν (δεῖνα) καὶ τὸν (δεῖνα), ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἔλειπαν χρόνους πολλοὺς καὶ δὲν ἤξευραν τί γίνεται εἰς τὸ σπίτι μας.

» Ἐάν ζῇ ὁ πατέρας ἢ ἡ μητέρα μου, εἰπέ τους νὰ μὲ συγχωρήσουν, διότι διὰ καλὸ πάντα πασχίζει ὁ ἄνθρωπος καὶ εἰς κακὸ πολλὰς φορές βγαίνει. Ἐγὼ ἀρρώστησα δυὸ φορές ἀπὸ κακὰς ἀσθένειες τοῦ τόπου καὶ ἔκαμα πολὺν καιρὸν εἰς τὰ σπιτάλια. Τὰ ὅ,τι εἶχα καὶ δὲν εἶχα ἐπῆγαν καὶ μόλις ἐγλύτωσα τὴν ζωὴν μου. Τώρα ὑγεία ἔχω καὶ ἄλλο καλὺτερον δὲν ζητῶ παρὰ νὰ πιάσω ὀλίγα χρήματα, νὰ ἔλθω εἰς τὴν πατρίδα, ἂν προφθάσω τοὺς γονεῖς μου νὰ μ' εὐλογήσουν. Καὶ νὰ μὴν ἔχουν παράπονον εἰς ἐμέ, διότι ἔτσι θέλει ὁ Θεὸς καὶ δὲν ἠμποροῦμε ἐμεῖς νὰ πᾶμε κόντρα. Καὶ νὰ μὴ βαρυγνωμοῦν, διότι, ἂν δὲν εἶναι θέλημα Θεοῦ, δὲν μπορεῖ ἄνθρωπος νὰ προκόψῃ.

» Σοῦ στέλλω ἐδῶ ἐσωκλείστως ἓνα συνάλλαγμα ἐπ' ὀνόματί σου, νὰ υπογράψῃς ἢ ἀγιωσύνη σου, καὶ νὰ φροντίσουν νὰ τὸ ἐξαργυρώσουν ὁ πατέρας ἢ ἡ μητέρα, ἐάν ζοῦν. Καὶ ἂν, ὃ μὴ γένοιτο, εἶναι ἀποθασμένοι, νὰ τὸ ἐξαργυρώσῃς ἢ ἀγιωσύνη σου, νὰ δώσῃς εἰς κανένα ἀδελφόν μου, ἐάν εἶναι αὐτοῦ, ἢ εἰς κανένα ἀνίψι μου καὶ εἰς ἄλλα πτωχὰ καὶ νὰ κρατήσῃς καὶ ἡ ἀγιωσύνη σου, ἐάν οἱ γονεῖς μου εἶναι ἀποθασμένοι, ἐν μέρος τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ διὰ τὰ σαρανταλείτουργα »...

Μεγάλῃ ἦτο ἡ χαρὰ τῆς Ἀχτίτσας, διότι ἔλαβε μετὰ τόσα ἔτη εἰδήσεις περὶ τοῦ υἱοῦ τῆς. Ὁ σπινθὴρ τῆς μητρικῆς στοργῆς ἔλαμψεν εἰς τὸ πρόσωπόν τῆς. Τὰ δύο παιδιά, ἂν καὶ δὲν ἐννόουν περὶ τίνος ἐπρόκειτο, ὅταν εἶδον τὴν χαρὰν τῆς μάμμης των, ἤρχισαν νὰ χοροπηδῶσιν.

Ἡ γραῖα Ἀχτίτσα ἔλαβε τὸ ἀποσταλὲν παρὰ τοῦ υἱοῦ τῆς γραμμάτιον καὶ μετέβη εἰς τὸ μαγαζὶ τοῦ κυρ - Μαργαρίτη, ὅστις ἦτο καὶ τοκιστὴς καὶ προεξοφλητὴς.

‘Ο κυρ - Μαργαρίτης έλαβε τὸ γραμματίον, κατεβίβασε μέχρις ὀφρύων τὴν σκούφιαν του, ἔβαλε τὰ γυαλιά του καὶ ἤρχισε νὰ ἐξετάζῃ διὰ μακρῶν τὸ γραμματίον.

— “Ερχεται ἀπ’ τὴν Ἀμέρिका ; εἶπε. Σ’ ἐνθυμήθηκε, βλέπω, ὁ γυιός σου. Μπράβο, χαίρομαι.

Βεβαιωθείς διὰ τὴν γνησιότητα τοῦ γραμματίου ἤνοιξε τὸ χρηματοφυλάκιον καὶ ἐμέτρησεν εἰς τὴν τρέμουσαν χεῖρα τῆς θείας - Ἀχτίτσας ἐννέα στυλπνοτάτας ἀγγλικᾶς λίρας.

Καὶ ἰδοὺ διατὶ ἡ πτωχὴ γραῖα ἐφόρει τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων καινουργῇ μανδύλαν, τὰ δὲ δύο ὄρφανά εἶχον καθαρὰ ὑποκαμισάκια διὰ τὰ ἰσχνὰ μέλη των καὶ θερμὴν ὑπόδεσιν διὰ τοὺς παγωμένους πόδας των.

« Χριστουγεννιάτικα διηγήματα »

Ἄλ. Παπαδιαμάντης

ΜΗΤΡΙΚΗ ΑΥΤΑΠΑΡΝΗΣΙΣ

Ἦτο καθ’ ἣν ἐποχὴν ἡ μήτηρ μας εἰργάζετο, διὰ νὰ θρέψῃ τὴν θετὴν ἀδελφὴν, καθὼς καὶ ἡμᾶς. Ἐγὼ τὴν συνώδευον κατὰ τὰς διακοπὰς τῶν μαθημάτων, παίζων πλησίον αὐτῆς, ἐνῷ ἐκεῖνη ἔσκαπτε ἢ ἐξεβοτάνιζε Μίαν ἡμέραν διακόψαντες τὴν ἐργασίαν ἐπεστρέφομεν ἀπὸ τοὺς ἀγροὺς φεύγοντες τὸν ἀφόρητον καύσωνα, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὀλίγον εἰλεψε νὰ λιποθυμήσῃ ἡ μήτηρ μου. Καθ’ ὁδὸν κατελήφθημεν ὑπὸ ραγδαιοτάτης βροχῆς, ἐξ ἐκείνων αἰτίνες συμβαίνουνσι παρ’ ἡμῖν συνήθως μετὰ προηγηθεῖσαν ζέστην ἢ λαύραν, καθὼς τὴν ὀνομάζουν οἱ συντοπῖται μου. Δὲν ἤμεθα πλέον πολὺ μακρὰν τοῦ χωρίου, ἀλλ’ ἔπρεπε νὰ διαβῶμεν ἓνα χεῖμαρρον, ὅστις πλημμυρῆσας ἐκατέβαινε ὁρμητικώτατος. Ἡ μήτηρ μου ἠθέλησε νὰ μὲ σηκώσῃ εἰς τὸν ὄμιον της. Ἀλλ’ ἐγὼ ἀπεποιήθην.

— Εἶσαι ἀδύνατη, τῆς εἶπον. Θὰ μὲ ρίψῃς μέσ’ στὸν ποταμό.

Καὶ ἐσήκωσα τὰ φορέματά μου καὶ εἰσῆλθον δρομαίως εἰς τὸ ρεῦμα, πρὶν ἐκεῖνη προφθάσῃ νὰ μὲ κρατήσῃ. Εἶχον ἐμπιστευθῇ εἰς τὰς δυνάμεις μου πλέον ἢ ὅ,τι ἔπρεπε. Διότι πρὶν σκεφθῶ νὰ ὑποχωρήσω, τὰ γόνατά μου ἐλύγισαν, οἱ πόδες μου ἔχασαν τὸ στήριγμά των καὶ ἀνατραπεῖς παρεσύρθην ὑπὸ τοῦ χειμάρρου ὡς κέλυφος καρύου.

Μία σπαρακτικὴ κραυγὴ φρίκης εἶναι πᾶν ὅ,τι ἐνθυμοῦμαι ἐκ

τῶν μετὰ ταῦτα. Ἦτον ἡ φωνὴ τῆς μητρός μου, ἥτις ἐρρίφθη εἰς τὰ ρεύματα, διὰ νὰ μὲ σώσῃ.

Πῶς δὲν ἔγιναν αἰτίαι νὰ πνιγῇ καὶ ἐκεῖνη μετ' ἐμοῦ εἶναι θαῦμα. Διότι ὁ χεῖμαρρος ἐκεῖνος ἔχει κακὴν φήμην παρ' ἡμῖν. Καὶ ὅταν λέγουν περὶ τινος « τὸν ἐπῆρε τὸ ποτάμι », ἐννοοῦν ὅτι ἐπνίγη εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν χεῖμαρρον.

Καί, ὅμως, ἡ μήτηρ μου, κατάκοπος καθὼς ἦτο, βεβαρημένη ἀπὸ ἐπαρχιακὰ φορέματα, ἱκανὰ νὰ πνίξουν καὶ τὸν δεξιώτερον κολυμβητὴν, δὲν ἐδίστασε νὰ ἐκθέσῃ τὴν ζωὴν αὐτῆς εἰς κίνδυνον. Ἐπρόκειτο νὰ μὲ σώσῃ.

Ὅταν ἐφθασεν εἰς τὸν οἶκον καὶ μὲ ἀπέθεσε χαμαὶ ἀπὸ τὸν ὄμον τῆς, ἤμην ἀκόμη παραζαλισμένος. Διὰ τοῦτο, ἀντὶ νὰ αἰτιαθῶ τὴν ἀπρνοησίαν μου διὰ τὸ συμβάν, ἀπέδωκα αὐτὸ εἰς τὰς ἐργασίας τῆς μητρός μου.

— Μὴ δουλεύῃς πιά, μάννα τῆς εἶπον, ἐνῶ ἐκεῖνη μὲ ἐνέδυε στεγνὰ φορέματα.

— Ἀμ' ποὺὸς θὰ μᾶς θρέψῃ, παιδί μου, σὰν δὲν δουλεύω ἐγώ ; ἠρώτησεν ἐκεῖνη στενάχουσα.

— Ἐγώ, μάννα ! ἐγώ ! τῆς ἀπήντησα τότε μετὰ παιδικοῦ στόμφου.

— Καὶ τὴν μικρὴν ἀδελφοῦλα σου ;

— Κι ἐκεῖνην ἐγώ !

Ἡ μήτηρ ἐμειδίασεν ἀκουσίως διὰ τὴν ἐπιβλητικὴν στάσιν, τὴν ὁποίαν ἔλαβον προφέρων τὴν διαβεβαίωσιν ταύτην. Ἐπειτα διέκοψε τὴν ὁμιλίαν ἐπειποῦσα :

— Ἀμ' θρέψε δὲ πρῶτα τὸν ἑαυτὸν σου καὶ ὕστερα βλέπουμε.

Ἡ μήτηρ βεβαίως οὐδ' ἐσημείωσε καὶ τὴν ὑπόσχεσιν ἐκεῖνην. Ἐγώ, ὅμως, ἐνθυμούμην πάντοτε ὅτι ἡ αὐταπάρησίς τῆς μοὶ ἐχάρισε διὰ δευτέραν φοράν τὴν ζωὴν, τὴν ὁποίαν τῆς ὤφειλον. Διὰ τοῦτο εἶχον τὴν ὑπόσχεσιν ἐκεῖνην ἐπὶ τῆς καρδίας μου καὶ ὅσον ἐμεγάλωνα, τόσον σπουδαιότερον ἐνόμιζα τὸν ἑαυτὸν μου ὑποχρεωμένον πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς.

— Μὴ κλαίγῃς, μητέρα, τῆς εἶπον ἀναχωρῶν. Ἐγὼ πηγαίνω πιά νὰ κάμω παρᾶδες. Ἐννοία σου ! Ἀπὸ τώρα καὶ πέρα θὰ σὲ θρέφω καὶ σένα καὶ τὴν ἀδελφοῦλα μας. Ἀλλ' ἀκούεις ; Δὲν θέλω πιά νὰ δουλεύῃς.

Ἡ καημένη ἡ μήτηρ μου δὲν ἐπίστευεν εἰς τοὺς λόγους μου. Καί, ὅμως, ἔφυγα καὶ εἰργάσθην εἰς τὰ ξένα τόσον πολὺ, ὥστε ἐξεπλήρωσα μὲ ἀκρίβειαν τὴν παιδικὴν μου ἐκεῖνην ὑπόσχεσιν.

Γ. Βιζυηνός

ΣΥΖΥΓΟΥ ΕΓΚΑΡΤΕΡΗΣΙΣ

(Ὁ στρατιωτικὸς σύζυγος Γεώργιος Δορίδης καταστρέφεται οἰκονομικῶς ἀπὸ τὴν χαρτοπαιξίαν καὶ καταλήγει εἰς ἀπόγνωσην. Εἶναι ἔτοιμος νὰ προβῇ εἰς ἀπονενοημένον διάβημα. Ἡ καλὴ του σύζυγος τὸν ἐνθαρρύνει καὶ τὸν συγκρατεῖ εἰς τὴν κακὴν ὥραν... Ἐνα τυχερὸν λαχεῖον ἐπάνω εἰς τὴν κρίσιμον ὥραν ἔσωσε τὴν κατάστασιν καὶ διεφύλαξε τὴν ὑπόληψιν τοῦ Γεώργη).

« Μὴν ἀνησυχῆς διὰ τίποτα, Γεώργη μου », τοῦ ἔλεγε. « Θὰ πεινάσουμεν, θὰ στερηθοῦμε ἕως γιὰ καιρὸν, ἀλλὰ θὰ σηκωθοῦμε πάλιν ὀρθοί. Εἶδες ἐκεῖ ; Εἴμαστε ὅλοι γεροί· δοξασμένους νὰ εἶναι ὁ Θεός. Λοιπὸν ξερὸ ψωμί, ὀλίγο προσφαί καὶ τὸ κέρδος θὰ εἶναι διπλό. Θὰ μοῦ μένη ὅλη ἡ ἡμέρα γιὰ τὸ βελόνι, μὰ ὅλη. Ὅσο γιὰ τὴ νύχτα, εἶναι καὶ ἄλλες δουλειῆς νὰ μὴ κουράζωνται τὰ μάτια. Τὰ βλέπεις αὐτὰ τὰ χέρια, Γεώργη μου ; Δὲν τὰ τρομάζει καμμιά δουλειά. Θὰ δουλέψω γερά· νὰ ἰδῆς. Καὶ ποῦ εἶσαι ἀκόμη ! Σὲ τρία χρόνια θὰ δουλέψῃ καὶ τὸ βελόνι τῶν κοριτσιῶν μας. Μὰ ἐκάηκε τὸ σπίτι μας ; μὰ ἔγινεν ὅλο στάχτη ; τίποτε δὲν ἀπόμεινε ; Πάλι τὰ θεμέλια, ἡ γῆς μένουν· ἡ δουλειά, ἡ οἰκονομία. Θὰ τὸ σηκώσουμε πάλι τὸ σπιτάκι μας· νὰ ἰδῆς. Θὰ τὸ ξαναχτίσουμε καὶ ἄς ματώνουν τὰ δάχτυλά μας· καὶ ἄς πέφτουν τὰ νύχια μας. Τότε θὰ τὸ πονοῦμε πιὸ πολὺ· τότε θὰ εἶναι πιὸ γλυκεῖα ἡ εὐτυχία, γιὰτὶ πρῶτα τὴν εἴχαμε, ἔτσι νὰ ποῦμε, χάρισμα καὶ δὲν τὴν ψηφούσαμε. Νὰ δῆς, Γεώργη μου, σὲ τρία χρόνια τὸ πολὺ, αὐτὰ τὰ χρέη, ποῦ σοῦ ταισιριζοῦν τὴν καρδιά, θὰ τὰ πληρώσουμε ὅλα, ὡς στὸ λεπτό· δὲν θέλουμε νὰ μᾶς χαρίσῃ κανένας τίποτα· καὶ ἔπειτα θὰ ἀρχίσουμε νὰ βάνουμε κατὰ μέρος πάλι γιὰ τὰ κορίτσια μας. Ἐγὼ γιὰ χρόνια δὲν θέλω ἔξοδο γιὰ ρούχα. Δὲν θὰ βγαίνω· ὅσο γιὰ τὴν ἐκκλησίαν, ὁ Μεγαλοδύναμος θὰ καταδεχθῇ νὰ ἀκούῃ ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ σπίτι τὴν ταπεινὴ μου παρακλήσι, ὅταν θὰ τοῦ ζητῶ ὑγεία καὶ θάρρος. Ἀλλὰ τὴ στέρησι, τὴ φτώχεια νὰ τὴν δεχθῆς παλληκαρίσια, μὲ τὸ στῆθος μπρός, μὲ τὴ χαρὰ στὴν καρδιά καὶ μὲ τὸ γέλιο στὸ στόμα. Ἐσὺ δὲν μοῦ ἔλεγες πὼς ἔτσι ἀντίκρυζες πάντα τὸ στόμα τοῦ τουφεκιοῦ ; Τί νομίζεις ; Μιὰ παντοτινὴ μάχη εἶναι καὶ ἡ ζωὴ, Γεώργη μου ».

Ἐλάλει μετὰ τόσου σθένους, ὥστε ἤθελέ τις νομίσει ὅτι τὴν στιγμὴν ἐκείνην τῆς τελείας τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἀποκαρτερήσεως ἡ γυνὴ τοῦ στρατιώτου εἶχε λάβει ἀνὰ χεῖρας τὴν σάλπιγγα σαλπίζουσα ἡρωικὴν κατὰ τῆς συμφορᾶς ἐπέλασιν.

Καὶ οἱ λόγοι τῆς ἐξήρχοντο τοῦ στόματός τῆς, ὡς χεῖμαρρος. Ἦσαν τραχεῖς, ἀσύνδετοι, ἀκαλαίσθητοι, ἀλλὰ στιβαροί, στερεοὶ καὶ ὑγιεῖς.

Ὁ δὲ Γεώργης ἐκυριεύετο κατὰ μικρὸν ὑπὸ τῶν παραμυθητικῶν τούτων λόγων. Ἐδέχετο σταγόνα πρὸς σταγόνα τὴν δρόσον των, ὡς ὁ θνήσκων ἐκ δίψης εἰς αὐχμηρὰν ἔρημον ! Ἐλησμόνησε πρὸς στιγμὴν τὴν πραγματικότητά καὶ ὕψωσε δειλὸν τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ἐλπίδα !

« Ὁ διαχειριστὴς τοῦ συντάγματος »

Ἐμμ. Λυκούδης

ΤΗΣ ΚΟΚΚΩΝΑΣ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

Δὲν ἦτον δρόμος πλέον περαστικὸς εἰς ὅλον τὸ χωρίον. Ἀδύνατον νὰ μὴν ἐπερνοῦσε κανεὶς ἀπ' ἐκεῖ, ὅστις θὰ ἀνέβαινε εἰς τὴν ἐπάνω ἐνορίαν ἢ ὅστις θὰ κατέβαινε εἰς τὴν κάτω. Λιθόστρωτον ἀνηφορικὸν ἀπὸ κάτω ἀπ' τῆς Σταματρίζαινας τὸ σπίτι ἕως ἐπάνω εἰς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας τῆς Σαλονικιάς. Χίλια βήματα, κάθε βῆμα καὶ ἄσθμα. Ἐφούσκωνεν, ἐκοντανάσαινε κανεὶς διὰ νὰ ἀναβῇ, ἐγλιστροῦσε διὰ νὰ καταβῇ !

Ἄμα ἐπάτει τις εἰς τὸ λιθόστρωτον, ἀφοῦ ἄφηνεν ὀπίσω τοῦ μαγαζι τοῦ Καψοπύρου, τὸ σπίτι τοῦ Καφτάνη καὶ τὸ παλιόσπιτον τοῦ γερο - Παγούρη μετὰ τὴν τοιχογυρισμένην αὐλήν, εὗρίσκετο ἀπέναντι εἰς τὸ σπίτι τοῦ Χατζῆ - Παντελῆ μετὰ τὸν αὐλόγυρον σύρριζα εἰς τὸν βράχον. Κάτω ἔχασκε μέγας κρημνός, μονότονος, προκαλῶν σκοτοδίνην, σημειούμενος ἀπὸ ὀλίγους ἔρποντας θάμνους ἐδῶ κι ἐκεῖ, οἱ ὅποιοι θὰ ἐφαίνοντο εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ἐκείνης ὡς νὰ ἦσαν κακοποιοὶ ψηλαφῶντες καὶ ἀναρριχώμενοι ἢ καὶ καλλικιαντζαροὶ ἐλλοχεύοντες καὶ караδοκοῦντες ὡς νὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ εἰσβάλλουν εἰς τὰς οἰκίας διὰ τῶν καπνοδόχων. Τὸ κῦμα ὑποκώφως ἐφλοίσβιζεν εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ κρημνοῦ, ὡς ἀκούραστος βορρᾶς φυσῶν ἀπὸ προχθές, μαλακώσας τὴν ἐσπέραν ταύτην, ἐξήπλωνε τὰς ἀποθαλασσιές του ἕως τὸν μεσημβρινὸν τοῦτον μικρὸν λιμένα, ὁ παγκρατὴς χιονόμαλλος βασιλεὺς τοῦ χειμῶνος.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ δρόμου, ἀριστερὰ εἰς τὸν ἀνερχόμενον, δίπλα εἰς τὸ σπίτι-τοῦ γερο - Παγούρη καὶ ἀντικρύζουσα μετὰ τοῦ Χατζῆ - Παντελῆ, ὕψουτο ἀτελείωτος οἰκοδομή, μετέσσαρας τοίχους ὀρθοὺς μέχρι τοῦ πατώματος, μετὰ τὰς ξυλώσεις χασκούσας ἕως τῆς ὀροφῆς, μετὰ

τὴν στέγην καταρρέουσιν, μὲ φαιούς καὶ φθειρομένους τοὺς τοίχους, τὴν ὁποίαν ἡ ἐγκατάλειψις, ὁ ἄνεμος καὶ ἡ βροχὴ εἶχον καταστήσει ἐρείπιον καὶ χάλασμα. Τὰ παιδιά ὅσα κατήρχοντο τὴν μεσημέριαν ἀπὸ τὸ ἐν σχολεῖον καὶ ὅσα ἀνέρχοντο τὴν ἑσπέραν ἀπὸ τὸ ἄλλο, διὰ τὰ ἀφήσωσι τὰ βιβλία εἰς τὴν οἰκίαν, κλέψωσι τεμάχιον ἄρτου ἀπὸ τὸ ἐρμάριον καὶ τρέξωσιν ἀκράτητα, διὰ τὰ παίζωσιν εἰς τὸν αἰγιαλόν, τῆς ἔρριπτον ἀφθόλους πέτρας, διὰ τὰ τὴν ἐκδικηθῶσι τὴν ἡμέραν δι' ὅσον τρόμον τοὺς ἐπροξένοι, ὅταν ἐτύχαινε τὰ περάσωσιν.

Οἱ παπᾶδες, ὅταν ἐπέστρεφαν τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων ἐν σώματι ἀπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ δημάρχου μὲ τοὺς σταυροὺς καὶ τὰς φωτιστήρας των, ἀγιάζοντες οἰκίας, δρόμους καὶ μαγαζιά καὶ διώκοντες τοὺς καλλικαντζάρους, ἔλθουσιν νὰ ρίψωσι μικρὰν σταγόνα ἁγιασμοῦ καὶ εἰς τὴν ἄτυχον ἐγκαταλελειμμένην οἰκίαν, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχε χαρῇ ὁ οἰκοκύρις, ὅστις τὴν ἔκτισε, καὶ ἥτις δὲν εἶχεν ἀξιοθῇ ν' ἀπολαύσῃ τὴν οἰκοκυράν της. Τοιαύτη οἰκία ἐπόμενον ἦτο νὰ γίνῃ κατοικητήριον τῶν φαντασμάτων, ἄσυλον ἴσως τῶν βρυκολάκων, καὶ ἴσως ὀρμητήριον καὶ τόπος συγκεντρώσεως τῶν τυράννων τῆς ὥρας ταύτης, τῶν καλλικαντζάρων.

Δὲν εἶχεν ἀξιοθῇ ν' ἀπολαύσῃ τὴν οἰκοκυράν της. Ὁ καπετὰν Γιαννάκος ὁ Συρμαῆς, ἀνὴρ αἰσθηματικὸς καὶ γενναῖος, «μερακλῆς» ὅσον κανεὶς ἄλλος ἐκ τῶν συγχρόνων του, εἶχε γνωρίσει εἰς τὸ Σταυροδρόμῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν Κοκκώνα Ἀννίκαν, ὡραίαν, ὑψηλὴν, μὲ χρυσοξανθὰ μαλλιά, λευκὴν καὶ μὲ χαρακτῆρας λεπτοτάτους. Ὁ πλοίαρχος ἡρραβωνίσθη ἐν τῇ βασιλευσίᾳ καὶ κατῆλθε μὲ τὸ καράβι εἰς τὴν πατρίδα, ὅπου παρήγγειλε νὰ τοῦ κτίσουν, μὲ σχέδιον κομψὸ καὶ ἀσύνηθες ἕως τότε εἰς τὴν πολίχνην, τὴν μικρὰν ὡραίαν οἰκίαν, σκοπεύων μὲ τὸ πρῶτον ταξίδιον νὰ φέρῃ ἐπιπλα ἀπὸ τὴν Βενετίαν, διὰ νὰ εὐπρεπίσῃ, νὰ στολίσῃ τὴν νεόκτιστον οἰκίαν καὶ τὴν κάμῃ ἀξίαν τῆς ἀβρᾶς Κοκκώνας, τὴν ὁποίαν ἐμελέτα νὰ φέρῃ ἀπὸ τὴν Πόλιν.

Ἀλλ' ἡ οἰκία δὲν ἐμελλε νὰ τελειώσῃ καὶ ἡ Κοκκώνα δὲν ἐμελλε νὰ κατέλθῃ. Ἡ Κοκκώνα, ὅκτω μῆνας μετὰ τὴν μνηστείαν, ἀπέθνησκε φθισικῇ εἰς τὸ Σταυροδρόμῳ, καὶ ἡ οἰκία ἐμεινεν ἀτελείωτος, ἔρημη καὶ ἄχαρη ἀνὰ τὸν λιθόστρωτον ἀνηφορικὸν δρόμον, σιμὰ εἰς τὸν κρημνῶδη οὐράχον. Ὡς ἀόρατος δὲ ἐπιγραφὴ ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς καταρρεούσης ἱκίας, ὡς ἀόριστος τραγικὴ εἰρωνεία ἐπὶ τῆς τύχης της, ἔμενε τὸς ὄνομα «Τῆς Κοκκώνας τὸ σπῖτι».

Τὴν ἐσπέραν ἐκεῖνην, παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 185..., δύο παιδάκια κατήρχοντο μὲ ζωηρά βήματα τὸ λιθόστρωτον καὶ οἱ πόδες των, ἀσυνήθιστοι εἰς τὰ πέδιλα, τὰ ὅποια εἶχον φορέσει ἴσως ἐκτάκτως τὴν ἐσπέραν ἐκεῖνην, ἔκαμνον μέγα κρότον ἐπὶ τῶν πλακῶν τοῦ ἐδάφους. Ἀμφότεροι ἐκράτουν ἐλαφρὰς ράβδους. Ὁ εἷς ἐκράτει φανὸν μὲ τὴν ἄλλην χεῖρα. Ἦτο ἐβδόμη ὥρα. Νῦξ ἀστροφεγγής καὶ ψυχρά. Σφοδρὸς ἄνεμος κατήρχετο παγετώδης ἀπὸ τὰ χιονισμένα βουνά. Ὁ ἄνεμος ἔκαμνε τὰ σφικτοκλεισμένα παράθυρα καὶ τὰς κλειδομανδαλωμένας θύρας νὰ στενάζωσιν ὑπὸ τὴν ψυχρὰν πνοήν του. Τὰ παιδιά ἐμάλλωναν ὡς δύο γνήσιοι φίλοι.

— 'Εγὼ εἶδα π' σοῦ ᾗδωκε ἓνα εἰκοσιπενταράκι, βρὲ Ἀγγελῆ, ἔλεγε τὸ ἓν.

— Ὅχι μὰ τὸ θεριό, ἔλεγε τὸ ἄλλο, μιὰ πεντάρρα μοῦ ᾗδωκε. Νὰ τηνε.

Καὶ ἐδείκνυε μεταξὺ τῶν δακτύλων του μίαν πεντάραν.

— Ὅχι, ἐπέμενε τὸ ἄλλο, τὸ ὅποῖον ἐκράτει τὸ φανάριον. Τὸ εἶδα ἐγὼ ποῦ ἦταν εἰκοσιπενταράκι· δὲ μὲ γελᾶς.

— Ὅχι, βρὲ Νάσο. Μιὰ πεντάρρα, σοῦ λέω.

— Μ' ἀφήνεις νὰ σὲ ψάξω ;

— Θὰ σ' πέρσῃ τὸ φανάρι.

Διὰ μιᾶς ὁ Νάσος ἄφησε τὸ φανάρι κατὰ γῆς καὶ ἤτοιμάζετο νὰ ψάξῃ τὸν Ἀγγελῆν. Εἶχον λάβει τὸ μέτρον, ἐπειδὴ δὲν ἐνεπιστεύοντο ἀλλήλους (ἦσαν δεκαετῆς τὴν ἡλικίαν), εὐθὺς ἅμα κατήρχοντο ἀπὸ ἐκαστὴν τῶν οἰκιῶν, ὅπου ἀνέβαινον καὶ ἐτραγουδοῦσαν τὰ Χριστούγεννα, νὰ κάμνωσιν εὐθὺς μερίδιον πεντάρρα καὶ πεντάρρα καὶ κανεὶς ἐκ τῶν δύο νὰ μὴν εἶναι « κάσσα » μέχρι τέλους τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἀλλὰ τὴν τελευταίαν φορὰν ὁ Νάσος εἶχεν ὑποπτευθῇ τὸν Ἀγγελῆν.

Ἐν τῇ θέρμῃ τῆς λογομαχίας των, εἶχον λησμονήσει ὅτι ἐφθασαν ἤδη εἰς τὸ στενὸν τοῦ λιθοστρώτου, τοῦ ἄγοντος εἰς τὴν ἐπάνω συνοικίαν, καὶ εὐρίσκοντο ὑποκάτω εἰς τὸ σπίτι τῆς Κοκκίνας, ὅπου ἐβγαίναν φαντάσματα. Ἐκεῖ εἶχον σταματήσει, καὶ ὁ Νάσος ἤρχιζε νὰ ψάχνῃ τὸν Ἀγγελῆν. Ὁ Ἀγγελῆς, ἐνόσφ ὁ ἄλλος ἠρεῦνα τὰ θυλάκια τῆς περισκελίδος του, ἴστατο ἀδιάφορος, ἀλλ' ἅμα ἡ χεὶρ ἀνῆλθε καὶ ἤρχιζε νὰ ψαύῃ τὸν κόλπον, ἐπίασεν ὁ ἴδιος τὸ γιλέκον του ἀριστερὰ πρὸς τὴν μέσην καὶ τὸ ἐσφιγγε μὲ ὅλην τὴν δύναμίν του ἐμποδίζων τὴν χεῖρα τοῦ φίλου του νὰ φθάσῃ ἕως ἐκεῖ.

— Δὲν μ' ἀφήνεις νὰ σὲ ψάξω !

— Ἀφῆσέ με ! Δὲν ἔχω τίποτε.

— Εἶσαι ψεύτης !

ἽΟ Ἀγγελῆς ὕψωσεν ἀπειλητικὴν χεῖρα.

— Εἶσαι ψεύτης καὶ κλέφτης !

ἽΕλαφρὸς κόλαφος ἠκούσθη καὶ συγχρόνως φωνὴ παραδόξου ὄντος μελανοῦ τὴν ὕψιν, μὲ μαλλιά ἀνατσουτσουρωμένα, μὲ ἀλλόκοτα ράκη ὡς ἐνδυμασίαν, ἀντήχησε :

— Τί μαλλώνετε, βρέ ;

Τὰ δύο παιδιὰ ἀφῆκαν συγχρόνως διπλὴν πεπνιγμένην κραυγὴν καὶ ἐδοκίμασαν νὰ τραπῶσιν εἰς φυγὴν ἀφήνοντα τὸ φανάριον κατὰ γῆς. ἽΑλλὰ τὸ παράδοξον ὅν μὲ τὸν πόδα ἀνέτρεψε τὸ φανάριον, τὸ ὅποιον ἔσβησεν εὐθὺς, καὶ μὲ τὰς δύο χεῖρας συνέλαβεν ἀπὸ τοὺς βραχίονας τὰ δύο τρέμοντα παιδιὰ.

— Ποιὸς εἶναι κάσσα, βρέ ;

Τὰ δύο παιδιὰ ἤσπαιρον καὶ ἐδοκίμαζον νὰ φύγουν.

— Μὴ φοβᾶσθε, δὲν σᾶς τρώω. Δώστε μου τοὺς παρᾶδες σας, γιὰ νὰ μὴ μαλλώσετε καὶ σκοτωθῆτε. Καλὰ ποὺ βρέθηκα καὶ σᾶς γλύτωσα.

ἽΕψάξε τίς τόπες τῶν δύο παιδίων καὶ συγχρόνως τὰ ἔσυρε πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἰσογείου τῆς κατηρειπωμένης οἰκίας, ὁπόθεν εἶχεν ἐξέλθει, ὡς φαίνεται, τὸ παράδοξον ὄν. ἽΕκεῖ ἔβαλε τὸν Νάσον ὑπὸ κράτησιν ὕψισθεν τῆς θύρας, ὡχύρωσε τὸ ἀνοιγμα μὲ τὸ ἴδιον σῶμα του καὶ ἔψαξεν ἐν ἀνέσει τὸν Ἀγγελῆν. Εὗρε δέκα πέντε ἢ εἴκοσι πεντάρες καὶ δεκάρες εἰς τὰ θυλάκιά του. Εἶτα ἔψαξε τὸν Νάσον, εὗρεν ἄλλα τόσα καὶ εἰς αὐτοῦ τὸ θυλάκιον. Ἀκολουθῶς ἀπέπεμψε τὰ δύο παιδιὰ.

— Πηγαίνετε τώρα καὶ μὴ φοβᾶσθε. ἽΑλλη φορὰ νὰ μὴ μαλλώνετε.

ἽΟ Γιάννης ὁ Παλούκας δὲν εἶχε πῶς νὰ μεθύσῃ καὶ πῶς νὰ ἐορτάσῃ τὰ Χριστούγεννα ἐκείνην τὴν χρονιά. ἽΗτο συνήθως ἄεργος, καὶ οἱ τεμπέλικες μικροδουλειές, τὰς ὁποίας ἐξετέλει κάποτε, κουβαλῶν νερὸ μὲ τὴν στάμναν ἐκ τῆς οἰκίας, πότε ὑπηρετῶν τοὺς κηπουροὺς, τοὺς ἁλωνιστὰς καὶ τοὺς ἐργάτας τῶν ἐλαιοτριβεῖων, πότε βοηθῶν τοὺς γριπάρηδες εἰς τὴν ἀνέλκυσιν τοῦ μακροῦ ἀτελειώτου γρίπου ἐπὶ τῆς μεγάλης ἄμμου εἰς τὸν αἰγιαλόν, δὲν τὸν εἶχαν « σηκώσει » κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο. Τί νὰ κάμῃ ; Πῶς νὰ περάσῃ τέτοια χρονιάρα μέρα ; Τί ἐσοφίσθη ;

Τῆς Κοκκῶνας τὸ σπίτι, τὸ ὅποιον ἐφοβοῦντο τὰ παιδιὰ τῆς πολί-

χνης καὶ τὸ ὅποῖον δὲν ἀγίαζαν οἱ πατῆρες, ἔταν κατήρχοντο ἀπὸ τὴν ἄνω συνοικίαν μὲ τοὺς σταυρούς, ἦτο κατάλληλος σταθμὸς διὰ νὰ κρυβῇ κανεὶς καὶ νὰ περάσῃ ὡς καλλικάντζαρος, ἐπειδὴ τὸ ἐκαλοῦσαν οἱ μέρες, ἀφοῦ μάλιστα χάριν τῶν ἡμερῶν αὐτῶν θὰ τὸ ἔκαμνε καὶ ὁ Παλούκας. 'Απ' ἐκεῖ θὰ ἐπερνοῦσαν ὅλα τὰ παιδία τῆς κάτω ἐνορίας, δηλαδὴ τὰ δύο τρίτα τῶν παιδίων τοῦ χωρίου, εἰς τὸ γύρισμά των ἀπὸ τὴν ἐπάνω ἐνορίαν, ὅτε θὰ εἶχαν ἱκανὰ κέρματα εἰς τὰ θυλακία των.

Ὁ Παλούκας δὲν ἐσκέφθη περισσότερον.

Ἐλαβε παλαιὸν σιδηροῦν τηγάνιον, ἐμουντζουρώθῃ ὅλος εἰς τὸ πρόσωπον — μετέθεσε δηλ. δύο μῆνας πρωιμώτερον τὴν ἀποκριὰν — ἐφόρεσε παλαιὰ ράκη, τὰ ὅποια ἐπρομηθεύθη κάπου, καὶ ἀπελθὼν, ἅμα ἐνύκτωσεν, ἐξεκάρφωσεν ἀθουρώως τὰς παλαιὰς σανίδας, τὰς σχηματιζούσας χιαστὶ πρόχειρον φραγμὸν εἰς τὸ ἰσόγειον τῆς ἐρήμου οἰκίας τῆς Κοκκῶνας, καὶ ἐχώθη μέσα. Μίαν ὥραν ὕστερον κατῆλθε διὰ τοῦ λιθοστρώτου ἢ πρώτη συνωρίς τῶν ἀδόντων παιδίων, ὁ Νάσος καὶ ὁ Ἀγγελῆς. Εἶδομεν πῶς ἦλθαν βολικὰ τὰ πράγματα, καὶ πῶς ὁ Παλούκας κατῴρθησε μάλιστα νὰ περάσῃ ὡς εἰρηνευτὴς μεταξὺ τῶν παιδίων ποὺ ἐμάλλωναν.

Ἀφοῦ ὁ Νάσος καὶ ὁ Ἀγγελῆς ἐτράπησαν εἰς φυγὴν αἰσθάνομενοι φεῦγον τὸ ἔδαφος ὑπὸ τοὺς πόδας των, κατῆλθον ἄλλα παιδία, εἶτα ἄλλα. Ὁ Παλούκας ἤκουσε μακρόθεν τὸν κρότον τῶν βημάτων των, τὰς εὐθύμους φωνάς των καὶ ἐψιθύριζε :

— Μᾶς ἔρχεται ἄλλη ζυγιά.

Ἡ τελευταία ζυγιά, ἥτις κατῆλθε, συνέστατο ἀπὸ τὸν Στάμον καὶ ἀπὸ τὸν Ἀργύρην, δύο φρονίμους παῖδας. Οὗτοι δὲν ἐμάλλωναν, ἀλλ' ἐσχεδιάζαν μεγαλοφῶνως τί νὰ κάμουν τὰ λεπτὰ ἐκεῖνα, ποῦ θὰ ἐμάζωναν ἐκείνην τὴν βραδιάν.

— Νὰ φτειάσωμε κι ἓνα σκερπανάκι, βρέ.

— Νὰ κόψουμε μιὰ λεύκα.

— Νὰ πάρουμε φλαμούρι, νὰ κάμουμε καράβι.

— Νὰ βγάλουμε ἀπὸ τὸν πεῦκο τ' Ἀλμπάνη τὴν καρίνα καὶ τὰ στραβόξυλα.

— Ἐστὶ θὰ εἶσαι μαραγκός, κι ἐγὼ πρωτομάστορας.

— Βρέ ! Καλῶς τοὺς μαστόρους, ἤκούσθη ἑξαφνα μία φωνή.

Ὁ Παλούκας εἶχεν ἐξορμήσει τρίτην ἢ τετάρτην φορὰν ἀπὸ τὴν

κρύπτειν του. 'Ο Στάμος και ὁ 'Αργύρης ἀφῆκαν πεπνιγμένην κραυγὴν καὶ ἤθελαν νὰ φύγουν. 'Αλλ' ὁ Παλούκας ἐφήρμωσε τὴν μέθοδόν του καὶ τοὺς ἐλήστευσε.

— Εἶναι ἄλλη ζυγιά ; ἠρώτησεν εἷτα.

Τὰ παιδιά τὸν ἐκοίταξαν μὲ ἀπλανῆ ὄμματα, ἀπολιθωμένα ἀπὸ τὸν φόβον. 'Αλλ' ὁ Στάμος, ὅστις ἦτο δωδεκαετής καὶ ξυπνητός, ἐνόησεν ἐν τῷ μεταξύ ὅτι δὲν ἦτο φάντασμα. 'Ο φόβος του ἐμετριάσθη καὶ μετέδωκε θάρρος καὶ εἰς τὸν 'Αργύρην.

— Εἶναι κι ἄλλη ζυγιά ; ἐπανελάβεν ἀκαταλήπτως ὁ παράδοξος ἄνθρωπος.

— Τί ζυγιά ; ἠδυνήθη ν' ἀρθρώσῃ ὁ Στάμος.

— Εἶναι ἄλλα παιδιά νὰ κατεβοῦν ἀπ' τὸν ἐπάνω μαχαλᾶ ;

— Δὲν ξέρω, εἶπεν ὁ Στάμος.

Τὴν φορὰν ταύτην ὁ Παλούκας εἶχεν ὀλιγωρήσει νὰ σβήσῃ τὸν φανόν, διότι ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε πείρας του ἐπίεσθη, ὅτι δὲν θὰ τὸν ἀνεγνώριζαν τὰ παιδιά. 'Αλλ' ὁ Στάμος τὸν ἐκοίταξε τόσον καλά, ὥστε « ἐγύριζε μέσ' στὸ νοῦ του » ὅτι κάποιος ἦτο καὶ δὲν ἀπεῖχε πολὺ τοῦ νὰ τὸν ἀναγνώρισῃ.

— Πέστε μου, βρέ, ἂν εἶναι κι ἄλλη ζυγιά, ἐπέμεινεν ὁ Παλούκας.

Δὲν ξέρουμε, ἐπανελάβεν ὁ Στάμος.

Τέλος ὁ Παλούκας ἀφῆκε τὰ παιδιά ἐλεύθερα.

Παρήλθον δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας καὶ γενναῖον πετροβόλημα ἤρchiσε νὰ δέρνη τὴν στέγην, τὰς ζυλώσεις καὶ τὰς δοκοὺς τοῦ ἀφανώτου πατώματος τῆς ἐρήμου οἰκίας. Πολλοὶ λίθοι μὲ ὑπόκωφον γδοῦπον, διερχόμενοι διὰ τῶν δοκῶν, καὶ ἄλλοι διὰ τῆς θύρας, ἐπιπτον εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ ἰσογείου.

Στράτευμα παιδιῶν εἶχεν ἐξορμήσει ἀπὸ τὸ προαύλιον τοῦ ναοῦ τῶν Τριῶν Ἱεραρχων, τριακόσια ἢ τετρακόσια βήματα ἀπέχοντος, καὶ ἐξετέλει φοβεράν ἐφοδὸν κατὰ τοῦ ἀσύλου τοῦ καλλικαντζάρου.

Τὰ πρῶτα ληστευθέντα παιδιά, ὁ Νάσος καὶ ὁ 'Αγγελῆς, ἀφοῦ ἐφθασαν ἀσθμαίνοντα εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν τὴν ἔμπροσθεν τοῦ ναοῦ, μὴ ἔχοντα πλέον διὰ τί πρᾶγμα νὰ μαλλώσουν, ἔκαμαν ἀγάπην. Μετὰ φιλικωτάτην δὲ συζήτησιν ἐκ συμφώνου ἀπεφάνθησαν ὅτι τὸ παράδοξον ὄν, τὸ ὁποῖον τοὺς ἐπῆρε τὰ λεπτά, ἀφοῦ δὲν τοὺς ἐπῆρεν οὔτε τὴν φωνὴν οὔτε τὸν νοῦν των, θὰ εἴπῃ ὅτι δὲν ἦτο φάντασμα οὔτε βρυκόλακας,

και ἀφοῦ δὲν ἐδοκίμασε νὰ τοὺς φάγῃ, θὰ εἰπῇ ὅτι δὲν ἦτο οὔτε καλλι-
κάντζαρος. Τί ἄλλο θὰ ἦτο λοιπόν;

Θὰ ἦτο ἄνθρωπος, χωρὶς ἄλλο.

Ἡ δευτέρα ζυγιά τῶν παιδιῶν ἔφθασε μετ' οὐ πολὺ, εἴτα ἡ τρίτη
καὶ ἡ τετάρτη. Ὅλα τὰ ὁμοιοπαθῆ παιδία δὲν ἤργῃσαν νὰ συνεννοηθοῦν
ὁμοῦ. Τέλος ὁ Στάμος, ὅστις ἦτο τελευταῖος μετὰ τοῦ Ἀργύρη, ἐπρό-
τεινε, καὶ ὅλοι ἐψήφισαν, νὰ ἐκτελέσωσι τακτικὴν νυκτερινὴν ἐφοδον
κατὰ τῆς οἰκίας.

Ὁ Παλούκας τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐδίσταζε καὶ εἶχεν ἀποφασίσει
πλέον ν' ἀποσυρθῇ, ἀφοῦ εἶχε κάμει ἀρκετὴν λείαν, ὅση θὰ ἤρκει διὰ νὰ
μεθύσῃ τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων, ὡς καὶ τὴν ἡμέραν τῆς Πανα-
γίας καὶ τὴν τοῦ Ἀγίου Στεφάνου ἀκόμη. Ἐνῶ δὲ ἦτο ἔτοιμος νὰ
φύγῃ καὶ πάλιν ἔμεινε, ἐπῆλθεν ἡ πρώτη πυκνὴ χάλαζα τῶν λίθων.

— Νά, μιὰ ζυγιά! ἐφώναξε φιλέδικος ὁ Στάμος.

— Νά, μιὰ ζυγιά! ἐπανελάβον ἐν χορῶ τὰ παιδία.

Πέντε δευτερόλεπτα πρότερον, ἂν ἀπεφάσιζεν ὁ Παλούκας νὰ
φύγῃ, θὰ ἦτο ἐκτὸς βολῆς. Δυστυχῶς ἦτο ἀργὰ τώρα.

Ἀπεφάσισε ν' ἀρπάξῃ μίαν σανίδα καὶ μεταχειριζόμενος αὐτὴν
ὡς σπάθην ἅμα καὶ ὡς ἀσπίδα νὰ ἐκτελέσῃ ἐξοδον διασχίζων τὰς
τάξεις τοῦ ἐχθροῦ. Ἀλλὰ δευτέρα ραγδαιότερα χάλαζα λίθων τὸν ἔ-
καμε νὰ ὀπισθοδρομήσῃ μὲ δύο πληγὰς εἰς τὴν κνήμην καὶ εἰς τὸν
βραχίονα.

— Νά, κι ἄλλη ζυγιά! ἐφώναξεν ἀδιάλλακτος ὁ Στάμος.

— Νά, κι ἄλλη ζυγιά! ἠλάλαζαν τὰ παιδία.

Ὁ Παλούκας ἐκόλλησεν εἰς τὴν ἐσωτέραν γωνίαν τοῦ ἰσογείου,
στηριζὰς τὰ νῶτα εἰς τὸν τεῖχον, ζαρωμένος ὑπὸ τινα δοκὸν τοῦ πα-
τώματος σύρριζα εἰς τὸν τεῖχον βαλμένην. Ἀλλὰ κι ἐκεῖ μέγας λίθος
κτυπήσας ἐπὶ τοῦ τοίχου ἐλόξευσε καὶ τὸν ἐπληξεν μετὰ μετρίας βίας
εἰς τὸν ὦμον.

— Βρέ! ἀπὸ σπόντα! ἐμουρμούρισε γελῶν ἀκουσίως ὁ Παλούκας.

Εὐτυχῶς δι' αὐτόν, οἱ ἐχθροὶ δὲν ἀπεφάσισαν νὰ ἔλθωσιν ἕως τῆς
θύρας τοῦ ἰσογείου. Λείψανον φόβου ὑπῆρχεν ἀκόμη, φαίνεται, εἰς τὸ
βάθος τοῦ παιδικοῦ θράσους.

Τέλος, ἐπειδὴ ἡ μάχη παρετείνετο, ὁ Παλούκας, μετὰ φρόνιμον σκέ-
ψιν, ἀπεφάσισε ν' ἀναρριχηθῇ εἰς τὸν τοῖχον (ἐγνώριζε ποῦ ὑπῆρχαν
ὁπαὶ ἀπὸ τὰ ἱκρία καὶ τίς ξυλωσιῆς τῆς οἰκοδομῆς,) πατῶν ἀπὸ ὅπην εἰς

άπην. Τò έκαμε ταχέως και έπιτυχώς, και άφοϋ έφθασεν εις τò πάτωμα, άόρατος εις τόν έχθρόν όπισθεν λειψάνου ξυλοτοιχου, άποφασιστικώς έπήδησεν άπό τò άλλο μέρος, έντός τοϋ έδάφους τής αϋλής τοϋ γέρο-Παγούρη.

Ήταν ώς δύο μπόγια ύψηλά, όχι περισσότερον. Διότι τò έδαφος ήτο ύψηλότερον κατὰ τρεΐς ή τέσσαρας σπιθαμάς έσωθεν τοϋ αϋλογόρου.

Ό Παλούκας έπεσε βαρύς, έκτύπησεν εις τò γόνυ, άνετράπη, άνωρθώθη, έψαυσε τὰ μέλη του και, βεβαιωθείς ότι δέν τοϋ ειχε σπάσει κανέν κόκκαλον, έτράπη εις φυγήν τρέχων πρòς τò άλλο μέρος τοϋ αϋλογόρου, όπου ήξευρεν ότι ό περιβόλος εκλείετο άπό άπλοϋν φράκτην συγκοινωνών πρòς αϋλήν συγγενικής οικίας.

Ό γδοϋπος τής πτώσεώς του ήκούσθη εκείθεν τοϋ τοίχου τής αϋλής.

Ό Στάμος έφώναξεν « έμπρός ! » και δοκιμάσας τόν μάνδαλον τής θύρας τοϋ αϋλογόρου ειδεν ότι ή θύρα ήτο άνοικτή. Εισώρμησε πρòτος και τὰ παιδία τόν ήκολούθησαν.

Ή πτώσις τοϋ Παλούκα συνωδεύθη έκτός τοϋ γδοϋπου της και άπό άλλον κρότον, κρότον μεταλλικόν. Λεπτὰ τοϋ ειχαν πέσει άπό τήν τσέπην.

Ό Παλούκας δέν έγύρισεν όπισω νά τὰ μαζέψη.

Ό Άγγελής, έν τών παιδιών, ήκουσε ζωηρότατα τόν μεταλλικόν κρότον, άγροίκησε πολϋ καλὰ τò μέρος εις τò όποϊον ειχον πέσει τὰ κέρματα και κύψας ψηλαφών ήρχισε νά τὰ μαζώνη με τήν φούχταν ένώ τὰ άλλα παιδία έτρεχαν κατόπιν τοϋ φεύγοντος Παλούκα ρίπτοντα λίθους και κράζοντα :

— Νά, κι άλλη ζυγιά ! Νά, κι άλλη ζυγιά !

Κρότος παραθύρου άνοιγομένου ήκούσθη ήδη εις τόν οικίσκον τοϋ γέρο - Παγούρη, όστις άκούσας τήν άκατανόητον έφοδον τήν γενομένην τήν νύκτα εκείνην εις τόν αϋλογυρόν του ήνοιξε τò παράθυρον και ήρώτα έκπληκτος :

— Τί είναι; Τί τρέχει;... Ποιός είναι;... Ποιοί είστε;...”Ε! δέν άκούτε ;

Ένθ ό Άγγελής ειχε μαζέψει ήδη όλα τὰ λεπτὰ όσα ήϋρε και έφευγεν όπισω δια τής μεσημβρινής θύρας, τὰ άλλα παιδία κατεδίωκον πέραν τοϋ βορεινοϋ φράκτου εις τόν βρόντο τόν Παλούκαν, όστις ειχε γίνει άφαντος ήδη, επαναλαμβάνοντα :

— Νά, κι άλλη ζυγιά ! Νά, κι άλλη ζυγιά !

ΑΠΟΧΩΡΙΣΜΟΣ

Φουρτούνιασεν ἡ θάλασσα καὶ βουρκαώθηκαν τὰ βουνά !
 Εἶναι βουβὰ τ' ἀηδόνια μας καὶ τὰ οὐράνια σκοτεινὰ,
 κι ἡ δόλια μου ματιὰ θολή,
 παιδί μου, ὦρα σου καλή !

Εἶν' ἡ καρδιά μου κρύσταλλο καὶ τὸ κορμί μου παγωνιά,
 σαλεύ' ὁ νοῦς μου σὰν δενδρί, πού στέκ' ἀντίκρυ στὸ χιονιά,
 καὶ εἶναι ξέβαθο πολύ,
 παιδί μου, ὦρα σου καλή !

Βοτίζει τὸ κεφάλι μου σὰν τοῦ χειμάρρου τὴ βοή !
 Ξηράθηκαν τὰ χεῖλη μου καὶ μοῦ ἐκόπηκ' ἡ πνοή
 σ' αὐτὸ τὸ ὕστερο φιλί,
 παιδί μου, ὦρα σου καλή !

Νὰ σὲ παιδέψ' ὁ Πλάστης μου, καταραμένη ξενιτειά !
 Μᾶς παίρνεις τὰ παιδάκια μας καὶ μᾶς ἀφήνεις στὴ φωτιά,
 καὶ πίνουμε τόση χολή,
 ὅταν τὰ λέμ' « ὦρα καλή ».

« Ἀττίδες Αὔραι »

Γ. Βιζυηνός

Τ Ο Π Α Ι Δ Ι

Φυσᾷ βοριᾶς, φυσᾷ θρακιᾶς, γεννιέται μπόρα φοβερή,
 μὲ παίρνουν, μάννα, σὰν φτερό, σὰν πεταλούδα τρυφερή,
 καὶ δὲν μπορῶ νὰ κρατηθῶ.
 Μάννα, μὴν κλαῖς, θὰ ξαναρθῶ,

Ὅσες γλυκάδες καὶ χαρὲς μᾶς περιγύν' ὁ ἐρχομός,
 τόσες πικράδες καὶ χολὲς μᾶς δίν' ὁ μαῦρος χωρισμός !
 "ὦχ ! " Ἄς ἡμπόργα νὰ σταθῶ...
 Μάννα, μὴν κλαῖς, θὰ ξαναρθῶ.

Πλάκωσε γύρο καταχνιά, κι ἤρθε στὰ χεῖλη μ' ἡ ψυχὴ !
 Δὸς με τὴν ἄγια σου δεξιὰ, δὸς με συντροφίσσαν εὐχὴ
 νὰ μὲ φυλάγῃ, μὴ χαθῶ.
 Μάννα, μὴν κλαῖς, θὰ ξαναρθῶ.

« Τὰ ποιήματα »

I. Βιζυητός

ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑ

Ὕπνε, ποὺ παίρνεις τὰ μωρά, ἔλα πάρε καὶ τοῦτο,
 μικρὸ μικρὸ σοῦ τό 'φερα, μεγάλο δῶσε μού το,
 μεγάλο σὰν ψηλὸ βουνό, ἴσιο σὰν κυπαρίσσι,
 κι οἱ κλώνοι του ν' ἀπλώνωνται σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύσι !

Δημοτικόν

ΚΟΙΜΑΤΑΙ

Κοιμᾶται τὸ χρυσό μου τὸ πουλάκι,
 κι ἔχει κρυφὸ χαμόγελο γλυκὸ
 στὸ κόκκινό του ἐπάνω στοματάκι,
 φιλάκι τῶν ἀγγέλων μυστικό.

Κοιμᾶται γελαστὸ κι εὐτυχισμένο
 μέσ' στὴ ζεστὴ τῆς μάννας του ἀγκαλιά.
 Κοιμᾶται ἓν' ἀγγελάκι χορτασμένο
 μὲ τόσα γάδια, γέλια καὶ φιλιὰ.

Μὰ δὲν μπορεῖ γιὰ πάντα ἔτσι νὰ μείνῃ
 στὸν ξέγνοιο τῶν ἀγγέλων τὸ χορό.
 Μιὰ μέρα θὰ 'ρθῇ, ποὺ ἄντρας θὰ μοῦ γίνη
 καὶ μέσ' στὸν κόσμο θὰ 'μπῇ τὸ σκληρό.

Καὶ τότε θὰ 'ρθουν βάσανα καὶ πόθοι,
 παλμοὶ καὶ λύπες, ἔγνοιες καὶ δουλειά,
 χρυσᾶ καὶ τότε ὄνειρα θὰ νοιώθῃ
 σὰν τώρα σὲ μαννούλας ἀγκαλιά ;

Δέσποινα Παναγιά, γλυκειά Παρθένα,
σῶζε το, Ἐσὺ, ἀπὸ κάθε συμφορά,
ὅπως κι' Ἐσὺ, τό 'χω, Παρθένα μου, ἕνα,
μόνη μου ἐλπίδα, μόνη μου χαρά.

Κάμε το τὸ ταξίδι νὰ περάσῃ
τοῦ κόσμου αὐτοῦ καλόκαρδο κι' ἀγνό,
νὰ ζήσῃ εὐτυχισμένο, νὰ γεράσῃ
καὶ νὰ τὸ ξαναβρῶ στὸν οὐρανό.

Κοιμοῦ, μικρό μου, ἄθῳ μου πουλάκι.
Μακάρι ἕνα χαμόγελο γλυκὸ
στὸν ὕπνο πάντα νὰ 'χῃς στὸ χεῖλάκι,
φιλάκι τῶν ἀγγέλων μυστικό.

N. Χατζιδάκης

ΝΑ ΗΜΟΥΝΑ ΠΑΙΠΟΥΣ

« Ἀχ ! ἔλεγε ὁ Κοκκός,
παπποῦς νὰ ἤμουν τώρα,
νὰ κάνω τὸν σοφό,
νὰ βήχω, νὰ ρουφῶ
ταμπάκο κάθε ὥρα !

Νὰ ἔχω ἄσπρα γένεια,
ποτὲ νὰ μὴ διαβάζω,
σχολεῖο νὰ μὴν πηγαίνω,
στὸ σπίτι μου νὰ μένω
καὶ ὅλο νὰ νυστάζω.

Νὰ παίζω ὅλη μέρα
μὲ ἕνα κομπολόγι,
νὰ μὴν μοῦ λέν : δουλειά
καὶ νὰ φορῶ γυαλιά,
καὶ νὰ 'χω καὶ ρολόγι.

Νά λέω παραμύθια
 άπάνω άπό τò στρώμα,
 καί όλοι στή μιλιά μου
 νά στέκουν έμπροστά μου
 με άνοικτό τó στόμα.

Νά μοϋ φιλοϋν τò χέρι,
 εϋχές πολλές νά δίνω,
 καί σ' όλους σεβαστός,
 νά τρώγω καί νά πίνω.

Νά 'χω καί μιά μαγκούρα
 νά κάνω τόν κακό,
 κι άμα θυμός με πάρη,
 ν' άρχίσω στò στυλιάρι
 καί τόν τρελλό - Κοκκό ».

Αϋτά καί άλλα λέει
 με γνωσι παιδική.
 Μά ό Κοκκός δέν ξέρει
 πώς θέλουν όλ' οί γέροι
 νά γίνουνε Κοκκοί.

« Άπαντα »

Γ. Σουρη

ΑΘΩΟΙ ΦΟΒΟΙ

— Θέλω τή μάνα.

— Έπέταξε καί στ' άστρα πάει νά ζήση.

— Πώς τόσο μάκρος άρρωστη δυνήθηκε νά σχίση ;

— Έχουν φτεροϋγες οί ψυχές.

— Γιατί δέν τics άπλώνει

τότε ή δική μας, μήν αϋτή τρέξη στ' άστέρια μόνη ;

— Δέν είναι μόνη. Γϋρο της φτεροκοποϋν άγγέλοι.

— Άν άγγελό της μ' έλεγε, κοντά της θά με θέλγ.

— Ω, δίχως κάλεσμα Θεοϋ ψηλά κανείς δέν πάει.

Κοιμήσου τώρα ήσύχασε.

— Καὶ ποιὸς μοῦ τραγουδαίει;

— Ἐγώ, πουλάκι μου.

— Ἐσὺ κλαῖς.

— Ὁχι, σὲ μὲ ἀπιθώσου.

« Ζάχαρη νὰ ᾿ναι ὁ ὕπνος σου καὶ μέλι τ' ὄνειρό σου ».

— Νυστάζω. Ἀπὸ τὸ πλάγι μου καθόλου μὴ σπαράξης.

Δὸς μου τὸ χέρι. Σκιαῶμαι μήπως καὶ σὺ πετάξης.

« Ποιητικά ἔργα »

Γερ. Μαρκοράς

Η ΑΔΕΛΦΙΚΗ ΑΓΑΠΗ

Ἀνάθεμά τον ποὺ τὸ εἶπῃ : « Τ' ἀδέρφια δὲν πονιοῦνται ».

Τ' ἀδέρφια σχίζουν τὰ βουνὰ καὶ δέντρα ξερριζώνουν.

Τ' ἀδέρφια ἐκυνηγῆσανε κι ἐνίκησαν τὸ Χάρο.

Δυὸ ἀδέρφια εἶχαν ἀδερφή στὸν κόσμο ξακουσμένη,
τῇ φθόναγεν ἡ γειτονιά, τῇ ζήλευεν ἡ χώρα,
τῇ ζήλεψε κι ὁ Χάροντας καὶ θέλει νὰ τὴν πάρῃ.
Στὸ σπίτι τρέχει καὶ βροντᾷ σὰν νὰ ᾿ταν νοικοκύρης :

— Ἄνοιξε, κόρη, γιὰ νὰ μπῶ, τοιμάσου νὰ σὲ πάρω,
τί ἐγὼ εἶμ' ὁ γυιὸς τῆς μαύρης γῆς, τς ἀραχνιασμένης πέτρας.

— Ἄσε με, Χάροντ', ἄσε με, σήμερα μὴ μὲ πάρῃς,
ταχιά Σαββάτο νὰ λουστώ, τὴν Κυριακὴ ν' ἀλλάξω,
καὶ τὴ Δευτέρα τὸ ταχὺ ἔρχομαι μοναχὴ μου.

Ἀπ' τὰ μαλλιά τὴν ἄρπαξε κι ἡ κόρη κλαίει καὶ σκούζει·
νὰ καὶ τ' ἀδέρφια ποὺ ᾿φτασαν ψηλὰ ἀπ' τὸ κορφοβούνι·
τὸ Χάροντα κυνηγήσαν καὶ γλύτωσαν τὴν κόρη.

Δημοτικὸν

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΙΚΑ ΤΗΣ ΑΔΕΡΦΗΣ

Μὲ τὸ γλυκὸ φθινόπωρο ἄραξαν γιὰ λίγες μέρες στ' ὁμορφὸ νησί τὰ καράβια καὶ πάλι ἔκαναν πανιὰ γιὰ τὰ ταξίδια τὰ μακρινά. "Όλο τὸ νησί στὸ πόδι, ἄλλοι στὸ ἀκρογιάλι κι ἄλλοι στὰ λιακωτά. Κουνοῦν τ' ἄσπρα μαντήλια καὶ φωνάζουν :

— Στὸ καλὸ! Στὸ καλὸ!

Τελευταία ἔμειναν ἡ γολέττα τοῦ καπετὰν Παλιούρα, ἡ « Βαγγελίστρα ». Οἱ ναῦτες καὶ τὸ ναυτόπουλο εἶναι στὴ θέσι τους, μὰ ὁ καπετάνιος ἄργεῖ. Θέλει ν' ἀκούσῃ λίγο ἀκόμη τὰ βιολιά καὶ νὰ κεράσῃ μιὰ φορὰ ἀκόμη τοὺς φίλους του. Τέλος μπαίνει κι αὐτός, καὶ ἡ γολέττα κίνησε.

Τὸ ναυτόπουλο ρίχνει μιὰ ματιὰ σ' ἓνα χαμηλὸ σπιτάκι ἀπάνω στὸ βράχο. Στὸ λιακωτὸ εἶναι ἡ μάννα του, χήρα μαυροντυμένη, καὶ τὸ μικρὸ του τὸ ἀδερφάκι. Κουνοῦν τὰ μαντήλια τους. Βγάζει κι αὐτὸς τὸ μαντήλι του, τοὺς χαιρετᾷ καὶ ρίχνεται γρήγορα στὴ δουλειά. Λύνει τὰ πανιὰ καὶ βοηθᾷ νὰ σηκώσουν τὴν ἄγκυρα.

Τὴν ὥρα ποὺ βασίλευεν ὁ ἥλιος χανόταν σιγὰ σιγὰ καὶ ἡ « Βαγγελίστρα » στὸν ὀρίζοντα. Τὸ ναυτόπουλο ἀνεβασμένο στὸ ψηλὸ κατάρτι βλέπει γιὰ τελευταία φορὰ τὸ νησάκι, ποὺ χρυσώνεται ἀπὸ τὸ ἀντιφέγγισμα τοῦ ἡλίου: Ψηλὰ στὴν κορυφὴ ἀσπρίζει τὸ ἐκκλησάκι τοῦ Προφήτη 'Ηλία. Ἐκεῖ θὰ πηγαίνει ταχτικά ἡ μάννα του ν' ἀνάβῃ τὰ καντήλια καὶ ν' ἀγναντεύῃ τὴ θάλασσα. Ν' ἀγναντεύῃ πότε θὰ γυρίσῃ ἡ « Βαγγελίστρα » μὲ τὸ γιοῦ της, ποὺ θὰ φέρῃ τὴν προίκα νὰ παντρεύῃ τὴν ἀδερφή του!...

Ἦρθε τοῦ Ἀγίου Νικολάου καὶ ἡ « Βαγγελίστρα » δὲ φάνηκε. Οὔτε τὰ Χριστοῦγεννα οὔτε τὰ Φῶτα, ποὺ βαφτίζονται τὰ νερά. "Ενα γράμμα ἦρθε γιὰ τὴ μητέρα του τὴ χαροκαμένη. Τῆς γράφει τὸ ναυτόπουλο ἀπὸ τὴν Πόλῃ πὼς ἐμποδίστηκε, γιατί βρῆκαν δουλειά. Νὰ μὴν ἔχῃ, ὅμως, φόβο, γιατί τὸ καράβι εἶναι καλοτάξιδο καὶ δὲ φοβᾶται τίς φουρτούνες. Τώρα θὰ πᾶνε στὴ Μασσαλία κι ἀπὸ κεῖ τὴ Λαμπρή, πρῶτα ὁ Θεός, θὰ εἶναι στὴν ἀγκαλιά της. Ἐκεῖ στὴ Μασσαλία θὰ ψωνίσῃ καὶ τὰ προίκια.

Ἐημερώνει τὸ Μεγάλον Σάββατο καὶ ἡ « Βαγγελίστρα » εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ νησί. Μὰ νὰ πιάσῃ στὸ λιμάνι δὲ μπορεῖ. "Ὡς ἐδῶ πῆγε πρίμος ὁ καιρός. Τώρα ἄλλαξε κι ἔγινε βοριᾶς καραβοπνίχτης. Βουνὰ εἶναι τὰ κύ-

ματα και τὸ καράβι παιγνίδι τῶν κυμάτων. Σκισμένα τὰ πανιά, σπασμένα τὰ κατάρτια, κι εἶναι βαθὺ τὸ σκοτάδι καὶ οἱ ξέρες κοντὰ του.

— Γιὰ τὸ Θεό! λέει ὁ καπετάνιος θυμωμένος, ἔξω ἀπὸ τὸ νησί μας καὶ νὰ χαθοῦμε!

— Μάννα μου! συλλογίζεται τὸ ναυτόπουλο. Ἀντὶ νὰ βγάλης τὰ μαῦρα θὰ βάλῃς κι ἄλλα γιὰ μένα!...

Οἱ θαλασσινοί, ὅταν νιώσουν τὸν κίνδυνο, γίνονται ἄλλοι ἄνθρωποι. Ὁ καπετάν Παλιούρας θύμωσε μὲ τὸ βοριά.

— Ἐ, γιὰ τὸ Θεό! εἶπε πάλι. Ἐξω ἀπὸ τὸ νησί μας νὰ χαθοῦμε!

Ἀποφάσισε νὰ παλέψῃ καὶ νὰ νικήσῃ. Εἶπε στοὺς ναῦτες νὰ πιάσουν τὶς θέσεις τους στὸ κατάρτι, πρόσταξε τὸ ναυτόπουλο ν' ἀνεβῇ στὸ κατάρτι καὶ νὰ κοιτάζῃ ἄγρυπνα, κι ἐκεῖνος χούφτωσε μὲ τὸ δυνατό του χέρι τὸ τιμόνι.

— Μάινα πανιά! πρόσταξε.

Ἰδρωσαν οἱ ναῦτες γιὰ νὰ κάμουν τὸ θέλημα τοῦ καπετάνιου. Ἰδρωσε κι ὁ καπετάνιος γιὰ νὰ ὀρθοπλωρίσῃ τὴ γολέττα στὸν ἄνεμο. Τὸ ναυτόπουλο στὸ ψηλὸ κατάρτι νιώθει τὸν ἄνεμο νὰ τοῦ βελονιάζῃ τὰ χέρια, καὶ πολλές φορές τὸ κύμα τοῦ μπατσίζει τὸ πρόσωπο. Τὰ μάτια του πονοῦν καὶ δακρύζουν, μὰ ποῦ νὰ τὰ κλείσῃ. Κοιτάζει μέσα στὸ σκοτάδι καὶ φωνάζει κάθε τόσο δυνατὰ:

— Ξέρα δεξιά!... Ξέρα ἀριστερά μας.

Ἀκούει ὁ καπετάνιος, γυρίζει τὸ τιμόνι κι ἡ γολέττα ἀλλάζει τὸ δρόμο της.

Πήγαινε δεξιά, ἀριστερά γυρίζει.

Πήγαινε ἀριστερά, δεξιά ἀργοπλέει.

Ἔτσι παιδεύτηκε γιὰ ὥρες τὸ πλήρωμα. Ἡ γολέττα, σὰν πουλάρι ἀπολυμένο στὸν κάμπο, γυρίζει ἀδιάκοπα στὴ σκοτεινὴ καὶ ἀγριεμένη θάλασσα. Οἱ ὥρες φαίνονται χρόνος!

Τέλος πῆρε νὰ γλυκοχαράζῃ, καὶ φάνηκε σὰ μαῦρος ὄγκος τὸ νησί ἐμπρὸς στὸ σταχτόμαυρον ὀρίζοντα. Ὁ καπετάνιος μάντεψε τὸ πατρικὸ του λιμάνι καὶ γύρισε κατὰ κεῖ τὴν πλώρη τῆς «Βαγγελίστρας».

Τὴν ὥρα ποὺ ἔβγαιναν οἱ Ἐπιτάφιοι ἀπὸ τὶς ἐκκλησίες, ἔμπαινε καὶ ἡ γολέττα στὸ λιμάνι.

— Ἡρθα, μάννα μου! παράγγειλε τὸ ναυτόπουλο, μόλις ἔρριξε τὴν ἄγκυρα...

Τὴν νύχτα, στὴν Ἀνάστασι, πῆγε τὸ ναυτόπουλο μὲ τοὺς δικούς του

στήν ἐκκλησία. "Εφαγαν, ἄμα γύρισαν, καὶ ξαπλώθηκε νὰ κοιμηθῇ. Ἦταν τόσο κουρασμένο !

Τὸ μεσημέρι ντύθηκε καὶ πῆγε στὴν Ἀγάπη. Ἀντιλαλοῦν τὰ σήμαντρα καὶ σημαίνουν οἱ καμπάνες. "Ολο τὸ νησί μοςκοβολᾷ σὰν ἐκκλησιάκι.

— Χριστὸς ἀνέστη !

— Ἀληθῶς ἀνέστη !

Ἀπὸ κεῖ πηγαίνουν στὸ χοροστάσι. Χορεύουν οἱ λυγερὲς μὲ τὰ κίτρινα φακιόλια καὶ τὰ λαμπρὰ ροῦχα τους, χορεύουν καὶ οἱ λεβέντες μὲ τὰ πλεχτὰ ζωνάρια τους. Χόρεψε κι ἡ ἀδερφή του τὸ συρτό κι ὕστερα τὸν καλαματιανὸ μὲ τὸν ἀρραβωνιαστικό της. Τὸ ναυτόπουλο κοιτάζει καὶ καμαρώνει.

Τὴν Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ πάντρεψε τὴν ἀδερφή του τὸ ναυτόπουλο.

"Ηλιος ἦταν προξενητής,
αὐγερινὸς στεφανωτής.
Χαρὰ στὴ μάνα τοῦ γαμπροῦ
καὶ σ' ὅλο τὸ πεθερικό,
ὅπου θὰ πάρουν τέτοια νιά,
ἕμορφη καὶ νοικοκυρά,
χρυσὸ καμάρι τοῦ σπιτιοῦ,
βασίλισσα τῆς γειτονιάς.

"Επειτα ἦρθε ὁ γαμπρός, πῆγαν στὴν ἐκκλησία κι ὁ καπετὰν Παλιούρας ἄλλαξε τὰ στέφανα.

— Καὶ στὰ δικά σου, Στάμο, εὐχήθηκε στὸ ναυτόπουλο ὁ καπετάνιος.

— Εὐχαριστῶ, μὰ τὰ δικά μου ἀργοῦν ἀκόμη !

"Ηθελε νὰ εἰπῇ :

— Νὰ μεγαλώσῃ κι ὁ ἀδερφός μου, νὰ χτίσουμε δικό μας καράβι, νὰ γίνω καπετάνιος καὶ τότε...

Περιοδικὸ « Νεοελληνικὴ ἀγωγή »

Ἀνδρ. Κακαβίτσας

ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ

Μιά μάννα είχε τέσσερα παιδάκια καμωμένα,
τέσσερα παιδιά.
Και τά 'ζησε, τ' ανάθρεψε, τὰ προίκισ' ἕνα ἕνα
μ' εὐθυμη καρδιά.

Και βρῆκε και τὰ πάντρεψε σ' ἀνθρώπους μὲ κεφάλι,
μὲ νοικοκυριό.
Και κείνα σπιτωθήκανε και γίνανε μεγάλοι
μέσα στὸ χωριό.

Μὰ τῆς γριᾶς τῆς μάννας των τῆς ἔδωκεν ἡ Μοῖρα
ἄσχημην εὐχή.
Και πέθανεν ὁ γέρος της ! Κι ἀπόμειν' αὐτὴ χήρα,
χήρα και φτωχή.

Κι αὐτὸ σὰν νὰ μὴν ἔφθανεν, ἀρρώστησε μιὰ μέρα,
μιὰ κακὴ βραδιά !
Φωνάζει ξένον ἄνθρωπο, μηνᾶ μ' αὐτόνε πέρα
νὰ 'ρθουν τὰ παιδιά.

— Νὰ πᾶς νὰ πῆς τοῦ γιούκα μου νὰ 'ρθῇ νὰ μὲ κοιτάξῃ,
και δὲν ἤμπορῶ.
Πῆγε και ἦλθε και λαλεῖ : « Τ' ἀμπέλι του θὰ φράξῃ !
Δὲν ἔχει καιρό ! ».

— Οἱ βᾶτοι νὰ φυτρώσουνε στὸ σῶμά του, εἶπε κείνη,
γιὰ παντοτινά !
Και ἀπὸ τότε ὁ κακογυιὸς σκαντζόχοιρος ἐγίνη,
φεύγει στὰ βουνά.

— Νὰ πᾶς νὰ πῆς τῆς κόρης μου νὰ 'ρθῇ νὰ μὲ κοιτάξῃ,
και δὲν ἤμπορῶ.
Πῆγε και ἦλθε και λαλεῖ : « Ὑφαίνει τὸ μετᾶξι !
Δὲν ἔχει καιρό ! ».

- Νά ύφαινη και νά διάζεται και νά 'ναι, εΐπε κείνη,
 με χωρίς πανί !
Και από τότε ή άποννη άράχνη έχει γίνει,
 ματαιοπονεΐ !
- Νά πᾶς στήν ἄλλη κόρη μου νά 'ρθῇ νά με κοιτάξη,
 και δέν ήμπορῶ.
Πῆγε και ἤλθε και λαλεΐ : « Θά πλύνη και θ' αλλάξη !
 Δέν έχει καιρό ! ».
- 'Η σκάφη πά 'στή ράχη της νά γείρη, εΐπε κείνη,
 ἄπλυτ' αλλαγή !
Και από τότε ή άποννη χελώνα έχει γίνει,
 σέρνεται στή γῆ !
- Νά πᾶς στήν τρίτη κόρη μου νά 'ρθῇ νά με κοιτάξη,
 και δέν ήμπορῶ.
Πρὶν ἐπιστρέψῃ και τῆς πῆ, ή κόρη εΐχε προφτάξει !
 Εΐχε αὐτή καιρό ;
- Γιατί στά χέρια, κόρη μου, στά δάχτυλα ζυμάρι
 κι ἄλευρα ἐδῶ ;
- 'Εζύμωνα, μαννούλα μου, μά εΐδησι ἔχω πάρει
 κι ἤρθα νά σέ ἰδῶ.
- 'Ανθόσκονη τ' ἀλεύρι σου κι ή σκάφη σου κυψέλη.
 Βρῆκες τὸν καιρό !
"Όσο θά ζῆς νά γίνεται ὅ,τι κι ἂν πιάνῃς μέλι,
 μέλι γλυκερό !
- Λαλεΐ και με χαμόγελο ἀποκοιμείται ἐκείνη
 για παντοτινά !
Και από τότε μέλισσα ή κόρη της ἐρίνη
 και καλοπερνᾷ.

4. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

Να γράφω και να ζω και να περνώ
και να περνώ και να περνώ
Να περνώ και να περνώ και να περνώ
και να περνώ και να περνώ

Να περνώ και να περνώ και να περνώ
και να περνώ και να περνώ
Να περνώ και να περνώ και να περνώ
και να περνώ και να περνώ

Να περνώ και να περνώ και να περνώ
και να περνώ και να περνώ
Να περνώ και να περνώ και να περνώ
και να περνώ και να περνώ

Να περνώ και να περνώ και να περνώ
και να περνώ και να περνώ
Να περνώ και να περνώ και να περνώ
και να περνώ και να περνώ

Να περνώ και να περνώ και να περνώ
και να περνώ και να περνώ
Να περνώ και να περνώ και να περνώ
και να περνώ και να περνώ

Να περνώ και να περνώ και να περνώ
και να περνώ και να περνώ
Να περνώ και να περνώ και να περνώ
και να περνώ και να περνώ

Να περνώ και να περνώ και να περνώ
και να περνώ και να περνώ
Να περνώ και να περνώ και να περνώ
και να περνώ και να περνώ

Να περνώ και να περνώ και να περνώ
και να περνώ και να περνώ
Να περνώ και να περνώ και να περνώ
και να περνώ και να περνώ

Να περνώ και να περνώ και να περνώ
και να περνώ και να περνώ
Να περνώ και να περνώ και να περνώ
και να περνώ και να περνώ

Ε. Αρναούτογλου

Ν. Παπαγιάννης

ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ

“Εξαφν’ ἀπ’ τὸ χωριὸ κεῖ πέρα
τοῦ ἐσπερινοῦ τὸ σήμαντρον ἀργολαεῖ,
πάλλει ἡ φωνή του μέσ’ στὸν βραδινὸν ἀέρα,
ὡς ἀν’ ὑπόμενῃσι στὸν κόσμον ὑψηλή.

Εἰρήνης πνεῦμα ἀπλώνεται στὴ γῆ,
τ’ ἄνθη συγκλείνουνε τὰ πέταλά των,
παύουνε τὰ πουλάκια τ’ ἄσματά των,
ἀγία βασιλεύει γύρωθε σιγή !

“Ολῇ τῆς πλάσεως ἡ γαλήνη ἡ εὐλογημένη,
ποῦ πνέει μέσ’ ἀπ’ τὸν ἦχο τῶν κωδῶνων,
σὰν ἀπ’ τὰ βάθη χριστιανικῶν αἰώνων
μέσ’ στὴν ψυχὴ μου κατεβαίνει.

« Τρεῖς δυνάμεις »

Ἄρ. Προβελέγγιος

ΑΡΑΤΕ ΠΥΛΑΣ

Ὁ μπαρμπα-Κώστας, ἔως 65 ἐτῶν γέρων, ἄγαμος κι ἐν τῷ παρελθόντι κι ἐν τῷ μέλλοντι πλέον, εἶχε προσληφθῇ ἀπὸ 15 ἐτῶν ὡς ὑπηρετῆς ἐν τῷ ναύτικῳ τῆς κωμοπόλεως, ὡς ἐκκλησιάρχης κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν πόλεων, ὡς κανδηλανάπτης κατὰ τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ. Ἦξευρε καὶ ὀλίγα γραμματάκια. Ἦτο μέτριος τὸ ἀνάστημα.

Κατ’ ἀρχὰς εἶχεν ἐπιδοθῇ εἰς τὸ ναυτικὸν στάδιον ἀκολουθῶν τὸ γενικὸν ρεῦμα τῶν κατοίκων τῆς θαλασσινῆς πολίχνης. Διὰ δὲ τῆς φιλοπονίας του κατῳρῶθαι ν’ ἀποκτήσῃ καὶ μικρὰν λέμβον, ἀγοράσας αὐτὴν ἀντὶ εὐτελοῦς ποσοῦ, ἡμισύντριμμα ἀπὸ τινος ναυαγῆσαντος ὀλανδικοῦ ἱστιοφόρου, εἰς τὴν διάσωσιν τῶν ναυαγίων τοῦ ὁποίου εἰργάσθη, ἀνακαλύψας καὶ ἓνα κασκέτο ὀλλανδικὸν καὶ μίαν πίπαν. Ἀντὶ δὲ τῶν ὀλίγων μισθῶν του ἔλαβε τὴν χαλασμένην ἐκείνην λέμβον, τὴν σκαμπαβίαν, ὡς τὴν ὠνόμαζεν. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο κατεσκευασμένος κατὰ τὴν παροιμίαν « πολυτεχνίτης καὶ ρημοσπίτης », μόνος του ἐπιδιώρῳσε τὴν λέμβον, χάριτας τὴν πίπαν εἰς τὸν δεσμοφύλακα, ὅστις τὸν ἄφησε νὰ κόψῃ κρυφὰ ἐκ τοῦ δάσους δύο πεῦκα, καὶ ἐκράτησεν αὐτὸς μόνον τὸ

κασκέτο, τὸ ὁποῖον ἐφόρει πάντοτε, ἐπωνομασθεῖς διὰ τοῦτο « Ὀλλανδέζος ».

Πλὴν δὲν ἦτο διόλου τυχερὸς ὡς κυβερνήτης. Περισσότερον τυχερὸς ἦτο, ὅταν δὲν εἶχε τίποτε. Πρέπει νὰ ἐναυάγησε πεντάκις μὲ τὴν σκαμπαβίαν του ἐκεῖνην, πότε εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς νήσου μεταφέρων τὸν Ἰούνιον θημωνίας σίτου ἀπὸ ἐνὸς ὄρμου εἰς ἕτερον, πότε εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Εὐβοίας τὸν Αὐγουστον, ὅτε συνήθιζε νὰ μεταφέρῃ εἰς Λοκρίδα τοὺς μελισσᾶδες τῆς νήσου.

— «Ὁλο μέσ' στὸ κλοκαίρι πέφτεις ὀξω, καημένε Ὀλλανδέζο, τῷ παρετήρουν οἱ κάτοικοι φιλοσκώμμονες πάντοτε.

— «Ἐλα ντέ ! ἀπῆντα ὁ θαλασσοπνιγμένος ναύτης, ὅστις μετὰ τὸ ναυάγιον ἀνῆρχετο τὸν ἀνήφορον τῆς ἀγορᾶς ὕψηλά κρατῶν τὴν κεφαλὴν, ὡς νὰ ὑπερηφανεύετο, διότι κατάρθρωσε νὰ ναυαγῇ καὶ νὰ διασφύζεται.

Τέλος νύκτα τινὰ τοῦ χειμῶνος μεταφέρων ξύλα ἀπὸ τῆς Κεχρεᾶς καὶ συναντήσας τρικυμίαν κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του, μόλις ἔσωσε τὴν ζωὴν του καὶ τὸ κασκέτο του τὸ ὀλλανδικὸν ριφθεὶς ἔξω εἰς τοὺς βράχους τοῦ Μικροῦ Ἀσέληνου, ἀποτόμου καὶ ἀλιμένου ἀκτῆς, ὅπου ἡ σκαμπαβία διελύθη εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη. Καὶ τὰ μὲν καρφιά ἐβυθίσθησαν εἰς τὸν βαθὺν πυθμένα, αἱ δὲ σανίδες διεσπάρησαν εἰς τὸ πέλαγος μεταβληθεῖσαι εἰς γιालόξυλα. Καὶ τότε πλέον ἀνέβη τὸν ἀνήφορον τῆς ἀγορᾶς χωρὶς νὰ ἔχη ὕψηλά τὴν κεφαλὴν του ὁ ἀφελὴς ναυαγός. Εἶχε σύρει τὸ κασκέτο του μέχρι τῶν ὠτων καὶ ἀνέβαινε χωρὶς νὰ βλέπῃ σχεδόν, προσκρούων εἰς τὰ λιθάρια καὶ τὰ καλδερῖμια. Τοῦ ἦλθεν ὡς ἐντροπὴ καὶ ἔκτοτε δὲν ἐπάτησεν εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ἀφιερῶθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἐκκλησίας, ἀποκτήσας τὴν ἀγάπην τῶν ἐφημερίων, τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν ἐνοριτῶν. Ἰδίως, ὅμως, τὸν ἠγάπησαν τὰ μικρὰ παιδιά, διότι τόσο καλὰ, μὲ τόσῃ τάξει ἐμοίραζε πρὸς αὐτὰ τὰ κόλλυβα ὁ « Ὀλλαντέζος », ὥστε ἔπαιρναν ὅλα μὲ ἡσυχίαν. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἐσέβοντο τηροῦντα σιωπὴν ἀπόλυτον ἐν τῷ ναῷ. Καὶ τὸν ἐβλεπες ἐκεῖ τὸν μπαρμπα-Κώσταν μὲ τὸ ὀλλανδικὸν κασκέτο του ἐν μέσῳ τῶν παιδίων ὡς ἀπόμαχον πλοίαρχον διατάσσοντα ἐν τάξει τὰ πάντα. Καὶ μήπως δὲν ἦτο ἀπόμαχος πλοίαρχος; Καὶ μήπως δὲν «ἦπτε τὴν θάλασσαν μὲ τὴν κουτάλαν», ὡς λέγουν; Τί τάχα νὰ ταξιδεύῃ τις εἰς τοὺς φοβεροὺς ὠκεανούς ἢ εἰς τὰ κοιμώμενα παράλια τοῦ Μαλιακοῦ; Τί τάχα νὰ ναυαγῇ τις εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον

ἢ εἰς τὴν εἰρηνικὴν ἀκτὴν τοῦ Παγασητικοῦ; Τὸ ναυάγιον εἶναι πάντοτε ναυάγιον καὶ ὁ ἄνθρωπος πνίγεται ὁμοίως εἴτε εἰς τὸ πέλαγος εἴτε εἰς τὸν λιμένα. Καὶ εἰς μίαν χούφτα νερὸ ἀκόμῃ.

Ὁ μπαρμπα-Κώστας κατέστη εἰδικός, ὅμως, εἰς μίαν ὑπηρεσίαν σπουδαίαν τῆς ἐκκλησίας, διὰ τὴν ὁποίαν ἡγαπᾶτο ἀπὸ ὁλόκληρον τὴν πολίχνην Ὑπεκρίνετο θαυμάσια τὸν Ἄδην τὸ Μέγα Σάββατον κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ἐπιταφίου.

Εἶναι συνήθεια ἀρχαιοτάτη εἰς τὴν νῆσον, ἀφοῦ ὁ Ἐπιτάφιος ἐν λιτανείᾳ περιέλθῃ ἐν ὥραίᾳ πανοράματι τὴν ἐνορίαν ὅλην, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν νὰ κλείωνται αἱ πύλαι τοῦ ναοῦ καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπηται ἡ εἰς αὐτὸν εἵσδος τοῦ Ἐπιταφίου. Παρίσταται κατὰ τρόπον παράδοξον ἡ σκηνὴ τῆς εἰς Ἄδου καταβάσεως τοῦ Σωτῆρος, ὡς φέρεται τοῦτο ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ παραδόσει. Τότε ὁ πρῶτος τῶν ἐφημερίων προσεγγίζων εἰς τὰς πύλας κελεύει ἐπιτακτικῶς κρούων αὐτὰς καὶ κράζων : « Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ! ».

Ὁ δὲ ἔσωθεν τῶν κεκλεισμένων πυλῶν παρὰ τὰ κλεῖθρα ὑποκρινόμενος τὸν Ἄδην ἐρωτᾷ αὐθαδῶς : « Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ; ».

Εἰς ταύτην λοιπὸν τὴν παράστασιν κατέστη εἰδικώτατος ὁ μπαρμπα-Κώστας. Ὑπεκρίνετο τόσον ἐπιτυχῶς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀντάρτου Ἄδου, τοῦ μὴ θέλοντος νὰ ἀναγνωρίσῃ Δεσπότην καὶ Κύριον ἀνώτερόν του, ὥστε τρόμος κατελάμβανε τὸ πλῆθος, ὅτε ἤκουε τὰς τρομερὰς ἐκεῖνας ἐρωτήσεις του : « Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ; ».

Ἐτόνιζε τὰς λέξεις κατ' ἰδίον τινα τρόπον πολὺ τρομακτικόν. Ἐκίνει τὴν κεφαλὴν του ἔσωθεν, ἡγρίευσεν τοὺς ὀφθαλμούς του, αἱ τρίχες τῆς κόμης του ἀνεσουσουρώνοντο, καθὼς τὸν περιέγραφον ὅσοι ἔμενον ἐνδον νὰ τὸν θαυμάσουν κατὰ τὴν θαυμασίαν ὑπόκρισιν, ὅλον τὸ σῶμα του ἔτρεμε καὶ ἐν γένει ἐπαθαίνετο, ὡς νὰ ἦτο αὐτὸς ὁ Ἄδης ἀληθῶς μετὰ τὴν σατανικὴν ἐπὶ τοῦ κόσμου δύναμιν προαισθανόμενος προσεγγίζον τὸ τέλος του.

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, τὸ Μέγα Σάββατον, τὴν αὐγὴν, ὁ μπαρμπα-Κώστας ἦτο εἰς τὴν θέσιν του ὑπερήφανος διὰ τὸ πρόσωπον τὸ φοβερόν ὅπου ἤθελεν ὑποκριθῇ. Καθήμενος πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ κενοῦ πλήν καταφωτίστου ναοῦ, ἀνέμενε τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ἐπιταφίου ἔχων ὕψος ἐπίσημον κυριάρχου. Δὲν ἦτο πλέον ὁ πτωχὸς κανδηλανάπτης μετὰ τὴν

κεφαλὴν κάτω. "Ιστατο άσκεπτής ἐπὶ τοῦ μαρμαρίνου καταφλίου, ὡς εἰ ἔλεγεν : « Ἐγώ ! δὲν δέχομαι κανένα μέσα, οὔτε τὸν Βασιλέα ».

Ἰδοὺ ! ἀκούονται μακρόθεν ψαλμωδίαί γλυκύταται καὶ τρυφεραὶ ὡς κλαυθοὶ, ὡς θρῆνοι : « Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον !... ». Ψάλλουσι τὸ πομπικὸν ἄσμα : « Τὸν ἥλιον κρύψαντα », τὸ ἐξόδιον μέρος, τὸ τρυφερὸν ἐκεῖνο τροπάριον, τὸ ὁποῖον συγκινεῖ καὶ τὰ ἄψυχα : « Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον !... ».

Ὁ Ἰωσήφ παρακαλεῖ τὸν Πιλάτον, ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτῷ νὰ θάψῃ « τὸν ξένον Ἰησοῦν καὶ ὠνειδισμένον... ». Ψάλλουσιν οἱ μελίφθογγοι ψάλται ἀκολουθοῦντες τὴν λιτανεῖαν τοῦ Ἐπιταφίου καὶ ὑπηρεῖ ὁ λαὸς ὡς δι' ἑνὸς στόματος :

« Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον !... ».

Ὡ πατρίς μου μικρά, πόσον μεγάλη εἶσαι ἐν τῇ θρησκείᾳ σου ! Ἡ μελωδία γλυκυτάτη ὁλονὲν προσεγγίζει. Ὅπισθεν οἰκιῶν νεφέλαι φωτεινὰ ἀπὸ τῶν καιομένων λαμπάδων ἀναβαίνουνσι πρὸς τὸ στερέωμα. Ἡ εὐωδία τῶν θυμιαμάτων, τὰ ὁποῖα καίονται κατὰ τὴν δίοδον τοῦ Ἐπιταφίου ἀπὸ τὰς οἰκίας ὁλας, φθάνει ἀπὸ μακρὰν ὡς ἄρωμα αὐτῆς τῆς νυκτὸς ἀνέκφραστον :

« Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον !... ».

- Πρέπει νὰ ἰδῇτε τὴν λιτανεῖαν τοῦ Ἐπιταφίου κατὰ τὴν αὐγὴν, ὅτε δὲν εἶναι οὔτε ἡμέρα οὔτε νύξ, ἢ μᾶλλον μὲ ὀλίγην ἡμέραν καὶ πολλὴν νύκτα, μὲ ὀλίγον φῶς καὶ μὲ πολλὰ ἄστρα, καμμιὰ φορὰ μὲ σελήνην λειψίφωτον, ὅτε τὸ θέαμα γίνεται ὑπερκατανυκτικόν, μὲ ὀλίγας ἀηδόνας καὶ πολλὰ πρῶινά πουλιῶν χαιρετίσματα, μὲ ὀλίγον εὐωδιάζοντα ἄρωμα πρῶινὸν ἀέρα καὶ μὲ πολὺ θυμίαμα καὶ κάτω τὸ κύμα μελανόφαιον, ἐφ' οὗ ν' ἀντανακλῶνται τῶν ἱερῶν λαμπάδων αἱ χρυσαῖ λάμπεις !

Ἰδοὺ ! Ἡ ἱερὰ λιτανεῖα προσεγγίζει ἤδη εἰς τὸν ναόν. Προηγούνται τὰ ἐξαπτέρυγα καὶ ὁ μέγας ξύλινος Ἅγιος Σταυρός. Εἶτα ὁ κληρὸς μὲ χρυσὰ βυζαντινὰ ἄμφια, θαῦμα ὑφαντικῆς καὶ ποικιλικῆς ἐξάισιον. Καὶ εἶτα τὸ ἱερὸν Κουβούκλιον. Τί εὐμορφον λεπτούργημα ! Ὡς νὰ ἦτο ἐξωγραφισμένον. Τετράγωνον ὀρθογώνιον ἐπὶ τεσσάρων ποδῶν ἐρειδόμενον, ἐφ' οὗ ἐναποτίθεται ὁ Ἐπιτάφιος ραντισμένος διὰ φύλων ρόδου, βιολέττας καὶ δενδρολιβάνου. Καὶ ἄνωθεν αὐτοῦ διὰ τεσσάρων κιονίσκων ἐπιβαστάζεται ὁ θολίσκος αὐτοῦ ὡς θόλος ναύσκου.

Βαστάζεται ὑπὸ τεσσάρων ναυτῶν μετὰ σεβασμοῦ καὶ κατανύξεως

καὶ περιστοιχίζεται παρ' ἄλλων ναυτῶν, ἐτοίμων ἐκεῖ πλησίον ν' ἀρπάσωσιν εἴτα τὰς λαμπάδας του, φυλακτῆρια ἐν ταῖς τρικυμίαις. Κι ἐνῶ βαδίζουν οἱ βασιτάζοντες, σείεται τὸ Κουβούκλιον καὶ τὰ λοιπὰ χρυσᾶ καὶ ἄνθηνα στολίσματα. Ὅπισθεν ἀκολουθεῖ ἐν μακρᾷ γραμμῇ τὸ πλῆθος λαμπαδηφόρον ἀποτελοῦν ἐν εὐλαβείᾳ καὶ κατανύξει ἓνα φωτεινὸν ὠραῖον ρεῦμα μ' ἐλαφρῶς παίζοντα τὰ κύματά του.

Ποσάκις δακρύων ἐξ ἀγνώστου χαρᾶς ἔμεινα κρυφὰ εἰς τὴν γωνίαν ἐκεῖ κάτω ἀκίνητος, ὡς ὁ φιλάργυρος ὁ φοβούμενος μὴ κλέψωσι τὸν θησαυρὸν του, ἔμεινα νὰ βλέπω κρυφὰ κρυφὰ τὴν τρυφερὰν αὐτὴν τοῦ Ἐπιταφίου πομπὴν κατερχομένην ἀπὸ τὸν ἀνήφορον, εἰσπνέων βαθέως ἐν ἄσθματι, ὡς ἐντὸς κήπου ἀνθέων, ὡς νὰ ἤθελον νὰ ροφήσω διὰ μιᾶς ὅλην ἐκείνην τὴν μαρμαρυγὴν, ὡς νὰ ἤθελον νὰ χορτάσω ὅλην ἐκείνην τὴν ἀχόρταστον μαγείαν !

Ἦδη ὁ μπαρμπα-Κώστας ἔκλεισε τὰς πύλας τοῦ ναοῦ. Ἡ λιτανεία ἔστη πρὸ αὐτοῦ ἐν τῇ μικρᾷ πλατειᾷ. Καὶ ὁ Ἐπιτάφιος ἔστη ὡσαύτως, πλὴν κρατεῖται ὑψηλὰ πολὺ ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἐπιτηδεύας, μὴ γίνῃ προπετῆς διαρπαγὴ τῶν λαμπάδων ἀκαίρως. Ὅπισω δὲ εἰς δύο γραμμὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν μὲ τὰς λαμπάδας ἀναμμένους ἵστανται ἐν σιγῇ οἱ ἄνδρες χωριστὰ καὶ χωριστὰ αἱ γυναῖκες. Τὸ ἄσμα ἔπαυσεν.

Ὁ γέρον Οἰκονόμος τότε ἀργὰ ἀργὰ πλὴν μετὰ δυνάμειος ἱκανῆς —τοὺς εἶχε ζωηρεύσει ὅλους τόσα χρόνια ὁ ζωηρὸς τρόπος τοῦ μπαρμπα-Κώστα— κελεύει :

— « Ἀρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι καὶ εἰσελεύσεται ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ! ».

Καὶ πάραυτα ἀκούεται ἔσωθεν φωνὴ τραχεῖα καὶ ἡχηρά, ὡς ὅταν φωνάζουν διὰ τῆς κογχύλης οἱ ἀλιεῖς, αὐθάδης φωνή :

— « Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ; ».

Τόσον δὲ ζωηρά, ὥστε ποτὲ δὲν τὸ ἐνεθυμοῦντο οἱ ἄνθρωποι. Τινὲς μάλιστα ἐψιθύρισαν δειλὰ :

— Ἐχει ὄρεξιν ἐφέτος ὁ Ὀλλαντζέζος.

Τότε τινὲς, ἰδίως ἐκ τῶν ναυτῶν, ἐκπλαγέντες ἀπὸ τὴν προπετῇ πρόκλησιν ἤρχισαν νὰ ἐτοιμάζουν τὰς χονδρὰς ἐξ ἐλαίας ράβδους των, νομίσαντες ὅτι θ' ἀρχίσῃ ἀληθὴς πάλῃ πρὸς ἐκβίασιν τῆς εισόδου. Καὶ ὁ ἱερεὺς τὴν τρίτην φορὰν ἐμπνευσθεὶς καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ ἀγαθοῦ κανδηλανάπτου ἐκραύγαζεν ἐπιτακτικώτερον τὸ « Ἀρατε... », ὡς νὰ ἤθελε νὰ κατανικήσῃ καὶ τὴν τελευταίαν ἀντίστασιν τοῦ ζωηροῦ

άδάρχου, και συγχρόνως ώθησε μετά δυνάμεως άσυνήθους τās πύλας δια χειρών και ποδών επιδοκιμάζοντος του πλήθους. Και πάραυτα άνεώχθησαν πέρα πέρα μετά πατάγου φοβερού αί πύλαι και κρότου μη άκουσθέντος άλλοτε. Κι έλαμψαν, ιδού, οί άναμμένοι του ναού πολύε- λαιοι. 'Ο δέ ιερεύς ψάλλων τὸ «'Ο Μονογενής Υἱός...» ήτοιμάζετο νά εισέλθῃ, ὅτε ἐξαίφνης και συγχρόνως κραυγαί ήκούσθησαν, κραυγαί ὡς ἀπό δυστυχήματος άνελπίστου.

'Ο μπαρμπα-Κώστας, αφιερωθείς ἐν τῇ προσφιλεῖ του απομιμή- σει, έλησμόνησε μετά τήν τρίτην ἐρώτησιν νά παραμερίσῃ εἰς τὰ πλά- για και τὰ φύλλα τῆς βαρείας πύλης βιαίως άνοιγόντα τὸν εκτύπησαν εἰς τās σιαγόνas, διότι υπεκρίνετο ἐγγύς τῆς ὀπῆς τῆς κλειδός, και τὸν ἔρριψαν κάτω εἰς τās πλάκας βροντήσαντα ὡς κορμὸν δρυὸς καταπε- σούσης ὑπὸ καταιγίδος. Εὐτυχῶς τὸ πάθημα δὲν ἦτο σοβαρώτερον. 'Ο μπαρμπα-Κώστας ἦτο γερὸ κόκκαλο, πέντε φορὰς θαλασσοπνιγμένος. 'Η ιερὰ τελετὴ ἐξηκολούθησεν ἐν τάξει και ἔληξεν ὡσαύτως ἐν τάξει. Καὶ αὐτὴ ἡ διαρπαγὴ τῶν λαμπάδων ἐγένετο ὑπὸ τῶν ναυτῶν ἐν « τα- κτικῇ ἀταξίᾳ ». Πλὴν τοὺς νησιώτας κατελύτησε τὸ ἀπρόοπτον πάθημα τοῦ μπαρμπα-Κώστα, ὅστις ἀφοῦ ἔτυχεν ἐκεῖ τῶν πρώτων περιποιήσε- ων και κατόπιν ἐν τῷ οἰκίσκῳ του, ὑπομείνας ἀφορήτους τῷ ὄντι πό- νους και τυχῶν συντονωτάτης ιατρικῆς περιθάλψεως ἐκ μέρους τῶν ἐπιτρόπων, ὅμως, ἔκειτο τὴν ἡμέραν τῆς 'Αναστάσεως πονῶν ἀκόμη και ἄνευ ὀδόντων πλέον. 'Εν τῇ καταπτώσει ἔχασε και τās δύο σειρὰς τῶν ὀδόντων του. Καὶ ἐλυπεῖτο πλέον ὁ πτωχὸς και ἐπόνει ὄχι τόσο δια τὴν ἀπώλειαν τῶν ὀδόντων, ὅσον διότι δὲν θὰ υπεκρίνετο πλέον τὸν "Αδην, διότι ἡ ἔλλειψις τῶν ὀδόντων θὰ ἡλάττωνε κωμικῶς τās πρῶ- τες δυνάμεις τραγικὰς ἐρωτήσεις του.

— Κι ἐδῶ ἐναυάγηθα !

'Ελεγε νωδῶς μετά ταῦτα παραπονούμενος διὰ τὴν τύχην του ὁ ἀγαθὸς μπαρμπα-Κώστας ὁ 'Ολλαντέζος, ἀπλοῦς κανδηλανάπτης πλέον τοῦ ναοῦ, φέρων καταφανῇ τὰ διπλᾶ σημεῖα τῶν διπλῶν ναυα- γίων, τὸ ὀλλανδικόν του κασκέτο και τās ἄνευ ὀδόντων σιαγόνas. 'Αλλ' ἀντὶ τῆς καλύβης του πλέον ἐκατοικοῦσεν εἰς ἓνα πολὺ εὐμορφον κελλίον, ὅπου τοῦ ἔκτισαν οἱ ἐπίτροποι ἐντὸς τοῦ κηπαρίου τοῦ ναοῦ και ὅπου διῆλθε τὰ γηρατεῖα του ἀγαπώμενος ἀπὸ ὅλους.

« Διηγήματα »

'Αλ. Μωραϊτίδης

Η ΚΑΜΠΑΝΑ

‘Ο ήλιος γέρνει στὸ βουνό
καὶ χάνεται καὶ σβήνει
κι ὀπίσω του τ’ ὀλόχρυσο
τὸ πέρασμά του ἀφήνει...

Χτυπάει ἡ καμπάνα τοῦ χωριοῦ
ἀπ’ τοῦ βουνοῦ τὰ πόδια,
ὁ ζευγολάτης στάθηκε
καὶ σαλαγáει τὰ βόδια.

Γυρίζει, ἀκούει τὸν ἀχό,
τρεμουλιασὰ πού φτάνει,
στέκει..., κοιτάζω τὸ χωριὸ
καὶ τὸ σταυρό του κάνει.

‘Αλ. Φωτιάδης

«'Ανοιχτὰ μυστικά»

ΤΟ ΕΙΚΟΝΙΣΜΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

Τὸ χωρίον ὅλον εἰς τὴν προσέγγισιν τῶν ἐχθρῶν, μὴ ἔχον δυνά-
μεις διὰ νὰ ἀντισταθῇ, ἔκρινε φρόνιμον καὶ ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τῆς
ἀνάγκης νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς οἰκίας καὶ νὰ σπεύσῃ πρὸς τὸ σπήλαιον,
τὸ ὁποῖον πολλάκις ὑπῆρξεν ἡ σωτηρία του, ἀπὸ τινων δὲ ἡμερῶν ἡ
μόνη μετὰ τὸν Θεὸν ἐλπίς καὶ καταφυγὴ του.

‘Εκεῖθεν οὐδεὶς φόβος. Ζωοτροφίας εἶχον μετακομίσει ἤδη ἱκα-
νάς, πέντε δὲ μόνον ἄνδρες ἤρχουν, ὅπως ὑπερασπίσουν ἐν ἀνάγκῃ τὴν
μικράν καὶ χαμηλὴν ὁπὴν, ἡ ὁποία, κρυμμένη ἐντὸς τῶν βράχων, ἐχρη-
σίμευεν ὥς ἡ μόνη εἴσοδος.

‘Εκατοντάς ἀνθρώπων εὗρίσκετο ἤδη εἰς τὸν δρόμον. Προηγούν-
το αἱ μητέρες φέρουσαι τὰ βρέφη των, γραταὶ κρατοῦσαι μικρὰ δέμα-
τα ἐνδυμάτων τῆς πρώτης ἀνάγκης. ‘Ηκολούθουν δὲ οἱ ἄνδρες καὶ οἱ
παῖδες ἐγείροντες ὀγκῶδη φορτία ἐφαπλωμάτων ἢ ἄλλων πολυτίμων διὰ
τὴν περίστασιν εἰδῶν. ‘Ο φόβος, ὅμως, συνήνωνεν ὅλους εἰς ἓνα ὁμίλον πυ-
κνόν. ‘Αν ἐκ τῆς καμπῆς τῆς ὁδοῦ παρουσιάζοντο ἐχθροί, ἀλλοίμονον...

Τὸ σπήλαιον ἀπεῖχε τοῦ χωριοῦ ἐν τέταρτον περίπου· ἀλλ’ ἐν τέ-
ταρτον ἐπίσης ἀπεῖχον τοῦ χωριοῦ οἱ ἐχθροί.

Πότε καί πότε, ένῳ τά σώματα έφέροντο ταχέως πρὸς τά έμπρός, αἱ κεφαλαί έστρέφοντο πρὸς στιγμήν πρὸς τά ὀπίσω. Έπόθουν οἱ ὀφθαλμοὶ νά ἴδουν άπαξ έτι, νά άποχαιρετίσουν διά παντός ἴσως τοὺς έγκαταλειπομένους προσφιλεῖς οἴκους. Ποῖος έγνώριζεν, άν θά τοὺς επανέβλεπον πλέον. Καί άλλοτε μόνον έρείπια πυρίκαυστα επανεῦρον. Οἱ ὀφθαλμοὶ έδάκρυσαν εἰς τήν θέαν εκείνην τήν θλιβεράν καί τά χεῖλη ήμιανοιόγντο, ἵνα προφέρουν άκαταλήπτους συλλαβάς.

Εἶχον διανύσει ήδη τὸ ήμισυ καί πλέον τῆς ὁδοῦ. Δέν άπειχον ή εκατοντάδας τινάς βημάτων από τὸ καταφύγιον. "Ηδη θά παρέκαμπτον τὸν λόφον, ὁ ὅποιος θά άπέκρυπτεν άπ' αὐτοὺς τήν θέαν τοῦ χωρίου. Καί έστρέφοντο διά νά περιβάλλουν αὐτὸ μέ τά τρυφερώτατα άποχαιρετιστήρια βλέμματα.

— "Αχ, τί έπαθα ! ήκούσθη μία άνδρική φωνή.

"Ολοὶ έστράφησαν. "Ωμίλει ὁ "Μανώλης, ὕψηλόςωμος καί λεπτοκαμωμένος νέος, έν από τά παλληκάρια τοῦ χωριοῦ.

Αὐτοστιγμει μία τῶν προπορευομένων γυναικῶν ὤρμησε πρὸς αὐτὸν καί τὸν ήρώτησεν άνήσυχος :

— Τί έπαθες, γυιέ μου ;

— Μάννα, άπεκρίθη μέ φωνήν τρέμουσαν, μάννα, ξεχάσα τὸ 'κόνισμα τῆς Παναγιᾶς.

'Η γυνή έταράχθη, τὸ πρόσωπον αὐτῆς ὠχρίασε.

— Καί τώρα ; εἶπεν ὁ Μανώλης άτενίζων αὐτήν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Τώρα θά γυρίσω νά τὸ φέρω !

'Η μήτηρ ὠχρίασε περισσότερον. 'Ο κίνδυνος ήτο μέγας.

Κατ' αὐτήν τήν στιγμήν οἱ έχθροὶ θά ήσαν τόσον πλησίον τοῦ χωριοῦ, ὥστε αἱ σφαῖραι των δέν θά έλυποῦντο τὸν υἱόν της.

— Γυιέ μου, μή, γυιέ μου, κατάρθωσε ν' άρθρώσῃ ίκετεῦσασα αὐτὸν διά τῶν ὀφθαλμῶν.

— Θά γυρίσω, μάννα.

— Μή, γυιέ μου, μή ! επανέλαβε κλονιζομένη ἐπὶ τῶν ποδῶν της ή δυστυχῆς γυνή.

— Μανώλη, εἶπε παρεμβαίνων ένας γέρων, ὅ,τι έγινε έγινε. Πάμε, θά σκοτώσῃς τή μάννα σου, άν γυρίσῃς.

'Ο Μανώλης άπεσπάσθη ήρεμα εκ τῆς χειρὸς τοῦ πρεσβύτου καί μέ επιβάλουσας καί συγκινητικῆν φωνήν εἶπεν :

— 'Η μάννα μου εἶναι μάννα μου, μά ή Παναγία εἶναι Παναγία.

Καὶ ὡς ἤλεκτρισθεὶς ἀπὸ τοὺς ἰδικούς του λόγους ὥρμησε τρέχων πρὸς τὸ χωρίον, χωρὶς νὰ τολμήσῃ νὰ στρέψῃ ἐν ἀκόμῃ βλέμμα πρὸς τὴν μητέρα του. Ἐφοβεῖτο, μήπως, ὅ,τι δὲν ἴσχυσε τοῦ πρεσβύτου ἡ ἀπειλή, θὰ τὸ κατώρθωνον οἱ δακρυσμένοι ὀφθαλμοὶ της.

Ἡ μήτηρ ἀμίλητος παρηκολούθει διὰ τῶν ὀμμάτων της τὸν Μανώλην. Οὐδὲ λέξιν προσέφερε πλέον. "Οἱ αἱ αἰσθήσεις συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν ὄρασιν. Ὁ ὁμιλος τῶν φυγάδων κατ' ἀνάγκην ἐστάθη. Ἡ μήτηρ θ' ἀνέμενε τὸν υἱόν της. Οἱ λοιποὶ θ' ἀνέμενον τὴν μητέρα καὶ τὸν υἱόν, ἀλλὰ καὶ μόνος ἂν ἦτο ὁ Μανώλης, θὰ τὸν ἀνέμενον, καί-τοι δὲν ἦτο ὅλως ἀκίνδυνος ἡ στάσις.

"Ἦδη ταχὺς ὡς χελιδὼν ὁ Μανώλης, διασκελίζων φράκτας, ὑπερπηδῶν λίθους, ἔνα συντάμη τὴν ἀπόστασιν, ἐπλησίαζεν εἰς τὸ τέρμα τοῦ δρόμου του, τοὺς πρώτους τοῦ χωρίου οἰκίσκους.

Ὀλίγον ἔτι καὶ θὰ τὸν ἔχανον ἀπὸ τὰ βλέμματά των κρυπτόμενον ὀπισθεν αὐτῶν.

Ἡ στιγμή ἦτο κρίσιμος δι' ὅλους. Φοβερά διὰ τὴν μητέρα. Εἰκοσι, δέκα, πέντε πηδήματα ἀκόμῃ καὶ δὲν θὰ τὸν βλέπῃ πλέον... Θὰ τὸν χάσῃ διὰ παντός...

Τὰ δάκρυα ἐγέμισαν καὶ πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς της. Δὲν τὸν ἔβλεπε πλέον.

— Μανώλη μου ! ἔκραξεν ὀλοφυρομένη.

Οἱ ἐχθροὶ εἶχον εἰσέλθει ἤδη εἰς τὸ χωρίον καὶ ἐξήταζον τὰς πρώτας αὐτοῦ οἰκίας μὲ ὕβρεις καὶ βλασφημίας. "Ἠλπίζον ὅτι θὰ εὑρίσκον εἰς αὐτὸ καλὴν λείαν, ἀλλ' ἤδη ἔβλεπον ὅτι οὐδὲν σχεδὸν τοὺς εἶχον ἀφήσει οἱ Χριστιανοί.

Ὁ Μανώλης δὲν τοὺς ἔβλεπεν ἀκόμῃ. "Ἦκουσε τὰς φωνάς των, ἀλλὰ δὲν ἐδειλίασε.

Εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἰκίσκον, κατεβίβασεν ἀπὸ ἑνα καπνισμένον κοίλωμα τοῦ τοίχου τὸ εἰκόνισμα καὶ τὸ κατεφίλησεν εὐλαβῶς.

« Ἡ μάννα μου εἶναι μάννα, μὰ ἡ Παναγία εἶναι Παναγία ». Αὐτὰ δὲν εἶχεν εἰπῇ ; Καὶ θὰ ἄφηνε λοιπὸν τὴν Παναγίαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀπίστων ; Αὐτὴ ἡ ἰδίᾳ ἡ μάννα του δὲν τοῦ εἶπε πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των : « Μανωλε, τὰ μάτια σου τέσσερα, μὴν ξεχάσῃς τὸ εἰκόνισμα ! »;

Μετὰ τὴν ἀστραπιαίαν ταύτην σκέψιν ὁ Μανώλης ἠσπάσθη καὶ

πάλιν τὸ εἰκόνισμα. Ἦδη παρεκάλει τὴν Παναγίαν νὰ τὸν σώσῃ. Οἱ λόγοι τοῦ πρεσβύτου : « Θὰ σκοτώσῃς τὴ μάνα σου », ἐπανῆλθον εἰς τὴν μνήμην του. Ἀλλὰ δὲν θὰ ἔβαζε τὸ χέρι της ἡ Παναγία ;

Στιγμαὶ μόλις παρῆλθον, ἀφ' ὅτου ἡ μήτηρ τοῦ Μανώλη ἐκραγεῖσα εἰς ὀλοφυρμὸν ἐκραξε τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ της. Στιγμαὶ μόλις, ἀλλὰ χρόνος ἀτελεύτητος διὰ τὴν μὴ βλέπουσαν πλέον αὐτὸν μητέρα. Ἦκουε μόνῃ αὐτὴ τοὺς πυροβολισμοὺς χωρὶς νὰ τοὺς ἀκούουν οἱ ἄλλοι. Ἔβλεπε μαχαίρας ν' ἀστράπτουν, πληγὰς νὰ καταφέρωνται, αἷματα... χωρὶς νὰ βλέπουν οἱ ἄλλοι... Αἵφνης χαρμόσυνοι κραυγαὶ ἀντήχησαν πανταχόθεν. Ὁ Μανώλης ἐφάνη δρομαίως παρακάμπτων τὸν τελευταῖον τοῦ χωρίου οἰκίσκον. Ἡ μήτηρ ἐσφόγγισε τοὺς ὀφθαλμούς, διὰ νὰ βλέπῃ εὐκρινέστερον.

— Γειά σου, Μανῶλη ! ἐφώναζαν ὅλοι.

— Ἡ Παναγία μαζί του, ηὐχέθη μεγαλοφώνως ἡ μήτηρ.

Καὶ ὁ Μανώλης ἔτρεχεν, ἤρχετο.

Ἀλλ' ἰδοὺ κάτι φοβερόν, φρίκη δι' ὅλους, κεραυνὸς διὰ τὴν μητέρα : δρομαῖοι παρουσιάζονται καταδιώκοντες αὐτὸν πέντε, δέκα, ἑκατὸν ἐχθροί.

Τὰ ὅπλα των ὅλα στρέφονται κατ' αὐτοῦ. Οἱ στίλβοντες σωλήνες των γίνονται μάχαιραι εἰς τὴν καρδίαν τῆς μητρός.

— Ἐχάθηκε ! κράζει ἡ δυστυχής.

— Παναγία μου!...

Τὰ ὅπλα ἐκπυρσοκροτοῦν. Αἱ σφαῖραι τὸν περικυκλώνουν. Ὁ Μανώλης ὑπερπηδᾷ τὸν φράκτην, τὰ ξηρόκλαδα κινεῖνται, τὰ λιθάρια ἀναπηδοῦν. Ἀλλ' ὁ Μανώλης δὲν πίπτει, τρέχει, ἔρχεται. Οἱ ἐχθροὶ πληθύνονται ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν, νέοι σωλήνες ὅπλων ἀναφαίνονται, νέοι σφαῖραι ἐξακοντίζονται, βοή, ἀλαλαγμοὶ ἀντηχοῦν. Ἀλλ' ὁ Μανώλης δὲν πίπτει, τρέχει, ἔρχεται. Ἦλθε.

Τὸ εἰκόνισμα ἐσώθη ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν καὶ ἔσωσε τὸν Μανωλὴν ἀπὸ τὰς σφαῖράς των. Ἦτο ἀπλοῦν συνηθισμένον εἰκόνισμα. Ἐκτοτε, ὅμως, ἔγινε θαυματουργόν, διότι ἡ Παναγία ἀπέναντι τοιαύτης αὐταπαρνήσεως δὲν ἀπηξίωσε νὰ περιβάλλῃ αὐτὸ διὰ τῆς Ἀγίας Της χάριτος.

« Οἱ Κρῆτες μου »

Ἰω. Δαμβέργης

ΣΤΗΝ ΠΑΝΑΓΙΑ

Στήν ἔρημή σου ἔρχομαι καί πάλιν ἐκκλησία,
ἀγαπημένη Παναγιά, χλωμή μου Παναγία !

Ἦρθα τὸν πόνο νὰ σοῦ πῶ, ποῦ ἔχω στήν καρδιά μου.

Δὲν ἔχω ἄλλον ἀπὸ σέ, τὸ ξεύρεις, Δέσποινά μου.

Μάννα τοῦ κόσμου ! πρόφθασε· ἡ Χάρις Σου ἄς μὲ ράνη,

μ' ἀρρώστησε ἡ Μαρία μου, φοβοῦμαι μὴν πεθάνῃ.

Βασίλισσα τῶν οὐρανῶν, λευκή τοῦ κόσμου σκέπη,

μονάχα τώρα ἡ χρυσὴ εἰκόνα Σου μὲ βλέπει.

Ὅχι, δὲν ἦλθε σήμερα, σὰν ἄλλοτε μ' ἐμένα

ν' ἀνάψῃ τὰ κανδήλια Σου, καί κρέμονται σβησμένα.

Ποιός θὰ σοῦ φέρῃ, Δέσποινα, στήν ἔρημιά λιβάνι,

ἂν ἴσως ἡ Μαρία μου, ἂν ἴσως ἀποθάνῃ ;

Ὅχι, δὲν πῆγα σέ γιατρούς, γλυκειά μου Παναγία,

ἦλθα σέ Σένα νὰ τὸ πῶ νὰ γιάνῃς τῇ Μαρία.

Ἀχ ! ο' ἐξορκίζω στὴ ματιὰ τοῦ τέκνου Σου τὴν πρώτη,

στὸ πρῶτο του χαμόγελο, στὴ σκεπτικὴ του νιότη.

Σ' ὀρκίζω στὸ βαρὺ σταυρό, στ' ἀκάνθινο στεφάνι,

νὰ γιάνῃς τῇ Μαρία μου, γιατί θὰ μοῦ πεθάνῃ.

Ἀχ ! κάμε μού τηνε καλὰ, καλὴ μου Παναγία,

λαμπάδα στήν εἰκόνα Σου ν' ἀνάψω τὴν ἁγία.

Μεγάλῃ σὰν τὸ σῶμα της, λευκὴ σὰν τὴν ψυχὴ της,

ἐμπρός Σου ν' ἀκτινοβολῇ καθὼς οἱ ὀφθαλμοὶ της.

Ἀχ ! κάμε μού τηνε καλὰ, ἡ Χάρις Σου ἄς τὴ γιάνῃ,

δὲν θέλω ἡ Μαρία μου, δὲν θέλω νὰ πεθάνῃ !

Ναί ! ἂν Σοῦ ἔφερα ποτὲ λουλούδια μυρωμένα,

ἂν ἔχω τὴν εἰκόνα Σου κι ἐγὼ λιβανισμένα,

ἂν τοῦ παιδιοῦ Σου ἐκλαψα τὰ πάθη, Παναγία,

— κι ἔχετε ἓνα ὄνομα μαζί μὲ τὴ Μαρία —

δός μου, ἄχ ! δός μου τῆς ζωῆς τὸ δροσερὸ βοτάνι

νὰ δώσω τῆς Μαρίας μου μὴ τύχη καὶ πεθάνῃ !

Ἀχ. Παράσχος

ΝΥΧΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ

Τὴν ἅγια νύχτα τὴ Χριστουγεννιάτικη
 λυγοῦν τὰ πόδια
 καὶ προσκυνοῦν γονατιστὰ τὴ φάτνη τους
 τὰ ἄδολα βόδια

Κι ὁ ζευγολάτης ξάγρυπνος θαρῶντας τα
 σταυροκοπιέται,
 καὶ λέει μὲ πίστι ἀπ' τῆς ψυχῆς τ' ἀπόβαθα
 Χριστὸς γεννιέται.

Τὴν ἅγια νύχτα τὴ Χριστουγεννιάτικη
 κάποιοι ποιμένες
 ξυπνοῦν ἀπὸ φωνὲς ὕμνων μεσοῦρανες
 στὴ γῇ σταλμένες.

Κι ἀκούοντας τὰ «ὠσαννὰ» ἀπ' ἀγγέλων στόματα
 στὸ σκόρπιο ἄερα,
 τὰ διαλαλοῦν σὲ χειμαδιὰ λιοφώτιστα
 μὲ τὴ φλογέρα.

Τὴν ἅγια νύχτα τὴ Χριστουγεννιάτικη
 — ποίος δὲν τὸ ξέρει; —
 τῶν Μάγων κάθε χρόνο τὰ μεσάνυχτα
 λάμπει τὸ ἀστέρι.

Κι ὅποιος τὸ βρῇ μέσ' στ' ἄλλα ἀστέρια ἀνάμεσα
 καὶ δὲν τὸ χάσῃ
 σὲ μιὰ ἄλλη Βηθλεὲμ ἀκολουθώντας το
 μπορεῖ νὰ φτάσῃ.

«Φευγάτα Χελιδόνια»

Γ. Δροσίνης

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Ξημέρωσαν Χριστούγεννα ! Οί ἐκκλησιές σημαίνουν,
κουνιοῦνται τὰ καμπαναριά, καὶ οἱ φωνές, πού βγαίνουν
ἀπ' τὸ βαθὺ καὶ διάπλατο κάθε καμπάνας στόμα,
μοιάζουν χερουβικούς ψαλμούς, σὰν ἀπ' τὸ οὐράνιο δῶμα.

Χιλιάδες τὰ Χριστούγεννα τὰ τραγουδοῦν ἄγγελοι,
καὶ κάθε ἀχτίδα ἀπὸ ψηλά, πού κάθε ἀστέρι στέλλει,
μοιάζει ἄγγελική ματιά. Θρησκεία ! γλυκειὰ μάννα,
τί ὁμορφή δίνεις ἐσὺ λαλιά καὶ στὴν καμπάνα,

καὶ πόσο ἐκείνη ἡ λαλιά σαλεύει τὴν καρδιά μας !
Πόσες ἐκεῖνος ὁ Σταυρὸς ἀπ' τὰ καμπαναριά μας
στὴν ἀντηλιάδα χύνοντας τόσες χρυσές ἀχτίδες
χύνει βαθιά μας, στὴν ψυχὴ, γλυκειές χρυσές ἐλπίδες !

Κι οἶδου ἐκεῖνες χαραυγές, πού ἄγγελοι κατεβαίνουν
μέσ' ἀπ' τὸν οὐρανὸ ψηλά κι ἔρχονται καὶ σημαίνουν
Χριστούγεννα κι Ἀνάστασι ὦ ! τί μυστήριο χύνουν !
τί χαραυγοῦλες εἶν' αὐτές, πόση ζωὴ μᾶς δίνουν !

Ξημέρωσαν Χριστούγεννα ! Θύρες ὁλοῦθε ἀνοίγουν
κι ὁλοῦθε τώρα οἱ Χριστιανοὶ στὶς ἐκκλησιές μας σμίγουν !

« Ὁ καλόγηρος τῆς Κλεισούρας »

Κ. Κρυστάλλης

Ο ΑΙΝΕΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΠΑΤΗΡ ΤΟΥ

Ὁ Αἰνεῖας ἦτο εἷς τῶν σημαντικωτέρων ἡρώων οἱ ὅποιοι μετὰ τοῦ Ἑκτορος γενναίως ὑπερήσπισαν τὴν Τρωάδα κατὰ τὴν δεκαετὴ πολιορκίαν τῶν Ἑλλήνων. Διηγοῦνται δὲ ὅτι, ἀφοῦ ἐκυρίευσαν ἐπὶ τέλους τὴν Τρωάδα οἱ Ἕλληνες, εὐσπλαγχνισθέντες τὴν δυστυχίαν τῶν νικηθέντων ἐκήρυξαν ὅτι ἕκαστος αὐτῶν ἡδύνατο νὰ λάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ ἐν τῶν πολυτιμωτέρων του καὶ ν' ἀναχωρήσῃ.

Ὁ Αἰνεῖας παραβλέψας πᾶν ἄλλο ἔλαβεν ἀνὰ χεῖρας τὸ ἄγαλμα

τῆς ἐφεστίου θεότητός του, διὰ νὰ ἔχῃ αὐτὴν βοηθόν, καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ἐξέλθῃ.

Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες εὐχαριστηθέντες διὰ τὴν εὐσέβειαν τοῦ ἀνδρὸς ἐσυγχώρησαν τότε εἰς αὐτὸν νὰ λάβῃ καὶ δεῦτερον τῶν πολυτιμωτέρων ἀντικειμένων του. Ὁ δὲ Αἰνείας ἀγαπῶν μετὰ τὸν Θεὸν τὸν πατέρα του Ἀγχίστην, ὄντα ὑπέργηρων, ἀσθενῆ καὶ τυφλόν, ἔλαβεν ἀμέσως καὶ αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὤμων του καὶ ἐκίνησε παραβλέψας πάντα ἄλλον θησαυρόν. Τόσον δὲ ἡὐχαριστήθησαν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὴν ἀρετὴν ταύτην τοῦ Αἰνείου, ὥστε τῷ ἀπέδωκαν ἀμέσως ὅλην τὴν πολυτιμὸν του περιουσίαν, ἀποδείξαντες οὕτως ὅτι τοὺς εὐσεβεῖς καὶ φιλοστόργους υἱοὺς καὶ αὐτοὶ οἱ ἔχθροί των τιμοῦν καὶ σέβονται.

Μεταξὺ τῶν ἀρχαίων προγόνων μας οἱ Σπαρτιᾶται διεκρίνοντο διὰ τὸ πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ ἐν γένει διὰ τὸ πρὸς τοὺς γέροντας σέβας των καὶ διὰ τοῦτο οἱ Σπαρτιᾶται ἦσαν καὶ περισσότερον παντὸς ἄλλου λαοῦ ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν πατρίδα των.

Ἡ πρὸς τοὺς γονεῖς ἀγάπη εἶναι ἡ πρώτη ἀγάπη, τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται ἐπὶ τῆς γῆς, εἶναι δὲ καὶ τὸ πρῶτον δεῖγμα τῆς ἀγαθῆς, τῆς εὐαισθήτου καὶ ἐναρέτου καρδίας. Ὁ ἀγαπῶν τοὺς γονεῖς του δύναται ν' ἀγαπήσῃ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς συμπολίτας του καὶ τὴν κοινὴν μητέρα, τὴν πατρίδα. Ἄλλ' ὁ μὴ αἰσθανόμενος εὐγνωμοσύνην, σέβας καὶ ἀγάπην πρὸς τοὺς γεννήσαντας καὶ ἀναθρέψαντας αὐτὸν γονεῖς πῶς εἶναι ποτὲ δυνατόν ν' ἀγαπήσῃ ἄλλους, νὰ εὐγνωμονήσῃ πρὸς τοὺς εὐεργέτας, νὰ σεβασθῇ ἀνωτέρους καὶ ν' ἀφοσιωθῇ εἰς τὴν πατρίδα ;

« Γεροστάθης »

Α. Μελάς

ΕΙΣ ΤΟΝ ΓΟΛΓΟΘΑΝ

Ἦσουν βουνὸ καὶ ταπεινὸ καὶ στεῖρο
καὶ εἰς τὰ ἔρημα πλευρά σου γῦρο
μόλις ἐφύτρωναν φτωχὰ χορτάρια.

Ἦ φρίκη στὴν κορφή σου τριγυρνοῦσε
καὶ πόδι καθαρὸ δὲν ἔπατοῦσε
τὰ αἵματοκυλισμένα σου λιθάρια.

"Ἦσουν σπαρμένο με ληστῶν κρανία,
βογγοῦσε θάνατος καὶ ἁμαρτία
μέσ' στὸν ἀφωρισμένο σου ἀγέρα.

Μὰ φορτωμένος τὸ Σταυρὸ στὸν ὦμο
ὡσὰν ληστής, τὸν φοβερό σου δρόμο
ἀνέβηκεν ὁ Λυτρωτὴς μιὰ μέρα.

Καὶ τ' οὐρανοῦ ἐγέλασε τὸ δῶμα
ἐπάνω εἰς τὸ ἄχαρό σου χῶμα,
κι ἀπὸ τὴν ὥραν ἁγίασες ἐκείνη,

γιατὶ με τοῦ Χριστοῦ μας τὸ μαρτύριο
τὸ πιὸ βαθύ καὶ ὑψηλὸ μυστήριο
στά ὕψη σου, ὦ Γολγοθᾶ, ἐγίνη.

« Ποιήματα παλαιὰ καὶ νέα »

Ἄρ. Προβελέργιος

ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΑΣΧΑΛΙΑ

Τὴν Μεγάλην Πέμπτην πρωί, ἀφοῦ ἐγύρισαν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν,
ὅπου εἶχον μεταλάβει ὅλοι, ἡ καλὴ καὶ προκομμένη μήτηρ ἀνασκουμπώ-
νεται καὶ ἀρχίζει νὰ βᾶφη ἐν τῇ χύτρᾳ τὰ αὐγά.

"Ἐπειτα ἤρχισαν νὰ ἔρχωνται εἰς τὴν θύραν ἀνὰ ζεύγη τὰ παιδιὰ
τῆς πολίχνης με τὸν ὑψηλὸν καλᾶμινον σταυρόν, στεφανωμένον με
ρόδα, δειδρολίβανον καὶ ποικιλόχροα ἀγριολούλουδα.

"Ἐφαλλον δὲ τὸ ἄσμα :

Βλέπεις ἐκεῖνο τὸ βουνὸ ποὺ φαίνεται ἀπὸ πέρα,
ἐκεῖ σταυρώσαν τὸ Χριστό, τῶν πάντων Βασιλέα.

.....

Σῦρε, μητέρα μ', στὸ καλὸ καὶ στὴν καλὴ τὴν ὥρα,
κι ἐμένα νὰ με καρτερῇς τὸ Σάββατο τὸ βράδυ,
ὅταν σημαίνουν οἱ ἐκκλησιᾶς καὶ ψάλλουν οἱ παπᾶδες,
τότε καὶ σύ, μαννούλα μου, νὰ ᾄχης χαρὲς μεγάλες.

Και τί χαρές μεγάλες, τῷ ὄντι, τί χαρές δι' ὅλα τὰ παιδιά. Και ἡ καλή ἡ μήτηρ ἔδιδε προθυμότατα ἀνά δύο κόκκινα αὐγά εἰς ὅλα τὰ παιδιά !

Μετά ταῦτα ἡ μήτηρ ἤρχιζε νά ζυμώνη καί νά πλάθῃ ἀρκετὲς κουλούρες μετ' αὐγῶν διὰ τὸν σύζυγον, διὰ τὴν πενθεράν της, διὰ τὸν ἑαυτὸν της ὡς καὶ μικρὲς « κοκκῶνες » διὰ τὰ μικρά τέκνα της τὴν Μόρφω καὶ τὸν Εὐαγγελινόν καὶ διὰ τὰ πτωχὰ παιδιά τῆς γειτονιάς.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ μικρὸς Εὐαγγελινὸς μετὰ τὸ μοῖρασμα ἔκλαιε λέγων ὅτι δὲν εἶναι ἀρκετὰ μεγάλη ἡ « κοκκῶνα » του, ἡ μήτηρ τοῦ ἔδιδεν ἄλλην, ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἡμέρωνε. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι τὰς ἤθελε διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Καὶ τότε ἡ μήτηρ τὸν ἐπαρηγόρει λέγουσα :

— Τὸ Σάββατο τὸ βράδυ θὰ 'ρθῇ ἡ κουρούνα « κρὰ κρὰ ! », νὰ φέρῃ τὸ τυρί καὶ τὸ κρέας « τσί τσί ! », καὶ τότε νὰ ἰδῇς χαρές, σὰν ἀκούσης « κρὰ κρὰ ! » τὴν κουρούνα νὰ χτυπᾷ τὸ παραθύρι : « Πάρε, Βαγγελινέ, πάρε καὶ τὸ τσί τσί νὰ φᾶτε ».

Καὶ ὁ μικρὸς ἐφέλλιζε καὶ αὐτός. « Θὰ θῇ κουρούνα νὰ φέῃ τὸ τσί τσί » καὶ ἐνῶντων τὰς χεῖρας, δακτύλους μεταξὺ δακτύλων κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς μητρός, ἐμιμεῖτο τὴν κίνησιν τῶν πτερῶν τῆς κουρούνας. Τὸ δὲ παιδίον τῆς γειτόνισσας ἐξαστεές, ἀνιπτον, ρακένδυτον, καθισμένον εἰς μίαν γωνίαν μετὰ τὴν « κοκκῶνα » εἰς τὰ χέρια του, διεμαρτύρετο καὶ ἔλεγε :

— Ναί, θὰ 'ρθῇ ἡ κουρούνα, ἄμ' δὲ θὰ 'ρθῇ !

Καὶ τὴν Μεγάλην Παρασκευήν, περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἡ μήτηρ ὠδήγησε τὰ δύο παιδιά εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἐκεῖ ἔκαμαν τρεῖς γονυκλισίας πρὸ τοῦ Κουβουκλίου καὶ ἡσπάσθησαν εὐλαβῶς τὸν Ἐπιτάφιον. Κατόπιν ἡσπάσθησαν τὸ ἀργυρόχρυσον Εὐαγγέλιον μετὰ τ' ἀγγελοῦδια καὶ τὸν Σταυρὸν (τί χαρά, τί δόξα !) καὶ ἐπέρασαν τρεῖς φορές ὑπὸ τὸν ὕψηλόν καὶ μεγαλοπρεπῆ Ἐπιτάφιον.

Μικρὸν δὲ μετὰ τὰ μεσάνυχτα τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ἡ μήτηρ ἐξύπνησε τὸν Εὐαγγελινόν καὶ τὴν Μόρφω, καὶ ἐνῶ ἐσήμαιναν διὰ μακρῶν οἱ κώδωνες, ἐπῆγγαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου ἐψάλλη τὸ « ὦ γλυκύ μου ἔαρ... » καὶ ἄλλα παθητικὰ ἄσματα.

Ἐπειτα οἱ πιστοὶ ὅλοι μετὰ ἀναμμένας λαμπάδας ἐξῆλθον εἰς τὸ ὑπαιθρον κάτω ἀπὸ τὸ φέγγος τῆς σελήνης, ἥτις ἔφθινεν, ἐνῶ ἡ αὐγὴ ἤρχισε πλέον νὰ λάμπῃ ροδίνη καὶ ξανθὴ.

Προπέμπουν καὶ ἀκολουθοῦν ὅλοι τὸν Ἐπιτάφιον μετὰ σειρὰς ἀναμ-

μένων κηρίων. Ἡ αὔρα ἐκίνει ἡρέμα τὰς φλόγας τῶν λαμπάδων, χωρὶς νὰ τὰς σβήνῃ, καὶ ἡ ἀνοιξις ἐστελνε τὰ ἐκλεκτότερα ἀρώματά της εἰς τὸν Παθόντα καὶ Ταφέντα, ὡσὰν νὰ ψάλλῃ καὶ αὕτη :

— « ὦ γλυκύ μου ἔαρ, γλυκύτατόν μου τέκνον ! ».

Τὰ δὲ παιδία προπορευόμενα τῆς πομπῆς ἐκραζον μεγαλοφώνως :
— « Κύριε ἐλέησον, Κύριε ἐλέησον, Κύριε ἐλέησον » ! Καὶ ὁ Εὐαγγελινὸς ἐψέλλιζε μετὰ τῶν ἄλλων : « Κύριε ἔησον ! Κύριε ἔησον ! ».

Καὶ ὕστερον, ὅταν ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος τοῦ Μεγάλου Σχιββάτου, ὁ Εὐαγγελινὸς ἐξύπνησεν ἀπὸ τὰ βελάσματα τοῦ ἀρνίου, τὸ ὁποῖον ἦτοιμάζετο νὰ σφάξῃ διὰ τὴν οἰκογένειαν τοῦ καπετὰν Κομνιανοῦ ὁ γείτονας Νικόλαος, ὁ σύζυγος τῆς Μηλιάς.

Ὁ Εὐαγγελινὸς καὶ ἡ Μόρφω ἐξῆλθον εἰς τὸ προαύλιον. Τί ὦραϊον ! τί ἥρεμον ! τί λευκόμαλλον ποῦ ἦτο τὸ ἀρνί. Καὶ πῶς ἐβέλαζε « μπε μπε » τὸ καημένο.

Τὴν ἐσπέραν ἔφερεν ὁ πατὴρ τὰς πασχαλινὰς λαμπάδας, ὥραιās, λεπτάς, περιτέχνους. Τί χαρά, τί θρίαμβος ! Φαντασθῆτε ὥραιās μικράς λαμπάδας μὲ ἄνθη τεχνητά, μὲ χρυσόχαρτα.

Ὁ Εὐαγγελινὸς ἤθελε νὰ πάρῃ τὴν τῆς ἀδελφῆς του, λέγων ὅτι ἐκείνη εἶναι μεγαλυτέρα. Ἡ μήτηρ του τὴν ἔδωκεν, ἀλλ' ὁ μικρὸς τὴν ἐспаσεν, ἐκεῖ ποῦ ἐπαίξε μὲ αὐτήν, ἐспаσε καὶ τὴν ἰδικήν του καὶ ὕστερον ἐβαλε τὰ κλάματα. Ὁ πατὴρ τοῦ ἠγόρασεν ἄλλην, ἀφοῦ τὸν ὑπεχρέωσε νὰ ὑποσχεθῇ ὅτι δὲν θὰ τὴν πιάσῃ εἰς τὴν χεῖρα ἕως τὰ μεσάνυχτα, ὅταν θὰ ὑπάγουν εἰς τὴν Ἀνάστασιν.

Ὁ μικρὸς ἀπεκοιμήθη κλαίων καὶ χαίρων.

Μετὰ τὰ μεσάνυχτα ἐγένεν ἡ Ἀνάστασις. Ἡστράψεν ὁ ναὸς ὅλος, ἥστράψε καὶ ἡ πλατεῖα ἀπὸ τὸ φῶς τῶν κηρίων. Τὰ παιδία ἤρχισαν νὰ καίουν μετὰ κρότου σπέρτα καὶ μικρὰ πυροκρόταλα ἔξω εἰς τὸν πρόναον.

Ἄλλα μικρὰ παιδιὰ, ἀγοράκια καὶ παιδίσκαι τετραετείς, μὲ τὰς κομφῆς ποικίλας λαμπάδας ἐτάχθησαν ἀνὰ τὸν χορόν, περὶ τὰ δύο ἀναλόγια καὶ παρὰ τὸ εἰκονοστάσιον καὶ ἤρχισαν νὰ βορβῶσι, νὰ παίζωσι καὶ νὰ τσουγκρίζωσι τ' αὐγά των.

Μία παιδίσκη καὶ ἐν ἀγόρι πέντε ἐτῶν ἤρχισαν νὰ φιλονικῶσι περὶ τοῦ τίνος ἡ λαμπάδα ἦτο εὐμορφότερα.

— Ὁχι, ἡ δική μου ἡ λαμπάδα εἶναι καλύτερη.

— Ὁχι, ἡ δική μου.

— Ἐμένα ὁ πατέρας μ' τὴν ἐδιάλεξε καὶ εἶναι πιὸ καλή.

- 'Εμένα ἡ μάνα μ' τὴν ἐστόλισε μοναχὴ τῆς.
- Καὶ ξέρει νὰ κάνῃ λαμπάδες ἡ μάνα σ' ;
- 'Οχι, δὲν ξέρει ; Σὰν τὴ δική σ'.
- Τέτοια παλιολαμπάδα !

Καὶ ἐξηκολούθησεν ἡ φιλονικία των, ἕως ὅτου ἔσπασαν τὰς λαμπάδας των καὶ κατέληξαν εἰς κλάματα.

Τὸ ἀπόγευμα πάλιν, ἀφοῦ ἐψάλλῃ ἡ δευτέρα Ἀνάστασις καὶ ἐγινεν ἡ Ἀγάπη, ἐξῆλθον ὅλοι εἰς τὴν πλατεῖαν.

Ἵστερον ἡ μήτηρ ἔστρωσε τὴν τράπεζαν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ παρέθεσε τὰ αὐγά τὰ κόκκινα, τὸ τυρὶ τοῦ εἶχε φέρεи ἡ κουρούνα, καὶ τὸ ἀρνὶ ψημένον. Τὰ παιδιὰ ἐστάθησαν εἰς τὴν τράπεζαν καὶ ἤρχισαν νὰ τσουγκρίζουν τ' αὐγά των.

Τί χαρά, τί ἀγαλλίασις !

« Παιδικὴ Πασχαλιὰ »

Ἀλ. Παπαδιαμάντης

ΕΞΟΧΙΚΗ ΛΑΜΠΡΗ

Καλὰ τὸ ἔλεγεν ὁ μπαρμπα-Μηλὶός, ὅτι τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἐκινδύνευον νὰ μείνουν οἱ ἄνθρωποι οἱ Χριστιανοί, οἱ ξωμερίτες, τὴν ἡμέρα τοῦ Πάσχα ἀλειτούργητοι. Καὶ οὐδέποτε πρόρρησις ἐφθασε τόσον ἐγγὺς νὰ πληρωθῇ, ὅσον αὐτὴ· διότι δις ἐκινδύνευσε νὰ ἐπαληθεύσῃ, ἀλλ' εὐτυχῶς ὁ Θεὸς ἔδωκε καλὴν φώτισιν εἰς τοὺς ἀρμοδίους καὶ οἱ πτωχοὶ χωρικοί, οἱ γεωργοποιμένες τοῦ μέρους ἐκείνου, ἠξιώθησαν καὶ αὐτοὶ νὰ ἀκούσωσι τὸν καλὸν λόγον καὶ νὰ φάγωσι καὶ αὐτοὶ τὸ κόκκινον αὐγό.

Ὅλα αὐτά, διότι τὸ μὲν ταχύπλουν, αὐτὸ τὸ προκομμένον πλοῖον, τὸ ὁποῖον ἐκτελεῖ δῆθεν τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ τῶν ἀτυχῶν νήσων καὶ τῆς ἀπέναντι ἀξένου ἀκτῆς, σχεδὸν τακτικῶς δις τοῦ ἔτους, ἦτοι κατὰ τίς δύο ἀλλαξοκαιριές, τὸ φθινόπωρον καὶ τὸ ἔαρ, βυθίζεται καὶ συνήθως χάνεται αὐτανδρον· εἴτα γίνεται νέα δημοπρασία, καὶ εὐρίσκειται τολμηρίας τις πτωχὸς κυβερνήτης, ὅστις δὲν σωφρονίζεται ἀπὸ τὸ πάθημα τοῦ προκατόχου του, ἀναλαμβάνων ἐκάστοτε τὸ κινδυνωδέστατον ἔργον· καὶ τὴν φορὰν ταύτην τὸ ταχύπλουν, λήγοντος τοῦ Μαρτίου, τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ τοῦ χειμῶνος γενομένου, εἶχε βυθισθῇ. Ὁ δὲ παπα-Βαγγέλης, ὁ ἐφημέριος ἅμα καὶ ἡγούμενος καὶ μόνος ἀδελφὸς τοῦ μονυδρίου τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου, ἔχων κατ' εὐνοίαν τοῦ ἐπισκόπου καὶ

τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐξάρχου καὶ τοῦ πνευματικοῦ τῶν ἀπέναντι χωρίων, καίτοι γέρων ἤδη, ἔπλεε τετράκις τοῦ ἔτους, ἦτοι κατὰ πᾶσαν τεσσαρακοστήν, εἰς τὰς ἀντίκρου ἐκτεινομένης ἀκτᾶς, ὅπως ἐξομολογήσῃ καὶ καταρτίσῃ πνευματικῶς τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους κατὰ τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστήν, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ ἐγκαίρως εἰς τὴν μονὴν του, ὅπως ἐορτάσῃ τὸ Πάσχα. 'Αλλὰ κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος τὸ ταχύπλου ἐῖχε βυθισθῇ, ὡς εἵπομεν, ἡ συγκοινωνία ἐκόπη ἐπὶ τινὰς ἡμέρας καὶ οὕτως ὁ παπα-Βαγγέλης ἔμεινε ἀκουσίως ἡναγκασμένος νὰ ἐορτάσῃ τὸ Πάσχα πέραν τῆς πολυκυμάντου καὶ βορειοπλήκτου θαλάσσης, τὸ δὲ μικρὸν ποιμνίον του, οἱ γείτονες τοῦ 'Αγίου 'Αθανασίου, οἱ χωρικοὶ τῶν Καλυβιδῶν, ἐκινδύνουν νὰ μείνωσιν ἀλειτούργητοι.

Τινὲς εἶπον γνώμην νὰ παραλάβωσι τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα των καὶ νὰ κατέλθωσιν εἰς τὴν πολίχνην, ὅπως ἀκούσωσι τὴν 'Ανάστασιν καὶ λειτουργηθῶσιν. 'Αλλ' ὁ μπαρμπα-Μηλῖός, ὅστις ἔκαμνε τὸν προεστὸν εἰς τὰ Καλύβια καὶ ἤθελε νὰ ἐορτάσῃ τὸ Πάσχα ὅπως αὐτὸς ἐννόει, καὶ ὁ μπαρμπ' -'Αναγνώστης, χωρικός, ὅστις « τὰ ἤξευρεν ἀπ' ἔξω ὅλα τὰ γράμματα τῆς Λαμπρῆς », ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο ν' ἀναγνώσῃ τίποτε « ἀπὸ μέσα » καὶ ἐπεθύμει νὰ ψάλλῃ τὸ « Σῶμα Χριστοῦ μεταλάβετε » —οἱ δύο οὗτοι ἐπέμειναν καὶ πολλοὶ ἠσπάσθησαν τὴν γνώμην των, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐκ παντὸς τρόπου νὰ πείσωσιν ἕνα τῶν ἐν τῇ πόλει ἐφημερίων ν' ἀνέλθῃ εἰς τὰ Καλύβια, νὰ τοὺς λειτουργήσῃ.

'Ο καταλληλότερος δέ, κατὰ τὴν γνώμην πάντων, ἱερεὺς τῆς πόλεως ἦτον ὁ παπα-Κυριάκος, ὅστις δὲν ἦτο « ἀπὸ μεγάλο τζάκι », εἶχε μάλιστα καὶ συγγένειαν μὲ τινὰς τῶν ἐξωμεριτῶν καὶ τοὺς κατεδέχετο. 'Ο ἐφημέριος οὗτος, ὡς οἱ πλεῖστοι τοῦ γνησίου ἐλληνικοῦ κλήρου, ἦτο κατὰ ἐφημέριος οὗτος, ὡς οἱ πλεῖστοι τοῦ γνησίου ἐλληνικοῦ κλήρου, ἦτο κατὰ πάντα ἄμεμπτος. 'Ο παπα-Κυριάκος ἐπεθύμει νὰ ὑπάγῃ μὲν νὰ κάμῃ 'Ανάστασιν εἰς τοὺς χωρικοὺς, διότι ἦτο ἀνοιχτόκαρδος καὶ ἤθελε νὰ χαρῇ καὶ αὐτὸς ὀλίγην 'Ανάστασιν καὶ ὀλίγην ἄνοιξιν, ἀλλὰ δὲν ἤθελε ν' ἀφήσῃ τὴν ἐνορίαν μὲ ἕνα μόνον ἱερέα τοιαύτην ἡμέραν.

'Αλλ' αὐτὸς ὁ παπα-Θοδωρῆς ὁ Σφοντύλας ὁ συνεφημέριός του, τὸν παρεκίνησε νὰ ὑπάγῃ εἰπὼν ὅτι καλὸν ἦτο νὰ μὴ χάσωσι καὶ τὸ εἰσόδημα τῶν Καλυβιδῶν, αἰνιττόμενος ὅτι, τὰ τε ἐκ τοῦ ἐνοριακοῦ ἔσοδα καὶ τὰ τῆς ἐξοχικῆς παροικίας, ἀμφότερα ἐξ ἴσου θὰ τὰ ἐμοιράζοντο.

Τοῦτο ἔπεισε τὸν παπα-Κυριάκον νὰ ὑπάγῃ

'Η πούλια ἦτο ἤδη ὑψηλὰ « τέσσαρες ὥρες νὰ φέξῃ », καὶ ὁ μπαρμπ' -'Αναγνώστης, ἀφοῦ ἐξύπνησε τὸν ἱερέα, κατασχευάσας πρόχειρον

σήμαντρον ἐκ στερεοῦ ξύλου καρυᾶς καὶ πληῆκτρον, περιήρχετο τὰ Καλύβια θορυβωδῶς κρούων, ὅπως ἐξεγείρη τοὺς χωρικοὺς.

Εἰσῆλθον εἰς τὸ μικρὸν ἐξωκλήσιον τοῦ Ἀγίου Δημητρίου. Εἰς μετὰ τὸν ἄλλον προσήρχοντο οἱ χωρικοὶ μὲ τὰς χωρικὰς των καὶ μὲ τὰ καλὰ των ἐνδύματα.

Ὁ ἱερεὺς ἐβαλεν Εὐλογητόν.

Ὁ μπαρμπ'-Ἀναγνώστης ἤρχισε νὰ τὰ λέγῃ ὅλα ἀπ' ἐξω, τὴν προκαταρκτικὴν προσευχὴν καὶ τὸν «Κανόνα», τὸ «Κύματι θαλάσσης...».

Ὁ παπα-Κυριάκος προέκυψεν εἰς τὰ βημόθυρα ψάλλων τὸ «Δεῦτε λάβετε φῶς».

Ἦναψαν τὰς λαμπάδας καὶ ἐξῆλθον ὅλοι εἰς τὸ ὑπαιθρον ν' ἀκούσωσι τὴν Ἀνάστασιν. Γλυκεῖαν καὶ κατανυκτικὴν Ἀνάστασιν ἐν μέσῳ τῶν ἀνθούτων δένδρων, ὑπὸ ἐλαφρᾶς αὔρας σειομένων εὐωδῶν θάμνων καὶ τῶν λευκῶν ἀνθέων τῆς ἀγραμπελιᾶς.

Ψαλόντος τοῦ «Χριστὸς ἀνέστη» εἰσῆλθον πάντες εἰς τὸν ναόν. Θὰ ἦσαν τὸ πολὺ ἐβδομήκοντα ἄνθρωποι, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παῖδες.

Ὁ μπαρμπ'-Ἀναγνώστης ἤρχισε νὰ ψάλλῃ τὸν Κανόνα τοῦ Πάσχα, ὁ δὲ ἱερεὺς, ἅμα ἀντιψάλλων αὐτῷ ἐξ ἀνάγκης ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Βήματος, ἐπροχώρησε καὶ ἀπετελείωσε τὴν λειτουργίαν.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν, μετὰ τὴν δευτέραν Ἀνάστασιν, οἱ χωρικοὶ τὸ ἔστρωσαν ὑπὸ τὰς πλατάνους παρὰ τὴν δροσερὰν πηγὴν.

Ἡ δροσερὰ αὔρα ἐκίνει μετὰ θροῦ τοὺς κλῶνας τῶν δένδρων καὶ ὁ Φταμηνίτης μὲ τὴν λύραν του ἀντέδιδε φλόγγους λιγυροὺς.

Ὁ παπα-Κυριάκος προήδρευε τοῦ συμποσίου. Περὶ τὴν δειλὴν εἶχεν ἀρχίσει ὁ χορὸς, χορὸς κλέφτικος. Καὶ ὁ παπα-Κυριάκος μετὰ τῆς παπαδιᾶς καὶ τοῦ υἱοῦ του Ζάχου ἀποχαιρετίσαντες τὴν συντροφίαν κατῆλθον εἰς τὴν πολίχνην.

(Ἀπόσπασμα)

Ἀλ. Παπαδιαμάντης

Η ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΛΑΜΠΡΗΣ

Καθαρώτατον ἥλιο ἐπρομηνούσε
τῆς αὐγῆς τὸ δροσᾶτο ὕστερο ἀστέρι,
σύγνεφο, καταχνιά, δὲν ἐπερνοῦσε
τ' οὐρανοῦ σὲ κανένα ἀπὸ τὰ μέρη·
καὶ ἀπὸ κεῖ κινημένο ἀργοφυσούσε
τόσο γλυκὸ στὸ πρόσωπο τ' ἀέρι,
ποῦ λὲς καὶ λέει μέσ' στῆς καρδιᾶς τὰ φύλλα :
« Γλυκεῖα ἡ ζωὴ κι ὁ θάνατος μαυρίλα ».

Χριστὸς Ἀνέστη ! Νέοι, γέροι καὶ κόρες,
ὅλοι, μικροί, μεγάλοι, ἐτοιμαστῆτε·
μέσα στὲς ἐκκλησίες τὲς δαφνοφόρες
μὲ τὸ φῶς τῆς χαρᾶς συμμαζωχθῆτε·
ἀνοίξατε ἀγκαλιὲς εἰρηνοφόρες
ὀμπροστὰ στοὺς Ἀγίους καὶ φιληθῆτε·
φιληθῆτε γλυκὰ χεῖλη μὲ χεῖλη,
πέστε : « Χριστὸς Ἀνέστη ! », ἐχθροὶ καὶ φίλοι.

‘Ο Λάμπρος» (ἀπόσπασμα)

Δ. Σολωμός

ΘΕΟΣ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ

‘Ο Θεὸς τὸν Θάνατον λυτρωτὴν τῶν πόνων
ἐπεμψεν εἰς ἄρρωστον ἄνδρα γεωπόνον,
νὰ τῷ δώσῃ ἄνεσιν τῶν δεινῶν καὶ κόπων
καὶ εἰς ἀναπαύσεως νὰ τὸν φέρῃ τόπον.

Ἐφθασεν ὁ Θάνατος κι ἐπὶ τῆς καλύβης
τοῦ πτωχοῦ ἐκάθισεν ὡς ἡ ὄρνις ἱβίς.
Στεναγμοὶ ἤκούοντο, οἰμωγαὶ καὶ θρῆνοι,
ὅλη κατεσεῖετο ἡ στέγη ἡ καλαμίνη.

Πέντε ἐξ ἀνήλικα καὶ ἀπὸ μητέρα
ὄρφανὰ τὸν θνήσκοντα ἔκλαιον πατέρα.
— Θνήσκεις, πάτερ ! ἔκραζον κύκλωθεν τῆς κλίνης,
καὶ ἡμᾶς τὰ ἔρημα, ἄχ, ποῦ μᾶς ἀφήνεις ;

Ἦκουσεν ὁ Θάνατος καὶ τὰ ἐλυπήθη,
οἰκτιρμὸν ἤσθάνθησαν τ' ἅπονά του στήθη.
Ἀπρακτος ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Κύριόν του,
καὶ ἐν ταύτῳ φοβούμενος τὸν φορικτὸν θυμὸν του,

ἄφωνος εἰς τ' οὐρανοῦ ἴστατο τὰς θύρας.

— Διατί, ὦ Θάνατε, μὲ κενὰς τὰς χεῖρας ;

— Διὰ τὰ παντέρημα τίς θὰ προνοήσῃ,
ὅταν καὶ ὁ μόνος των βοηθὸς τ' ἀφήσῃ ;

— Τρέξε, εἰπ' ὁ Ἄναρχος, τρέξε ν' ἀποσπάσῃς
λίθον ἀπὸ τ' ἄμετρα βάθῃ τῆς θαλάσσης !
Εἶπε, καὶ εἰς τὴν ἄβυσσον, δίχως νὰ βραδύνῃ,
ὡς βολὴς ὁ Θάνατος πίπτει μολυβδίνη.

Καὶ εἰς τὰ οὐράνια μετὰ τάχους Ἰσου
φέρει τὸν ζητούμενον λίθον τῆς ἀβύσσου.

— Θραῦσε τον ! Εἰς δάκτυλα δύο τὸν λαμβάνει,
τὸν συντρίβει καὶ ἔνδον του σκώληξ ζῶν ἐφάνη.

Τότε ὁ Πανάγαθος ἔκραξεν ὑργίλως,
καὶ ὁ θόλος ἔτρεμε τ' οὐρανοῦ ὁ κοῖλος :

— Τίς εἰς τὰ ἀνήλια βάθῃ, ἀποκρίσου,
συντηρεῖ τὸν σκώληκα τοῦτον τῆς ἀβύσσου ;

Τίς ὁμοῦ δι' ἅπαντα προνοεῖ τὰ ὄντα ;

Τίς γινώσκει μέλλοντα, πρότερα, παρόντα ;

Τίς ἐμοῦ, ὦ βέβηλε, κάλλιον γνωρίζει

ἢ ζωὴν ἢ θάνατον πότε νὰ χαρίζῃ ;

Κι ἐν ταύτῳ τὸ σκῆπτρον του αἶρει ἡ δεξιὰ του,
δίδει εἰς τὸ μετάφρενον μίαν τοῦ Θανάτου.

Ἦστραψε καὶ ἐβρόντησε, τὸν κατακωφαίνει,
καὶ κωφὸς ὁ Θάνατος ἀπὸ τότε μένει.

Μάταια τὰ ὦτα του ὁ κλαυθμὸς μας κρούει.

Δὲν ἀκούει δέησιν, θρήνους δὲν ἀκούει.

Ἰω. Καρασούτσας

5, ΚΟΙΝΟΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

(Οικονομικός — γεωργικός — ναυτικός)

ΚΟΥΠΙ ΚΑΙ ΤΙΜΟΝΙ

‘Ησυχάζ’ ἡ θάλασσα, τὸ κουπί θυμῶναι,
στρέφεται περήφανο, λέγει στὸ τιμόνι :
— Σκλάβος, ἀλευθέρωτος πάντοτε δουλεύω,
σέρνω βάρη ἀσήκωτα καὶ τὰ κουβαλῶ,
μανιωμένα κύματα σχίζω καὶ παλεύω,
βγαίνω στὸ γιालό.

Κι ἐνῶ ’γὼ μερόνυχτα στὴ δουλειά πεθαίνω,
ἐσὺ πάντα ξένοιαστο καὶ ξεκουρασμένο
ἀκουμπᾷς στὴν πρύμη σου, καὶ δουλειά σου μόνη
νὰ γυρίζης ἥσυχο καὶ καμαρωτό...
Φύγε, ξεφορτώσου με, ἄχρηστο τιμόνι,
εἶσαι περιττό !

Τρικυμία πλάκωσε καὶ τὸ κῦμ’ ἀφρίζει,
τὸ κουπί ἀνδρειεύεται, τὸν ἀγῶνα ἀρχίζει.
Μανιωμέν’ ἡ θάλασσα σὰν θεριὸ φουσκώνει
κι ἀψηφᾷ στὴ λύσσα της χίλια δυὸ κουτιά...
Τὸ κουπί ραγίζεται : — Πρόφθασε, τιμόνι,
δὲν ἀντέχω πιά !

« Ἀλάβαστρα »

Ἰω. Πολέμης

ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΑΔΡΙΑΝΟΥ

Οὐδείς εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ὀλίγοι εἰς ἄλλας πόλεις ὑπάρχουσι δρόμοι μακρότεροι τοῦ ἐκτεινομένου ἀπὸ τὸν φανὸν τοῦ Διογένοους μέχρι τοῦ Θησείου, ἐπινύμου τοῦ Ἀδριανοῦ. Κατὰ τὴν ποικιλίαν δὲν γνωρίζομεν ἐφάμιλλον αὐτοῦ κανένα. Πᾶν ὅ,τι θέλει καὶ πρὸ πάντων ὅσα δὲν θέλει εὐρίσκει τις εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ : ἐλληνικὰ καὶ ρωμαϊκὰ ἐρείπια· χάρβαλα τῆς τουρκοκρατίας, στρατῶνας, τζαμιά, δεσποτῆρια· κρεοπωλεῖα, μπαχαρικά, ὑπαίθρια τηγανιστήρια· ἀμαξοπηγεῖα, ἀγγειοπλαστεῖα, φοίνικας, πλατάνους, ὀρνιθῶνας· λύκεια, παρθενοτροφεῖα, δημοτικὰ σχολεῖα· σταύλους, σφαγεῖα· φαρμακοπωλεῖα, ἰατροῦς, φερετροποιούς· κυπαρίσσους καὶ ὅ,τι ἄλλο χρειάζεται ὁ ἄνθρωπος ἐφ’ ὅσον ζῇ καὶ ἀφοῦ πεθάνῃ.

Κατάλληλος πρὸς ἐπισκόπησιν πάντων τούτων ὥρα τοῦ ἔτους καὶ τῆς ἡμέρας εἶναι τὸ θέρος, περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Ἐκεῖ διακρίνει τις εἰς τὸ βάθος αὐλῆς, ὅπισθεν κομποῦ κιγκλιδώματος, κατακόκκινον

άλος ροδοδαφνών. Είς τήν άντικρινήν πρωταγωνιστεῖ μεγάλη μορέα καί ἡ παρέκει οἰκία ἐπισκιάζεται ὑπό πυκνῆς ἀμπέλου. Εὐθὺς ἐπειτα ἐκτείνεται εἰς μῆκος ὑπερεκατὸν βημάτων ὑψηλός, παχύς τοῦχος, τοῦ ὁποῖου μόνον τὸ χρώμα κατάρθρωσεν ὁ χρόνος νὰ ἀμαυρώσῃ, χωρὶς νὰ δυνηθῇ οὔτε μίαν νὰ χαράξῃ ρωγμὴν ἢ καὶ ἀμυχὴν ἐπὶ τῆς σκληρᾶς του ἐπιφανείας. Ὑπεράνω αὐτοῦ δύναται τις νὰ θαυμάζῃ τὰς ὑψηλοτέρας κυπαρίσσους τῶν Ἀθηνῶν, πυκνὰ φυλλώματα πλατάνων καὶ ἀκακιδῶν καὶ φοίνικα ἄξιον τῆς χώρας τῶν Φαραώ. Τὸ σύνολον ἔχει τὴν σοβαρὰν μεγαλοπρέπειαν παλαιῶν μοναστηρίων.

Εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ καὶ τὰς παρακειμένας στενωποὺς πᾶσα αὐλὴ εἶναι μικροσκοπικὸν τεμάχιον ἐξοχῆς. Πλὴν τῶν δένδρων, τῆς ἀμπέλου, τῆς βρύσεως, τοῦ ὄνου, τῆς αἰγός, τῶν ὀρνίθων, τῶν χηνῶν καὶ τῶν παιδαρίων κοσμοῦσιν αὐτὴν περὶ τὸ ἐσπέρας φαιδροὶ ὄμιλοι γυναικῶν πάσης ἡλικίας, καθημένων εἰς τὰ σκαλοπάτια τῆς ἐσωτερικῆς κλίμακος ἢ ἐπὶ χαμηλῶν скаμνίων, ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς πλατάνου ἢ τῆς μορέας. Αἱ γυναῖκες ξεκουράζονται, δροσίζονται, τρώγουν, φλυαροῦν καὶ καμαρώνουν τὸν δύοντα ἥλιον ἢ τὴν ἀνατέλλουσαν σελήνην συναθροίζομεναι εἰς τὰ πεζοδρόμια· αἱ νοικοκυραὶ πράττουν ταῦτα ἐντὸς τῆς αὐλῆς τῆς οἰκίας των. Ἡ Πλάκα παρουσιάζει τὸ τελειότερον πρότυπον τῆς ἀθηναϊκῆς ταύτης οἰκοκυρᾶς, τῆς ἐχούσης τὸ « ἰδικόν της » καὶ περιοριζούσης τὰ ἐξοδά της εἰς τὸ ἥμισυ τῶν ἐσόδων, ὡσάκεις ταῦτα ὑπερβαίνουν τὰ πρὸς λιτότατον βίον ἀναγκαῖα. Ἡ τοιαύτη αὐτάρκεια καὶ ἀσφάλεια τοῦ ἄρτου τῆς ἐπιούσης μεταδίδουν εἰς τὴν φυσιογνωμίαν τῶν καλῶν τούτων γυναικῶν ἰδιάζουσάν τινα ἔκφρασιν γαλήνης καὶ ἡρεμίας, δυσεύρετον εἰς τε τὰς πτωχικὰς καὶ τὰς ἀριστοκρατικὰς συνοικίας, ὅπου διεξάγεται ἀγριώτερος « περὶ ὑπάρξεως ἀγών ». Αἱ γραῖαι Πλακιώτισσαι κάθονται συνήθως μεμονωμέναι ἐκεῖ· ἀναπνέουν ἐν σιωπῇ μακαρίοτητι τὴν ἐσπερινὴν αὖραν, ἀναπαύονται ἀπὸ τοὺς κόπους τῆς ἡμέρας, τὸ μαγειρεῖον, τὸ ζύμωμα, τὸ ράψιμον, τὸ πλύσιμον ἢ καὶ τὸ σφουγγάρισμα. Οἱ κόποι οὗτοι ἔχουν τὸ πλεονέκτημα ν' αὐξάνουν τὴν ἡδονὴν τῆς ἐσπερινῆς ἀναπαύσεως εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, ὥστε οὐδεμία ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ εἶναι ὁ διαβάτης ψυχολόγος, διὰ νὰ τὴν διακρίνῃ ἐπὶ τοῦ προσώπου των καὶ νὰ τὴν ζηλεύσῃ ἐξ ὅλης καρδίας, ὅπως τὸ κηπάριον, τὴν βρύσιν, τὰς ὀρνίθας, τὴν ροδοδάφνην καὶ ὅσα ἄλλα χρυσώνουν εἰς τὰς αὐλὰς των αἱ ἀκτῖνες τοῦ δύοντος ἡλίου...

« Ἀττικοὶ περίπατοι »

Ἐμμ. Ροῖδης

ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΑΣ

Τ' ἄσπρα σπιτάκια του ἕνα ἕνα,
σκόρπια, ἀσυντρόφευτα κι ἀνάρια
στὴ θάλασσα ἀντικρὺ ἀπλωμένα
σὰ μονοκόμματα λιθάρια.

Τ' ἄσπρα σπιτάκια του κρυμμένα
μέσα σὲ πράσινα κλωνάρια,
ἡλιόφωτα, χαριτωμένα,
μικρά, ἀσβεστόχριστα, καθάρια,

πρώτη φορά ὅποιος τὰ θωρεῖ
γλυκεῖα ἀνοιξιὰτικὴν ἡμέρα
ἀπ' τοῦ βουνοῦ τὴ ράχη πέρα,

κάτασπρα ἀρνάκια τὰ θαρρεῖ,
ποὺ βόσκουνε, σκόρπιο κοπάδι,
σὲ χλωροπράσινο λιβάδι.

Γ. Δροσίνης

ΤΟ ΧΩΡΙΟ

Μικρούλια, κατακαίνουργα,
γυρμένα στ' ἀκρογιάλι
θὰ πίστευες τὰ κύματα
πὼς μόλις τὰ 'χαν βγάλει,
σὰ νὰ τὰ σάρωνε ἀπαλά
θαλασσινὴ φρεσκάδα,
φτωχὰ σπιτάκια χαμηλά,
γεμᾶτ' ἀσπράδα.

Καλοκαιριοῦ τὰ χρύσωνε
ἡμέρα ἡλιοκαμένη,
ἀλλὰ ψυχὴ δὲ θὰ 'βλεπες
μέσ' στὸ χωριὸ νὰ μένη,
οὔτε τραγούδι οὔτε μιλιὰ
νὰ τρέχη στὸν ἀέρα.
"Ελείπαν δλοι στὴ δουλειά,
στὸν τρύγο πέρα.

Ποτάμι δὲν τὸ πότιζε,
 βαλανιδιές, πλατάνια
 δὲν ἔρριχναν τοῦ ἴσκιου τους
 σ' αὐτὸ τὴν περηφάνεια.
 Μονάχ' ἀπὸ καμμιὰ μεριά
 ξεμύτιζε μυρτούλα,
 ἄλλοῦ ροδιά καὶ λυγαριά,
 καὶ μιὰ βρυσούλα.

Ἀπ' τὸ βουνό, ποὺ ὑψώνονταν
 στὰ βάθη, ἀντικρινά του,
 θ' ἀγνάντευες στῆς θάλασσας
 τὴν ἄκρη τῇ θαριά του
 σὰ ροῦχα στὴ σειρὰ λευκά,
 πῶτυχε 'κεῖ ν' ἀπλώσουν
 κάποια χεράκια ἐργατικά,
 γιὰ νὰ στεγνώσουν.

Μικρούλι, κατακαίνουργο,
 γυρμένο στ' ἀκρογιάλι,
 βρέφος θὰ τὸ στοχάζοσυν
 μ' ὀλόξανθο κεφάλι,
 ὅπου γυρτὸ σὰν τὸ θαρῆ
 μὲ τὸ φιλὶ στὸ στόμα,
 πηγαίνει ὁ ὕπνος νὰ τὸ βρῇ
 καὶ μέρ' ἀκόμα.

Καὶ μόνο στὴ βασίλισσα
 τῆς ἐρημιᾶς γαλήνη
 ἢ θάλασσα ἠχολόγαε
 γλυκὰ γλυκὰ κι ἐκείνη :
 — Τὸ βρέφος σου τὸ χαρωπὸ
 κοιμίζεις, ὦ μητέρα,
 μὲ νανουρίσματος σκοπὸ
 νύχτα καὶ μέρα.

Κ. Παλαμᾶς

ΟΙ ΣΠΟΓΓΑΛΙΕΙΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Αἱ πρῶται σκιάι τοῦ λυκόφωτος ἀπλώνονται εἰς τὰ σπιτάκια τῆς Ὑδρας. Ὁ ἥλιος — πελωρία αἱματόχρωμη σφαῖρα — ἐβυθίσθη εἰς τὴν ὀμίχλην τοῦ ὀρίζοντος καὶ αἱ τελευταῖαι μελαγχολίαι τῶν χρωμάτων ἐχάθησαν σιγὰ σιγὰ, ὑποχωροῦσαι εἰς τὴν ἡμερον γαλήνην τῆς σκιάς.

Ἐν τούτοις, μ' ὅλον ὅτι ἡ ζωὴ τῆς φύσεως φαίνεται νὰ καταλαγιάζη, φωναί, τραγούδια καὶ βιολιά φθάνουν ἀπὸ παντοῦ τῆς κωμπολέως. Βρυασμός ἀσυνήθιστος γεμίζει τὰ ἀνηφορικά δρομάκια καὶ τὴν προκυμαίαν, ὅπου τὰ σπογγαλιευτικὰ καΐκια καὶ τεπόζιτα σαλεύονται ἑλαφρὰ εἰς τὸν νωχελῆ κυματισμὸν τῆς ἐσπέρας.

Ὅμιλοι ναυτικῶν, μορφαὶ χαρακωμένοι καὶ ψημένοι εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς θαλάσσης, ἀγκαλιασμένοι συνοδεύουν μὲ βραχνὰ ξεφωνητὰ τὸ τραγούδι τοῦ συντρόφου των.

Εἶναι οἱ σπογγαλιεῖς, πὺ ἐτοιμάζονται διὰ τὸ ταξίδι καὶ οἱ ὅποιοι ἀποχαιρετοῦν τὴν πατρίδα καὶ τὴν ζωὴν τῆς ξηρᾶς.

Ἄλλ' ἡ διασκέδασις αὐτὴ εἶναι πένθιμος, διότι κανεὶς δὲν εἶναι βέβαιος, ἂν θὰ ἐπανάδῃ τὸν Ὀκτώβριον τὰ βουνὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸ ἀσβεστόχριστο σπιτάκι, ὅπου εἶδε τὸ φῶς.

Καὶ ἡ εἰκὼν ἐξακολουθεῖ.

Ἐδῶ κάποιος ἐφοπλιστὴς συμφωνεῖ ἕνα δῦτην. Δύο τρεῖς ροδαῖδες καὶ κουπαῖδες μετροῦν τὰ χρήματα, τὰ ὅποια ἔχουν πάρει. Καὶ εἰς τὴν γωνίαν τοῦ δρομίσκου ὀλόκληρος οἰκογένεια, σύζυγος, παιδιὰ, γέροι γονεῖς, ἀδελφία, συνοδεύουν εἰς τὴν παραλίαν τὸν ἀγαπημένον των, τοῦ ὁποίου τὸ καΐκι κάνει ἀπόψε πανιά.

Εἰς τὴν νεόβαφην καὶ νεοπαλαμισμένην βρατσέραν ὁ παπα-Πάμφιλος κρατῶν θυμιατὸν εἰς τὸ χέρι, ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἀσκεπεῖς σπογγαλιεῖς, σκορπίζει γύρο τὸν χαπνὸν τοῦ μοσχολιβανιοῦ.

«Κρὶν-κράν ! Κρὶν-κράν !».

Ἡ θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς Παναγίας μεγαλοπρεπῶς ἐνθρονισμένη εἰς ἕνα κόρκωμα προεδρεύει τῆς τελετῆς, ἔχουσα ἐμπρὸς ἀργυροῦν δοχεῖον μὲ τὸν ἁγιασμόν.

«Ὑπὲρ εὐκρασίας ἀέρων, εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς καὶ καιρῶν εἰρηνικῶν...».

Υψώνεται ἡ φωνὴ τοῦ γέρου παπαῦ μὲ τὸν χιονοστέφανον τῶν λευκῶν μαλλιῶν καὶ τὴν πατριαρχικὴν γενειάδα.

« Ὑπὲρ πλεόντων, ὀδοιπορούντων, νοσούντων, καμνόντων καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν...».

« Ὑπὲρ τοῦ ἀγιασθῆναι τὸ ὕδωρ τοῦτο...».

Γύρο οἱ σπογγαλιεῖς, καπετάνιος, κουπαῖδες, ροδαῖδες, κολαουζέρηδες στέκουν εὐλαβῶς μὲ σταυρωμένα χέρια προσέχοντες εἰς τὴν παράκλησιν.

Εἶναι μορφαὶ ἡλιοκαμένοι καὶ ἄρρενωπαί, κορμοὶ ψημένοι ἀπὸ τὴν ἄλμην τῆς θαλάσσης, λαιμοὶ ταύρειοι καὶ βραχίονες στρογγυλοὶ ἔχοντες τὴν ἀβρότητα σιδερένιων κοπάνων.

Ἡδὴ ὁ παπα-Πάμφιλος βουτῶν τὸ κλαδί τοῦ βασιλικοῦ εἰς τὸ διαβασμένο νερὸ ἀγιάζει τὸ σκάφος καὶ τὰ σκάφανδρα, ραντίζει τὰ ἄρμενα, τὰ μηχανοκάνια καὶ τὰς ἀντλίας.

« Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν Σου...».

Ὅλοι σταυροκοποῦνται καὶ ἔρχονται νὰ ἱσπασθοῦν κατὰ σειρὰν τὸν σταυρόν, τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα καὶ τὸ χέρι τοῦ παπᾶ.

Ἐκεῖνος ραντίζει μὲ τὸν βρεγμένον βασιλικὸν τὰ χαρακωμένα μέτωπα καὶ δίδει ἔπειτα νὰ τοῦ φιλήσουν τὸ χέρι.

— Καλὸ ταξίδι !... Καλὰ κέρδη !...

Ὁ δι᾽ ἑκὸς παίρνει τότε εἰς τὰ χέρια τὴν εἰκόνα. Ἡ ἐξοδὸς τῆς ἀπὸ τὴν βρατσέρα χαιρετίζεται μὲ βροντεροὺς πυροβολισμοὺς ἐκ τῶν ὁποίων ἀντηχεῖ ὁ λιμὴν. Ὁ ἱερεὺς προχωρεῖ εἰς ἄλλα σκάφη.

Ἡμέραν παρ' ἡμέραν τέσσαρα ἢ πέντε σκάφη κάνουν ἐξαφνα πανιὰ καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον χάνονται εἰς τὰ βάθη τοῦ ὀρίζοντος.

Ὁ σφουγγαρεὺς εἶναι τὸ ἀγαπημένον παιδί τῆς ἐλληνικῆς θαλάσσης, ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Θράκης ἕως τοὺς τραχεῖς βράχους τοῦ Μαλέα, ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἕως τὰς ἀκτὰς τοῦ Σαρωνικοῦ. Εἶναι ὁ μελαχροινὸς δαμαστής τοῦ κύματος καὶ ὁ ἐκβιαστής τῶν ὑγρῶν μυστικῶν του.

Ποία νῆσος τὸν εἶδε νὰ γεννηθῇ ;

Ἡ Αἰγίνα ἄρα γε, ἡ Ὑδρα, αἱ Σπέτσαι, ἡ Κάλυμνος, ἡ Σύμη ἢ τῆς Προποντίδος αἱ γαλαναὶ ἀκταὶ ;

Ἀδιάφορον !

Ὅπου καὶ ἂν εἶδε τὸ φῶς, τὸ κύμα τὸν ἐγέννησε, ἡ ἄλμη του τὸν ἔψησε καὶ ἡ μεγάλη του ζωὴ ἐπλασε τὴν ψυχὴν του. Ἐβύζασε νήπιον τὴν αἰθρίαν τῆς καὶ ἐπάλαισεν ἔφηβος μὲ τὴν ὀργὴν τῆς.

Παιδι τῆς θαλάσσης, ἔζησε πάντοτε εἰς αὐτὴν καὶ ἄλλην ζωὴν δὲν δύναται οὔτε νὰ φαντασθῇ οὔτε νὰ ζήσῃ. Εἰπέτε του νὰ φύγῃ ἄλλου, νὰ γίνῃ γεωργός, ἔμπορος, τεχνίτης, ὅ,τι ἄλλο ἐπάγγελμα προσοδοφόρον καὶ ἀναπαυτικόν. Θὰ κουνήσῃ μὲ περιφρόνησιν τὸ κεφάλι καὶ θὰ γέλῃ τὸ ἀγαθὸν τοῦ θαλασσινοῦ γέλιο.

— 'Ε, δὲν ξέρετε σεῖς!... λέγει ἐκεῖνο τὸ γέλιο : Σᾶς χαρίζει ὅλα τὰ καλὰ σας, ὅλας τὰς ἀναπαύσεις, ὅλας τὰς ἀσφαλείας τῆς ἡσύχου ζωῆς. 'Εκεῖνος ἐννοεῖ τὴν ζωὴν μὲ τὰς μεγάλας συγκινήσεις.

Αὐριον θὰ κλεισθῇ εἰς τὴν βρατσέραν καὶ τὸ μαῖστράλι θὰ τὸν σπρώξῃ σιγὰ σιγὰ κάτω εἰς τὰ παράλια τῆς 'Αφρικῆς.

Βεγγάζῃ... Σφάζῃ... Τρίπολις !

Θ' ἀρχίσῃ πάλιν μῆνας ὁλοκλήρους εἰς τοὺς πυρωμένους ἐκείνους οὐρανούς τὸ παιγνίδι τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, τὴν καθημερινὴν πάλην μὲ τὰ στοιχεῖα.

«Οἱ σπογγαλιεῖς τοῦ Αἰγαίου»

Ἄγγ. Τανάγρας

Η ΨΑΡΟΒΑΡΚΑ

Ἔρχετ' ἡ ψαρόβαρκα, ἔρχετ' ὁλοῦσια
πέρ' ἀπ' τὸν Ἀσπρόβραχο κι ἀπ' τὰ Πετρονήσια.

Σὰ νεράϊδα ἀφρόπλαστη, νύφη φτερωτῇ
τῇ χαϊδεύει ὁ μπάτης.

Μύρια πλούτη ἀτίμητα στὴν ποδιὰ κρατεῖ,
ζηλευτὰ προικιά της.

Ἔρχετ' ἡ ψαρόβαρκα χρυσοστολισμένη,
ἔρχετ' ἀσημόζωστη καὶ ροδοντυμένη,
τοῦ πελάου ἀρχόντισσα βεργολυγερῇ
μὲ πολλὰ καμάρια,
πλούτη καὶ στολίδια της ἔχει καὶ φορεῖ
τοῦ γιालοῦ τὰ ψάρια.

«Γαλήνη»

Γ. Δροσίνη

Η ΒΑΡΚΟΥΛΑ

Ριγμένη στ' άκρογιαλί ή πλανεμένη
βαρκούλα, σάν έρείπιο τοῦ χρόνου
έκοίτετ' ὡς τὰ χτῆς σκελετωμένη,
κομμάτι τῆς ζωῆς, ξεσκλίδι πόνου.

Ἄνεμοι στοὺς ἄρμους τοὺς ἀνοιγμένους
φυσώντας ἀπ' τὴν πλώρη ὡς τὴν πρύμη,
περνοῦν καὶ παίρνουν πόθους πεθαμένους,
περνοῦν σάν ὄρνια τρώγοντας ἀγρίμι.

Τὰ κύματ' ἀπαλὰ εἶτε μανιασμένα
— φιλοῦνε τὴ βαρκούλα ἢ τὴ χτυπᾶνε —
τὰ μυστικά της παίρνουν νεκρωμένα
καὶ στὸν βυθὸ τὸν ἄφαντο τὰ πᾶνε.

Μὰ νά ! οἱ ξυλοκόποι τὴ χαλοῦνε !
Ὁ γερο-ναύτης εἶπε στὰ παιδιὰ του :
τὰ κόκκαλά του θέλει νὰ κλειστοῦνε
στὰ ξύλα, πού 'χαν κλείσει τὴν καρδιά του.

Καὶ τώρα νεκροκρέβατο στὸ μνημα
μέσα ἢ βαρκούλα ἀγνώριστη ἔτσι ἐθάφτη,
νὰ ταξιδεύῃ αἰώνια δίχως κύμα
στὸ ἀτέλειωτο ταξίδι μὲ τὸ ναύτη.

Γιάννης Περγαλῆτης

ΣΤΟ ΨΑΡΟΛΙΜΑΝΟ

Ὡ καλοθύμητες βραδινές ὥρες !
 πρὶν ἀναφτοῦν στὰ σπίτια τὰ λυχνάρια,
 δένονται στὸ μουράγιο σὰ μουλάρια
 βαρειές ἀπ' τὰ βρεγμένα δίχτυα οἱ πλῶρες.

Κι ἀνάμεσα ἀπὸ ξάρτια καὶ κατάρτια
 ψαράδων ἀδερφές, γυναῖκες, κόρες,
 φέρνουν ὀρθοστημένες κανηφόρες
 τὰ ψαροκόφινα γεμᾶτα ψάρια.

Στοῦ τηλεγράφου κελαηδοῦν τὰ τέλια
 δυὸ χελιδόνια. Οἱ πάπιες σκοῦν στὰ γέλια.
 Μιὰ χήνα τὰ λευκὰ φτερά της λούζει.

Κι ἡ θάλασσα, ποὺ τὴ χαϊδεύει ὁ μπότης,
 κιλώντας ἀπαλὰ τὰ κύματά της
 μοσκοβολᾷ σὰ νιόκοπο καρπούζι.

Γ. Δροσίνης

ΣΤΗ ΦΟΥΡΤΟΥΝΑ

Μαῦρα τὰ βουνά,
 καταχνιὰ τὰ θάφτει,
 θύελλα περνᾷ
 καὶ βροντᾷ κι ἀστράφτει.

Γλᾶρος ποὺ πετᾷ
 φαγητὸ γυρεύει,
 βάρκα στ' ἀνοιχτά,
 ναύτης κινδυνεύει.

Ἄνεμος φυσᾷ,
 ἡ καλύβα τρίζει,
 ὁ γιαλὸς λυσσᾷ
 καὶ βογγᾷ κι ἀφρίζει.

Ἄχ, παρακαλῶ,
 κάμε, Πλάστη, χάρι,
 σῶσε τὸν καλὸ,
 τὸ φτωχὸ βαρκάρη !

« Ἀττίδες αὔραι »

Γ. Βιζυηνός

ΜΕ ΤΟ ΠΑΡΑΓΑΔΙ

Εἶναι ἀπὸ τὰ ἐλκυστικώτερα ψαρεύματα τὸ ψάρευμα τοῦ παραγαδιοῦ.

Ἐπὶ ἔτη ἡσυχολήθην εἰς τὸ ὥραϊον αὐτὸ ψάρεμα κατὰ τὰ διάφορα παράλια τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλ' οἱ « καλὰδες » (τὰ ριψίματα τοῦ παραγαδιοῦ), ποῦ ἔκαμα εἰς τὴν Σύρον, εἰς τὴν Κύθον καὶ ἄλλας νήσους, μοῦ ἀφῆκαν τὰς ζωηροτέρας ἀναμνήσεις.

Εἶχον δύο ἰδικὰ μου παραγάδια, τὰ ὁποῖα ἀνενέωσα ἐπανειλημμένως. Ἦσαν ὥραϊα παραγάδια, μὲ τριακόσια ἀγκίστρια ἕκαστον, καρφωμένα κυκλικῶς ἐπὶ φελλῶν εἰς τὸ χεῖλος δύο πανεριῶν, τὰ ὁποῖα ἐγέμιζεν ἡ μάννα τοῦ παραγαδιοῦ. Εἰς τὴν Σύρον εἶχον ἓνα τακτικὸν λεμβοῦχον, ἀφωσιωμένον ἄνθρωπον εἰς ἐμέ, ὅστις ἦτο παλαιὸς ναύτης καὶ μὲ ἐθεώρει ἀδελφικὸν φίλον. Αὐτὸς λοιπόν, ἅμα ἦτο νηνεμία καὶ ἐπετύγγανε καλὸν δόλωμα, ἤρχετο εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἐλάμβανε τὰ παραγάδια, ἐδόλωνε τὰ ἑξακόσια ἀγκίστρια τῶν καὶ μὲ ἐκάλει. Ἡ λέμβος του ἦτο μεγάλη, καὶ εἶχεν οὕτω τὸ πλεονέκτημα νὰ χωρῇ διὰ ψάρευμα ὁλόκληρον τὴν οἰκογένειάν μας, ὥς καὶ ἓνα δυὸ φίλους.

Ἐγνώριζε τοὺς ἐκεῖ βυθοὺς, ὥσάν νὰ ἦτο ὁ ἴδιος ψάρι. Καὶ μολοντί εἶχομεν ψαρεύσει πολλὰκις, πάντοτε μοῦ ἐπανελάμβανε τὰς ὁδηγίας του.

Καὶ τώρα θὰ περιγράψω τὸ εὐτυχέστερον συριανὸν μου ψάρευμα τοῦ παραγαδιοῦ, ψάρευμα, τὸ ὁποῖον ἔκαμα μὲ τὴν οἰκογένειάν μου καὶ μὲ δύο προσκεκλημένους μου συναδέλφους.

Ἐξεκινήσαμεν ἀπὸ τὴν παραλίαν, τὸ « Νησάκι », τοῦ λιμένος τῆς Σύρου. Ἐγὼ ἤμην εἰς τὸ πηδάλιον, ἐκεῖνος εἰς τὰ κουπιά.

— Θώριε δῶ, ἀφεντικό, μοῦ λέγει, μὲ προσοχὴ τὴν πρώτη γραμμὴ στὸν Κάβο-Σκαλιά τοῦ νησιοῦ τοῦ Φαναριοῦ, καί, ἅμα φτάσωμε στὰ μισά, πάρε ἐπάνω τὸ τιμόνι κι ἄρχισε νὰ καλάρης τὸ παραγάδι. Ἀφοῦ καλάρης καμμιὰ ἑκατοστὴ ἀγκίστρια, νὰ γυρίσωμε πλῶρη ἀντικρύζοντας τὶς Δῆλες καὶ νὰ ρίξης τὸ ἀποδέλοιπο.

— Τὰ ξέρω, Γιώργη, τὰ ξέρω. Πόσες φορὲς θὰ τὰ ποῦμε ;

— Τὰ ξέρεις, ἀφεντικό, δὲ λέω ὅχι. Μὰ μὴ σοῦ κακοφαίνεται, καμμιὰ φορὰ ξεχνίεσαι, βόσκει ἄλλοῦ ὁ νοῦς σου, κι ἔτσι καλάρουμε τὸ παραγάδι ἐπάνω σὲ φυκιᾶδες καὶ ἄμμουδα καὶ προκόβουμε !

Ἄλλ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τὸ παραγάδι ἔτυχεν εἰς τὰς καλυτέρας

λεύει διά λογαριασμόν τοῦ σκυγόψαρου, τὸ ὅποῖον ἀκολουθεῖ τὸ ἀνά-
συρμα καὶ τρώγει τὰ ἀγκιστρωμένα ψάρια. Τὸ πολὺ πολὺ ἀνασύρει τις
τότε μερικὰ κεφάλια λιθρινιῶν πρὸς παρηγορίαν. Διότι φαίνεται ὅτι
τὰ κεφάλια τῶν λιθρινιῶν δὲν ἀρέσουν εἰς τὰ σκυλόψαρα.

Ἄλλ' εἵχομεν ἀπατηθῆ. Μᾶς ἀνέμενε δὲ πολὺ εὐχάριστος ἔκπλη-
ξις, διότι μετ' ὀλίγον τὸ ψάρι διεφαίνεται εἰς μέγα βάθος. Ἔστιλβε !
Δὲν ἦτο λοιπὸν σκυλόψαρο, τὸ ὅποῖον εἶναι βαθὺ φαίχρουν, ὡς νὰ
μισοπενθηφορῇ. Ὅταν ὑπελείποντο δύο ἢ τρεῖς ὀργυιαὶ διὰ νὰ φθάσῃ
εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, μοῦ ἐφώναξεν ὁ βαρκάρης.

— Για τὸ Θεό, μὴ ζητήσης νὰ τὴν ἀνεβάσῃς μὲ τὸ παράμαλλο
γιατὶ θὰ κοτῇ, ἅμα ξεενίση ἀπὸ τὸ βάρος τ' ἀχείλι της, καὶ θὰ τὴ
χάσουμε. Σιγὰ σιγὰ καὶ πρὶν ξεενίση θὰ βουτήξω τὸ χέρι μου μέσα
στὰ σπάραχνα, καὶ θὰ τὴν ἀνεβάσω στερεὰ πιασμένη ἀπὸ τὸ κεφάλι.
Ἄλλιῳς τὴν χάσαμε.

Καὶ αὐτὸ τὸ ψάρι, τὸ ὅποῖον προσηγόρευεν εἰς θηλυκὸν γένος,
ἦτο συναγρίς, συναγρίς πέντε ἕως ἑξ ὀκάδων, ἥτις μετ' ὀλίγον ἐσπαρ-
τάριζε μέσα εἰς τὴν κουπαστὴν.

Μετὰ τὴν θαυμαστὴν αὐτὴν ἐπιτυχίαν ἀνεσύραμεν ἐπάνω σει-
ρὰν ἀπὸ χελιδονόψαρα. Εἶναι τοῦτο ψάρι, τὸ ὅποῖον πετᾷ ἐκτὸς τῆς
θαλάσσης, ὅταν καταδιώκεται, ὄχι ὑψηλά, ἀλλὰ παραλλήλως πρὸς τὴν
ἐπιφάνειαν εἰς μικρὸν ὕψος. Ἐχει πολὺ ἄσχημον κεφαλὴν, πλακωτὴν,
μὲ μεγάλα μάτια, ὁμοιάζουσιν πολὺ μὲ τὴν κεφαλὴν τῆς χελώνης.
Ἐχει λέπια σκληρά, χονδρὸν δέρμα καὶ πτερύγια ἀπὸ μεμβράνην
σχεδὸν διαφανῇ μὲ διάφορα χρώματα, πτερύγια, τὰ ὅποια μοιάζουν
εἰς τὸ σχῆμα τὰ πτερύγια τῆς νυκτερίδος.

Παράδοξα αὐτὰ τὰ ψάρια, τὰ ὅποια ἐβλεπον πρώτην φορὰν καὶ
μὲ πολλὴν περιέργειαν οἱ δύο προσκεκλημένοι συνάδελφοί μου. Εὐθὺς
ὡς τὰ ἀνέσυρον, ὁ μπαρμπα - Γιώργης ἄφηγε ἀμέσως τὰ κουπιά,
ἀφήρει τὸ ἀγκίστριον μὲ πολλὴν προσοχὴν ἀπὸ τὰ χεῖλη των, καὶ τὰ
ἔρριπτεν ἐκ νέου εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐγνώριζεν ὁ καλὸς ἄνθρωπος
ὅτι μοῦ ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑποφέρω τοὺς σπαρακτικούς θρήνους αὐτοῦ
τοῦ ψαριοῦ. Διότι βογγᾷ καὶ στενάζει σπαρακτικῶς αὐτὸ τὸ ψάρι.

Τὸ τελευταῖον ψάρι, τὸ ὅποῖον ἐκρεμάτο εἰς ἀγκίστριον τοῦ
πρώτου παραγαδιοῦ, ἦτο μία ἐκπληξις. Εἶναι ψάρι, τὸ ὅποῖον ψα-
ρεύεται μὲ χονδρά παραγάδια τῆς νυκτὸς εἰς τὰ μεγαλύτερα βάθη,
ὅπου ψαρεύονται οἱ βακαλοὶ καὶ οἱ βάλχοι, ψάρια συγγενῇ τῶν ρο-

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ

Ξύπνα τὸ πέλαγο τὸ κοιμισμένο,
φύσα ἀγεράκι μου ἔσπερινό !
Μὲ χιόνι σήκωνε στεφανωμένο
τὸ κύμα, ἀγέρι μου, τὸ γαλανό !

Φύσα καὶ φτέρωνε τὸ καϊκάκι,
ἀφρὸς τὰ στήθη του νὰ τοῦ φιλά,
ν' ἀνοίγῃ πίσω του βαθὺ αὐλάκι,
νὰ φύγουν πλάγι μας βουνὰ ψηλά.

Ἡ νύχτα ἀπλώνεται, τ' ἀστέρια σπέρνει
καὶ τρεμοσβήνουνε στὸν οὐρανό.
Τὸ τρεχαντήρι μου μὲ χάρι γέρνει
τ' ἀγέρι ἥσυχο καὶ σιγανό.

Τὸ ἑφταδιάμαντο λαμπρὸ στεφάνι
τῆς Πούλιας πρόβαλε, φεγγοβολεῖ !
Τρέχε, δελφίνι μου, καὶ μᾶς προφτάνει
ἡ δροσοστόλιστη ἀνατολή !

Μέσ' ἀπ' τὰ κύματα σὲ φῶς λουσμένη
βγαίν' ἡ πατρίδα μου ! ὦ. τί χαρά !
Ἐκεῖ ἡ μαννούλα μου μὲ περιμένει,
θωρεῖ τὴ θάλασσα καὶ λαχταρᾷ.

Τρέξε στὰ πόδια της ! Ἀπ' τ' ἀκρογιάλι
ρίχνει ἀνήσυχη ἐδῶ ματιά.
Πές της πῶς μ' ἔφερες ὀπίσω πάλι
ἐσύ, πού μ' ἔσυρες στὴν ξενιτειά.

« Ποιήματα »

Ἄρ. Προβελέγγιος

ΤΟ ΑΛΩΝΙΣΜΑ

Αἱ θημωνιαὶ τοῦ θερισμοῦ ὑψώνονται ὀλόχρυσοι μίαν φορὰν τὸ ἔτος, τὸν μῆνα 'Αλωνάρην - 'Ιούλιον, ὥσάν πύργοι εἰς τὸ ὑψηλὸν ὄροπέδιον τοῦ χωρίου. Ἐκεῖ ἐπάνω κάθε χωρικὸς ἔχει τὴν θημωνιάν του, πλησίον τῆς ὁποίας ὅλον τὸν μῆνα τοῦτον ἐργάζεται καὶ ζῇ. Τὰ ἀλώνια ἐδῶ καὶ ἐκεῖ λάμπουν στρωμένα, ἔτοιμα νὰ δεχθοῦν τὰ δεμάτια τῶν σπαρτῶν μετὰ τὴν αὐγὴν, διὰ ν' ἀρχίσῃ τὸ ἀλώνισμα.

Καὶ ἐν παμμέγιστον, πέραν ἐκεῖ εἰς τὸ ἄκρον, τοῦ γερο - Δήμου, τοῦ πρωτογεωργοῦ καὶ πρωτοκτηματίου, μετὰ τὴν αὐγὴν — πρῶτῃ πρῶτῃ — ἀρχισε τὸ ἀλώνισμα πρῶτον. Τέσσαρα ἄλογα πηδοῦν ἐπάνω εἰς τὰ λυμένα δεμάτια τοῦ σίτου καὶ τὰ διαλύουν καὶ συντρίβουν τὰ καρπερὰ των στάχυα.

Καὶ ὁ γερο - Δῆμος μαστίζει καὶ παρακινεῖ τὰ ἄλογά του εἰς τοὺς ἀτελευτήτους κύκλους των. Μέσα εἰς τὸ μεγάλο ἐκεῖνο πετράλωνον τρέχει λαχανιασμένος καὶ ἀλωνίζει, ἐνῶ οἱ παραγυιοὶ του παραστέκονται καὶ τὸν ὑπηρετοῦν.

"Α ! "Α ! ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ πρώτου ὀπισθεν τῶν τεσσάρων ἀλόγων καὶ ἐξυπνᾷ τοὺς ἄλλους γεωργούς, ποὺ ἀκόμη κοιμῶνται. Ἡ κυρα-Δῆμαινα, ὅπως καὶ εἰς ὅλα τῆς πάντοτε οἰκονόμος, σαράνει μετὰ ἓνα ἀγροτικὸν σάρωθρον τὰ στάχυα, ποὺ σκοοπίζουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὸ σιτάρι. Σαράνει καὶ συνάμα μετὰ τὸ σάρωθρόν της τὸ ἀκανθωτὸν διώκει τὰς ὄρνιθας καὶ τὰς χήνας, αἵτινες ὀρμοῦν καὶ καταπίνουν ὀλόκληρα στάχυα.

Μετὰ ὀλίγον ὅλα τὰ ἀλώνια ἐτέθησαν εἰς κίνησιν. "Ὅλον τὸ ὄροπέδιον ἀντηχεῖ ἀπὸ τὰς ζωηρὰς κραυγὰς τῶν γεωργῶν, οἱ ὅποιοι μαστίζουν τὰ ἄλογα.

"Α ! "Α ! ἀκούεται ἡ φωνὴ των.

'Αλλὰ πρῶτος εἰς ὅλα τὸ γερο - Δῆμος, ὁ πρωτογεωργός, πρῶτος εἰς τὸ ἀλώνισμα, πρῶτος εἰς τὴν φωνήν. Αὐτὸς διακρίνεται εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ὄροπέδιον. Κοντὸς καὶ παχὺς μετὰ ἓνα πλατύγυρον σκιαδίον, κατακόκκινος, μετὰ ἀνοικτὰ τὰ στήθη ἀλωνίζει καὶ φωνάζει : "Α ! "Α ! Χωτακόκκινος, μετὰ ἀνοικτὰ τὰ στήθη τῶν σταχυῶν μέχρι τῶν γονάτων παραπατεῖ καὶ πίπτει καὶ σηκώνεται καὶ ξαναπίπτει καὶ πάλιν σηκώνεται. Μόλις ἡμπορεῖ νὰ παρακολουθήσῃ τοὺς κύκλους τῶν ἀλόγων του, τὰ ὅποια ἐρεθίζει τὸ μαστίγιον καὶ ἡ αὐστηρὰ φωνὴ του.

— Τά έλέη τοῦ Θεοῦ, γιιέ μου !

Ἀκούεται παρέκει φωνή τρέμουσα γραΐας, ἡ ὁποία βοηθεῖ τὸν υἱὸν τῆς τὸν Θανασόν, ὅπου μόνος μ' ἓνα ἄλογον ἁλώνιζει τὴν μικρὰν τοῦ θημωνιάν. Ἀφοῦ κατεπάτησε καὶ ὁ ἴδιος μὲ τὰ πόδια τοῦ ὀπισθεν τοῦ ἀλόγου τὰ στάχυα, σωρεύει τῶρα τὸ ἁλώνισμα εἰς σωρὸν ὑψηλόν.

Ἄλλ' ὁ σωρὸς οὗτος φαίνεται ἀκόμη ὑψηλότερος εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς γραΐας, ἡ ὁποία ὀνειρεύεται τὸν ἄρτον τῆς νέας ἐσοδείας. Ὀνειρεύεται καὶ συγκινεῖται μὲ τὴν σκέψιν, ὅτι θὰ φάγῃ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἄρτον ἀπὸ ἐφετεινὸν σιτάρι, ἄρτον μὲ τὸν ἰδρῶτα τοῦ υἱοῦ τῆς ποτισμένον, ἄρτον μὲ τὰς μητρικὰς τῆς εὐλογίας ψημένον, τὸν ἄρτον, ὅπου εἶπεν ὁ Θεός : « Μὲ τὸν ἰδρῶτα τοῦ προσώπου σου θὰ φάγῃς τὸν ἄρτον σου ».

— Τά έλέη τοῦ Θεοῦ, γιιέ μου !

Ἐψώθη ὁ ἥλιος ἕως δύο καλάμια εἰς τὸν ὀρίζοντα. Καὶ ἰδοὺ ἔξαφνα ἐπῆρε τὸ δροσερὸν ἀεράκι, τὸ ὁποῖον τόσον ζωογονεῖ τὰς καρδίας τῶν γεωργῶν καὶ δροσίζει τὰ στήθη των. Αἱ κορυφαὶ τῶν πεύκων ἐσείσθησαν πρῶται εἰς χαίρετισμόν.

« Χαίρεται ὁ πεῦκος, χαίρεται.

Χαίρεται τὸν ἀέρα... »,

ἀρχίζει νὰ τραγουδῇ τότε μία συντροφιά χωρικῶν.

Ὁ ἥλιος ὑψώνεται εἰς τὸ κατακόρυφον.

Καὶ ὁ Ζέφυρος ὀλονὲν δυναμώνει καὶ διασκελίζει τὰ βουνά. Γλυκὺ ἀκούεται τὸ θροῖσμα τῶν πεύκων, καὶ δροσίζει τὰς ψυχὰς τῶν γεωργῶν...

Ἐβράδυσεν. Ὁ γερο - Δῆμος ἐξέξεψε τὰ τέσσαρα ἄλογά του. Ἐλεύθερα τῶρα, λυμένα, ξεχαλίζονται ἀπὸ τὸ κυκλικὸν ἁλώνισμα καὶ τρώγουν ἡρέμα νεοπατημένην καλάνην. Καὶ ὁ γερο - Δῆμος ἀκουμβήσας εἰς μίαν ἀπομείναςαν θημωνιάν τοῦ ξεκουράζεται, ἵνα μετ' ὀλίγον φάγῃ τὸ δεῖπνόν του, ποὺ παρασκευάζει ἡ κυρά - Δήμαινα ἐκεῖ πλησίον.

« Μὲ τοῦ βοριᾶ τὰ κύματα »

Ἄλ. Μωραΐτιδης

Ψ Ω Μ Ι

Καλὸδεχτο τὸ φόρτωμα ποὺ θά 'ρθη ἀπὸ τὸ μύλο,
 πρωτόπλαστο, πρωτάλεστο, πρώτη χαρὰ τῆς σκάφης.
 Ζυμώνουν τ' ἀνασκουμπωτὰ τῆς πρωτονύφης χέρια
 καὶ πλάθουν τὰ πρωτόπλαστα ψωμιὰ μὲ τίς παλάμες
 μέσ' στὴν καλοπελεκητὴ πινακωτὴ — προικιὸ τῆς.
 Τὸ φοῦρνο καίει, τεχνίτισσα στὸ φοῦρνο, ἡ γριά κυρούλα,
 ξανανιωμένη, ἀφήνοντας τὴ συντροφιά τῆς ρόκας.

Ὡ, βραδινὸ συμμάζεμα στὸ σπιτικὸ κατώφλι,
 καρτέρεμα ἀνυπόμονο τοῦ πυρωμένου φούρνου !
 Κι ὦ, μέθυσμα ἀπ' τὴ μυρωδιὰ πρώτου ψωμιοῦ ποὺ ἀχνίζει,
 κομμένο ἀπὸ τὸ γέροντα παπποῦ χωρὶς μαχαίρι
 καὶ μοιρασμένο στὰ παιδιὰ, στίς νύφες καὶ στ' ἀγγόνια !

Καὶ σύ, θυσία τῶν ταπεινῶν στὴ θεία τὴν καλωσύνη,
 σημαδεμένο ἀνάμεσα μὲ τοῦ σταυροῦ τῇ βοῦλλα,
 καλοπρασμένο πρόσφορο, τῆς ἐκκλησιᾶς μεράδι,
 ποὺ θά κοπῆς τὴν Κυριακὴ μέσ' στ' ἀργυρὸ ἄρτοφόρι
 καὶ στ' ἅγιο δισκοπότηρο μὲ τὸ κρασί θά σμίξης !

« Κλειστὰ Βλέφαρα »

Γ. Δροσίνης

Η ΘΗΜΩΝΙΑ

Ἐγὼ εἶμαι ἡ βλογημένη θημωνιά,
 ποὺ ἀπὸ χρυσᾶ πυργώνομαι δεμάτια.
 Ἐνα μονάχα μένει τῇ χρονίᾳ,
 νὰ μὲ ζηλεύουν κάστρα καὶ παλάτια.
 Ἐγὼ εἶμαι ἡ βλογημένη θημωνιά.
 Ἐμένα δὲ μὲ χτίζουν μὲ λιθάρια,
 μὲ χώματα, μὲ ξύλα, μὲ νερά.
 Μὲ στήνουν λυγερὲς καὶ παλληκάρια
 μὲ στάχυν, μὲ τραγούδια, μὲ χαρά,
 κι ὁ ἰδρὼς μὲ ραίνει μὲ μαργαριτάρια.

Ἐγὼ εἶμαι τῶν ἀνθρώπων ἡ κυψέλη,
 ποὺ κρύβω τὴν ἀτίμητη τροφή,
 ποὺ κάθε χρόνο ἡ μάννα γῆ τοὺς στέλλει
 μέσ' ἀπ' τὰ σπλάχνα μὲ στοργή κρυφῇ,
 γλυκύτερην ἀκόμα κι ἀπ' τὸ μέλι.

Λάμπω σὰν ἥλιος, λάμπω σὰν φεγγάρι,
 καὶ σέρνω σκιάβα ἐμπρὸς μου τὴ ζωή
 μὲ τὸ χρυσόξανθό μου τὸ σιτάρι,
 ποὺ λαχταροῦν ρηγάδες καὶ λαοὶ
 καὶ μὲ λατρεύουν σὰν προσκυνητάρι.

« Νέα ποιήματα »

Γ. Στρατήγης

ΟΙ ΔΥΟ ΜΙΚΡΟΙ

Εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ δύο μικροὶ ἴστανται. Ἡλιοκαῆ εἶναι τὰ πρόσωπά των καὶ τὰ ἐνδύματά των τετριμμένα. Ἀσκετεῖς καὶ οἱ δύο καὶ ἡ δασεῖα κόμη των, ἀτακτος καὶ ἀκτένιστος, μόνη καλύπτει τὴν κεφαλὴν αὐτῶν. Ἀμφοτέροι εἶναι τοῦ αὐτοῦ σχεδὸν ἀναστήματος καὶ μὲ ὁμοίομορφον περίπου τὴν πενιχρὰν περιβολήν, ἣν συμπληρῶνει καταπίπτουσα ἀπὸ τῆς ζώνης μέχρι τῶν γονάτων μικρὰ ποδιά.

Ὁ εἰς κρατεῖ ἀνὰ χεῖρας τιμῆμα χαρτίου κατερρακωμένον, κατεσπιλωμένον, ὑπομέλαν, ἐφ' οὗ διακρίνονται ἐξίτηλα τ' ἀποτυπώματα πληθὺς δακτύλων, ἐφ' ὧν διῆλθε. Καὶ ὁ ἄλλος, ὁ προστριβόμενος εἰς αὐτὸν μηρὸν πρὸν μηρὸν, ἀγκῶνα πρὸς ἀγκῶνα, κλίνει πλαγίως τὸ πρόσωπόν του ἐπὶ τοῦ χαρτίου καὶ ἀκροάζεται μετὰ προσοχῆς τῆς ἀναγνώσεως τοῦ γράμματος. Διότι εἶναι γράμμα, καὶ ὁ φάκελος αὐτοῦ ἐρριμμένος κεῖται πρὸ τῶν ποδῶν ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου. Εἶναι γράμμα δι' ἐπιτηδευμένων καλλιγραφικῶν χαρακτήρων γεγραμμένον μετ' ἐπιμελείας, μὲ εὐθείας τὰς σειράς, ὡς διὰ χάρακος τεθέντος ὑποκάτωθεν, ἴσως ἐπὶ τούτῳ, ὅπως τὰς σημειῶι.

Καὶ ἀπευθύνεται, φαίνεται, πρὸς ἓνα τῶν μικρῶν, ἐκεῖνον ὅστις παρετῆρει πλαγίως μετὰ προσοχῆς, ὡς προσπαθῶν νὰ μαντεύσῃ διὰ τοῦ βλέμματός τὴν ἄγνωστον αὐτῷ σημασίαν τῶν ἐπὶ τοῦ χάρτου σημείων,

χωρισμένης από τον υιόν της αυτόν, όν έστειλε, φαίνεται, μακράν εις την μεγάλην πολιτείαν, περί ης όμιλεϊ, εις την 'Αθήνα, εις την πρωτεύουσαν, αναγκασθεΐσα πιθανώς υπό τής δυστυχίας, διά να εύρη πόρον ζωής, και άγνοεΐ έκτοτε τί γίνεται και πονεΐ διά τόν χωρισμόν του.

Ό μικρός αναγινώσκει άργά άργά, πιστώς, εύσυνειδήτως, συλλαβιστά, άπομονών τās λέξεις, διαιρών αυτός μίαν πρός μίαν, ώς να ταΐς άποδιδη ύπέροχον έννοιαν. Και ό άλλος άκούει έν σοβαρότητι, συγκινημένος κάπως, παρακολουθών τó βλέμμα του φίλου του φερόμενον επί τών γραμμών, διαπορούμενος ίσως καθ' έαυτόν πώς τ' άψυχα αυτά στοιχειά τά κεχαραγμένα διά μελάνης επί του χάρτου να ήμπορούν να τῷ φέρουν την φωνήν τής μάνας του, να τῷ φανερώουν τί σκέπτεται, να τῷ μεταδώσουν πληροφορίας, να τῷ διαβιβάζουν έρωτήσεις, ώς να την έχη έμπροστά του και να την άκούη την ιδίαν.

Πρό τριών μηνών την αφήκεν εκεί κάτω εις την πατρίδα των, την Καλαμάταν, και έφυγε και ήλθεν εις τās 'Αθήνας, πλησίον του θείου του 'Αντώνη, διά να τόν βάλλη εις κανένα μαγαζί ή να τόν μάθη καμμίαν τέχνην. Και έκτοτε πλανάται τó παιδίον ανά την πρωτεύουσαν, υπό την προστασίαν μέν του θείου του πάντοτε, άλλ' άφειμένον εις τās ίδιās του δυνάμεις, έργαζόμενον όπως ζήση, και άμειβόμενον διά λογαριασμόν του, υπηρέτης εις ένα μαγαζί, εις τó όποϊον τόν έβαλε, μικροσκοπικός παλαιστής του άγῶνος τής ζωής. Και ιδου όπου ή πτωχή μητέρα του, την όποϊαν ένόμιζεν, όταν έφευγεν, ότι την έχανε διά παντός, ή απομείνασα εκεί εις τόν τόπον των, χήρα με τ' άλλα δυό της μικρά, αποφασίσασα να τó έμπιστευθῇ ώς εις άλλην μητέρα εις την πρωτεύουσαν, εις την 'Αθήνα, ώς την όνομάζει — ιδου όπου του γράφει τώρα — περίεργον! ώς να του όμιλῇ — από την άκραν εκείνην τής Πελοποννήσου, από την Μεσσηνίαν, διά να τόν έρωτήση τί κάνει και να μάθη τί γίνεται!...

« Παιδί μου, λέγει ή έπιστολή, παιδί μου, να έχης την εύχή μου, ν' άκοῦς τόν μπάρμπα σου τόν 'Αντώνη σέ ό,τι και αν σου λέη, σά να είμαι έγώ ή ίδια. Να κάνης την δουλειά σου άξια και τίμια και να γίνης καλός άνθρωπος, και να ιδῶ και έγώ και τ' άδέλφια σου καλό από σένα, μιá και θέλησεν ό Θεός και μάς πήρε τόν πατέρα σου και μάς άφησε στους πέντε δρόμους. Ν' άκοῦς τόν αφεντικό σου και να κάνης ό,τι θελήματα σου λέει. Τά λεπτά σου να τά φυλάς και να μην τά σκορπῆς εδώ κι εκεί και άμα σου περισσεύουν ή να τά δίνης του μπάρμπα

σου νὰ σοῦ τὰ φυλάξῃ ἢ νὰ βρῖσκης ἄνθρωπον πιστὸν ἀπὸ τοὺς πατριώ-
τας μας καὶ νὰ μοῦ τὰ στέλνης... Μοῦ εἶπαν πὼς αὐτοῦ εἶναι ἓνα σχο-
λεῖο γιὰ τὰ φτωχὰ παιδιά, τῶν Ἀπόρων, καὶ ἔγραψα καὶ εἰς τὸν μπάρ-
μπα σου νὰ σὲ βάλῃ καὶ ν' ἀρχίσῃς νὰ πηγαίνης, γιὰ νὰ μάθῃς καὶ λίγα
γράμματα, γιατί σήμερα ὅποιοι δὲν ξέρει γράμματα χάνεται... ».

Τὸν συμβουλεύει δὲ οὕτω ἐπὶ μακρὸν ἐν ἀφελείᾳ, μετὰ πόνου ψυ-
χῆς, μετὰ κοινοτάτων, ἀλλὰ πλήρων ποιήσεως ἐν τῇ πεζότητι τῶν ἐκ-
φράσεων μητρὸς ποθοῦσης νὰ ἴδῃ τὸ τέκνον της ἀποζῶν ἐκ τῆς ἐργα-
σίας του ἐν τιμῇ καὶ βοηθοῦν καὶ τὴν οἰκογένειάν του καὶ γινόμενον
ἄνδρα τέλειον καὶ ἀποκαθιστάμενον καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐν
εὐτυχίᾳ. Καὶ τῷ δίδει ἐπὶ πολὺ ὁδηγίας καὶ περὶ τῶν ἐλαχίστων καὶ τὸν
νουθετεῖ καὶ τὸν ποδηγετεῖ ἡ καλὴ ἐπαρχιωτὶς. Τὸν νουθετεῖ πὼς πρέπει
νὰ βαδίζῃ ἐν τῷ βίῳ, ἀπαρалаλλάκτως, νομίζεις, ὅπως θὰ τὸν ἐποδηγήτει,
ὅταν ᾗτο βρέφος καὶ θὰ τοῦ ἐμάνθανε πὼς νὰ βαδίζῃ ἐπὶ τοῦ ψυχροῦ
ἐδάφους τοῦ ταπεινοῦ τῶν οἰκίσκου.

Καὶ ὁ μικρὸς συγκινεῖται προδήλως ἐπὶ μᾶλλον, ἐφ' ὅσον προβαίνει
ἡ ἀνάγνωσις, καὶ ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας του ἀποτυπῶνται ἔκφρασις ἐνδο-
μύχου ψυχικῆς ἐργασίας, ἣτις τελεῖται, φαίνεται, ἐν αὐτῷ ὑπὸ τὴν ἐπή-
ρειαν τοῦ γράμματος, καὶ ἐνίοτε τὸ ὄμμα του πλέει διὰ μιᾶς ὕγρον εἰς
αἰφνίδιον δάκρυ.

Ὅμως ἀπὸ μιᾶς στιγμῆς ἀπροσδόκητον νέφος ἐσχίασε τοῦ παιδίου
τὴν μορφήν. Τὰς παρειάς του ἀνέρχεται παραδόξως βίαιον ἐρύθημα
καὶ λευκαίνουνται τὰ χεῖλη του τρέμοντα. Οἱ ὀφθαλμοὶ του μεγεθύνονται
ἐν ἐκπλήξει καὶ σχεδὸν ἀνοίγει τὸ στόμα ἀποροῦν.

Προβαίνουσα λέγει ἡ ἐπιστολή :

« Παιδί μου Γιώργη, κάποιος ἀπὸ τοὺς πατριώτας ἦρθε ἀπ' αὐτοῦ
καὶ τὸν ἐρώτησα καὶ μοῦ εἶπε πὼς εἶσαι κακὸ παιδί καὶ δὲ δουλεύεις τα-
κτικὰ εἰς τὸ μαγαζὶ καὶ γυρίζεις μὲ τοὺς μπερμπάντες στὰ σοκάκια καὶ
ξοδεύεις τὰ λεπτὰ σου ὅπου τύχῃ. Ἐγώ, παιδί μου, δὲν τὸ πίστεψα, μὰ
κυτταξε καλὰ νὰ μὴν τύχῃ καὶ εἶναι ἀλήθεια, γιατί δὲν θέλω πιά νὰ σὲ
ξέρω γιὰ παιδί μου... ».

Εἶναι πραγματικῶς διάδοσις ἀνακοινωθεῖσα εἰς αὐτὴν ἡ εἰδησις ἣ
εἶναι τέχνασμα τῆς καλῆς μητρὸς ἐπιθυμούσης νὰ δοκιμάσῃ τὸν χαρα-
κτῆρα τοῦ παιδίου ; Ἄδῃλον. Ἄλλ' ἐκεῖνος, ἐφ' ὅσον προχωρεῖ ἡ ἀνά-
γνωσις, ἐπὶ τοσοῦτον κοκκινίζει ἐξ ἀγανακτήσεως καὶ ἐξαγριοῦται μὴ
συνεχόμενος πλέον :

- Ψέματα, ανακράζει αΐφνης ἐν ὀργῇ, εἶναι ψεύτης !
- Ποιός νᾶν' αὐτὸς τάχα ; λέγει διακόπτων τὴν ἀνάγνωσιν ἐρωτηματικῶς ὁ σύντροφός του.
- Τὸν ξέρω κι ἐγὼ τὸν ψεύτη ; ἀπαντᾷ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὀργιζόμενος ὁ παῖς.
- « Σὲ φιλῶ. Ἡ μητέρα σου 'Αγγελικὴ », ἐπανέλαβεν ὁ ἄλλος.
- Ἐτελείωσεν ἡ ἐπιστολή. Καὶ οἱ δυὸ μικροὶ ἀποχωρίζονται...
- Πότε θά 'ρθῇς νὰ κάμουμε τὸ γράμμα ποὺ θά στείλω ; ἐρωτᾷ ὁ πρῶτος.

— Τὸ βράδυ νὰ μὲ περιμένῃς στὸ μαγαζί.

Δίδουν τὰς χεῖρας, ἀποχαιρετίζονται ὡς μεγάλοι συμφωνοῦντες περὶ σπουδαίας τινὸς ὑποθέσεως. Καὶ ἐνῷ ὁ ἀναγνώστης τοῦ γράμματος ἀπέρχεται ἤδη, ὁ φίλος του ἴσταται ἀκόμῃ ἐπὶ μακρόν, διπλώνει μετὰ προσοχῆς τὸ ὑπομέλαν καὶ κατεσπιλωμένον χαρτίον, καί, ἐνῷ τὸ εἰσάγει εὐλαβῶς καὶ τὸ ἐναποθέτει εἰς τὸν κόλπον του :

— Ψεῦτες ! ὑποτονθορίζει ἐκ νέου μεταξὺ τῶν ὀδόντων του θυμωδῶς. Ψεῦτες !...

Περιοδικὸν « Ἑστία »

Μ. Μητσάκης

Η ΩΡΑΙΟΤΕΡΑ ΑΠΟ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΦΟΡΕΣΙΑΣ

Ὁ Κώστας ἦτο δώδεκα ἐτῶν παιδί καὶ ἡγάπα πολὺ τοὺς γονεῖς του, τὰ γράμματα καὶ κάτι ἄλλο..., τὸ κολύμβημα.

᾽Ω ! Πῶς τὸ ἡγάπα τὸ κολύμβημα !...

Ἡ μεγαλύτερα του εὐτυχία ἦτο νὰ σχίζῃ τὴν θάλασσαν ἀφῆνων ὀπίσω του ὑγρὸν αὐλάκι ὥσάν βαρκούλα ἢ νὰ ταλαντεύεται γλυκὰ γλυκὰ ἐπάνω εἰς τὸ γαλαζοπράσινον νερόν. Τοῦ ἤρεσκε νὰ παίξῃ σάν ψάρι μέσα εἰς τὸ ἥσυχον κύμα, νὰ γλιστρᾷ σάν δελφίνι, νὰ κάμνῃ μακροβούτια, νὰ βλέπῃ θολά, σάν ἀπὸ μέσα ἀπὸ γυαλί, τὸν βυθὸν κάτω τῆς θαλάσσης μὲ τὰ φύκια του, τὰ ὅποια ἐτραβοῦσε, διὰ νὰ προχωρῇ γρηγορώτερα. Νὰ παίρνῃ φόρα, νὰ βουτᾷ μὲ τὸ κεφάλι καὶ νὰ βγαίνει ἐπάνω ἀναπνέων μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῶν πνευμόνων του καὶ ἔπειτα νὰ ρίπτῃ τὴν ἄμμον, τὴν ὅποιαν ἔφερεν ἀπὸ κάτω μὲ τὴν φούκταν του.

Ἐπῆγαινε βαθιά. Ὅταν ἦτο γαλήνη καὶ ἡ θάλασσα ὁμοιάζε μὲ

καθρέπτην, ἄλλον κρότον δὲν ἤκουεν ἐκεῖ μέσα εἰς τ' ἀνοικτὰ παρὰ τὸν κρότον τῶν χειρῶν του, μὲ τὰς ὁποίας ἐτάραζε τὴν θάλασσαν. "Οταν ἦσαν κύματα, δὲν ἐφοβεῖτο. Ἡ θάλασσα σιγὰ σιγὰ τὸν εἶχε κάμει γενναῖον. Ἐπρωχωροῦσε χωρὶς φόβον κατεπάνω τους καὶ μὲ ἓνα τράβηγμα τῶν χειρῶν, πού τὸν ἐτίναζεν ὑψηλὰ, τὰ ἐπηδοῦσε, χωρὶς νὰ σπάσουν εἰς τὸ πρόσωπόν του καὶ νὰ σκεπάσῃ ὁ ἀφρὸς τὸ κεφάλι του. Καὶ πότε τὸν ἀνέβαζαν ὑψηλὰ ὑψηλὰ, πότε τὸν κατέβαζαν χαμηλὰ χαμηλὰ μεταξὺ δύο θαλασσίων τοίχων. Ἐκינוῦντο τὰ κύματα, ἐβούιζαν σὰν ζωντανὰ ὄντα, καί, ὅπως τὸν ἐσήκωναν, τοῦ ἐφαίνοντο σὰν ἄλογα ἀτίθασα, τὰ ὁποῖα τὸν εἶχαν εἰς τὴν ράχιν των καὶ τὸν ἀνετίναζαν, διὰ νὰ τὸν κρημνίσουν, ἀλλ' αὐτὸς μὲ τὰ χέρια του πού τ' ἀνοιγόκλειε διηύθυνε τὰ ἀφρισμένα χαλινάρια των...

Τὴν ἡγάπα πολὺ τὴν θάλασσαν ὁ Κώστας. Τὸν ἐνανοῦριζε μὲ τὸν ἥσυχον φλοῖσβόν της, τοῦ ἐνέπνεε θάρρος μὲ τὸν ρόχθον τοῦ θυμοῦ της καὶ τὸν ἔκαμνε ν' ἀγαπᾷ τὸν κίνδυνον. Καὶ τί δροσερὸν πού ἦτο τὸ ἀεράκι της, καὶ τί ὠραῖα πού ἐμοσχοβολοῦσαν τὰ φύκια της, πού ὁμοιάζαν σὰν πράσινα κεντήματα !

Μίαν Κυριακὴν ὁ Κώστας εἶχεν ὑπάγει πάλιν εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν. Ἐφυσούσεν ἥσυχος μπάτης. Τί ὠραία ἡμέρα διὰ κολύμβημα !

Ὁ Κώστας παρετήρει μὲ ἀγάπην τὴν θάλασσαν. Μία φωνὴ τοῦ ἔλεγεν ἀπὸ μέσα του :

— Κολύμβα ! κολύμβα ! Τί ἔμορφη πού εἶναι ἡ θάλασσα ! Ἀκόμη στέκεσαι ;

Ἄλλ' ἄλλη φωνὴ τοῦ ἐψιθύριζε :

— Μὴ κολυμβᾷς, Κώστα, μὴ κολυμβᾷς ! Θυμήσου τί ὑπεσχέθης εἰς τὴν μητέρα σου !

Τὴν φωνὴν ταύτην ἐνόμιζεν ὁ Κώστας ὅτι ἤκουεν ἀπὸ τὴν καινούργιαν του φορεσιάν, τὴν ὁποίαν εἶχε πρωτοφορέσει τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ἀλήθεια, πόσον κομψή, πόσον ὠραία φορεσιὰ ἦτο ἐκείνη ! Κάτασπρη, λινή. Τὴν εἶχε ράψει ἡ μητέρα του μὲ τὰ χέρια της καὶ εἶχε βάλει ἐπάνω της ὅλην τὴν καλαισθησίαν της καὶ ὅλην τὴν ἀγάπην, πού εἶχε διὰ τὸν υἱὸν της.

Μὲ τί καμάρι τὴν εἶχε φορέσει ὁ Κώστας ! Ἀπὸ τὴν αὐγὴν ἔκαμιν ἐπίσκεψιν εἰς τὴν μάμμην του. Ἐπειτα ἐπῆγεν εἰς τὰς θείας του.. Ἐπειτα εἰς ὅλους τοὺς συγγενεῖς, καὶ τοὺς μακρινοὺς ἀκόμη, οἱ ὁποῖοι ἠπόρησαν διὰ τὴν ἔκτακτον ἐκείνην τιμὴν. Καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ στόματα,

είτε γεροντικά είτε νεανικά είτε παιδικά, μίαν φωνήν ἤκουε : « Τί ὠραία φορεσιά ! ».

Πῶς ἦτο λοιπὸν δυνατόν νά τὴν ἀποχωρισθῇ, νά τὴν ἀφήσῃ ἔξω εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν, ἐπάνω εἰς τὰ χαλίκια, νά ἐμπιστευθῇ τὴν φύλαξιν τῆς εἰς ἄλλα παιδιὰ, καὶ αὐτὸς νά ὀλογυρνᾷ μέσα εἰς τὴν θάλασσαν γυμνός ;

— «Ὁχι ! εἶπε. Δὲν θὰ κολυμβήσω.

Καὶ ἐπειδὴ εἶχε θέλῃσιν καὶ δὲν μετέβαλλε τὰς ἀποφάσεις του, δὲν παρετῆρει μὲ ζήλειαν ἐν παιδίον, τὸ ὁποῖον ἐκολύμβᾳ ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐκεῖ πλησίον. Εὐρῆκε μόνον τὰ πιὸ καθαρά πετραδάκια τῆς ἀκρογιαλιάς, ἐκάθισεν ἐκεῖ μὲ προσοχὴν καὶ ἐκνιτταζε τὰ πλοῖα, ποῦ ἦσαν ἀραγμένα μακράν, καὶ τὰς λέμβους, ποῦ ἦσαν δεμένα ἀπὸ πίσω των.

Τί ἐσκέπτετο ὁ Κώστας ; Καὶ αὐτὸς δὲν τὸ ἤξευρε. Ἄφηνε τὰς σκέψεις του ἐλευθέρως νά περιφέρονται ἐπάνω εἰς τὴν θάλασσαν, ἕως τ' ἀντικρινὰ βουνά, τὰ ὁποῖα ὅταν ἦτο ὁμίχλη, ἐφαίνοντο τόσον μακράν καὶ τώρα, ἐπειδὴ ἦτο αἶθριος ὁ καιρὸς, ἐφαίνοντο ὡς νά ἐκινήθησαν ἀπὸ τὴν θέσιν των καὶ νά ἐπλησίασαν.

Ἐξαφνα, ὅμως, ὁ Κώστας ἀκούει φωνάς πλησίον του, ὁ νοῦς του ἐπιστρέφει γρήγορα ἀπὸ τὸ μακρινὸν ταξίδιον του εἰς τὴν παραλίαν.

— «Ὁ Ἀντώνης τῆς Μήτριναις πνίγεται ! Πάει ! Χάνεται !

Ἐκεῖ, ἐμπρὸς του, ἀρκετὰ βαθιά ὁ Κώστας, βλέπει δυὸ χέρια ποῦ κτυποῦν δυνατὰ τὴν θάλασσαν, ἀκούει μουγκρητὰ καὶ βλέπει ἓνα κεφάλι νά βουλιάζῃ, νά χάνεται κάτω ἀπὸ τὸ νερόν. Ἦτο τὸ παιδίον, τὸ ὁποῖον ἐκολύμβᾳ, ἐνῷ ὁ Κώστας ἐκάθητο εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν. Τὸ δυστυχὲς εἶχε προχωρήσει βαθιά, καί, ἐπειδὴ δὲν ἤξευρε νά κολυμβᾷ καλὰ, ἀπέκαμεν εἰς τὸν δρόμον καὶ ἐπάλαιε μὲ τὰ κύματα. Μερικὰ παιδιὰ τὸ εἶχον ἴδῃ καὶ ἔβαλαν τὶς φωνάς.

Ὁ Κώστας τινάζεται τότε ἐπάνω. Παρατηρεῖ τριγύρω, ἀλλὰ κανὲν ἄλλο παιδίον δὲν εἶναι εἰς τὴν θάλασσαν. Καμμιά βάρκα δὲν περνᾷ.

Μετ' ὀλίγον φαίνεται πάλιν ἡ κεφαλὴ, ἀκούονται τὰ μουγκρητὰ καὶ τὰ δύο χέρια κτυποῦν μὲ ἀπελπισίαν τὴν θάλασσαν, ὡς νά θέλουν νά κρατηθοῦν εἰς τὴν ζωὴν ἀπὸ τὸ νερόν. Αὐτό, ὅμως, δὲν πιάνεται, δὲν κρατεῖται. Καὶ τὸ παιδί βουλιάζει...

Αἱ φωναὶ εἶχον ἀκουσθῇ μακρότερα. Πέραν δύο ναῦται σπρώχνουν πρὸς τὴν θάλασσαν μίαν βάρκαν τραηγμένην ἔξω εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν, καὶ εἰς ἄλλος τρέχει νά πάρῃ τὰ κουπιὰ ἀπὸ ἓνα μαγαζί. Ἀλλὰ θά

προφθάσουν ; 'Από τὴν ἀκρογιαλιὰν ἀκούονται σπαρακτικὰ φωναί :

— Πνίγεται ! Πνίγεται ! Πάει, χάθηκε !

'Η καρδιὰ τοῦ Κώστα κτυπᾷ δυνατὰ. Δὲν θὰ προφθάσῃ ἡ βάρκα. Τὸ γνωρίζει. Μίαν φορὰν ἀκόμη θ' ἀναβῇ ἡ κεφαλὴ τοῦ πνιγομένου κι ἔπειτα θὰ μείνῃ ἐκεῖ κάτω μὲ μάτια δάανοικτα, μὲ στόμα ἀνοιχτό, χωρὶς ψυχὴν.

'Ο Κώστας λαμβάνει τὴν ἀπόφασίν του. Τραβᾷ βιαστικὰ τὸ σακ-κάκι του, τὸ πετᾷ χωρὶς νὰ ἰδῇ ποῦ πέφτει, καὶ ὁρμᾷ εἰς τὴν θάλασσαν. Κολυμβᾷ μὲ γρηγοράδα. Σχίζει γοργὰ τὴν θάλασσαν. Οὔτε νοιώθει ἂν τὸν βαρύνουν τὰ φορέματα ποὺ φορεῖ.

Τὸ πλῆθος, τὸ ὁποῖον ἐμαζεύθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὴν ἀκρογιαλιὰν, ἐμβάλλει ὀξεῖαν κραυγὴν. "Ολοι φοβοῦνται μήπως ἀντὶ ἐνὸς παιδὶος πνιγοῦν δύο. Καὶ παρατηροῦν ὅλοι μὲ ἀγωνίαν τί θὰ γίνη.

'Ο Κώστας εἶχε πλησιάσει τώρα. "Ολην τὴν προσοχὴν του εἶχεν εἰς τὸ κεφάλι, τὸ ὁποῖον θ' ἀνέβαινε διὰ τελευταίαν φορὰν, καὶ μόλις τὸ εἶδε, τὸ ἀρπάζει ἀπὸ τὰ μαλλιά μὲ ὅλην του τὴν δύναμιν καὶ τὸ κρατεῖ ἔξω ἀπὸ τὸ νερόν. Εἶχεν ἀναγνώσει ἄλλοτε πῶς πρέπει νὰ καταπιανώ-μεθα, διὰ νὰ σώσωμεν ἕναν ποὺ πνίγεται. 'Επρόσεχε λοιπὸν νὰ μὴν ἀφήσῃ νὰ τὸν ἀγκαλιάσῃ τὸ παιδί ποὺ ἐπαράδερνε καὶ νὰ σύρῃ καὶ ἐκεῖνον μαζὶ του εἰς τὸν βυθὸν διὰ παντός. Μὲ τὴν μίαν του χεῖρα τὸ σπρώχνει πρὸς τὴν ἀκρογιαλιὰν καὶ μὲ τὴν ἄλλην κολυμβᾷ. Φθάνουν μετ' ὀλίγον εἰς τὰ ρηχά. Πατεῖ μὲ τὰ πόδια του καὶ σύρει μὲ τὰ δύο του χέρια τὸ παιδί ἕως τὴν ἀκρογιαλιὰν. Τότε ἔφθασε καὶ ἡ βάρκα μὲ τοὺς ναύτας.

"Ολοι ἐτριγύριζαν τὸ παιδί καὶ ἔσκυβαν μὲ καρδιοχτύπι ἀπ' ἐπάνω του. "Ητο ἄρᾳ γε ζωντανὸν ἀκόμη ἢ εἶχεν ἀποθάνει ; Θὰ τὸ προφθά-σουν ; Τὸ ἔβαλαν μπρούμυτα, μὲ τὸ κεφάλι κάτω, διὰ νὰ βγάλῃ τὴν θά-λασσαν ποὺ εἶχε καταπῖει. "Ητο κατάχλωμον ὡς νεκρόν. "Εφθασε μετ' ὀλίγον ἡ χήρα ἡ μητέρα του μὲ λυμένα μαλλιά καὶ ἤρχισε νὰ κτυπιέται καὶ νὰ δέρνεται. 'Αλλ' εὐτυχῶς ὕστερα ἀπὸ λίγην ὥραν ἔνοιωσαν μίαν ἀδύνατον ἀναπνοὴν νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ στόμα του. Τὰ κλειστὰ μάτια ἤνοιξαν καὶ ἀντίκρυσαν τὰ μάτια τῆς μητέρας, ποὺ τὸ ἐκράτει εἰς τὴν ἀγκαλιά της.

Τότε ἐνεθυμήθησαν τὸν σωτῆρα.

'Αλλὰ ματαίως τὸν ἐζητοῦσαν τριγύρω των. 'Ο Κώστας δὲν ἦτο ἐκεῖ. 'Αφοῦ παρέδωκεν εἰς τὰ χέρια τῶν ἀνθρώπων τὸ ἀναίσθητον

σῶμα, εἶχεν ἀποσυρθῇ παράμερα. Ἦτο τόσοσιν κουρασμένος !... Τοῦ ἐφάνετο ὅτι θά λιγοθυμοῦσε. Τά αὐτιά του ἐβούιζαν καί ὅλα γυρνοῦσαν ὀλόγυρά του. Δέν ἤμποροῦσε νά σταθῇ εἰς τὰ πόδια του. Ἐκάθισεν εἰς μίαν πέτραν, ἀνέπνευσε δυνατά, καί, ἀφοῦ συνῆλθεν ὀλίγον, ἐπῆρε τὸ σακκάκι του καί ἐτράβηξε πρὸς τὸ σπίτι του.

Δέν ἐπῆγεν ἀπὸ τὸν πλατὺν δρόμον τῆς ἀκρογιαλιᾶς, ὅπου ἦσαν τὰ καταστήματα καί τὰ καφενεῖα. Ἐχώθηκεν εἰς κάτι στενοὺς παράμερους δρομίσκους. Ἡ φορεσιά του, ἡ ὀλοκαίνουργη λινὴ φορεσιά του, ἦτο εἰς κακὴν κατάστασιν. Τὸ σακκάκι του τσαλακωμένον καί λερωμένον, τὸ γιλέκο καί τὸ πανταλόνι κολλημένον ἐπάνω του καὶ ἑσταζαν θάλασσαν !

Ὅταν ἐπερνοῦσεν, αἱ γειτόνισσαι τὸν ἐκυταζαν μὲ βλέμμα ἐπιπλήξεως, ὡς νά ἤθελαν νά τοῦ εἶπουν :

— Τὸ κακόπαιδον ! Ἐπαιζε καί ἔπесе στὴ θάλασσα. Κρῖμα σταῖ ὁμορφα καινούργια ροῦχα.

Ὁ Κώστας ἤμποροῦσε νά εἴπῃ εἰς αὐτάς :

— Δέν ἐπαιζα, ἐγλύτωσα μίαν ζωὴν !

Ἀλλὰ δὲν εἶπε τίποτε. Τί τὸν ἐνοιαζε ; Ἄς ἔλεγαν ὅτι ἤθελαν.

Ἀνέβη μὲ καρδιοχτύπι τὴν κλίμακα τῆς οἰκίας των. Τί θά ἔλεγεν ἡ μητέρα του, ὅταν θά τὸν ἐβλεπεν εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν ; Καί ἀλήθεια, ἐκπληξίς, λύπη καί θυμὸς ἐζωγραφίσθησαν μονομιᾶς εἰς τὸ πρόσωπόν της, ὅταν τὸν εἶδεν ἔτσι ἐμπρὸς της. Παρ' ὀλίγον πικρὸς λόγος νά ἐξέλθῃ ἀπὸ τὰ χεῖλη της. Ἀλλ' ὁ Κώστας, ὠχρὸς ἀκόμη ἀπὸ τὴν συγκίνησιν καί τὴν ἐξάντλησιν, ἔτρεξε πρὸς αὐτὴν καί τῆς διηγήθη τί εἶχε συμβῇ.

Τότε ἤνοιξεν ἐκεῖνη τὴν ἀγκάλην της καί ὥρμησεν ὁ Κώστας καί ἡ μητέρα του τὸν ἔσφιγγε δυνατά.

— Καί ἂν ἐπνιγίσουν καί σύ, παιδί μου ; τοῦ εἶπε μὲ τρέμουσαν φωνήν. Καί τὰ δάκρυα ἔρρεον ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς της. Καί τὸν ἐπέπληττε τρυφερά, θεραπευτικά, ὡς ν' ἀνατρίχιαζε ἀκόμη ἡ μητρικὴ της καρδιά ἀπὸ τὸν κίνδυνον τοῦ θανάτου ποὺ ἤγγισε τὸ παιδί της. Ἀλλ' ὁ Κώστας ἡσθάνετο ὅτι ἦτο πολὺ εὐχαριστημένη ἀπὸ αὐτὸν.

Ὁ πατέρας τοῦ Κώστα ἦτο εἰς τὸ καφενεῖον καί ἐκεῖ ἔμαθε τί συνέβη. Ἦλθε βιαστικά εἰς τὸ σπίτι. Ὅταν εἶδε τὸν Κώσταν, τὸν ἐσήκωσεν ὤψηλά καί τὸν ἐφίλησε, καί ἐσκούπισε κρυφὰ ἓνα δάκρυ αὐτός, ὁ ὁποῖος ποτὲ δὲν ἐδάκρυε.

Αὐτὰ φέρει εἰς τὸν νοῦν τοῦ τώρα ὁ Κώστας παρατηρῶν τὴν λινὴν φορεσίαν, τὴν ὁποίαν μὲ στοργὴν φυλάττει ἀπὸ τότε. Βλέπων αὐτὴν, ξαναβλέπει ἐμπρὸς τοῦ μίαν ἀπὸ τὰς ὡραιότερας στιγμὰς τῆς ζωῆς του. Αἰσθάνεται εἰς τὰ χεῖλη τοῦ τὰ φιλήματα τῆς μητέρας τοῦ καὶ ἐπάνω εἰς τὸ μάγουλόν τοῦ τὸ δάκρυ τοῦ πατέρα τοῦ. Ἀσφαλῶς ἡ φορεσιά αὐτὴ εἶναι ἡ ὡραιότερα, ἀπὸ ὅλας, ὅσας ἐφόρεσεν ἕως τώρα !

Ἄρ. Κουσιδης

Η ΣΤΑΦΙΔΑ ΤΟΥ ΓΕΙΤΟΝΑ

Γείτονά τοῦ δὲν ἄφηνε ἀπεύραχτον ὁ Ἀντώνης ὁ Κατσιβούλης. Ὅλο καὶ φιλονικοῦσε γιὰ τὰ σύνορα τῆς σταφίδας τοῦ. Ἄν δὲν παράβλεπαν οἱ ἄλλοι νὰ τοὺς παίρνη κάθε χρόνο καὶ κάμποσο τόπο, ἔπρεπε νὰ περιμένουν δικαστήρια καὶ κάθε εἶδος ἀναποδιά. Μὰ περισσότερο εἶχε στενοχωρήσει τὸ Γιώργη τὸ Χριστοδουλιᾶ. Ἐνα χαντάκι χωρίζε τις σταφίδες τοὺς, τ' ἄλωνα τοὺς καὶ τὰ σπῖτια τοὺς.

Κάποιον Αὐγουστον ὁ Κατσιβούλης καὶ ὁ Χριστοδουλιᾶς εἶχαν μαζέψει στὴν ἀποθήκη τὸ πρῶτο χέρι. Μὰ ἡ περισσότερη σταφίδα ἦταν στ' ἄλωνα.

Ἐνα μαυραδάκι φάνηκε στὸν οὐρανό. Ὁ Κατσιβούλης μὲ τὴν γυναῖκα τοῦ καὶ τὴ μεγαλύτερή τοῦ κόρη ἔλειπαν στὴν πόλι. Τὴ σταφίδα τὴν πρόσεχε τὸ μικρό τοὺς ἀγόρι, ὁ Νάσος, ὡς δέκα χρονῶν. Τὸν εἶχαν ἀφήσει ἐκεῖ γιὰ τὰ μάτια, γιὰτὶ καὶ ἀφύλαχτη νὰ ἦταν, κανεὶς δὲν τὴν πεύραζε.

— Δὲν μ' ἀρέσει τὸ σημάδι, εἶπε στοὺς δικούς τοῦ ὁ Χριστοδουλιᾶς. Γρήγορα νὰ μαζέψουμε τὴ μαυρομάτα, νὰ μὴν ἔχουμε τὰ ἴδια τὰ περσινά.

Πέρσι ἔτυχε καὶ αὐτὸς νὰ λείπη. Ἦταν ἡ γυναῖκα τοῦ, μὰ σὲ μιὰ δυνατὴ καὶ ἐξαφνὴ μπόρα ποὺ ἦρθε, λίγη σταφίδα πρόφτασε νὰ μαζέψη. Ὁ Κατσιβούλης μποροῦσε νὰ βοηθήσῃ, μὰ δὲν τὸ ἔκαμε. Ἀπάνω ἀπὸ τὸν ἐξώστη καθόταν καὶ ἔβλεπε μὲ χαρὰ πῶς ἔπιρνε τὸ νερὸ τὴν ξένη σταφίδα.

Τώρα ὁ Χριστοδουλιᾶς μὲ τοὺς δικούς τοῦ δούλευαν γρήγορα καὶ εἶχαν μαζεμένη τὴν περισσότερη σταφίδα. Ἀρχισαν νὰ πέφτουν οἱ πρῶτες ἀραιὲς σταλαματιές. Ὁ Νάσος τοῦ Κατσιβούλη ἔβλε τις φωνές. Καταλάβαινε τὸ κακὸ ποὺ τοὺς εὕρισκε, μὰ καταλάβαινε καὶ τὴν ἀδυναμία τοῦ.

—“Ε, θὰ κλάψῃς καὶ σὺ, ὅπως κλάψαμε καὶ μεῖς πέρσι, εἶπε τὸ ἀγόρι τοῦ Χριστοδουλιᾶ.

— Κάνε τὴ δουλειά σου καὶ τέτοια λόγια δὲ μ’ ἀρέσουν. Τ’ ἀκοῦς ;... Νὰ μὴ σ’ ἀκούσω νὰ τὸ ξαναπῆς ! εἶπε αὐστηρὰ ὁ Χριστοδουλιᾶς.

Δὲν ἤθελε τὸ κακὸ κανενός, μὰ καὶ δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ μαζέψῃ τὴ σταφίδα τοῦ Κατσιβούλη. Αὐτὸ δὰ ἔλειπε !...

“Ἐπειτα, ὅμως, συλλογίστηκε : « Καὶ τί φταίει τὸ μικρὸ νὰ πεινᾷ ὅλο τὸ χρόνον ; Κι ἔπειτα ἔχει νὰ παντρέψῃ καὶ τὴν κόρη του καὶ τὴν προῖκα θὰ τὴν δώσῃ ἀπὸ τούτῃ τὴ σταφίδα... Ὅα εἰπῆς, κι ἐγὼ φτωχὸς ἦμουν κι εἶχα νὰ παντρέψω, κι ἐγὼ εἶχα μικρὰ καὶ πείνασαν. Τὰ σκέφτηκε ἐκεῖνος ; Γιατί νὰ μὲ σκοτίζουν ἐμένα τώρα ; ».

Ἡ σταφίδα του στὸ μεταξὺ ἦταν ἀσφαλισμένη. Τώρα μπορούσε νὰ πάῃ σπιτάκι του. Δυνατὸς ἀέρας σήκωσε σύννεφο τὴ σκόνῃ, κι ὕστερα οἱ σταλαματιᾶς ἄρχισαν νὰ πέφτουν πρὸ πυκνά. Μιὰ ἀστραπὴ θάμπωσε τὰ μάτια τους κι ἀκολούθησε βροντὴ πού ἔσεισε τὴ γῆ.

— Κρῖμα νὰ χαθῇ ἡ μαυρομάτα ! συλλογίστηκε.

Πέρασαν ἀπὸ τὸ νοῦ τὰ ἔξοδα καὶ τὰ βάσανα ποὺ περνοῦν, ὥσπου ν’ ἀποθηκιάσουν τὴ σταφίδα καὶ νὰ τὴν πουλήσουν. Κλάδεμα, σκάψιμο, ξανασκάψιμο, βλαστολόγημα, κορφολόγημα, χαράκωμα θειάφισμα καὶ ράντισμα μὲ γαλαζόπετρα. “Ἐπειτα τὸ καρδιοχτύπι νὰ τρυγηθῇ ἡ σταφίδα, ν’ ἀπλωθῇ στὸ ἄλωνι, νὰ ξεραθῇ, νὰ μαζευτῇ, νὰ τὴν βάλουν στὰ σακκιά καί... νὰ ῥθῃ κι ὁ ἔμπορος.

— ‘Αμαρτία νὰ χαθῇ ἡ μαυρομάτα ! εἶπε πάλιν ὁ Χριστοδουλιᾶς.

Στάθηκεν ἔπειτα γιὰ μιὰ στιγμὴ συλλογισμένος κι ἔπειτα φώναξεν :

— ‘Εμπρός, παιδιὰ, ἐλᾶτε νὰ μαζέψουμε καὶ τοῦ γείτονα τὴ σταφίδα.

Κάτι θέλησαν νὰ μурμουρίσουν μερικοί, μὰ μὲ μιὰ ματιά ὁ Χριστοδουλιᾶς τοὺς ἔδωσε νὰ καταλάβουν πὼς ἔπρεπε νὰ τρέξουν, σὰ νὰ ἦταν δική τους καὶ καλύτερα ἀκόμη. Δὲ δίστασαν περισσότερο, καὶ ὅλοι ρίχτηκαν πρόθυμα στὴ δουλειά.

Τὴν ὥρα ποὺ πλάκωσεν ἡ δυνατὴ βροχὴ κι αὐλάκωναν τὸν οὐρανὸ οἱ ἀστραπὲς καὶ ξεκούφαιναν οἱ βροντές, δὲν ἦταν οὔτε ἐπυρὶ σταφίδα στ’ ἄλωνα. Τὴν ἴδια ὥρα φάνηκε ἀπάνω στὸ ἄλογό του τρεχᾶτος ὁ Κατσιβούλης. “Εσταξαν κι οἱ δυὸ ἀπὸ τὸ νερὸ καὶ τὸν ἰδρῶτα. Καθὼς εἶδε ἀπὸ μακριὰ τὸ ἄλωνι ἄδειο, ἔβαλε τὶς φωνές. “Οταν πλησίασε καὶ εἶδε τὸ Χριστοδουλιᾶ, τοῦ κόπηκεν ἡ ἀναπνοή.

— ‘Εσὺ νὰ μοῦ κάμῃς αὐτὸ τὸ καλὸ !

— Γιατί ὄχι; Γείτονες εἴμαστε, εἶπε μὲ γέλιο ὁ Χριστοδουλιᾶς. Πρῶτα θὰ δῇ κανεὶς τὸ γείτονά του κι ὕστερα τὸν ἥλιο.

Ὁ Ἀντώνης ὁ Κατσιβούλης εἶχεν ἀπομείνει ἄφωνος, σὰν ἀποσβολωμένος. Αἰσθανόταν δυὸ πράγματα ἐντελῶς ἀντίθετα. Αἰσθανόταν καὶ εὐγνωμοσύνη καὶ ντροπή! Εὐγνωμοσύνη γιὰ τὸ γείτονά του καὶ ντροπή γιὰ τὸν ἑαυτό του!

Νώντας Ἐλατος

Ο ΦΟΙΝΙΞ

Τὸν εἶδον τὸ πρῶτον ἀνάγλυφον ἐπὶ χαλκοῦ, ὅταν, ἐπταετῆς μόλις, ἀπεθαύμαζον ὑπερμεγέθη δεκάραν.

Εἶχεν ἀπλωμένες τὰς πτέρυγας τὸ πτηνόν, καθήμενον ἐπὶ δέσμης ξύλων, ἀπὸ τὰ ὅποια γλῶσσαι πυρὸς περιέβαλλον τὸ σῶμα του. Τὸ πτηνὸν ἀτάραχον, μὲ λαιμὸν τεταμένον ἀνέβλεπε πρὸς ἀκτινοβόλον σταυρόν, ὁ ὁποῖος ἦτο ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν του.

Δὲν ἐγνώριζον οὔτε τί ἦτο τὸ νόμισμα, τὸ ὁποῖον ἐκράτουν ἀνὰ χεῖρας, οὔτε ποῖον ἦτο ἐκεῖνο τὸ πτηνόν οὔτε καὶ ἡδυνάμην νὰ ἀναγνώσω ἀκόμῃ τὰ γράμματα, τὰ ὅποια τὸ περιέβαλλον κύκλῳ καὶ τὰ ὅποια ἐσημείωναν ἓνα ἡγιασμένον ὄνομα, « Ἰωάννης Καποδίστριας, Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος », ὄνομα, τὸ ὁποῖον ὁσάκις ἀναπολήσω, ἡ ψυχὴ μου κάμπτεται εἰς γονυκλισίαν.

Θὰ μὲ ἐρωτήσετε τί εἶναι τὸ πτηνὸν αὐτό; Εἶναι μόνον βέβαιον περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἀνάγεται εἰς τὴν τάξιν τῶν γαμψωνύχων καὶ τὸ γένος τῶν αετῶν. Ἀλλ' οὐδὲν ζωολογικὸν μουσεῖον τὸν φιλοξενεῖ, καὶ φοβοῦμαι ὅτι δυσκόλως θὰ ἀνεύρετε τῆς ὑπάρξεώς του μάρτυρας αὐτόπτας.

Ὁ Ἡσίοδος καὶ ὁ Ἡρόδοτος τὸν θέλουν ζῶντα ἡμίσειαν χιλιετηρίδα. Ἄλλοι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς καὶ ἱστορικοί, Ἕλληνες καὶ ξένοι διάσημοι, λέγουν:

« Αἱ Ἰνδίαὶ καὶ ἡ Αἰθιοπία γεννοῦν τὰ ὠραιότερα πτηνά. Τὸ περιφημότερον πάντων εἶναι ὁ φοῖνιξ, ἐὰν τὰ περὶ ὑπάρξεώς του δὲν ἀποτελοῦν μῦθον. Ζῇ εἰς καὶ μόνος φοῖνιξ καθ' ἅπαντα τὸν κόσμον, ὀλίγοι δὲ τὸν εἶδαν.

» Ἐχει, λέγουν, μέγεθος αἰετοῦ, γῦρο δὲ εἰς τὸν λαιμὸν πτέρωμα λάμπον ὡς χρυσός· τὸ ἄλλο σῶμα ἔχει πτέρωμα πορφυροῦν, ἡ οὐρὰ εἶναι

κυανή με παρένθετα ροδόχροα πτερά, ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς ἔχει λοφίον.

» Λέγουν ὅτι οὐδεὶς εἶδε ποτε τοῦτο νὰ τρώγῃ.

» Ὁ φοῖνιξ ζῇ εἰς τὴν Ἀραβίαν 509 ἔτη.

» Ὅταν γηράσῃ ὁ φοῖνιξ κατασκευάζει φωλεὰν ἀπὸ κλάδους κασσίας καὶ ἀπὸ ἄλλους εὐώδεις κλάδους· ἔπειτα γεμίζει τὴν φωλεὰν αὐτὴν ἀπὸ ἀρώματα, θέτει πῦρ καὶ θνήσκει καίόμενος ἐπ' αὐτῆς.

» Ἀπὸ τὴν τέφραν καὶ τὰ ὀστᾶ του γεννᾶται κατ' ἀρχὰς σκώληξ, ὁ ὁποῖος μεταμορφοῦται εἰς φοῖνικα.

» Τὸ πρῶτον καθῆκον τοῦ νέου φοῖνικος εἶναι ν' ἀποδώσῃ ἐπικηδείους τιμὰς εἰς τὰ λείψανα τῆς πρώην αὐτοῦ ὑπάρξεως καὶ νὰ φέρῃ ταῦτα μεθ' ὁλοκλήρου τῆς φωλεᾶς εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἥλιου ἐπὶ βωμοῦ ».

Ἐπειδὴ εἶναι τοιαύτη ἡ ποιητικωτάτη περὶ τοῦ πτηνοῦ παράδοσις, ὁ Χριστιανισμός, ὁ ὁποῖος ἔχει ὡς δόγμα τὴν ἀθανασία, τὴν νίκην τοῦ θανάτου, τὴν Ἀνάστασιν καὶ τὴν ἀτελεύτητον αὐθυπαρξίαν τῆς ψυχῆς, δὲν ἠδύνατο νὰ εὕρῃ οὐδὲν τὸ ποιητικώτερον καὶ παραστατικώτερον σύμβολον ἀπὸ τὸν φοῖνικα.

Διὰ τοῦτο ἀπαντῶμεν ἐπὶ τῶν τάφων τῶν πρώτων χρόνων τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀνάγλυφον τὸν φοῖνικα, ὡς σύμβολον ἀναστάσεως εἰς νέαν ζωὴν. Καὶ τοιοῦτον σύμβολον θεωροῦν αὐτὸ οἱ Χριστιανοὶ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ Χριστιανικοὶ συγγραφεῖς (Κλήμης, Ὀριγένης, Ναζιανζηνός).

Καὶ ἤδη, ὅταν ἡ Ἑλλάς σχίζουσα τὰ ἐντάφια σάβανα ἀνέστη ἐκ τοῦ τάφου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπὶ τέσους αἰῶνας κατέκειτο, ὅταν ἀληθῶς ἐκ τῆς τέφρας τῆς ἐγεννήθη κατὰ τὸν ποιητὴν ἡ Ἐλευθερία,

σὰν τῇ σπύθα κρυμμένη στῇ στάχτι,

ποῖον παραστατικώτερον, ποῖον ποιητικώτερον σύμβολον ἠδύνατο νὰ ἐκλέξῃ ὡς αἰώνιον αὐτοῦ ἔμβλημα τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστὰν Ἑλληνικὸν Ἔθνος, παρὰ τὸν φοῖνικα, τὸν ὁποῖον ὁ πατὴρ τοῦ Ἔθνους καὶ Κυβερνήτης Ἰωάννης Καποδίστριας, ὁ ὁποῖος ἐπίστευεν ἀδιασείστως καὶ εἰργάσθη ὑπὲρ θεμελιώσεως ἀληθοῦς ἐλληνικοῦ μέλλοντος, ἔταξεν ἔμβλημα αὐτοῦ ;

Ἡδύνατο ἐπιτυχέστερον νὰ συμβολίσῃ τὴν πίστιν του εἰς τὴν ἀνάστασιν τῆς Ἑλλάδος ὁ μέγας τοῦ Ἔθνους πολίτης ;

« Σελίδες 1921 »

Ἐμμ. Λυκούδης

ΑΙΤΟΣ ΣΤΟ ΚΟΤΕΤΣΙ

Τὸν αἰτὸ τὸν ἔκλεισαν μέσα σ' ἓνα κοτέτσι.
 Κι ὁ κόκκορας τὸν ρώτησε : « Γιατί πικραίνεσ' ἔτσι,
 ποὺ τὰ ῥχεις ὅλα τώρα ;
 Καὶ τὸ νερὸ στὸν τόπο του, καὶ τὸ φαῖ στὴν ὥρα,
 καὶ στὰ κατσάβραχα δὲν πᾶς, ὅπου μπορεῖ στὸ τέλος
 μέσ' στὰ καλὰ καθούμενα νὰ φᾶς κανένα βέλος.
 Για πές μου τί σοῦ λείπει
 κι ὅλο σὲ δέρνει ἡ λύπη
 καὶ τὴν καρδούλα σου χαλᾶς ; ».
 Κι ἐκεῖνος τ' ἀποκρίθηκε : « Σὰν κόκκορας μιλάς ».

Ἀλ. Φωτιάδης

« Μῦθοι »

Ο ΑΝΑΠΟΔΙΑΣΜΕΝΟΣ

Τὴν κοινὴν περιέργειαν εἶχε διαγείρει τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων ἡ γριά Σπύραινα. Τοῦλάχιστον δωδεκάκις ἀπὸ τῆς αὐγῆς εἶχεν ἐμφανισθῇ ἐπὶ τοῦ βράχου, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἐφαίνετο ὁ λιμὴν τῆς νήσου καὶ τὸ μακρινὸν πέλαγος.

— Τί νὰ ἔπαθεν ἄρά γε ; ἔλεγον αἱ γειτόνισσαι.

— « Οὔτε καράβια στὸ γιאלὸ οὔτε πουλιὰ στὸν κάμπο ! », ἐμουρμούριζεν ἡ γραῖα καὶ ἐπέστρεφε περίλυπος, ἐνῶ ὁ βορρᾶς ἐφύσα μανιώδης.

Ἔπνεεν ἤδη ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα. Εἰς τὰ βουνὰ ἐλεύκαζον αἱ χιόνες καὶ ὁ βορρᾶς ἐμαίνετο εἰς τὸ πέλαγος. Οὐδὲν ἰστίον εἰς τὸν ἔρημον πόντον. Τὰ πλοῖα, μικρὰ καὶ μεγάλα, ἀποκλεισμένα εἰς τοὺς λιμένας. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἀλιεῖς ἀπελπισθέντες πλέον ἔθεσαν ἐντὸς σάκκων τὰ δίκτυα, ἔσυραν εἰς τὴν ἀκτὴν τὰ πλοιαρία των καὶ καθήμενοὶ εἰς τὰ καφενεῖα τῆς παραλίας ἐρρόφων λαϊμάργως τὸν ἀργιὲν των.

Ἦτο πλέον δειλινόν. « Ὅλοι οἱ οἰκογενειάρχαι ἐπρομηθεύοντο ἐκ τῆς ἀγορᾶς τὸ χοιρινὸν διὰ τὴν αὐριανὴν ἑορτὴν καὶ ὅσα ἄλλα τρόφιμα ἀπῆται ἡ ἡμέρα. Καὶ ἡ γριά Σπύραινα ἐθεάθη καὶ πάλιν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βράχου. Ἐστρέφετο νὰ ἀπέλθῃ, ὅτε τὴν ἐσταμάτησε νεαρὸς ναύτης κατερχόμενος εἰς τὴν ἀγοράν :

— Τὸν Γεωργάκη περιμένεις, θειὰ Σπύραινα ; Μὲ ποιό καράβι ταξίδεψε ;

— Μὲ τὸν καπετὰν Κωνσταντῇ, παιδάκι μου. Τὸν περιμένομεν ἀπὸ τῆ Σαλονίκη. Πῆγαν ἀλάτι ἀπὸ τὶς Φώκιες.

— Μὲ τὸν καπετὰν Κωνσταντῇ; λέγει ὁ ναύτης καὶ ἤρξατο γελῶν. Μὲ τὸν Ἀναποδιασμένο; Καὶ κάθεσαι καὶ τὸν καρτερεῖς, θειὰ Σπύραινα; Θὰ τὸν θύμωσαν οἱ ναῦτες, καὶ θὰ τὸν πείραξεν ὁ Γεωργάκης, σὰν ἀστεῖος πού εἶναι, καὶ θὰ τὸ ἔσπασε τὸ παλιοκάικο. Ξέρεις τί ἀναποδιασμένος πού εἶναι; Καλὰ Χριστοῦγεννα! προσέθηκεν ὁ ναύτης καὶ κατῆλθε πρὸς τὴν ἀγοράν.

Ἡ γραῖα ἔμεινεν ἄφρων, προσπαθοῦσα νὰ ἐμποδίσῃ δυὸ μεγάλα δάκρυα, τὰ ὁποῖα ἔλαμψαν εἰς τὰ μάτια τῆς ὡσὰν διαμάντια.

Κάτι ἤξερεν ἡ γραῖα· κάτι εἶχεν ἀκούσει περὶ τοῦ καπετὰν Κωνσταντῇ καὶ ἤρχισαν νὰ παρουσιάζωνται εἰς τὴν μητρικὴν τῆς καρδίαν ἀόριστοι φόβοι. Καὶ ἐνῶ προηγουμένως εἶχεν ἀποφασίσει νὰ διέλθῃ ἐκ τοῦ κρεοπωλείου καὶ νὰ προμηθευθῇ ὀλίγον χοιρινόν, τώρα τόσον ἐλυπήθη, ὥστε ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μὲ κενὰς τὰς χεῖρας.

— Ἀχοῦς νὰ πάγῃ μὲ τὸν Ἀναποδιασμένον!

Δὲν εἶναι παράξενον ἐπάνω εἰς τὸ γλέντι του νὰ ἔσπασε τὸ παλιοκάικο.

Ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς, τὸν ὁποῖον οἱ ἀστεῖοι καὶ εἰρωνες νησιῶται ἀπεκάλουν ἄ ν α π ο δ ι α σ μ έ ν ο ν, ἦτο πλοίαρχος ἐξήκοντα πέντε περίπου ἐτῶν. Ξηρὸς καὶ αὐστηρὸς, διεκρίθη πάντοτε διὰ τὴν φιλεργίαν του καὶ τὴν ναυτικὴν του ἱκανότητα. Πρῶτος αὐτὸς ἐτόλμησε νὰ ἐπιδείξῃ πλοῖον τῆς πατρίδος του, τὴν « Εὐαγγελίστριαν », εἰς τοὺς λιμένας τῆς Μαύρης Θαλάσσης· ἠδύνατο νὰ μαντεύῃ ὅλας τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ. Ἦτο εἰς ἄκρον οἰκονόμος καὶ τὸ ὄνειρόν του ἦτο ν' ἀποκτήσῃ μέγαλον βρίκιον. Καὶ τὸ κατῴρωσε.

Μὲ ποίαν χαρὰν κατέπλευσε διὰ πρώτην φορὰν μὲ τὸ βρίκιον ἐκ τοῦ Δουνάβεως εἰς τὸν λιμένα τῆς νήσου! Ὅταν ἀπεβιβάζετο διὰ τῆς λέμβου εἰς τὸ λιμεναρχεῖον, οἱ ναῦται ἐκωπηλάτουν καὶ αὐτὸς ἐκαμάρωνεν εἰς τὴν πρῶμνῃν.

Ἀλλ' εἶχε μίαν μεγάλην ἰδιοτροπίαν ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς. Δὲν ἐδέχετο ποτὲ ὁδηγίας καὶ παρατηρήσεις ἐκ μέρους τῶν ναυτῶν του διὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ πλοίου. Ὅσάκις δὲ ναῦται ἀγνοοῦντες τὴν ἰδιοτροπίαν του αὐτὴν ἤθελον νὰ ὁδηγήσωσι τὸν καπετὰν Κωνσταντῆν, οὗτος ἔπραττεν ὅπως τὸ ἐναντίον, ἔστω καὶ μὲ βλάβην τοῦ πλοίου του.

Τρίς εἶχε προσαράξει τὴν « Εὐαγγελίστριαν » ἐπὶ βράχων, διότι κατὰ τὸν πλοῦν τῷ ὑπεδείχθη παρὰ ναύτου νὰ προσέξῃ, ἐπειδὴ ἐκεῖ κά-
που ἦτο ὕφαλος ἀγνωστος τάχα εἰς αὐτόν. Καὶ ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς
τὴν ἐγνώριζεν. Ἦξερεν, ὡς ἔλεγε, « νὰ περάσῃ ὅλες τὶς ξέρες μὲ κλει-
στά μάτια »· ἀλλὰ τοῦ ἤρχετο ἄσχημα « νὰ τὸν δασκαλεύουν τὰ παιδιὰ
του ».

« Ὅταν τῷ ὑπεδείχθη ποτὲ γνωστὴ εἰς αὐτὸν ὕφαλος :

— Σὺ θὰ μὲ μάθης, ἀγράμματα ; εἶπεν ὁ Κωνσταντῆς θυμωμένος. Καὶ
ἐνῷ ἦτο ἑτοιμος μὲ δεξιωτάτην κίνησιν νὰ στρέψῃ τὴν πρῶραν καὶ νὰ
παρκαμάψῃ τὴν ὕφαλον, διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι ὁδηγεῖται, ἐξηκολούθησε
νὰ πλὴν κατ' εὐθείαν καὶ ἰδοῦ :

Κράφφ ! ἔτριξεν ἡ « Εὐαγγελίστρια » ἐπὶ τῆς ὕφαλου.

Εὐτυχῶς καὶ τὰς τρεῖς φορές οὐδὲν ἔπαθε τὸ ξύλινον σῶμα, ἐπὶ τοῦ
ὁποίου ἐξεθύμαινε πάντοτε ἡ παράδοξος ἰδιοτροπία τοῦ καπετὰν Κων-
σταντῆ.

Ἡ γριὰ Σπύραινα, ἴσως ἀπὸ τὸν γεννηθέντα ἐν αὐτῇ φόβον, ἀπέ-
καμε περὶ τὴν ὥραν τοῦ ἑσπερινοῦ καὶ δὲν ἐφάνη πλέον εἰς τὸν βράχον.
Ἦτο καὶ τόσον δριμύ τὸ ψῦχος... Μίαν στιγμὴν ἠκούσθη μία γειτόνισσα
εἰς τὴν θύραν :

— Τὰ συχαίρια. Ἦλθ' ὁ Γεωργάκης.

— Ἦλθε, παιδί μου ;

Τοῦτο μόνον εἶπεν ἡ γραῖα καὶ ἐξῆλθε τρέχουσα πρὸς τὴν παραλίαν.
Ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς συνήθιζε πάντοτε τὰ Χριστούγεννα νὰ τὰ ἐορ-
τάζῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Ποιμὴν τις ἀπὸ πρῶίας ἰδὼν πλοῖον κατερχό-
μενον ἐκ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, ἀνήγγειλε τοῦτο εἰς τὴν γραῖαν, ἥτις
ὡς εἶδομεν, τοσάκις παρετήρει τὸ πέλαγος ἀπὸ τοῦ βράχου.

Καὶ ἀληθῶς περὶ τὴν ἐσπέραν ἐφάνη ἡ « Εὐαγγελίστρια » κάμ-
πτουσα τὴν πρὸ τοῦ λιμένος ξηρὰν νησίδα καὶ προσπαθοῦσα διὰ λοξο-
δρομιῶν νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτόν, διότι τὴν ὥραν ἐκείνην ἔπνεεν οἰζύτατος
βορειοανατολικὸς ἄνεμος. Ἀλλὰ πολὺ ἐδυσκολεύετο νὰ προσεγγίσῃ τὸν
λιμένα.

Ὁ Κωνσταντῆς ἐπεριποιεῖτο πολὺ τὸ πλοῖον του. Ἦγάπα πολὺ τὸ
μαῦρο χρῶμα καὶ ἐστίλβε κατάμαυρη ἡ « Εὐαγγελίστρια ». Εἶχε συνηθί-
σει, ὅταν ἐφθάνεν εἰς τὴν πατρίδα του, νὰ ὑψώνῃ πλὴν τῆς μεγάλης ση-
μαίας τοῦ πλοίου του καὶ ὅλα τὰ ποικιλόχρωμα ἐκεῖνα σήματα τὰ « σε-

νιάλα » λεγόμενα, τὰ χρησιμεύοντα διὰ τὴν ἐν τῷ πελάγει συνεννόησιν.

— Θέλω νὰ με καταλαβαίνουν, σὰν ἔρχομαι, ἔλεγεν ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς.

Οἱ κάτοικοι εὐκόλως ἀνεγνώρισαν τὴν « Εὐαγγελίστριαν ». Συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν παραλίαν καὶ τὴν χαριστοῦντο βλέποντες τὸ μικρὸν βρίκιον ν' ἀψιφῇ τὴν μανίαν τῶν κυμάτων. Ἄλλ' ἀνέμενον πάντοτε καὶ καμμίαν ἀναποδιάν του, διὰ νὰ γελάσουν. Δὲν ἐφαντάζοντο, ὅμως, καὶ δὲν ἐπεθύμουν τόσον θλιβερόν ἀτύχημα.

Κατὰ τὴν τελευταίαν βόλταν ὁ Γεωργάκης ἐκ τῆς πολλῆς χαρᾶς, ὅτι ἔφθανεν εἰς τὴν πατρίδα του, καὶ βλέπων ὅτι ὁ πλοίαρχος κακῶς διηύθυνε τὸ πλοῖον ἐλησμόνησε μὲ ποῖον εἶχε νὰ κάμῃ καὶ ἐφώναζε :

— Τί κάνεις, καπετὰν Κωνσταντῆ ;

Ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς εἶχεν ἤδη ἀντιληφθῇ τὸ λάθος του καὶ ἡτοιμάζετο νὰ τὸ διορθώσῃ. Ὑπακούων, ὅμως, εἰς τὴν ἰδιοτροπίαν του ἐθεώρησε καλῦτερον νὰ καταστρέψῃ τὸ πλοῖον, παρὰ νὰ φανῇ ὅτι δὲν ἐγνώριζε τὴν ναυτικὴν. Καὶ ἀφῆκε τὸ πλοῖον εἰς τὸ ἐπικίνδυνον δρόμον του.

Καὶ ἰδοὺ ἀπαίσιος τριγμὸς ἀκούγεται, ὡς νὰ ἐθραύοντο τὰ ὀστᾶ πελωρίου σκελετοῦ.

Ἡ « Εὐαγγελίστρια » εἶχε προσαράξει ἐπὶ τῆς βραχώδους ξηρονήσου.

Περὶ τῆς σωτηρίας της οὐδεμία ὑπῆρχεν ἐλπίς. Ἀλαλαγμοὶ ἠκούσθη πρὸς τὴν ἀγορὰν καὶ ὅλοι ἔσπευδαν πρὸς τὴν ξηρόνησον. Καὶ ἐν μέσῳ τοῦ ἀλαλαγμοῦ διεκρίνετο ὁ ὀλολυγμὸς τῆς γριᾶς Σπύραινας, ἡ ὁποία διαρκῶς ἐμουρμούριζε :

— Ἀκοῦς, νὰ πάῃ μὲ τὸν Ἀναποδιασμένον ! Ἀκοῦς ἐκεῖ !

Ἄλλοτε πάλιν ἐφώναζε πρὸς τὸν υἱὸν τῆς :

— Ἐβγα ἔξω, Γεωργάκη ! Ἐβγα ἔξω !

Ἄλλ' οἱ ναῦται ἔμενον ἀκόμῃ ἐντὸς τοῦ σκάφους, νομίζοντες ὅτι καὶ μὲ τὴν συνδρομὴν τῶν κατοίκων θὰ ἠδύναντο νὰ τὸ σώσουν.

Ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς, ὡς νὰ μὴ συνέβῃ τίποτε καὶ ὡς νὰ μὴ ᾔτο αὐτὸς ὁ αἷτιος τῆς καταστροφῆς του, κατεγίνετο καὶ αὐτὸς, μεταβαίνων ἀπὸ τῆς πρῆρας εἰς τὴν πρύμνην καὶ ἐκφωνίζων ἀσυναρτήτους φράσεις.

Ἄλλ' ὅλα εἰς μάτην. Εἰς δυνατὸς κλονισμὸς διέλυσε τὸ πλοῖον καὶ διεσπάρησαν εἰς τὴν θάλασσαν ἱστοί, ἱστία, σχοινία, ξύλα καὶ διάφορα ἐπιπλά τοῦ πλοίου. Οἱ δὲ ναῦται μόλις ἐπρόφθασαν καὶ ἔσωσαν τὰς σέλας των.

Οἱ νησιῶται τεθλιμμένοι βαθέως διελύθησαν. Ἐκαστος μετέβη εἰς τὸν οἶκον του, διὰ νὰ ἐγερθῇ μετὰ τὰ μεσάνυχτα εἰς τὴν χαρμόσυνον ἀκολουθίαν τῶν Χριστουγέννων.

Μετ' ὀλίγον ἔσβησαν καὶ τὰ φῶτα τῶν ὀλίγων οἰκιῶν, ἐν αἷς, φαίνεται, περισσότερον ἡγρύπνησαν. Πλὴν ἔξω εἰς τὰ Ἀλώνια οἰκίσκος τις μονόροφος διετῆρει τὸ φῶς του ἀκόμῃ· ἐκεῖ ἡ γριά Σπύραινα, ἡ μητέρα τοῦ Γεωργάκη, ἡγρύπνει καὶ φέρουσα καινουργές σάλι, ἀτάραχος καὶ γαληνιαία, καθήμενὴ παρὰ τὴν ἐστίαν ἐγυάλιζε μετὰ μητρικῆς ἀγαλλιάσεως τὰ ὑποδήματα τοῦ υἱοῦ της· καὶ αὐτὸς πλησίον τῆς πυρᾶς ἀνεπαύετο τεταραγμένον ὕπνον ἀκόμῃ, διότι ἀνελογίζετο, ἴσως, εἰς τὸν ὕπνον του, ὅτι ἐγένετο αἰτία τόσης καταστροφῆς, χωρὶς νὰ συλλογισθῇ τὴν ἰδιοτροπίαν τοῦ Ἀναποδιασμένου.

« Διηγήματα »

Ἀλ. Μωραϊτίδης

6. ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΟΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

Δ. ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΟΣ ΕΚΔΟΤΗΣ

ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

“Όταν ἔχθροὶ καὶ βάρβαροὶ μὲ βέλη καὶ μὲ τόξα
σ’ ἀπόδιωξαν, ὦ Δόξα,
ἀνέβηκες ἐκεῖ.
κι ἀθάνατη ἐμαρμάρωσες, καθὼς καὶ στὸ παραμῦθι,
ποὺ πέτρινη ἐκοιμήθη
ἡ κόρη ἡ εὐγενική.

‘Ο βράχος ἀξιώθηκε προσκύνημα νὰ γίνη
κι ἀθάνατος νὰ μείνη
στοῦ χρόνου τῇ βοή.
κι ἐμπνέει μεγάλα ὀνείρατα κι αἰσθήματα γενναῖα,
κι ἐνώνει αὐτὸς τῇ νέᾳ
μὲ τὴν ἀρχαία ζωή.

Κι ὅλες οἱ σκόρπιες πέτρες του κι οἱ μαρμαρένιοι στῦλοι
γενῆκαν τόσα χεῖλη
μὲ σάλπιγγος φωνή,
καὶ βροντερὰ σ’ ἐκήρυξαν στὴ γῆ, στὴν οἰκουμένη,
ὦ Δόξα τιμημένη,
ὦ Δόξα ἀληθινή !

Ἰω. Πολέμης

Η ΑΘΗΝΑ ΠΡΟΣΤΑΤΙΣ

‘Η Ἀθηνᾶ δὲν ἦταν θεὰ πολεμικὴ μόνον. Ἐπροστάτευε τὸ ἀνθρώ-
πινο γένος μὲ σοφὲς συμβουλές. Αὐτὴ ἐφεῦρε τὸ ἄροτρο κι ἔμαθε τοὺς
ἀνθρώπους νὰ βάζουν τὰ βόδια στὸν ζυγό. Ἐπειτα ἐφεῦρε διάφορα γυ-
ναικεῖα ἐργόχειρα καὶ γι’ αὐτὸ εἶχεν ὀνομασθῇ Ἐργάνη. Σ’ αὐτὴν ὀφεί-
λουν τὴν πρόοδόν τους αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπιστῆμαι. Σ’ αὐτὴν ἀπεδίδετο ἡ
ἐφεύρεσις τῆς οἰκοδομικῆς, τῆς ποιητικῆς, τῆς ραπτικῆς. Ἀκόμη καὶ
τῆς ἱατρικῆς. Αὐτὴ ἐφρόντιζε γιὰ τὴν μόρφωσιν. Ἄν δὲν ἦταν αὐτὴ,
ἴσως ἴσως οἱ Ἕλληνες δὲν θὰ ἐνικοῦσαν στὴν Τροία. Δὲν ἔμποροῦσεν
αὐτὴ, ἡ πολυσεβάστη παρθένος, νὰ ἀνεχθῇ τὴν ἀπαγωγὴ τῆς Ἑλένης
ἀπὸ τὸν Πάρι. Καὶ τοῦ, ἐβοήθησε νὰ βγάλουν τὴν ντροπή...

Ἡ Ἀθηνᾶ ἦταν μιὰ θεά, ποὺ εὐρίσκετο σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς. Ἦταν ἡ ἀθάνατη ποὺ ἐρρίζωνε κι ἔθρεφε μέσα στὶς καρδιές τὸν πόθο τῆς δουλειᾶς, τὸν πόνο τῆς πατρίδος, κάθε εὐγενικὸ αἶσθημα. Ὁ Παλαμᾶς τραγουδώντας τὶς θεῖες χάρες της λέει :

Τῶν τραγουδιῶν οἱ ἀντίλαλοι κι οἱ βρόντοι τῶν ἀρμάτων
 ζευγαρωμένοι ἀκούγονται μέσ' στὸ γοργό σου διάβα.

Περνᾶς, τὰ κάστρα τὰ ψηλά, τὰ σιδεροχτισμένα
 σωριάζονται, συντριβονται σὰ νὰ ἦτανε γυαλένια,
 ἂν ἔτυχε καὶ τὰ ἔχτισαν τὰ χέρια τῶν ἀδίκων.

Περνᾶς, καὶ χῶρες ταπεινές, ξαρμάτωτες, μονάχες
 θεριεύουν κι εἶν' ἀνίκητες, φτάνει τὸ δίκιο νὰ ἔχουν,
 ἀπλώνεις τὴν ἀσπίδα σου καὶ τὶς ἀποσκοπεῖς.

Κι ἐνῶ κρατεῖς φαρμακερὸ κι ἀλάθευτο κοντάρι,
 κι ἐνῶ προστάξεις δοῦλο σου τὸ θάνατο, τὸ φόβο,
 ἔχεις πιστὴ συντρόφισσα τὴν πλουτοδότρα Εἰρήνη,
 κι ἡ Νίκη ἐσέν' ἀκολουθεῖ μὲ τὴ Δικαιοσύνη.

Περνᾶς, συνάζονται οἱ λαοὶ στὰ καρπερὰ χωράφια
 κι οἱ βασιλιᾶδες κάθονται στὴ μέση σὰν πατέρες
 καὶ διαλαλοῦνε οἱ φύλακες κι ἀκοῦνε τὴ φωνή τους
 πεζοὶ καὶ καβαλλάρηδες καὶ βγαίνουν καὶ παλεύουν,
 κι οἱ μεγαλόφωνοι ποιητὲς γεμᾶτοι ἀπὸ τὸ φῶς σου
 τίμια στεφάνια ἀπ' τὰ κλαριὰ τῆς δάφνης καὶ τῆς λεύκης,
 κι οἱ μεγαλόφωνοι ποιητὲς γεμᾶτοι ἀπὸ τὸ φῶς σου
 στὴ λύρα τὴν ἐφτάχορδη τὴ νίκη τους παinueύουν.

Τὰ βόδια τὰ δουλευτικὰ τῆς γῆς τὰ σπλάχνα ὀργώνουν
 κι ἀκολουθεῖ κατὰκοπος ὁ ζευγολάτης· ὅμως
 μιὰ θύμῃσι ἀκριβώτατη τὸν κόπο του ἀλαφρώνει,
 τὸν καρτερᾷ ἢ γυναῖκα του στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ του,
 νὰ τὸν ποτίσῃ μὲ κρασί τὸ βράδυ σὰν γυρίσῃ.

Παρέκει γάμοι γίνονται κι ἀντιλαλοῦν φλογέρες,
 καὶ πᾶν ἐμπρὸς οἱ νιόνυφοι καὶ πίσω οἱ συμπεθέροι.

Στ' ἀμπέλια πλούσια κρέμονται τὰ κόκκινα σταφύλια,
 τρυγᾶνε οἱ νιοὶ καὶ πλάι τους νιές μὲ πλεχτὰ καλάθια,
 κι ὅταν τελειώνη ὁ τρυγητός, χοροί, χαρὲς ἀρχίζουν,
 καὶ λιγερόφωνο παιδὶ πικρὸ τραγούδι λέει,
 λέει τὸ τραγούδι τὸ παλιὸ τοῦ νιοῦ, παῦ πῆρε ὁ Χάρος
 σὰ δροσερὸ τριαντάφυλλο στοῦ τρυγητοῦ τὸ κάμα.

Περνᾷς, κι ἀνθρωπινώτερο τὸν ἄνθρωπο τὸν κάνεις,
 σὰν ἀστραπή, σὰν ἄνεμος παντοῦ ταράξεις, λάμπεις,
 τ' ἄστρα τὸ φῶς σοῦ ζήλεψαν κι οἱ αἵτοὶ τὸ πέταμά σου !

Ὁ ποιητὴς τὴν βλέπει νὰ περνᾷ παντοῦ, νὰ βοηθῇ, νὰ μάχεται,
 νὰ ἐμπνέη, νὰ καθοδηγῇ. Μὰ κάποτε ἡ Ἀθηνᾶ ἐστάθηκεν « ἐδῶ στὴ μέ-
 γαλόπρεπτην Ἀκρόπολιν ἐπάνω ». Καὶ τῆς λέει ὁ ποιητὴς :

Παλάτι σου εἶν' ὁ Ὀλυμπος, κι ἡ Ἑλλάδα εἶναι ναὸς σου,
 καὶ τοῦ ναοῦ σου ὁ πιὸ λαμπρὸς βωμὸς τ'ἴν' ἡ Ἀθῆνα !

« Ὑμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν »

Κ. Παλαμᾶς

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΧΟΛΗΝ ΗΡΩΩΝ ΤΟΥ ΚΕΝΤΑΥΡΟΥ ΧΕΙΡΩΝΟΣ

Κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ἐβασίλευεν εἰς τὴν Ἰωλκὸν τῆς
 Θεσσαλίας ὁ υἱὸς τοῦ Κρηθέως Αἴσων. Ὁ Αἴσων εἶχεν ἀδελφὸν ἀπὸ
 ἄλλον πατέρα, τὸν Πελῖαν. Ἡ μήτηρ τοῦ Πελίου καὶ τοῦ Αἴσωνος, ἡ
 Τυρώ, ὅταν ἐγέννησε τὸν Πελῖαν, τὸν ἀπέθεσεν εἰς δασῶδες ὄρος. Ἐκεῖ
 ἄγριος ἵππος τὸν ἐπάτησεν ἐλαφρῶς εἰς τὸ πρόσωπον, τὸ ὅποιον ἐγένεν
 ἐκ τούτου « πελίον », δηλαδὴ μαυροκίτρινον.

Κάποιος ποιμὴν εὗρε τυχαίως τὸ παιδίον, τὸ παρέλαβε καὶ τὸ ὠνό-
 μασε Πελῖαν ἀπὸ τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου.

Ὅτε ἐνηλικιώθη ὁ Πελίας, ἐγίνε πολὺ σκληρὸς καὶ ἀπάνθρωπος καὶ
 ὅλοι τὸν ἐφοβοῦντο. Ἔμαθε τότε ὅτι ὁ Αἴσων ἦτο ὁμομήτριος ἀδελφός
 του καὶ κατάρθρωσε νὰ γίνῃ αὐτὸς βασιλεὺς τῆς Ἰωλκεῦ. Ἐντὸς ὀλίγου
 χρονικοῦ διαστήματος ὁ Πελίας ἤρchiσε νὰ συλλαμβάνῃ καὶ νὰ φονεύῃ
 ὅλους τοὺς συγγενεῖς του. Ὁ Αἴσων ἀντελήφθη ὅτι ἐκινδύνευεν σοβαρῶς.

Ἔλαβε λοιπὸν τὸ μικρόν του τέκνον καὶ ἔφυγε διὰ νυκτὸς ἀπὸ τὴν Ἰωλκόν. Ἀπὸ φόβον μήπως συλληφθῇ καθ' ὁδὸν ἀπὸ τοὺς φύλακας τοῦ Πελλίου ἐβάδιζε διὰ μέσου ἀμπελώνων καὶ ἐλαιώνων καὶ ἔφθασεν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Πηλίου, πλησίον τοῦ μέρους, ἀπὸ τὸ ὅποιον πηγάζει ὁ χεῖμαρρος Ἄναυρος.

Ἐκεῖ, κάτω ἀπὸ ἐν πυκνόφυλλον δένδρον, ἀνεπαύθη ὀλίγον μὲ τὸ τέκνον του καὶ κατὰ τὸ λυκαυγὲς ἤρχισε ν' ἀναβαίνειν εἰς τὸ ὄρος ἀπὸ ἀποκρήμνους καὶ δυσβάτους ἀτραποὺς καὶ μακρὰν ἀπὸ τὰς γνωστὰς διαβάσεις. Εἰς τὸν δρόμον του παρετήρησε πλησίον τῆς ρίζης μεγάλου πλατάνου πηγὴν ὕδατος διαυγοῦς καὶ εἰς τὸ βάθος μιᾶς δασώδους ἐκτάσεως σπήλαιον ἀπόκρημνον.

— Βλέπεις, νιέ μου, εἶπεν ὁ Αἴσων, τὸ σκιερὸν ἐκεῖνα μέρος ; Ἐκεῖ εἶναι τὸ περιφημον σπήλαιον ἐνὸς σοφοῦ Κένταυρου. Ὁ Κένταυρος αὐτὸς ὀνομάζεται Χείρων. Ἐξεπαιδεύθη ἀπὸ τὴν Ἀρτέμιδα καὶ τὸν Ἀπόλλωνα. Εἶναι μοναδικὸς εἰς τὴν θήραν, θαύμασις εἰς τὴν ἱατρικὴν, ἄφθαστος εἰς τὴν μουσικὴν, ἀνυπέρβλητος εἰς τὴν γυμναστικὴν καὶ διάσημος εἰς τὴν μαντικὴν τέχνην. Ὅλοι οἱ ἐπιφανεῖς ἥρωες ὑπῆρξαν μαθηταὶ του. Ἄλλ' ἂς προχωρήσωμεν πρὸς τὰ ἐκεῖ.

Μετ' ὀλίγον ἔφθασαν πλησίον τοῦ σπηλαίου. Ἐστάθησαν καὶ ἔβλεπον μὲ πολὺν θαυμασμόν. Τὸ μέρος ἦτο καταπράσινον καὶ κατάφυτον ἀπὸ μεγάλα καὶ πυκνόφυλλα δένδρα· εἰς τοὺς κλάδους τῶν εἶχον τὰς φωλεὰς τῶν ἀναρίθμητα πτηνῶν. Καὶ ἀπὸ τοὺς βράχους, ἔκωθεν τοῦ σπηλαίου, ἐκρέμοντο πρὸς τὰ κάτω κλήματα κατάφορτα ἀπὸ σταφυλᾶς. Ἀπὸ δύο δροσερὰς πηγὰς ἔτρεχεν ὕδωρ κρυσταλλῶδες καὶ ἐκυλίετο ἡρέμα κάτω εἰς χλοερὰν κοιλάδα. Ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ σπηλαίου ἤκούετο γλυκὺς ἤχος λύρας καὶ φωνὴ ἀνδρός, ὁ ὅποιος ἔψαλλε. Καὶ ὅλη ἡ γῆρο ἔκτασις ἀντήχει ἀπὸ τὴν θείαν μελωδίαν.

Ὁ Αἴσων εἶπεν εἰς τὸ τέκνον του μὲ φωνὴν χαμηλὴν :

— Ὑπαγε, τέκνον μου, εἰς τὸ σπήλαιον. Θὰ εὕρῃς ἐκεῖ ἄνθρωπον παρὰδοξον. Μὴ τὸν φοβηθῇς· πλησίασον, βάλε τὰς χεῖρας σου ἐπάνω ἀπὸ τὰ γόνατά του καὶ εἰπέ του : « Ἐν ὀνόματι τοῦ Διὸς, τοῦ πατρὸς θεῶν καὶ ἀνθρώπων, ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς τίθεμαι ὑπὸ τὴν προστασίαν σου ».

Τὸ παιδίον ὑπήκουσε μὲ προθυμίαν εἰς τοὺς λόγους τοῦ πατρὸς του καὶ μὲ θάρρος καὶ ἀφοβίαν εἰσῆλθεν εἰς τὸ σπήλαιον. Ἐπροχώρησεν εἰς τὸ βάθος, ὅπου εἶδε τὸν Κένταυρον Χείρωνα καθήμενον ἐπάνω εἰς κλά-

δους μυρσίνης καὶ δάφνης. Ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μέχρι τοῦ μέσου εἶχε μορφήν ἀνθρώπου, πρὸς δὲ τὰ κάτω σῶμα ρωμαλέου ἵππου. Αἱ λευκαὶ τρίχες τῆς κεφαλῆς του ἐκυμάτιζον ἐπάνω εἰς τοὺς πλατεῖς ὤμους του, ὁ δὲ χιονόλευκος καὶ μακρὸς του πῶγων ἐπιπτε μεγαλοπρεπῶς ἐπάνω εἰς τὸ στῆθος του· οἱ ὀφθαλμοὶ του ἦσαν ἥμεροι καὶ γλυκεῖς, τὸ δὲ μέτωπόν του ὑψώνετο ὑπερήφανον.

Διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς του ἐκράτει χρυσὴν λύραν, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς ἔκρουεν ἀρμονικῶς τὰς χορδὰς καὶ ἔφαλλε μὲ φωνὴν γλυκεῖαν. Ἐφαλλε πῶς εἰς τὴν ἀρχὴν ἔγινε τὸ Χάος καὶ ἡ Γῆ· τὰ σκοτεινὰ Τάρταρα καὶ ὁ κάτασπρος Οὐρανός· τὰ ἄλμυρά ὕδατα τῆς θαλάσσης καὶ οἱ αἰώνιοι θεοί, οἱ ὅποιοι κατοικοῦν εἰς τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς τοῦ Ὀλύμπου. Ἐφαλλε τὴν δύναμιν τοῦ πυρὸς καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ ἐντὸς τῶν σπλάγχχνων τῆς γῆς· τὰ μέταλλα καὶ τοὺς πολυτίμους λίθους· τὰ βότανα καὶ τὴν θεραπευτικὴν τῶν δυνάμιν· τὴν φωνὴν τῶν πτηνῶν καὶ τὴν πρόγνωσιν τοῦ μέλλοντος. Ἐφαλλε τὴν ὑγείαν καὶ τὴν ρώμην τοῦ σώματος· τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν γενναϊότητα· τὴν μουσικὴν καὶ τοὺς ὕμνους· τὸ κυνῆγιον καὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας, διὰ τῶν ὁποίων τὰ σώματα τῶν ἡρώων ἀναπτύσσονται εἰς κάλλος καὶ ἀκμὴν· ἔφαλλε τὸν πόλεμον καὶ τὸν ἔνδοξον θάνατον· τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἰσονομίαν· ἀκόμη δὲ καὶ τὴν δικαιοσύνην, ἡ ὁποία εἶναι ἡ βᾶσις τῆς κοινωνικῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ μελωδικὴ φωνὴ τοῦ Κενταύρου ἐξεχύνετο ἐκ τοῦ σπηλαίου καὶ ἀντήχουν αἱ βαθεῖαι φάραγγες· τὰ δὲ ἄγρια θηρία ἐπλησίαζον πρὸς τὸ μέρος τῆς φωνῆς, ὥσάν νὰ ἐμαγεύοντο ἀπὸ τὴν γλυκύτητα τῆς μελωδίας. Ἐπὶ τῶν δένδρων, ἔξω τοῦ σπηλαίου, ἦτο συνηθροισμένον πλῆθος παντοειδῶν πτηνῶν, τὰ ὅποια ἐπέταξαν ἐκεῖ διὰ ν' ἀκούσουν τοὺς ὕμνους τοῦ σοφοῦ.

Τὸ παιδίον ἔμενε σιωπηλόν· ἔβλεπε μὲ θαυμασμόν τὸν σεβάσμιον Κένταυρον. Ἦκουε μὲ προσοχὴν τὸ ᾄσμα του καὶ ἐλησμόνησεν ἐντελῶς τὴν παραγγελίαν τοῦ πατρὸς του.

Ὁ Χείρων ἀντελήφθη τὸ παιδίον καὶ τὸ προσεκάλεσε νὰ ἔλθῃ πλησίον του. Ὁ μικρὸς ὑπήκουσεν. Ἐσπευσε πρὸς τὸν Χείρωνα καὶ ἠθέλησε νὰ θέσῃ τὰς χεῖρας του ἐπὶ τῶν γονάτων του· ἀλλ' ἐκεῖνος τὸν ἡμπόδισε καὶ μὲ τρόπον ἥμερον τοῦ εἶπε :

—Ἐγὼ γνωρίζω καλὰ καὶ σὲ καὶ τὸν πατέρα σου. Εἰπὲ εἰς τὸν πατέρα σου νὰ εἰσέλθῃ.

Τὸ παιδίον προθύμως ἐξετέλεσε τὴν παραγγελίαν τοῦ Κενταύρου καὶ ἐντὸς ὀλίγου εἰσῆλθεν ὁ Αἴσων.

— Διατὶ δὲν ἤλθες ὁμοῦ μὲ τὸν υἱόν σου ; ἠρώτησεν ὁ Χείρων.

— Ἡθέλησα νὰ δοκιμάσω, ἀπεκρίθη ὁ Αἴσων, ἂν εἶναι τολμηρὸς καὶ ἄφοβος, ὅπως ἀρμόζει εἰς υἱὸν ἥρωος. Ἀλλά, διὰ τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου Διός, λάβε τὸν υἱόν μου ὑπὸ τὴν προστασίαν σου καὶ ἐκπαίδευσον αὐτὸν μετὰ τῶν υἱῶν τῶν ἄλλων ἡρώων. Ὅταν δὲ μεγαλώσῃ, ἃς κατεβῇ εἰς τὴν Ἰωλκὸν καὶ ἃς ἀπαιτήσῃ τὰ δίκαιά του.

Ὁ Χείρων ἤκουσε μὲ εὐμένειαν καὶ καλωσύνην τοὺς λόγους τοῦ Αἴσονος· ἔσυρε πλησίον του τὸ παιδίον, ἔθεσε τὴν χεῖρα του εἰς τὴν ξανθὴν του κεφαλὴν καὶ εἶπεν :

— Ἦκουσας τί εἶπεν ὁ πατήρ σου ; Θέλεις νὰ μείνης πλησίον μου ; Δὲν μὲ φοβεῖσαι ;

— Εὐχαρίστως θὰ μείνω πλησίον σου, ἀπεκρίθη τὸ παιδίον μὲ θάρρος, διότι τὸ θέλει ὁ πατήρ μου· οὔτε σὲ φοβοῦμαι. Θὰ ἤθελα μάλιστα ἐγὼ νὰ εἶμαι Κένταυρος, ἂν ἡδυνάμην νὰ εἶχω συγχρόνως καὶ τὸ χάρισμα τῆς φωνῆς σου.

Ὁ Χείρων εἶπε μειδιῶν :

— Κάθισε λοιπὸν πλησίον μου· θὰ ἔλθουν καὶ οἱ συμμαθηταί σου !

Ἐπειτα ἐστράφη πρὸς τὸν Αἴσονα καὶ εἶπε :

— Σὺ δέ, υἱὲ τοῦ Κρηθέως, ὕπαγε ἡσυχος. Ὁ υἱός σου δὲν θὰ καταβῇ εἰς τὴν Ἰωλκὸν, πρὶν γίνῃ ἄξιος νὰ δοξάσῃ καὶ σὲ καὶ τὸ γένος του.

Δὲν παρῆλθε πολλὴ ὥρα καὶ ἔφθασαν οἱ παῖδες τῶν ἡρώων φέροντες ἄφθονον κυνήγιον.

Ὁ Χείρων θωπεύων διὰ τῶν χειρῶν τοὺς νεαροὺς κυνηγοὺς ἔλεγεν εἰς καθένα ἐπαινετικὸν λόγον.

Ἀμέσως ἔσχισαν ξύλα, ἤναψαν πυρὰν καὶ ἔψησαν τὰ κρέατα τῶν κάπρων καὶ τῶν ἐλάφων. Ἐπειτα ἐλούσθησαν μὲ ψυχρὸν ὕδωρ, ἔφαγον μὲ πολλὴν ὄρεξιν καὶ ἔπιον ὕδωρ ἀπὸ τὴν πηγὴν. Ὁ Χείρων δὲν ἐπέτρεπε νὰ πίνουν οἶνον, διότι ἔλεγεν ὅτι ἦτο βλαβερὸς εἰς τοὺς νέους.

Μετὰ τὸ δεῖπνον ἀνεπαύθησαν ὀλίγην ὥραν συνομιλοῦντες ἢ ψάλλοντες ἢ παίζοντες λύραν. Ἐπειτα ἐσηκώθη ὁ Κένταυρος καὶ ἐπροχώρησεν εἰς τὴν ἄκραν ὑψηλοῦ βράχου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐφαίνετο ἡ θάλασσα, τὴν ὁποίαν ἐφώτιζεν ἡ σελήνη καὶ τὴν ἔκαμνε νὰ λάμπῃ ὡς ἄργυρος. Ἐκεῖ ἐστάθη, ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν του πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἤρchiσε νὰ

κρούη τὴν λύραν ἀρμονικῶς, ἐνῶ συγχρόνως ἔψαλλε μὲ φωνὴν γλυκεῖαν ὕμνον εἰς τὴν νύκτα, τοὺς ἀστέρας, τὴν σελήνην.

Οἱ νέοι ἔμενον ἀκίνητοι καὶ ἤκουον μὲ εὐλάβειαν· ὅτε δὲ κατέβη ὁ Χείρων, ἔτρεξαν ὅλοι καὶ ἐφίλησαν τὰς χεῖρας του. Ἐπειτα ἕκαστος κατέβη εἰς τὴν κλίνην του. Ὁ Κένταυρος, ὅμως, δὲν ἐκοιμήθη· ἔμεινε πολλὴν ὥραν ἄγρυπνος. Παρετῆρει τὸν δρόμον τῆς σελήνης καὶ τὰς θέσεις τῶν ἀστέρων καὶ ἐχάραττεν ἐπάνω εἰς ὄστρακα τὰ συμπλέγματα τῶν ἀστερισμῶν. Περὶ τὸ μεσονύκτιον εἰσῆλθεν εἰς τὸ σπήλαιον καὶ ἐκοιμήθη εἰς στρῶμα μυρσίνης καὶ δαφνης σκεπασμένον μὲ πυκνόμαλλα δέρματα ἄρκτων.

Περὶ τὸ λυκαυγές, ὅτε ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ Πηλίου ἐφωτίσθη ἀπὸ τὸ γλυκὺ φῶς τῆς Ἀνατολῆς, ὁ ἀγαθὸς Χείρων ἐξύπνησε πρῶτος, ἐξῆλθε πρῶτος ἐκ τοῦ σπηλαίου καὶ μετέβη εἰς μίαν δροσερὰν πηγὴν. Ἐλυσσε τὸ σῶμα του εἰς τὰ διαυγῆ ὕδατα αὐτῆς καὶ προσηυχήθη εἰς τοὺς θεοὺς, οἱ ὅποιοι δίδουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὅλα τὰ ἀγαθὰ. Ἐπειτα ἐπέστρεψεν, ἔλαβε κερατίνην σάλπιγγα καὶ ἐσάλπισε τρίς. Οἱ παῖδες ἐξύπνησαν· ἔτρεξαν εἰς τὴν πηγὴν καὶ ἐλούσθησαν· κατόπιν ἐξῆλθον εἰς μακρὸν περίπατον, ὁ δὲ Κένταυρος προεπορεύετο διδάσκων.

Αἱ χρυσαῖ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου ἤρχισαν νὰ φωτίζουν τὰς κορυφὰς τῶν ὄρέων, ὅτε ὁ σοφὸς Κένταυρος καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπέστρεψαν εἰς τὸ σπήλαιον καὶ προεγευμάτισαν. Ἡ τροφὴ των ἦτο ἄρτος, μέλι, βούτυρον καὶ γάλα. Ἐπειτα ἔλαβε καθεὶς τὴν λύραν του καὶ ἐγυμνάζοντο εἰς τὸ μάθημα τῆς μουσικῆς ἐπὶ πολλὴν ὥραν.

Ὁ Χείρων, ὡσάκις ἤκουε παρατονίαν τινά, ἐλάμβανε τὸ πλῆκτρον ἀπὸ τῆς χειρὸς τοῦ μαθητοῦ καὶ μὲ μειδίαμα πατρικὸν ἐδίδασκε πῶς νὰ παίζει τὸν ἀρμόζοντα τόνον.

Ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ποίησις καὶ αἱ ἄλλαι καλὰ λεγόμεναι τέχναι ἐξεγείρουν εὐγενῆ αἰσθήματα· ἐνθαοῦνουν εἰς ἔργα καλὰ καὶ μεγάλα προκαλοῦν τὸ ἔλεος, ἐμπνέουν τὴν γαλήνην, ἀνυψοῦν τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν Θεόν! ἔλεγεν ὁ σοφὸς Χείρων.

Μετὰ τὸ μάθημα τῆς μουσικῆς ἐσηκώθησαν ὅλοι. Ἐκάθισαν εἰς λίθινα καθίσματα πλησίον εἰς τὰς ρίζας μεγάλων δένδρων καὶ ἤκουον μὲ προσοχὴν ἐπὶ πολλὴν ὥραν τὸ «περὶ Θεοῦ καὶ περὶ δικαιοσύνης μάθημα».

—Ἡ δικαιοσύνη, ἔλεγεν ὁ σοφὸς Κένταυρος, εἶναι ἡ βάσις τῆς ἀνωθρηπίνης κοινωνίας· ὅπου δὲν ὑπάρχει δικαιοσύνη ἐκεῖ συσσωρεύονται

όλα τὰ κακά, ὅσα βασανίζουν τὴν ἀνθρωπότητα. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς διώρισεν ἐπὶ τῆς γῆς βασιλεῖς, διὰ νὰ ἀγρυπνοῦν καὶ νὰ ἐπιβλέπουν τοὺς ὑπηρέτας τοῦ κράτους, νὰ μὴ παρεκτρέπονται ἀπὸ τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης· πάντα δὲ παρεκτρέπόμενον τὸν τιμωροῦν αὐστηρῶς. Ὁ βασιλεὺς ὀφείλει νὰ θυσιάζεται ὑπὲρ τοῦ ἔθνους του, πρέπει νὰ προσπαθῇ ἡμέραν καὶ νύκτα νὰ καταστήσῃ τὸν λαόν του εὐτυχῇ καὶ τὴν βασιλείαν του κραταιὰν καὶ ἔνδοξον.

Τοιαῦτα ἔλεγεν εἰς τοὺς νεαροὺς ἥρωας, τῶν ὁποίων οἱ περισσότεροι ἦσαν ἐπίδοξοι διάδοχοι κραταιῶν βασιλείων.

Κατὰ τὸ δειλινὸν ἐπορεύοντο εἰς μέρος καταπράσινον καὶ ἐπίπεδον. Ἐκεῖ ἀπέβαλλον τὰ ἐνδύματά των καὶ ἤρχιζον γυμναστικὰς ἀσκήσεις. Ἄλλοι ἐπυγμάχουν, ἄλλοι ἔτρεχον, ἄλλοι ἐπήδων καὶ ἄλλοι ἐπάλαιον· ἀπὸ τὰς φωνὰς καὶ τοὺς γέλωτας αὐτῶν ἀντήχουν αἱ πέρας κοιλάδες καὶ φάραγες.

Ἐπειτα ὁ Χεῖρων ἐλάμβανεν εἰς τὰς χεῖρας τὴν λύραν καὶ οἱ νέοι ἐσχημάτιζον χαρόν. Καὶ ὁ μὲν γέρων ἔκρουε τὰς χορδὰς ἀρμονικῶς, ἐκεῖνοι δὲ ἐχόρευον ρυθμικῶς.

Ὁ υἱὸς τοῦ Αἴσονος καθ' ἡμέραν διδασκόμενος καὶ γυμναζόμενος μετὰ τῶν συμμαθητῶν του ἀνεπτύσσετο καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ μετὰ παρέλευσιν καιροῦ ἔγινε θαλερὸς νεανίας, εὖρωστος καὶ δυνατός.

Ὁ Χεῖρων τὸν ἐδίδαξεν ὅλα, ὅσα ἐθεώρει ἀναγκαῖα, διὰ νὰ τὸν καταστήσουν ἄξιον μαχητὴν καὶ τολμηρὸν ἥρωα· τὸν ἐδίδαξεν ὅχι μόνον τὴν μουσικὴν, ἀλλὰ καὶ πολλὰ μυστήρια τῆς ἱατρικῆς. Καὶ κατέστη ὁ υἱὸς τοῦ Αἴσονος ἔμπειρος εἰς τὸ νὰ διακρίνῃ τὴν ἱαματικὴν δύναμιν τῶν βοτάνων καὶ εἰς τὸ νὰ ἱατρεύῃ πᾶσαν πληγὴν. Ἐνεκα τούτου ὠνομάσθη Ἰάσων.

Ὅταν ἦλθεν ὁ χρόνος ν' ἀναχωρήσῃ ὁ Ἰάσων, ἤκουσε τὸν σοφὸν Χεῖρωνα νὰ τοῦ λέγῃ : « Ἰάσων, πρόσεχε εἰς δύο πράγματα. Ποτὲ μὴ φερθῆς ἀποτόμως πρὸς κανένα καὶ νὰ κρατῆς πάντοτε τὰς ὑποσχέσεις σου ».

Ὁ Ἰάσων ὑπεσχέθη νὰ φυλάξῃ τὰς σοφὰς συμβουλὰς τοῦ σεβασμίου διδασκάλου του, τὸν κατεφίλησε μὲ δάκρυα εὐγνωμοσύνης καὶ ἀνεχώρησεν.

« Ἡρώες »

Μετάφρασις Μ. Κωνσταντινίδου

Ο ΠΡΙΑΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΧΙΛΛΕΥΣ

‘Ο Πρίαμος μέσ’ στή σκηνή μπαίνει τοῦ Ἀχιλλέα.
Τὰ γόνατά του ἀγκάλιασε καὶ τοῦ φιλεῖ τὰ χέρια
καὶ μὲ τρεμάμενη φωνὴ παρακαλεῖ καὶ λέει :

- Οὐμήσου, παλληκάρι μου, τὸ γέρο σου πατέρα.
Μπορεῖ κι αὐτὸν νὰ τυραννοῦν ἄλλοι γειτόνοι γῦρο
καὶ νὰ μὴν ἔχῃ βοηθό. Μὰ ζῇ μὲ τὴν ἐλπίδα
νὰ ἰδῇ τὸ λατρευτό του γιού. Μ’ ἀλλοίμονο σὲ μένα,
ὅπου ᾗχασα τόσα παιδιὰ ! Καὶ τὸ καλύτερό μου
τὰ χέρια σου τὸ ἀφάνισαν. Ἔτσι τὸ ἔθελε ἡ μοῖρα,
ἐκείνου πού μ’ ὠρφάνεψε τὰ χέρια νὰ φιλήσω...
Λυπήσου με καὶ πάρ’ τὴν πλούσια ξαγορά μου,
καὶ δῶσ’ μου πίσω τοῦ φτωχοῦ παιδιοῦ μου τὸ κουφάρι.

Σὰν εἶδε ἔτσι τὸν Πρίαμο σαρκρῦζει ὁ Ἀχιλλέας.

Κλαίει γιὰ τὸν πατέρα του, κλαίει καὶ γιὰ τὸν φίλο.

Κλαίει καὶ ὁ γέρο βασιλιάς γιὰ τ’ ἄμοιρο παιδί του.

Κι ἅμα τὸ κλάμα χόρτασαν, σηκώθηκε ὁ Ἀχιλλέας

Καὶ τοῦ Πριάμου ἔπιασε τὸ χέρι καὶ τοῦ λέει :

- Δυστυχησμένε βασιλιά, πῶς βάσταξε ἡ καρδιά σου
νὰ ῥθῆς ἐδῶ σὲ μένανε, πού σοῦ ᾗω σκοτωμένα
τόσ’ ἀντρειωμένα σου παιδιὰ ; Καρδιά ἔχεις σιδερένια.
Μὰ σήκω τώρα, κάθισε, κι οἱ δύο μας τώρα πρέπει
τίς λύπες μας νὰ κλείσωμε στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας.
- Πῶς νὰ καθίσω, στρατηγέ, προτοῦ νὰ ἰδῶ τὸ γιού μου !
Δῶσ’ μου τὸ παλληκάρι μου, καὶ πάρε, μὲ χαρά σου,
τὰ πλούσια δῶρα πού ᾗφερα. Καὶ οἱ θεοὶ νὰ δώσουν
πίσω νὰ πᾶς στὸν τόπο σου γιὰ τὸ καλὸ πού κάνεις.

Τότε λοξὰ τὸν κύτταξε καὶ τοῦ ᾗπε ὁ Ἀχιλλέας :

- Μὴ μ’ ἐρεθίζεις, γέροντα, νὰ μὴ τὸ μετανιώσω,
κεῖνο πού θέλει ἡ γνώμη μου καὶ οἱ θεοὶ προστάζουν.
Κι ὁ Πρίαμος φοβήθηκε κι ἄλλο δὲν εἶπε λόγο.
Κι ἐκεῖνος σὰ λιοντάρι εὐθύς ἀπ’ τὴ σκηνὴ του βγαίνει
κι οἱ παραγυιοὶ του πᾶν κοντά. Ἐσχεύουνε τ’ ἀμάξι
καὶ παίρνουνε τοῦ Ἐκτορα τὴν ξαγορά τὴν πλούσια.

Κι ό 'Αχιλλέας φώναζε και πρόσταζε τις σκλάβες
καλά να πλύνουν τόν νεκρό, να τόν αλείψουν λάδι,
έκεϊ κάπου παράμερα, μήν τόν ιδῇ ό γέρος.
Και οι σκλάβες σάν τόν πλύνανε, με λάδι τόν αλείψαν
και τόν ώμορφοστόλισαν. Και τότε ό 'Αχιλλέας
μονάχος τόν έσήκωσε, τόν έβαλε στο στρώμα
κι οι παραγυιοί του, οι δυο μαζί, τόν πήγανε στ' άμάξι.

- Ύστερα μπαίνει στη σκηνή, κάθεται στο θρονί του
κι ειπε στο γερο - Πρίαμο, που άμίλητος καθόταν :
- Λεύτερο τώρα, γέροντα, τόν λείψανο, όπως ειπες,
ήσυχο έκεϊ στο στρώμα του. Κι άμα χαράξη ή μέρα,
πάρ' το και σύρε στο καλό. Μόν' έλα τώρα, άς φάμε.
Ειπε κι οι δούλοι του έσφαξαν λευκόμαλλον άρνάκι,
τό ψήσανε, τόν λιάνισαν και κάθισαν να φάνε.
'Ο γέρος πίνοντας έκεϊ θαυμάζει του 'Αχιλλέα
τό στέριο λεβεντόκορμο και την άντρίκιαν όψι,
κι ό 'Αχιλλέας τό άγαθό τό άνάβλεμμα του γέρου
και τή γλυκειά του τή λαλιά και τή σοφή κουβέντα.
Κι άφου ήπιαν κι άπόφαγαν, ό Πρίαμος του λέει :
 - Παιδί μου, ή ώρα πέρασε, πές τους να μου έτοιμάσουν
λίγο κι έγώ να κοιμηθώ. Δεν έχω κλείσει μάτι,
άφόντας ό λεβέντης μου σκοτώθηκε και πάει.
Ειπε ό 'Αχιλλέας κι έτοιμάσαν, και ρώτησε τό γέρο :
 - Πές μου, πόσο θέλεις καιρό τόν 'Εκτορα να κλάψης,
να πώ να πάψη ό πόλεμος ; Κι ό Πρίαμος του ειπε :
 - Μέρες έννια τό λείψανο θα κλαίμε μέσ' στον πύργο,
στις δέκα θα τόν θάψουμε και θα δειπνήση ό κόσμος,
τή μέρα τήν ένδέκατη θα στήσωμε τό μνήμα.

Τ' άλλο πρωί σηχώθηκεν ό πικραμένος γέρος,
πήρε του γυιού του τό κορμί και γύρισε στην Τροία,
κι όπως τά συμφωνήσανε έτσι κι έγιναν όλα.

« Όμήρου 'Ιλιάς »
(Ραψόδια Ω)

Μετάφρασις Μ. Στασινοπούλου

ΑΓΩΝ ΑΡΜΑΤΟΔΡΟΜΙΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΡΩΑΔΑ

Κατὰ τὸ δέκατον ἔτος τοῦ Τρωικοῦ πολέμου εἶχε φονευθῆ, ὡς γνωστόν, πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Τροίας ὁ Πάτροκλος. Ὁ Ἀχιλλεύς, ἀφοῦ ἀπένειμε πάσας τὰς ἄλλας ἐπικηδείους τιμὰς εἰς μνήμην τοῦ φίλου του, προκηρύσσει καὶ ἀγῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους ἐκάλεσε νὰ μετάσχουν οἱ ἐπιφανεῖς τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνες. Πρῶτον ἐκ τῶν ἀγωνισμάτων ὠρίσθη τὸ θεαματικώτερον καὶ ἐλκυστικώτερον, ἡ ἀρματοδρομία.

Τὸ ἀρματοδρόμιον τῆς Τρωάδος εἶχε σχῆμα πελωρίου ἐπιμήκους τόξου, τοῦ ὁποίου ἡ μὲν χορδὴ ἐξετείνετο κατὰ μῆκος τῆς παραλλίας, ἡ δὲ εἰς τὸ βάθος τῆς πεδιάδος κορυφῇ ὠρίζετο ἀπὸ τὸν καμπτήρα, ὁ ὁποῖος ἀπετελεῖτο ἀπὸ κορμὸν δένδρου. Τοῦτον ἀφοῦ θὰ ἔκαμπτον οἱ ἀρματηλάται, θὰ εἰσῆρχοντο εἰς τὸ ἀριστερὸν σκέλος τοῦ ἀρματοδρομίου. Ἡ ἀφετηρία ἦτο εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ δεξιοῦ σκέλους. Ἀπέναντι δὲ τοῦ τέρματος ὑπῆρχε χαμηλὸς γήλοφος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκάθηντο οἱ ἡγεμόνες. Ὁ ἄλλος λαός, διεσπαρμένος περὶ τὴν ἀπέραντον ἐξωτερικὴν γραμμὴν τοῦ ἀρματοδρομίου, περιέμενεν ἀνυπομόνως τὴν ἑναρξιν τοῦ ἀγῶνος.

Ὁ Ἀχιλλεύς ἦτο μὲν ἀθλοθέτης, ἀλλ' ἦτο συγχρόνως καὶ ἑλλανοδίκης. Ἡ κρίσις, ὅμως, καὶ ἡ ἀπόφασίς του περὶ τῶν ἀθλητῶν τότε μόνον θὰ εἶχεν ἀπόλυτον κύρος, ὅταν θὰ ἐπεδοκιμάζετο καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας καὶ τὸν λαόν. Γενικὸς ἔφορος τοῦ ἀγωνίσματος ἦτο ὁ παιδαγωγὸς τοῦ Ἀχιλλέως Φοῖνιξ, ὁ ὁποῖος εἶχε σταθῆ καὶ ἐπώπτευεν εἰς τὸν καμπτήρα. Θὰ ἡγωνίζοντο δὲ πέντε ἀρματηλάται : ὁ ἐκ Φερῶν Εὐμηλος, ὁ Αἰτωλὸς Διομήδης, ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Μενέλαος, ὁ υἱὸς τοῦ Νέστορος Ἀντίλοχος καὶ ὁ Κρῆς Μηριόνης.

Ἡ κλήρωσις ἡνόησε τὸν Ἀντίλοχον, ὁ ὁποῖος κατέλαβε τὴν ἐσωτερικὴν καμπύλην τοῦ στίβου. Δεύτερος ἐτάχθη δεξιόθεν ὁ Εὐμηλος, τρίτος ὁ Μενέλαος, τέταρτος ὁ Μηριόνης καὶ πέμπτος ὁ Διομήδης.

Ἀφοῦ πάντες κατέλαβον τὰς θέσεις των, εἰς ἓν σῆμα τοῦ Ἀχιλλέως ὑψώνουν τὰς μάστιγας καὶ καταφέρουν αὐτὰς ἐπὶ τῶν ἵππων, οἱ ὁποῖοι ὁρμοῦν μὲ καλπασμὸν ἐπὶ τοῦ στίβου. Ἡ φορὰ τῶν ἀρμάτων εἶναι ταχεῖα καὶ φαίνονται ταῦτα, ἄλλοτε μὲν ὅτι ἐγγίζουν τὸ ἔδαφος, ἄλλοτε δὲ ὅτι μετεωρίζονται ὑπεράνω τῆς γῆς. Ὁ κονιορτὸς σηκώνεται εἰς νέφη. Αἱ χαῖται τῶν ἵππων κυματίζουν. Τὸν ἀέρα γεμίζουν οἱ κρότοι τῶν ἀρμάτων καὶ αἱ κραυγαὶ τῶν ἀγωνιστῶν, οἱ ὁποῖοι παροξύνουν τοὺς ἵππους.

Ἀστραπιαίως διανύεται ἀπὸ ὅλους τὸ δεξιὸν σκέλος τοῦ ἄρματο-δρομίου. Κάμπτεται τώρα ὁ καμπτήρ καὶ εἰς τὸ ἀριστερὸν σκέλος πρῶτος διακρίνεται νὰ εἰσέρχεται ὁ Εὐμηλος, πολὺ δὲ πλησίον του φαίνεται νὰ ἔρχεται ὁ Διομήδης. Τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἐκφεύγει ἑξαφνα ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Διομήδους ἡ μάστιξ καὶ ἔνεκα τούτου ἀνακόπτεται ἀποτόμως ἡ ὁρμὴ τῶν ἵππων του. Τὸ ἄρμα του τώρα φέρεται ἀκανονίστως ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ ἡ λύπη φέρει δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Αἰτωλοῦ. Εὐτυχῶς μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Ἀθηνᾶς, ὡς λέγει ὁ Ὅμηρος, ἀναλαμβάνει τὴν μάστιγα καὶ μὲ μεγαλυτέραν τώρα ὁρμὴν ἐξακολουθεῖ τὴν πορείαν του. Δὲν θὰ ἡδύνατο, ὅμως, νὰ φθάσῃ πλεόν τὸν Εὐμηλον, ἂν δὲν συνέβαιναν εἰς τοῦτον ἓν δυστύχημα. Ἐνῶ ὑπερήφανος καὶ βέβαιος διὰ τὴν νίκην του ἐκάλπαζεν ὁ Εὐμηλος, ἑξαφνα θραύεται τὸ ἄρμα του, διασκορπίζονται αἱ φορβάδες του, αὐτὸς δὲ ἐκτινάσσεται ἀπὸ τὸ ἄρμα καὶ μολωπίζεται δεινῶς εἰς τὸ πρόσωπον καὶ εἰς τὰς χεῖρας.

Ἐπωφεληθεὶς ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητον αὐτὴν εὐκαιρίαν ὁ Διομήδης παρεκκλίνει ὀλίγον τὸ ἄρμα του, προχωρεῖ καὶ ἀφήνει ὀπισθεν τὰ συντρίμματα τοῦ Εὐμήλου κατευθυνόμενος εἰς τὸ τέρμα. Ὅπισω του εἰς ἱκανὴν ἀπόστασιν ἔρχεται ὁ Μενέλαος καὶ τοῦτον ἀκολουθεῖ ὁ Ἀντίλοχος. Διέτρεχον τὸν στίβον βαίνοντες ἀριστερά. Ἀλλ' ὅταν ἐπλησίασαν πρὸς τὸν χάνδακα, ὁ Ἀντίλοχος συλλαμβάνει ἁμέσως τὸ σχέδιον νὰ κερδίσῃ τὴν νίκην μὲ στρατήγημα, μὲ κίνδυνον ἑστώ καὶ τῆς ζωῆς του.

Σπεύδει λοιπὸν πρῶτος νὰ λοξέυσῃ δεξιᾷ, ἀφοῦ ὑπελόγισεν ἀσφαλῶς ὅτι ὁ Μενέλαος ἢ θὰ ἐβάδιζε πάντοτε ἀριστερά καί, ὅταν θὰ διεπέρα μὲ ὁρμὴν τὸν χάνδακα, θὰ ἀνετρέπετο ἢ θὰ ἐλόξευε καὶ αὐτὸς καὶ θὰ ἔφθανε συγχρόνως μὲ τὸ ἄρμα του εἰς τὸ στενὸν πέρασμα. Ἀλλὰ τότε ἢ θὰ συνεκρούοντο καὶ θὰ συνετρίβοντο καὶ τὰ δύο ἄρματα ἢ θὰ ὑπεχώρει ὁ Μενέλαος, ὅτε ὁ Ἀντίλοχος θὰ ἐκέρδιζεν ἀσφαλῶς τὴν νίκην. Οἱ ὑπολογισμοὶ τοῦ Ἀντιλόχου δὲν διεψεύσθησαν. Ὁ Μενέλαος, ὁ ὁποῖος ἀντελήφθη καὶ αὐτὸς τὸν χάνδακα καὶ ἐφοβήθη τὸν κίνδυνον, ἐλόξευσε καὶ αὐτὸς δεξιᾷ. Τοιοῦτοτρόπως τὰ ἄρματα συνηττήθησαν. Ὁ Μενέλαος βλέπει τὴν ἀπερισκεψίαν τοῦ ἀντιπάλου του, τὸν ἐπιτιμᾷ ὡς ἀδέξιον καὶ τὸν συμβουλεύει νὰ συγκρατήσῃ ὀλίγον τὸ ἄρμα του, διὰ νὰ προσπαθῇ νὰ τὸν προσπεράσῃ εἰς τὸν κατόπιν εὐρύχωρον δρόμον. Ἀλλ' ὁ Ἀντίλοχος, ἀδιάφορος εἰς τοὺς λόγους τοῦ Μενελάου, μαστιγώνει τοὺς ἵππους του καὶ πρῶτος διέρχεται ταχέως τὸν στενὸν δρόμον ἀφήνων τὸν Μενέλαον ὀπίσω εἰς ἀπόστασιν βολῆς δίσκου.

Ἡ ἀγωνία τῶν θεατῶν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο κορυφούται. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Κρητῶν Ἰδομενεὺς ἔρχεται εἰς διαπληκτισμὸν μὲ τὸν Αἴαντα, τὸν υἱὸν τοῦ Ὀϊλέως, περὶ τοῦ ποῖος ἐκ τῶν ἀγωνιζομένων προηγεῖται. Εὐτυχῶς ἐπεμβαίνει ἀποφασιστικὸς ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ τοὺς ἐπαναφέρει εἰς τὴν γάξιν, ἀφοῦ συνέστησε νὰ ἔχουν ὀλίγην ὑπομονήν, διότι τὸ πέρας τοῦ ἀγῶνος δὲν θὰ βραδύνη. Καὶ πράγματι μετ' ὀλίγον καθαρὰ διακρίνεται τὸ ἄρμα τοῦ Διομήδους, τὸ ὁποῖον προχωρεῖ μὲ τόσῃν ὀρμῇ, ὥστε οἱ τροχοὶ του δὲν ἀφήνουν ἵχνη τῆς διαβάσεώς των ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ὁ Διομήδης φθάνει πρῶτος, καὶ ὑπερήφανος, ἀφοῦ ἐπήδησεν ἀπὸ τὸ ἄρμα, λαμβάνει τὰ βραβεῖα, τὰ ὁποῖα ἀποστέλλει ἀμέσως εἰς τὴν βασιλικὴν σκηνὴν του.

Μετ' ὀλίγας στιγμὰς καταφθάνει ὁ Ἀντίλοχος ἀκολουθούμενος ἀπὸ τὸν Μενέλαον εἰς ἀπόστασιν ἐλαχίστην. Μετὰ τοῦτον καὶ εἰς ἀπόστασιν βολῆς δόρατος ἔρχεται ὁ Μηριόνης καὶ τελευταῖος ὁ Εὐμηλος, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς ἔσυρε τὸ ἄρμα του, διὰ δὲ τῆς ἄλλης ἐκράτει τὰ ἡνία τῶν ἵππων του.

Ὁ Ἀχιλλεὺς βλέπων τὸ θλιβερὸν κατάντημα τοῦ γενναίου Εὐμήλου, ὁ ὁποῖος διὰ τὴν ἀξίαν τῶν ἵππων του καὶ διὰ τὴν ἰδίαν του ἰκανότητα ἐθεωρεῖτο ἐκ τῶν προτέρων νικητῆς, συγκινεῖται. Ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ἄλλων ἡ συμπάθεια περιβάλλει τὸν ἥρωα. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀχιλλεὺς προτείνει νὰ δοθῇ εἰς τὸν Εὐμηλον τὸ δεύτερον βραβεῖον, ἀφοῦ τὸ ἀτύχημα δὲν προῆλθεν ἐξ αἰτίας του.

Ἄλλ' ὑπέρμαχος τοῦ δικαίου καὶ τῶν δικαιωμάτων του σηκώνεται εὐθὺς ὁ νεαρὸς Ἀντίλοχος καί, προτοῦ ἐπικυρωθῇ ὀριστικῶς τὸ δεύτερον βραβεῖον εἰς τὸν Εὐμηλον, προβάλλει ἔνστασιν :

— Θὰ θυμώσω, λέγει, πολὺ ἐναντίον σου, Ἀχιλλεῦ, ἂν ἐκτελέσῃς τὴν ἀπόφασίν σου. Μοῦ ἀφαιρεῖς αὐθαирέτως τὸ βραβεῖον μου μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι, ἐὰν δὲν συνετρίβετό τὸ ἄρμα τοῦ Εὐμήλου, θὰ ἤρχετο αὐτὸς νικητῆς πρῶτος ἐξ ὧων. Ἀλλ' ἡ πρόφασις αὕτη οὔτε ἐπὶ τοῦ ὀρθοῦ οὔτε ἐπὶ τοῦ δικαίου στηρίζεται, διότι τὸ ἀτύχημά του ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς ἀλαζονείας του. Ὁ Εὐμηλος ἔχων πεποιθήσιν εἰς τὰς δυνάμεις του παρέλειψε πρὸ τοῦ ἀγῶνος νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν. Ἐὰν προσήχετο εἰς τοὺς θεοὺς, δὲν θὰ ἔμενε τελευταῖος. Ἡ καθυστέρησίς του, ἀναγκαία συνέπεια τῆς ἀσεβείας του, εἶναι ἡ τιμωρία τῶν θεῶν. Ἐὰν σὺ τὸν λυπῇσαι, δὲν σ' ἐμποδίζει κανεὶς νὰ τοῦ δώσῃς ὅ,τι δῆποτε θέλεις ἀπὸ τὰ πολύτιμα τῆς σκηνῆς σου. Ἀλλὰ τὴν φορβάδα

αὐτὴν ἐγὼ δὲν θά ἐπιτρέψω εἰς οὐδένα νά τήν λάβῃ, διότι μοῦ ἀνήκει, ἀφοῦ ἔφθασα δεύτερος. Ὅστις δὲ θέλει νά μοῦ τήν διαφιλονικίῃ, θά δοκιμάσῃ τήν δύναμιν τῶν χειρῶν μου.

Ὁ Ἀχιλλεὺς δὲν ἐξωργίσθη μὲ τοὺς λόγους τοῦ Ἀντίλοχου. Τοῦναντίον ἀνεγνώρισε καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες ὅτι εἶχε δίκαιον, καὶ ὅτι ὁ Εὐμήλος δικαίως ἐτιμωρήθη διὰ τὴν ἀσέβειάν του πρὸς τοὺς θεούς. Ἐνεκα τοῦτου ὁ Ἀχιλλεὺς μετέβαλεν ἀμέσως γνώμην. Συνεχάρη τὸν φίλον του διὰ τὴν παρρησίαν του καὶ ἐδήλωσεν, ὅτι ἐγκρίνει τὴν πρότασίν του νά δώσῃ εἰς τὸν Εὐμήλον ἐκ τῆς σκηνῆς του χαλκοῦν θώρακα μεγάλης ἀξίας. Τοιοῦτοτρόπως ὑπερίσχυσαν περιφανῶς ἡ εὐσέβεια καὶ τὸ δίκαιον, διεσώθησαν δὲ συγχρόνως ἡ ὑπόληψις καὶ ἀξιοπρέπεια τῶν ἑλλανοδικῶν.

Ἄλλ' ἂν ὁ Ἀντίλοχος διέσωσε τὸ βραβεῖον ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Εὐμήλου, ὁ ὁποῖος, ὡς εὐσυνείδητος, ἄφωνος παρέστη μάρτυς τῆς ἀνωτέρω σκηνῆς, ἔμελλε τώρα νά διαφιλονικηθῇ αὐτὸ ἀπὸ ἄλλον ἀνταγωνιστήν, ὁ ὁποῖος δικαιοτέρον θά τὸ διεξεδίκει.

Καὶ ἰδοὺ σηκώνεται ὁ Μενέλαος. Ἐπιβάλλει σιωπὴν εἰς ὅλους καὶ ἐπικαλεῖται τὴν ἀμερόληπτον καὶ δικαίαν κρίσιν τῶν ἡγεμόνων. Στρέφεται ἔπειτα πρὸς τὸν Ἀντίλοχον καὶ τῷ προτείνει νά ὀρκισθῇ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ποσειδῶνος, προστάτου τῶν ἄρματοδρομιῶν, ὅτι δὲν μετεχειρίσθη δόλον κατὰ τὸν ἀγῶνα.

Ὁ Ἀντίλοχος δὲν ἐδίστασεν οὔτε ἐβράδυνεν ν' ἀπαντήσῃ ὅπως ἤρμοζεν εἰς τὴν πρόκλησιν τοῦ Μενελάου. Διότι ἐπίστευεν ὅτι ὁ μεταχειριζόμενος δόλον δύναται μὲν νά κερδίσῃ τὴν νίκην καὶ τὸ ὑλικὸν βραβεῖον, ἀλλὰ χάνει τὴν μεγάλην, τὴν αἰώνιαν νίκην τῆς ἀρετῆς.

— Ἡσύχασε, εἶπε πρὸς τὸν Μενέλαον. Ἐγὼ βέβαια εἶμαι πολὺ νεώτερός σου, σὺ δὲ πρεσβύτερος καὶ ἐξοχώτερος. Γνωρίζεις ποῦ φθάνει ἡ ἀπερισκεψία νεαροῦ ἀνδρός, ὅταν ἡ φρόνησίς του δὲν εἶναι ἱκανὴ νά συγκρατήσῃ τὴν ὁρμὴν του. Ἀλλὰ μὴν ἀνησυχῆς. Εἶμαι προθυμότατος νά σοῦ παραχωρήσω ὅχι μόνον τὴν φορβάδα αὐτήν, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὅ,τι ἔχω ἰδικόν μου, διότι οὔτε τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ὑπόληψίν σου θέλω νά χάσω οὔτε πρὸς τοὺς θεοὺς νά ψευδορκήσω.

Ἀμέσως δέ, ἀφοῦ ἔλαβε μὲ τὰς ἰδίας του χεῖρας τὴν φορβάδα, παρέδωκεν αὐτὴν εἰς τὸν Μενέλαον.

Ἀπὸ τὴν εὐγενῆ αὐτὴν χειρονομίαν τοῦ Ἀντίλοχου ἐξαφανίζεται ἡ ὀργὴ τοῦ Μενελάου καὶ ἀνακουφίζεται ἡ ψυχὴ του, διότι δὲν ἤθελε

νὰ γίνῃ ἐχθρὸς τοῦ φίλου του. Φαιδρύνεται το πρόσωπόν του καί, ἐνῶ ἀμιλλᾶται κατὰ τὴν μεγαλοψυχίαν πρὸς τὸν εὐγενῆ ἀντίπαλόν του, τῷ λέγει :

—'Αντίλοχε, τώρα βέβαια θὰ παύσω νὰ ἔχω παράπονον ἐναντίον σου, ὁ ὁποῖος οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἔδειξες ἐπιπολαιότητα καὶ ἀπερισκεψίαν. Μόνον σήμερον ὑπερίσχυσε τῆς φρονήσεώς σου ἡ νεανική σου ὀρμή. Τοῦ λοιποῦ, ὅμως, ἀπόφευγε νὰ μεταχειρίζεσαι τοιαῦτα τεχνάσματα πρὸς τοὺς καλυτέρους σου. 'Οποιοσδήποτε ἄλλος "Ἕλλην ὑπέπιπτεν εἰς αὐτὸ τὸ σφάλμα, δὲν θὰ τὸν συνεχώρουν. Σέ, ὅμως, σέ συγχωρῶ, διότι καὶ σὺ καὶ ὁ ἀγαθὸς πατήρ σου Νέστωρ καὶ ὁ ἀδελφός σου πολλὰ παθήματα πρὸς χάριν μου ὑπέστητε. Διὰ τοῦτο, ἂν καὶ μοῦ ἀνήκει ἡ φορβάς, σοῦ τὴν παραχωρῶ εὐχαρίστως, διότι πρέπει νὰ μάθουν καὶ αὐτοὶ ἐδῶ οἱ ἡγεμόνες ὅτι οὔτε ἰσχυρογνῶμων εἶμαι οὔτε κατάχρησιν τοῦ ἀξιωματός μου θέλω νὰ κάμω.

Αἱ διαθέσεις αὐταὶ καὶ οἱ λόγοι τῶν δύο εὐγενῶν ἀντιπάλων μεταβάλλουν τὸν χαρακτῆρα τῶν ἀγώνων. 'Ενῶ πρῶτον ἐπρόκειτο ἀγὼν διὰ τὴν νίκην τῆς ὑλικῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀθλητικῆς δεξιότητος, αἴφνης μετατρέπεται εἰς ἀγῶνα εὐγενείας ἥθους. Εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν τῆς ἡμερότητος καὶ τῆς ἀμοιβαίας ἐκτιμήσεως δὲν ὑπάρχουν πλέον νικηταὶ καὶ ἡττημένοι οὔτε βραβεῖα ὑλικά, ἀλλὰ βραβεῖον αἰώνιον, τὸ βραβεῖον τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ θαυμασμοῦ.

'Ο 'Αχιλλεύς, ἀφοῦ ἔδωκε τὸ τρίτον βραβεῖον εἰς τὸν Μενέλαον καὶ τὸ τέταρτον εἰς τὸν Μηριόνην, στρέφεται εἰς στιγμὴν εὐγενοῦς ἐξάρσεως τῆς ψυχῆς του πρὸς τὸν πατέρα τοῦ 'Αντιλόχου καὶ δίδει εἰς ἐξάρσεως τῆς ψυχῆς του πρὸς τὸν πατέρα τοῦ 'Αντιλόχου καὶ δίδει εἰς αὐτὸν τὸ πέμπτον βραβεῖον τῶν ἀγώνων. Μὲ τὴν πρᾶξιν του αὐτὴν ἠθέλησε νὰ δείξῃ ὁ ἥρωας ὅτι πατέρες, οἱ ὁποῖοι ἀνατρέφουν τοὺς υἱοὺς τῶν μὲ τοιαύτην εὐγενῆ ἀγωγὴν, εἶναι ἄξιοι πανελληνίων βραβείων· διότι ἀγαθὸς καὶ εὐγενὴς πατήρ δὲν διαφέρει ἀπὸ ἑνα ὑπέροχον ἀθλητὴν.

« Διάλεξις »

Π. Ι. Θεοδωρόπουλος

ΕΚΤΩΡ ΚΑΙ ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ

- Τότε ἔτσι ἐκεῖνος κύτταξε σιωπώντας τὸ παιδί του
 μὲ θλιβερό χαμόγελο, κι ἡ ὁμορφὴ Ἀνδρομάχη
 ἤρθε κλαμένη, τοῦ ἴπιασε σφιχτὰ τὸ χέρι κι εἶπε :
- Καημένη, ἄχ! τὸ φιλότιμο θὰ σ' ἀφανίσῃ. Πές μου,
 τ' ἀθῶο αὐτὸ δὲν τὸ πονᾷς, δὲ μὲ λυπᾶσαι ἐμένα,
 ποὺ μαύρη χήρα κι ἔρημη σὲ λίγο θὰ μ' ἀφήκῃς ;
 τί γλῆγορα ὅλοι οἱ Δαναοὶ θὰ τρέξουν νὰ σὲ σφάξουν.
 Μὰ ἂν εἶναι νὰ σὲ στερηθῶ, καλύτερα γιὰ μένα
 νὰ μὲ σκεπάσῃ ἡ μαύρη γῆς. Γιατὶ ἄλλο πιά ἀντιστύλι
 δὲ θὰ μοῦ μείνῃ, μόν' καημοί, τὰ μάτια σὰ σφαλίσῃς.
 Μὴ γὰρ πατέρα ἐγὼ ἔχω πιά ἢ τὴ γλυκειά μου μάννα ;
-

“Εχτορα, τώρα ἐσὺ γονιὺς κι ἐσὺ γλυκειά μου μάννα,
 ἐσὺ εἶσαι σὲ μένα ἀδερφὸς καὶ τρυφερό μου ταίρι,
 μόν' πιά λυπήσου με, κι αὐτοῦ στοῦ κάστρο μείνε ἀπάνου,
 μήπως μὲ ρίξῃς σὲ χηρεῖά καὶ τὸ παιδί σ' ὀρφάνια.
 Καὶ στῆς τοὺς στὸν Ἄρνο κοντὰ τοὺς λόφους, ποὺ πατιέται
 ἐκεῖ πιὸ ὁ τοῖχος εὐκόλα κι ἀνεβατὴ εἶναι ἡ χώρα.

.....

- Τότε ὁ μεγάλος Ἐχτορας τῆς ἀπαντᾷ δυὸ λόγια :
- Γυναῖκα, ναί, κι ἐγὼ ὅλα αὐτὰ στοῦ νοῦ μου τ' ἀναδεύω,
 ὅμως τροπὴ ἀπ' τὶς Τρώισσες, ντροπὴ ἔναι ὁμπρὸς στοὺς Τρῶες
 νὰ σέρνουμε ἔτσι σὰν κιοτῆς ἀλάργα ἀπ' τοὺς πολέμους...
- Μήτε τὸ θέλει μου ἡ καρδιά τί πάντα παλληκάρι
 ἔμαθα νὰ ἔμαι καὶ μπροστὰ στίς κονταριές νὰ τρέχω,
 τὸ γονικό μου θέλοντας νὰ διαφεντέψω θρόνο.
 Ναί, ξέρω, μοῦ τὸ λέει αὐτὸ ἀλάθευτα ἡ ψυχὴ μου,
 θὰ φέξῃ ἡμέρα, δὲν ἀργεῖ, ποὺ θάχαθῃ ἡ πατρίδα
 κι ὁ βασιλεὺς ὁ Πρίαμος κι ὁ ξακουστός λαὸς του·
 μὰ δὲ μοῦ σφάζει τὴν καρδιά, τῶν Τρώων σὰ λογιᾶζω
 τὰ πάθια ἢ καὶ τῶν δύστυχων γονιῶν μου οὔτε τόσο
 τῶν ἀδερφῶν μου, ποὺ πολλοὶ μέσ' στὰ χρυσᾶ τοὺς νιάτα
 θὰ κυλιστοῦν στοῦ αἵμα τους σφαγμένοι ἀπ' το Ἄρως γῆτες,

ὅσο γιὰ σένα, ὅταν κανεὶς ἀπ' τῶν ὀχτρῶν τ' ἀσκέρι
 σὲ σέρνῃ σὲ πικρὴ σκληριὰ στὰ δάκρυα βουτηγμένη,
 κι ἄλλῃ ἴσως, στὸ Ἄργος ὅταν πᾶς, νὰ 'φαίνῃς θὰ σὲ βάζῃ
 καὶ μὲ τὴ στάμνα ἀπ' τὴν πηγὴ νερὸ θὰ πᾶς νὰ φέρῃς
 ἄθελα, δόλια, μὰ σκληρὴ θὰ σὲ στενεύῃ ἀνάγκη.

Καὶ σὰ σὲ βλέπουν ποὺ περνᾷς ἀχνὴ καὶ δακρυσμένη,
 νὰ το, θὰ λέν, τοῦ Ἐχτορα τὸ ταίρι, ποὺ τῶν Τρώων
 ἦταν τὸ πρῶτο αὐτὸς σπαθὶ στῆς Τροίας τοὺς πολέμους.
 Ἔτσι ἴσως ποῦν κι ὁ πόνος σου θὰ ξανανοίγῃ πάντα,
 σὰ βλέπῃς πῶς ἀπ' τὴ σκληριὰ νὰ βγῇς δὲν ἔχει ἐλπίδα.
 Μὰ θέλω νὰ μὲ φάῃ ἡ γῆς, ἡ μαύρῃ πλάκα θέλω,
 προτοῦ σὲ δῶ νὰ δέρνεσαι καὶ σκλάβα νὰ σὲ σέρνουν !
 Ἔτσι τῆς εἶπε κι ἄπλωσε τὰ χέρια στὸ παιδί του.

Μὰ πίσω γέρνει τὸ παιδί στὸν κόρφο τῆς τροφοῦ του
 μὲ τὶς φωνές, τί τό 'σκιαζε ἡ ὄψι τοῦ γονιοῦ του,
 σὰν εἶδε π' ἄστραφτε ὁ χαλκὸς σπιθόβολα ἀπ' τὸ κράνος
 κι ἀπάνου σάλευε ἀγριωπὴ ἡ ἀλογίσια φούντα.

Γέλασε τότε ἡ μάνα του, μιὰ στάλα κι ὁ πατέρας,
 καὶ βγάζει ἀπ' τὸ κεφάλι εὐτὺς ὁ Ἐχτορας τὸ κράνος
 καὶ τ' ἀπιθώνει χάμου ἐκεῖ, καθὼς λαμποκοποῦσε
 κι ὅταν τὸ γυιό του φίλησε καὶ χόρεψε στὰ χέρια,
 στὸ Δία κι ὄλους τοὺς θεοὺς δεήθηκε ἔτσι κι εἶπε :

- Παρακαλῶ σε, Δία μου, θεοί, παρακαλῶ σας,
 ἄς δώσῃ ἡ χάρι σας κι αὐτό, ὁ γυιός μου μέσ' στοὺς Τρῶες,
 ὅπως κι ἐγώ, νὰ ξακουστῇ ἔτσι ἀντρεπωμένος πάντα
 κι ἄξιος τῆς Τροίας βασιλιᾶς. Κι ἄς ποῦν γι' αὐτὸν μιὰ μέρα
 Αὐτὸς ἀπ' τὸν πατέρα του πολὺ πιὸ παλληκάρι,
 καθὼς γυρνᾷ ἀπ' τὸν πόλεμο, καὶ ματωμένα ἄς φέρῃ
 στὸ σπῖτι λάφυρα ἀπ' ἐχτρὸ ποὺ σκότωσε παρμένα,
 πού νὰ τὸν δῇ ἡ μαννούλα του καὶ νὰ χαρῇ ἡ καρδιά της.
 Εἶπε καὶ βάζει τὸ παιδί στῆς γυναικὸς τὰ χέρια
 κι ἐκείνη πίσω τό 'γείρε στὸν μυρισμένο κόρφο
 καὶ πικροχαμογέλασε μὲ μάτια δακρυσμένα...

«Ὁμήρου Ἰλιάς»
 (Ραψωδία Ζ)

Μετάφρασις Ἀλ. Πάλλη

Η ΑΡΧΑΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ

Σήμερον ἐπεσκέφθην τὴν Ὀλυμπίαν. Πίστευσέ με μόνον καὶ χάριν τούτου ἀξίζει νὰ ἔλθῃ ξένος τις εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐνταῦθα ἡ ἀρχαιότης παρίστανται ἐνώπιόν σου περισσότερον ζωντανὴ καὶ μεγαλοπρεπὴς ἢ καὶ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν αὐτήν. Δὲν λέγω ὅτι διὰ τῆς θεάς τῶν ἐρεϊπίων ἡ φαντασία δύναται νὰ σχηματίσῃ τελειότεραν εἰκόνα τῆς ἀρχαιότητος. Ἡ Ὀλυμπία δὲν ἦτο πόλις, ἦτο ἱερόν. Ὑπὸ τὴν ἐποψίν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ἡ Πομπηία παρέχει μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον. Εὐρίσκει δέ τις καὶ εἰς τὴν Νικόπολιν αὐτήν καὶ τὴν Πλευρώνα ὕλην δι' ἀρχαιολογικὰς μελέτας, τὴν ὁποίαν δὲν θὰ εὕρῃ ἐνταῦθα.

Ἡ Ὀλυμπία εἶναι τι ὅλως διάφορον, ἀλλὰ καὶ ὑπέρτερον.

Εἶδον ἀπὸ τοῦ Κρονίου λόφου τὰ ἐρεῖπια τῶν ναῶν, τῶν παλαιστρῶν, τῶν ἀναθηματικῶν μνημείων ἀπλούμενα ὡς εἰς χάρτην. Ἐνόμισα ὅτι ἀναζῇ ἐνώπιόν μου πᾶν ὅ,τι μέγα καὶ ὠραῖον ὑπῆρξεν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα. Τὰ ἐντὸς τῆς στενῆς κοιλάδος συσσωρευμένα οἰκοδομήματα ἀνακαλοῦν εἰς τὴν μνήμην σου μυρίας ἀναμνήσεις. Ἐνθυμεῖσθαι ὅτι ἐπὶ χίλια περίπου ἔτη ἐνταῦθα συνεκεντρώθη ὀλόκληρος ἡ δόξα τῆς Ἑλλάδος. Νομίζεις ὅτι ἀντηχοῦν εἰσέτι περὶ σέ αἱ φωναί, αἵτινες ἐπευφήμουν τὸν Θεμιστοκλῆ, νικητὴν τῆς Σαλαμῖνος καὶ σωτῆρα τῆς Ἑλλάδος. Οἱ στέφανοι, τοὺς ὁποίους ὁ Πίνδαρος ἀπηθανάτισε, περιῖπτανται ἐναερίως ἐνώπιόν σου. Ἐνταῦθα ὁ Θουκυδίδης, παῖς ἔτι, ἡκροάζετο τὰς διηγήσεις τοῦ Ἡροδότου, ἐνταῦθα συνήρχοντο οἱ τεχνῖται τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξέθετον τὰ ἀριστουργήματά των εἰς τὸν θαυμασμὸν θεατῶν, οἵτινες ἀπένεμον τὴν ἀθανασίαν. Ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς ὀλόκληρος συνοψίζεται, οὕτως εἰπεῖν, καὶ συγκεφαλαιοῦται ἐντὸς τῆς μικρᾶς ταύτης κοιλάδος.

Ἡ τοποθεσία τῆς Ὀλυμπίας ὁμοιάζει πρὸς μέγιστον ἀμφιθέατρον. Εἰς τὸ μέσον ἐτελεῖτο τὸ θέαμα. Οἱ περίξ λόγοι ἀποτελοῦν τὰς βαθμίδας. Οἱ θεαταὶ συνωθούμενοι ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν δένδρων ἐβλεπον ἀπὸ ὑψηλὰ τὴν λαμπρὰν τελετὴν τῶν ἀγώνων. Αἱ πολύχρωμοι χλαμύδες των, ποικίλλουσαι τὸ βαθύ πράσινον τῶν πεύκων, ἐπηύξανον τὴν λαμπρότητα τῆς σκηνῆς. Εἰς τὰς γυναῖκας δὲν ἐπετρέπετο ἡ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ περιβόλου εἴσοδος κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀγώνων. Ἰσως, ὅμως, νὰ ἤρχοντο αὗται ἐπὶ τῶν λόφων, νὰ ὑπέκρυπτον τὸν πέπλον ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ φυλλώματος καὶ νὰ ἐθεώρουν κρυφίως τὸ ἀπηγορευμένον θέαμα.

[illegible]

Εἰς τὸ στάδιον καὶ τὸν ἵππόδρομον δὲν ἔγιναν ἀνασκαφαί, παρεκτός εἰς ἐλάχιστα μέρη πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ χώρου αὐτῶν.

Βλέπων τις εἰς τὰ σημεῖα ἐκεῖνα πόσον ἀνυψώθη τὸ ἔδαφος τῆς κοιλάδος, ἔννοεῖ καλύτερον τὸ μέγεθος τῶν γενομένων ἐργασιῶν. Ἡ ἀνύψωσις αὕτη ὀφείλεται εἰς ἀλλεπαλλήλους ἐπιστροφῆς. Οἱ ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες εἶχον ἤδη καταργηθῆ κατὰ τὸ 394 μ.Χ. ἐπὶ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου. Δὲν εἶχεν, ὅμως, τὸ πᾶν καταστραφῇ. Μόλις κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς θῆς ἑκατονταετηρίδος δύο σεισμοί, ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, ἀνέτρεψαν ὅσας οἰκοδομὰς ἔμενον εἰσέτι ὄρθιαι. Αἱ στῆλαι τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς κεῖνται παραλλήλως, μὲ τοὺς σπονδύλους των διαζευγμένους, ὥπως τότε κατέπεσαν.

ὅπως τότε κατέπεσαν.
Σύγχρονος κατὰπτωσις χωμάτων ἐκάλυψε τὰ εἰς τοὺς πρόποδας
τοῦ Κρονίου λόφου κείμενα μνημεῖα. Ὁ ποταμὸς Κλάδεος, ὅστις ῥεεῖ
πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀλτεως, ἐπλημύρισε ταυτοχρόνως.
Ἡ ἀνὰ τὰς κορυφὰς μνημείων ἐκαλύφθησαν τότε με

Τὰ ἐρείπια τῶν ἀνατραπέντων μνημείων ἐκαλύφθησαν τότε με-
στῶμα γῆς πάχους ἑνὸς περίπου μέτρου. Ἐπὶ τοῦ νέου τούτου ἐδά-
φους ἤλθον καὶ κατώκησαν Χριστιανοί, τῶν ὁποίων τὰ διασωθέντα
ἔγνη μαρτυροῦν τὴν ταπεινότητά.

Κατὰ τὴν νέαν ἑκατονταετηρίδα καὶ ἄλλη πλημμύρα τοῦ ποταμοῦ συνεπλήρωσε τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς. Ἀνύψωσεν ἐκ δευτέρου τὸ ἔδαφος τῆς κοιλάδος τρία καὶ τέσσαρα μέτρα. Τοιουτοτρόπως εἰς τὸν ξηρὸν σήμερον Κλάδον ὀφείλομεν τοὺς θησαυροὺς, τοὺς ὁποίους διεφύλαξε διὰ τῶν πλημμυρῶν του.

Δ. Βικέλας

« Ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς Ὀλυμπίαν »

ΑΓΩΝΕΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΙ ΚΑΙ ΑΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΔΕΣ

Με εξαίρετικήν ἐπιμέλειαν ἐπεδίδοντο οἱ πρόγονοί μας εἰς τὴν γυμναστικήν. Δὲν ὑπῆρχεν ἑλληνικὴ πόλις, ἡ ὁποία νὰ μὴ εἶχε γυμναστήριον (γυμνάσιον) κατὰδενδρον καὶ λαμπρῶς διακεκοσμημένον.

Ἡ σημασία, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἡ γυμναστικὴ διὰ τὸν βίον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, καταφαίνεται ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους ἐτέλουν.

Ἐκεῖ εἰς τοὺς ἀγῶνας ὄλαι αἱ πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἐπεδείκνυν ὅ,τι ἐξαίρετον εἶχον. Καὶ οἱ ἄριστοι καρποὶ τῆς γῆς καὶ τὰ εὐμελέστερα σώματα τῶν νέων καὶ τὰ τελειότερα ἔργα τῆς τέχνης καὶ τοῦ πνεύματος, ὄλα ἐπεδεικνύοντο εἰς τοὺς ἀγῶνας.

Οἱ πανελλήνιοι ἀγῶνες ἦταν τέσσαρες : τὰ Ἴσθμια, τὰ Νέμεα, τὰ Πύθια καὶ τὰ Ὀλύμπια.

Ἀλλ' ἡ ἀκμὴ καὶ ἡ λάμψις τῶν Ὀλυμπίων ἦτο ἀφθαστος.

Εἰς τὴν Ὀλυμπίαν ἡδύνατο κανεῖς νὰ θαυμάσῃ τῆς Ἑλλάδος τὴν ρώμην καὶ τὴν ἀλκήν.

Οἱ ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες ἦσαν ἀρχικῶς τοπικοί· ἀργότερον ἔγιναν πελοποννησιακοί, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀνεπτύχθησαν εἰς πανελληνίους.

Πρῶτος ἰδρυτὴς τῶν ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων ἐθεωρεῖτο ὁ Ἡρακλῆς. Τοὺς διερρύθμισε δὲ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἡλίδος Ἴφιτος.

Καθ' ἕκαστον πέμπτον ἔτος ἀνεχώρουν ἀπὸ τὴν Ὀλυμπίαν εἰς τὰ πέρατα τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν οἱ σ π ο ν δ ο φ ο ρ ο ι, διὰ νὰ ἀναγγεῖλουν τὴν ἑναρξιν τῆς ἱερομηνίας τῶν ἀγῶνων καὶ τῆς ἐκεχειρίας.

Τότε κατέπαυε πᾶσα ἐχθροπραξία· εἰρήνη καὶ ἀδέλφωσις ἐξηπλώνετο εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἀφόβως δὲ καὶ ἀκινδύνως ἡδύναντο νὰ ταξιδεύουν διὰ μέσου καὶ τῶν μέχρι χθὲς ἐχθρῶν καὶ πολεμίων οἱ ἀγωνισταὶ καὶ οἱ προσκυνηταὶ τοῦ ἱεροῦ ἢ οἱ θεωροὶ τῶν ἀγῶνων.

Καὶ συνέρρεον ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἐκ τῶν παραλίων τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τῆς Μαιώτιδος· ἐκ τῆς Σικελίας καὶ τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος· ἐκ τῆς Μακεδονίας, τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Θρακῆς· ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου· ἐκ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Κυρήνης. Συνέρρεον κατὰ χιλιάδας διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης οἱ εὐσεβεῖς καὶ οἱ φίλαθλοι καὶ ὅσοι ὠνεῖρεύοντο νὰ ἴδουν τὴν πατρίδα τῶν θεῶν καὶ τῶν ἡρώων τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ βάρβαροι καὶ οἱ δοῦλοι δὲν ἀπεκλείοντο τῆς θέας τῶν ἀγῶνων,

ελλήνων τὸ ὄνομα τῶν νικητῶν καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς πατρίδος αὐτῶν.

Ὁ Ὀλυμπιονίκης προσήρχετο πρὸ τῶν ἐλλανοδικῶν, ὅπου εἰς ἐξ αὐτῶν τὸν ἐστεφάνωνε διὰ στεφάνου κοτίνου, ἐν ᾧ τὸ πλῆθος τῶν θεατῶν μὲ ὑπέρτατον ἐνθουσιασμόν ἐπευφήμει τὸν εὐδαίμονα νικητὴν καὶ τὸν ἔρραине μὲ μῆλα καὶ ρόδα καὶ φύλλα καὶ ἄνθη. Ὁνειρον παντὸς εὐρώστου καὶ ἡσκημένου ἀγωνιστοῦ ἦτο νὰ λάβῃ τὸν στέφανον καὶ νὰ ἀκούσῃ τὸ ὄνομα τοῦ ἀνακηρυττόμενον.

Ἰσόθεοι καὶ υἱοὶ θεῶν ἐθεωροῦντο οἱ νικηταὶ τῶν ἀγώνων· ἐθαυμάζοντο δὲ ἀκόμη περισσότερο, ἂν συνέπιπτε νὰ κατήγοντο ἀπὸ οἰκογένειαν Ὀλυμπιονικῶν. Καὶ ἡ πατρίς τῶν Ὀλυμπιονικῶν ἐτιμᾶτο ἐξαιρετικῶς.

Οἱ νικηταὶ συνοδευόμενοι ὑπὸ τῶν φίλων καὶ τῶν συμπολιτῶν των ἐπέστρεφον πανηγυρικῶς εἰς τὴν πατρίδα των. Καὶ ἡ πόλις των ἐκρήμνιζε μέρος τῶν τειχῶν τῆς, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκη τειχῶν, ὅταν ἔχῃ τοιοῦτους πολίτας.

Ὁ νικητὴς διήρχετο ἐπευφημούμενος τὰς κυριωτάτας ὁδοὺς καὶ τὰς πλατείας τῆς πόλεως καὶ μετέβαινον εἰς τοῦ πολιούχου θεοῦ ἡρώος τὸν ναὸν ἢ τὸ ἱερόν. Προσέφερεν εὐχαριστήριον θυσίαν καὶ ἀκολούθως παρεκάθητο εἰς τὸ δεῖπνον, τὸ ὁποῖον προσέφερε πρὸς τιμὴν τοῦ ἢ πόλις ἢ ὁ δῆμος.

Πλεῖσται ὅσαι τιμαὶ ἀπεδίδοντο εἰς τοὺς ἱερονίκας καὶ εἰς τὴν συνείδησιν ὅλων τῶν ἀνθρώπων ἐτιμῶντο ἐξαιρετικά. Περισσότερον ὅλων ἐτιμῶντο οἱ Ὀλυμπιονίκαί. Ὁ Πίνδαρος, ὁ μέγιστος ἐκ τῶν λυρικῶν ποιητῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἔλεγεν : « Ὅπως τὸ ὕδωρ εἶναι τὸ ἄριστον ἐξ ὅλων τῶν στοιχείων τῆς φύσεως, ὅπως ὁ χρυσὸς εἶναι τὸ πολυτιμότεον ἐκ τῶν μετάλλων, ὅπως τὴν ἡμέραν δὲν ὑπάρχει εἰς τὸν οὐρανὸν ἄστρον θερμότερον καὶ φωτεινότερον ἀπὸ τὸν ἥλιον, τοιοῦτοτρόπως δὲν ὑπάρχει καὶ ἀγὼν ἀνώτερος ἀπὸ τὰ Ὁ λ ὕ μ π ι α ».

« Οἱ Ἀγῶνες »

Ἀντ. Κεραμόπουλος

ΥΜΝΟΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ

Ἀρχαῖο Πνεῦμ' ἀθάνατο, ἀγνὲ πατέρα
τοῦ ὠραίου, τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ ἀληθινοῦ,
κατέβα, φανερώσου κι ἄστραψε ἐδῶ πέρα,
στὴ δόξα τῆς δικῆς σου γῆς καὶ τ' οὐρανοῦ.

Στὸ δρόμο καὶ στὸ πάλεμα καὶ στὸ λιθάρι,
στῶν εὐγενῶν ἀγώνων λάμψε τὴν ὁρμή·
καὶ μετ' ἀμάραντο στεφάνωσε κλωνάρι,
καὶ σιδερένιο πλάσε κι ἄξιο τὸ κορμί.

Κάμποι, βουνὰ καὶ πέλαγα φέγγουν μαζί σου,
σὰν ἓνας λευκοπόρφυρος μέγας ναός.
Καὶ τρέχει στὸ ναὸ ἐδῶ προσκυνητῆς σου,
Ἀρχαῖο Πνεῦμ' ἀθάνατο, κάθε λαός.

« Ἀσάλευτη ζωὴ »

Κ. Παλαμᾶς

Ο ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΗΣ ΝΙΚΗΣ

Βλέπω τὸν κήρυκα γοργὰ κι ὀλόγυρα νὰ τρέχει,
κι ἀκούω νὰ κράζει τ' ὄνομα, καθὼς καὶ τὴν πατρίδα
τοῦ νικητῆ, ποὺ νίκησε καὶ σ' ὅλα βγήκε πρῶτος.
Καὶ βλέπω τὸν ὁμορφονιὸ καὶ τ' ἄξιο παλληκαρί
νὰ ξεκινᾷ ἀπὸ τὸ σωρὸ κι ἀγάλια νὰ πηγαίνει
καὶ ν' ἀκουμπᾷ στὰ γόνατα τ' ἀριστεροῦ τοῦ χέρι
καμαρωτός, περήφανος μπρὸς στὸ χρυσὸ τραπέζι,
ποὺ ἀπιθωμένα ἀπλώνονται τὰ λιόφυλλα στεφάνια.
Τὴν ξέρω κείνη τὴν ἐλιά, τὴν ἄγρια, τὴν ἅγια.
Τὴν εἶδα, ποὺ τὴν φύτεψεν ὁ Ἡρακλῆς στὴν Ἄλτι,
κι ἄπλωσ αὐτὴ τὲς ρίζες της κι ἐθέριεψε γιὰ πάντα.
Εἶδα κι ἐκεῖνο τὸ παιδί, ποὺ ὀρφάνια δὲν γνωρίζει,
τό 'δα νὰ κόβῃ τὰ κλαδιὰ μὲ τὸ χρυσὸ δρεπάνι
καὶ νὰ τὰ φέρνῃ τρέχοντας νὰ γίνουν τὰ στεφάνια.
Βλέπω τὸν πρῶτο νικητὴ στεφανωμένο τώρα !
Χαρὰ στὸ γέρο τὸ γονιό, ποὺ τὸν θωρεῖ ἀπὸ πέρα,

χαρά στή μάννα, μακριά πού καρτερεῖ με πόθο...
 Χαρά στή δοξασμένη του καί ξακουστή πατρίδα,
 όπου γεννᾷ τέτοια παιδιὰ καί τέτοια παλληγκάρια ! . .

Ἰω. Πολέμης

Η ΕΡΙΣ ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΙ ΠΟΣΕΙΔΩΝΟΣ

Μίαν ώραίαν άττικὴν ἡμέραν, ἐνῶ λαμπρὸς ἀνέβαιναν ὁ ἥλιος ὑπεράνω τοῦ Ὑμηττοῦ, σκεπτικὸς ἐκάθητο ὁ Κέκροψ εἰς τὸν βράχιον τῆς Ἀκροπόλεως. Γυρο τοῦ ἐκάθητο αἱ τρεῖς θυγατέρες του. Ἐτραγουδοῦσαν καὶ ἐκέντων τὸν πέπλον τῆς Ἀθηνᾶς.

Ἐξαφνα εἰς τὴν εἴσοδον τῆς Ἀκροπόλεως ἠκούσθησαν φωναὶ θορυβώδεις, ὡς ἐὰν ἐφιλονίκουν ἄνθρωποι. Ἐντὸς ὀλίγου ἀντελήφθη ὁ Κέκροψ ὅτι αὐτοί, οἱ ὁποῖοι ὠμίλουν τόσον μεγαλοφώνως καὶ εἶχον πλέον εἰσέλθει εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἦσαν εἰς ἀνὴρ εὖρωστος καὶ ἀθλητικὸς με ὑγρὸν βλέμμα καὶ πάγωνα μακρὸν καὶ κόμην κυματίζουσας, καὶ μία γυνὴ εὖσχημος καὶ μεγαλοπρεπής.

— Με συγχωρεῖς, ἰδικὸς μου εἶναι, ἔλεγεν ὁ ἀνὴρ με ζωηρότητα.

— Καθ' ὀλοκληρίαν ἀπατάσαι, διότι εἶναι ἰδικὸς μου, ἀπεκρίνετο ἡ γυνὴ με ὑπερφάνειαν.

— Οὐδεὶς ἀκόμη μοῦ εἶπεν ὅτι ἀπατῶμαι, εἶπεν ὁ ἀνὴρ με ὀργήν.

— Ἀντὶ νὰ φιλονικῶμεν, ἀπεκρίθη μετριοπαθῶς ἡ γυνή, ἰδοὺ ἐδῶ πρόχειρος δικαστής. Ἄς τοῦ ἐκθέσωμεν τὴν ἔριν ἡμῶν.

— Περὶ τίνος πρόκειται ; ἠρώτησεν ὁ Κέκροψ.

— Ὁ τόπος οὗτος, ἀπεκρίθη ὁ ἀνὴρ, λέγω ὅτι εἶναι ἰδικόν μου κτῆμα καὶ ἔχω ἀπείρους ἀποδείξεις.

— Καὶ ἐγὼ κηρύττω ἀπεναντίας, διέκοψεν ἡ γυνή, ὅτι εἶναι ἰδικὸς μου καὶ κανεὶς δὲν μοῦ τὸ ἔχει ἀμφισβητήσει. Θέλομεν νὰ κρίνης με παρ' ἡμῶν.

— Καὶ ἔκρινα ἤδη, ἀπεκρίθη ὁ Κέκροψ. Ὁ τόπος οὗτος, ἂν ἐπιτρέπετε, δὲν εἶναι οὔτε τοῦ ἐνὸς οὔτε τοῦ ἄλλου, ἀλλ' εἶναι ἰδικὸς μου, διότι εἶμαι ὁ Κέκροψ, ὁ βασιλεὺς του.

— Τοῦτο δὲν ἐμποδίζει, ἀπήντησεν ὁ ἀνὴρ.

— Πῶς δὲν ἐμποδίζει; εἶπεν ὁ Κέκροψ.

— Δὲν ἐμποδίζει, διότι εἶμαι ὁ Ποσειδῶν.

— Καὶ ἐγὼ ἡ Ἀθηνᾶ, προσέθεσεν ἡ γυνή.

— Ἀ ! τότε ἀλλάζει, ἀπεκρίθη ὁ Κέκροψ, καὶ τότε τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον δύναμαι νὰ εἶπω, εἶναι ὅτι ἡ γῆ αὐτὴ εἶναι ἰδική σας καὶ ὄχι ἰδική μου. Ἀλλὰ τίνος ἐκ τῶν δύο ; Πῶς θέλετε νὰ τὸ κρίνω ἐγὼ ὁ θνητός ;

— Ἐγὼ τὴν ζῶνω εἰς τὰς ὑγρὰς ἀγκάλας μου καί, ἂν θέλω νὰ τὴν σφίγξω, τὴν καταστρέφω, εἶπεν ὁ Ποσειδῶν.

— Ἐγὼ προστατεύω καὶ σώζω τοὺς κατοίκους τῆς καὶ ἡ πόλις αὐτὴ ἔχει τὸ ὄνομά μου, εἶπεν ἡ Ἀθηνᾶ.

— Δηλαδή τὸ ἰδικόν μου, εἶπε μέσα του ὁ Κέκροψ.

— Τὸ ἰδικόν σου ἔχει σήμερον, ἀπήντησεν ἡ θεά, διότι ἠγνόησε τὰς σκέψεις του. Κεκροπία καλεῖται, ἐν ὧσφ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰς πτωχὰς αὐτὰς καλύβας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν σκορπισθῇ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ἀποκρήνου αὐτοῦ βράχου. Ἀλλὰ μὲ τὸ ὄνομα Ἀθῆναι θὰ ἴδῃ νὰ φθάνη ἡ δόξα τῆς μέχρι τῶν ἄστρον. Θὰ ζήσῃ αἰωνίως καὶ θὰ ἀναδειχθῇ λαμπροτέρα ἀπὸ κάθε ἄλλην χώραν τῆς γῆς.

— Εἰς τὰ ὑγρὰ νῶτα μου θὰ τῆς φέρω θησαυροὺς ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς, εἶπεν ὁ Ποσειδῶν, καὶ θὰ τῆς παρουσιάσω τὰς ὁδοὺς τῆς δόξης καὶ τῆς ἰσχύος τῆς.

— Ἐγὼ, ἀπήντησεν ἡ Ἀθηνᾶ, θὰ τῆς δίδω τὴν ἀνδρείαν εἰς τοὺς πολέμους καὶ τὴν φρόνησιν εἰς τὰς σκέψεις καὶ τὰς ἀποφάσεις, ἡ ὁποία σώζει καὶ μεγαλύνει τὰς πόλεις.

— Καί, ὅμως, εἶπε μὲ ὀργὴν ὁ Ποσειδῶν, τὴν χώραν, τὴν ὁποίαν καυχᾶσαι ὅτι θὰ προστατεύσῃς, ἀφήνεις νὰ ληστεύουν οἱ Βοιωτοί.

— Δὲν τὴν βλάπτουσι τόσον, ἀπεκρίθη μὲ πικρίαν ἡ Ἀθηνᾶ, ὅσον οἱ βάρβαροι τῇ Καρίας μὲ τὰς συνηθείας των, τοὺς ὁποίους τῆς φέρεις εἰς τοὺς λιμένας τῆς.

— Βλέπω, ἀπεκρίθη ὁ Κέκροψ, ὅτι αἱ ὑποσχέσεις καὶ τῶν δύο διὰ τὴν χώραν αὐτὴν εἶναι πολὺ μεγάλαι καὶ ἴσαι ἀναμεταξὺ των. Ἐπίσης εἶναι ἴσα καὶ ὅσα κακὰ φέρετε ἢ ἐπιτρέπετε εἰς τοῦτον τὸν τόπον. Εἰς τὰ παρόντα κακὰ δὲν δύναμαι νὰ στηρίξω τὴν κρίσιν μου. Διὰ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ πῶς νὰ κρίνω ἐγὼ ὁ ἐφήμερος θνητός, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχω τὴν δύναμιν νὰ προφητεύσω τὸ μέλλον ; Εἶμαι ἀπλοῦς ἄνθρωπος καὶ ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἄξιον εὐγνωμοσύνης θεωροῦμεν ὄχι ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ὑπόσγεται πολλά, ἀλλ' ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἀληθῶς εὐεργετεῖ.

“Αν τὸ ἴδιον ἰσχύῃ καὶ εἰς τὸν Ὀλυμπον, πράξατε τώρα κάτι χάριν τοῦ τόπου αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν μεγαλύτεραν εὐεργεσίαν θὰ δοθῇ τὸ μεγαλύτερον βραβεῖον.

Καὶ οἱ δύο θεοὶ ἔκαμαν νεῦμα τότε, ὡς ἐὰν ἔλεγον : « Μὰ τὸν Δία, δὲν ὁμιλεῖ ἀνόητα ».

— Μάλιστα, εἶπεν ὁ Ποσειδῶν. Καὶ ἰδοῦ!

Καὶ ἐκτύπησε βιαίως μὲ τὴν τρίαινάν του τὸν ξηρὸν βράχον. Ὁ βράχος ἐσείσθη δυνατὰ καὶ ἐσχίσθη εἰς δύο, ἡ δὲ τρίαινα ἐβυθίσθη μέχρι τῶν σπλάχνων τῆς γῆς καὶ ἤνοιξε φρέαρ, τὸ ὁποῖον ἐγέμισεν ὕδωρ.

— Ἰδοῦ! ἐπανελάβεν ὁ θεός, δίδω ὕδωρ εἰς τὴν ξηρὰν Ἀττικὴν. Ὁ ἥλιος θὰ ἐξήραινεν ὅλην τὴν ζωὴν, θὰ ἀπερρόφα τὰ σπάνια νερὰ τῶν ρυάκων της, θὰ ἐμάραινε τὰ φυτὰ της καὶ θὰ μετέβαλλε τὴν γῆν εἰς καιομένην κόνιν. Τὸ φρέαρ τοῦτο τὴν ἔσωσε. Τεχνητὸς ρυαξ θὰ ἀνέρχεται ἀπὸ τὰ βάθη τῆς γῆς καὶ θὰ σκορπίζῃ δρόσον καὶ ζωὴν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ θὰ μεταβάλλῃ τὴν ἔρημον χώραν εἰς καταπράσινον καὶ εὐφορον κῆπον. Ἄλλ’ ὁ ρυαξ αὐτὸς θὰ δεικνύῃ συγχρόνως μὲ τοὺς κυματισμούς του, ὅτι δωρῶ εἰς τὴν χώραν τὴν θάλασσαν. Ἡ θάλασσα θὰ εἶναι τὸ πεδῖον τῶν θριάμβων τῶν κατοίκων της καὶ θὰ περιφέρῃ τροπαιούχους τὰς σημαίας των ἕως ἐκεῖ, ὅπου φθάνουν τὰ κύματά της.

— Αὐτά, εἶπεν ὁ Κέκροψ, δὲν εἶναι καθόλου εὐκαταφρόνητα. Ἄλλ’ ὁ δικαστής, διὰ νὰ κρίνῃ ἀμερολήπτως, πρέπει νὰ ἀκούσῃ καὶ τὰ δύο μέρη.

Αὐτὴ ἦτο πλαγία πρόκλησις πρὸς τὴν Ἀθηναῖν, ἵνα καὶ αὐτὴ ὁμιλήσῃ. Τότε ἡ Ἀθηναῖς ἐκτύπησεν ἐπίσης τὴν γῆν, ἀλλὰ διὰ τοῦ ποδός της, καὶ ἀμέσως ἐφύτρωσε παχύτατος βλαστὸς ἐλαίας, ὁ ὁποῖος ταχέως ἠῤῥξήθη εἰς θαλερὸν καὶ πολύκαρπον δένδρον. Ὁ Κέκροψ ἐτέρπετο βλέπων τὸ καταπράσινον καρποφόρον δένδρον καὶ ἐδρουσίζετο κάτω ἀπὸ τὴν ὥραιαν σκιάν του.

Ἡ Ἀθηναῖς ἀφοῦ ἔκοψε, τοῦ προσέφερεν ἕνα ἐκ τῶν πρασίνων καρπῶν αὐτοῦ. Ἄλλ’ ὁ Κέκροψ, ὅταν τὸν ἐδοκίμασε, παρεμόρφωσε τὸ πρόσωπόν του σιωπῶν. Οἱ καρποί, ὅμως, τάχιστα ὠρίμασαν καὶ ἀπὸ πράσινοι ἐγίναν μαῦροι. Τότε ἡ Ἀθηναῖς ἔδωσε καὶ πάλιν καρπὸν εἰς τὸν Κέκροπα. Οὗτος, ἀφοῦ τὸν ἐγεύθη, τὸν εὔρε γλυκύν καὶ ἡ πλάστιγξ τῆς κρίσεώς του ἀπὸ τὸν Ποσειδῶνα, πρὸς τὸν ὁποῖον εἶχε σχεδὸν κλίνει, ἤρχισεν ἤδη νὰ στρέφεται πρὸς τὴν ἐναντίαν διεύθυνσιν.

—'Αν τὸ ὕδωρ γονιμοποιῇ τὴν γῆν, εἶπεν ἡ 'Αθηνᾶ, ἰδοὺ τὸ ἄριστον αὐτῆς προΐόν. Αὐτό, ἀφοῦ ἐνδύσῃ καὶ πεδιάδας καὶ ὄρη, θὰ μεταβάλῃ τὴν ἔρημον χώραν τῆς 'Αττικῆς εἰς χαριέστατον κῆπον. 'Ο καρπὸς αὐτοῦ θὰ εἶναι τῶν κατοίκων αὐτῆς τροφὴ προσφιλῆς. 'Ο δὲ χυμὸς αὐτοῦ θὰ δωρίσῃ εἰς τὴν γῆν τὸ οὐράνιον φῶς καὶ θὰ μεταβάλῃ τὴν νύκτα εἰς ἡμέραν. 'Αλλὰ πρὸ πάντων μὲ τὸ δένδρον τοῦτο δωρῶ τὸ ὑπέρτατον τῶν ἀγαθῶν, τὴν εἰρήνην, τῆς φρονήσεως τὴν θυγατέρα !

»Αὐτὴ ἡ εἰρήνη, εἶναι τῶν ἀνθρώπων ὁ μέγας εὐεργέτης, αὐτὴ εἶναι ὁ πλουτοδότης θεός, αὐτὴ στηρίζει τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν εὐημερίαν τῶν ἐθνῶν. Οἱ ἀνδρικοὶ ἀγῶνες, ὁ πόλεμος καὶ αἱ νύκαι, τὰς ὁποίας θὰ στολίζουν ἐξ ἴσου καὶ οἱ κλάδοι μου, τότε συντελοῦν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην εὐτυχίαν, ὅταν μόνον προπαρασκευάζουν τὴν εἰρήνην. 'Αλλως φυτεύουν χωρὶς νὰ θερίζουν, καταστρέφουν χωρὶς νὰ οἰκοδομοῦν. Εὐτυχὴς ὁ λαός, ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ τὴν εἰρήνην καὶ ὁ ὁποῖος νικᾷ ὄχι διὰ νὰ νικήσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ διατηρήσῃ τὴν εἰρήνην. Πᾶσα ἡμέρα αὐτοῦ εἶναι ἡμέρα εὐδαιμονίας, πᾶν βῆμα αὐτοῦ τὸν ὁδηγεῖ εἰς εὐπορίαν, πᾶς βῶλος τῆς γῆς του μεταβάλλεται εἰς χρυσόν.

— Καὶ τῶν δύο τὰ δῶρα εἶναι θεῖα καὶ ἀνεκτίμητα. 'Αλλ' ἐπειδὴ εἰς τὴν ἀσθενῆ ἀνθρωπίνην μου κρίσιν ἀνετέθη ἡ ἐκλογὴ μεταξὺ αὐτῶν, παρακαλῶ καὶ τοὺς δύο νὰ εἰσθε εὐσπλαχνικοὶ εἰς τὴν χώραν ταύτην. 'Αλλὰ τὴν κυριότητα αὐτῆς ἀναθέτω εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος δὲν ὑπόσχεται μόνον τοὺς κεραυνοὺς τῶν πολέμων. Τὴν παραχωρῶ εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος μᾶς χορηγεῖ καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς εἰρήνης καὶ τὸ ἥμερον καὶ διαρκὲς αὐτῆς φῶς.

Μόλις εἶπεν αὐτὰ ὁ Κέκροψ, ὁ Ποσειδῶν θυμωμένος ἀνεπήδησε καὶ ἐκτύπησε τὸ ἔδαφος τῆς 'Ακροπόλεως διὰ τῆς τριαίνης του τόσον ἰσχυρά, ὥστε τὰ ἴχνη τῶν ὀδόντων τῆς φαίνονται ἀκόμῃ μέχρι σήμερον ἐπὶ τοῦ βράχου, ὅστις εὐρίσκεται ἐντὸς τοῦ ἔπειτα κτισθέντος 'Ερεχθείου.

« Ἀπαντα »

'Αλ. Παγκαβῆς

ΦΑΕΘΩΝ, ΥΙΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ

Μίαν φοράν, εἰς ἀρχαιοτάτους καιρούς, κατῴκει εἰς ἄγνωστόν τινα καὶ βαθεῖαν κοιλάδα, ἐντὸς σκιεροῦ ἄλσους δαφνῶν, ἀφιερωμένου εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, γυνὴ ὠραία καὶ νέα ὀνομαζομένη Κλυμένη. Ἀπέφευγε δ' αὐτὴ τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ καθ' ἡμέραν, εἰς τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, συνέλεγεν ἄνθη καὶ ἐστεφάνωνε τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος, ἔπειτα δὲ ὅλον τῆς τὸν καιρὸν ἐξώδευεν εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν θυγατέρων τῆς καὶ τοῦ υἱοῦ τῆς, ὅστις ὠνομάζετο Φαέθων.

Τὸ παιδίον ἦτο σπανίας ὠραιότητος. Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἦταν γαλανοὶ ὡς τὸ χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ, ἡ κόμη τοῦ ἦτο ξανθὴ καὶ ἐχρύσιζε καί, ὅταν ἐμειδίᾳ, ἔλεγε ἐχάραζεν ἡ ἀνατολή. Ἡ ἀγάπη τῆς μητρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν τοῦ πρὸς αὐτὸν ἦτο λατρεία. Ἀλλὰ καὶ εὐφυΐαν καὶ καλὴν θέλησιν εἶχεν ὁ μικρὸς Φαέθων, καὶ ὅ,τι τὸν ἐδίδασκον ἡ μήτηρ τοῦ καὶ αἱ ἀδελφαὶ τοῦ, τὸ ἐμάνθανεν εὐκόλως καὶ προθυμότατα. Καὶ εἰς τὴν ἀνδρείαν δὲ καὶ εἰς τὰς ἀσκήσεις τοῦ σώματος ἐξαισίως ἐπέδιδε, καὶ ὅλοι οἱ ὁμήλικές τοῦ τῶν πέριξ κοιλάδων τὸν ἐθεώρουν κατὰ πάντα ἀνώτερόν των.

Ἀλλὰ τοῦτο εἶχε καὶ τὸ κακόν τοῦ μέρος, ὅτι συνηθίσας εἰς τοὺς ἐπαίνους ἀπώλεσε τὴν μετριοφροσύνην, ἥτις εἶναι τῶν προτερημάτων ὁ στολισμός, καὶ ἐγένεν οἰηματίας. Τὸ κακόν δὲ ἦτο ὅτι οὔτε ἡ μήτηρ οὔτε αἱ ἀδελφαὶ τοῦ συνετέλουν πολὺ εἰς τὸ νὰ ἐλαττώσωσι τὴν φιλαυτίαν τοῦ, διότι ἡ ὑπερβολὴ τῆς ἀγάπης τὸν ἐβλαπτεν ἀντὶ νὰ τὸν ὠφελῇ.

Πατέρα δὲν εἶχεν ἴδει οὐδ' ἤκουσε νὰ γίνῃ ποτὲ λόγος περὶ τοῦ πατρὸς τοῦ. Μόνον ἄπαξ, ὅταν ἡ μήτηρ τὸν ἐδίδασκεν ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ Διὸς ἦτο ὁ Κρόνος καὶ πατὴρ τοῦ Κρόνου ὁ Οὐρανός, ἠρώτησεν αἴφνης ὁ μικρὸς Φαέθων :

— Καὶ ἰδικός μου πατὴρ ποῖος εἶναι ;

Τότε ἡ Κλυμένη ἠναγκάσθη, μετὰ πολλὰς παρορμήσεις τοῦ νεαροῦ υἱοῦ, νὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ ἦτο ὁ θεὸς Ἀπόλλων.

Μετὰ τινα ἔτη οἱ κάτοικοι τῶν πέριξ χωρῶν εἶχον μεγάλην πανήγυριν καὶ ἀγῶνας εἰς τιμὴν τοῦ θεοῦ. Συνέρρουσαν λοιπὸν ἐκεῖ οἱ ἀξιώτεροι νέοι ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος, ἵνα διαγωνισθῶσιν. Ὅστις ὑπερίσχυεν ἐλάμβανε στέφανον, ἐπηνεῖτο, ἐχειροκροτεῖτο, καὶ εὐτυχεῖς ἐλογίζοντο οἱ γονεῖς, οἵτινες τὸν ἐγέννησαν.

Μεταξύ όλων τῶν ἀγώνων λαμπρότεροι ἐθεωροῦντο οἱ ἵππικοί, καὶ τὸ πλῆθος ὅλον ἦτο βέβαιον ὅτι τὸ βραβεῖον θὰ λάβῃ εἰς Θεσσαλός, ὅστις ἐκάθητο ὑπερῆφανος εἰς τὸν μέγιστον καὶ ὠραιότατον ὅλων τῶν ἵππων καὶ ἐφαίνετο ἔχων μεγάλην ἐπιτηδειότητα να τὸν διοικῇ. Καὶ τῶ ὄντι, ὅταν ἤρχισαν νὰ τρέχωσιν, αὐτὸς ἐτινάχθη ὅλων ἐμπρός. Ὁ δὲ Φαέθων, ὅστις καὶ αὐτὸς ἡγωνίζετο μετὰ τῶν ἵππέων, ἔμεινε μακρὰν ὀπίσω, ἀναβαίνων ἵππον, ὅστις ἐφαίνετο ἄγριος καὶ νευρώδης, ἦτο ὅμως μικρὸς καὶ οὐχὶ ἐπιδεικτικός. Ἄλλ' ὅτε δὲν ἀπείχον πλέον πολὺ τοῦ τέρματος, ἐπληξε δι' ἐνὸς τῶν πτερνιστήρων τὸν ἵππον του, ὅστις δὲν ἦτο, ὡς οἱ ἄλλοι, ἐξηντλημένος, ἐπήδησε μέγιστον πῆδημα, καὶ τρέχων ὡς ἀστραπὴ ἐφθασε πρὸ τοῦ Θεσσαλοῦ.

— Εὖγε ! Εὖγε ! ἐφώναζον αἱ χιλιάδες τῶν θεατῶν, ὅτε ἐφάνη εἰς τὰς ὄψεις ὅλων ὁ νεανίας ὠραῖος καὶ φέρων τῆς νίκης τὸν στέφανον.

Μετὰ δὲ τὸ ἵπποδρόμιον ἤρχισεν ἡ ἀρματοδρομία καὶ μετὰ θαυμασμοῦ εἶδε τὸ πλῆθος τὸν Φαέθοντα, τὸν ὅποτον ἐνόμιζε κατὰκοπον ἐκ τῆς πρώτης νίκης, παραταχθέντα καὶ εἰς τοῦτον τὸν ἀγῶνα. Οἱ ἵπποι του ἦσαν τέσσαρες, ξανθοὶ καὶ τόσον θυμοειδεῖς καὶ ἀνυπόμονοι, ὥστε οἱ θεαταὶ ἐπίστευον ὅτι τότε κατὰ πρώτων ἐξεύχθησαν εἰς ἄρμα, ἐφοβοῦντο δὲ διὰ τοῦτο τὰ ἔσχατα διὰ τὸν Φαέθοντα.

Ἄλλ' ὡς τὸ σύνθημα ἐδόθη, ὁ νέος τοὺς ἤγγισεν ἐλαφρῶς διὰ τῆς μάστιγος, τοὺς προεκάλεσε διὰ γλυκείας φωνῆς, καὶ οἱ ἵπποι ὤρμησαν ὡς βέλος ἐμπρός. Θαυμασία δὲ ἦτο ἡ ἀνεσις καὶ ἡ ἐπιδεξιότης, μεθ' ἧς διηύθυνε τὰς ἡνίας, ἀπέφευγε τὰ προσκόμματα, ἔκοπτε τὴν ὁδὸν τῶν ἀνταγωνιστῶν του σοφοῦς ἐλιγμούς ἐκτελῶν. Καὶ μόλις ἐφθασεν εἰς τὸ τέρμα, διὰ στιβαρᾶς χειρὸς ἀνεχαίτισε τοὺς ἵππους, ἀνεπήδησε τοῦ ἄρματος καὶ ἔρριψε τὰς ἡνίας εἰς τὸν ἵπποκόμον, πρὶν ἀφιχθῶσιν οἱ ἄλλοι.

Ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν θεατῶν ὅρια δὲν ἐγνώριζεν. Αἱ εὐφημῖαι τῶν ἐφθανόντων μέχρις οὐρανοῦ καὶ ὅλαι αἱ χεῖρες πρὸς αὐτὸν ἐξετείνοντο καὶ ἔρριπτον στεφάνους.

Ὅρια δὲν εἶχεν ἡ εὐτυχία τῆς Κλυμένης, ὅταν εἶδεν αἶφνης ἐμπρός της τὸν Ἀπόλλωνα νὰ ἐπισκέπτεται τὴν οἰκίαν της συνοδεύων τὸν νικητὴν υἱόν. Μετὰ μεγίστης δὲ χαρᾶς ἤκουσε καὶ τὸν Φαέθοντα διηγούμενον περὶ τῶν θριάμβων του. Κατωτέρα δὲ τῆς ἰδικῆς της δὲν ἦτο καὶ τῶν θυγατέρων της ἡ ἀγαλλίασις διὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ πατρὸς των καὶ διὰ τὰς νίκας τοῦ ἀδελφοῦ των.

Ἐπὶ τὰ πάντα ἡλλαξαν μορφὴν, ὅταν ὁ Ἀπόλλων εἶπε :

— Κλυμένη, ὡς μήτηρ ὑπακούεσαι ὑπὸ τοῦ νεανίσκου τούτου. Εἰπέ του νὰ μὴ ἐπιμένῃ νὰ μοῦ ζητῇ ὅ,τι μοῦ ἐζήτησεν.

— "Ὁχι, μήτηρ, μὴν τὸν ἀκούης, ἀνέκραξεν ὁ Φαέθων. Μοῦ ὑπεσχέθη νὰ μοῦ δώσῃ ὅ,τι τοῦ ζητήσω. Ἐζήτησα νὰ ὀδηγήσω καὶ ἐγὼ μίαν μόνον ἡμέραν τὴν ἁμαξάν του εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ δὲν θέλει νὰ με ἀφήσῃ.

— Τὸν ὀλεθρόν σου, ἀλόγιστε, ἀπεκρίθη μετὰ περιπαθείας ὁ Ἀπόλλων, τὴν καταστροφὴν σου ζητεῖς. Ἡξεύρεις τί εἶναι οἱ ἵπποι μου, τοὺς ὁποίους ζητεῖς νὰ δαμάσῃς ; Ζήτησον ἐπίσης νὰ ἡνιοχήσῃς τὴν βρόντην καὶ τὸν κεραυνόν.

— Φίλιπτε Φαέθων, ἀνεφώνησε τρέμουσα ἡ μήτηρ του, ἄφησε τὴν φαντασίαν αὐτήν. Ἄν δυστύχημα σοῦ συμβῇ, ἤξευρε ὅτι με φονεύεις.

Ἐομοίως καὶ αἱ ἀδελφαὶ του τὸν ἐλάμβανον εἰς τὰς ἀγκάλας των καὶ τὸν παρεκάλουν. Ἄλλ' ἐκεῖνος γελῶν ὑπεροπτικῶς :

— Φοβεῖσθε, ἔλεγε, διότι δὲν με εἶδατε εἰς τὸ ἵπποδρόμιον. "Ὅ,τι καὶ ἂν εἶναι οἱ ἵπποι τοῦ πατρός μου, ἵπποι εἶναι πάντοτε. Καὶ θὰ ἰδοῦν ἂν ἡμπορῶ νὰ τοὺς δαμάσω.

— Νεανίσκε, νεανίσκε, εἶπεν ὁ Ἀπόλλων, ἡ ὑπεροψία εἶναι μέγα ἀμάρτημα. Ἀμάρτημα πολλάκις θανάσιμον.

— Ἄλλ' ἀρνῆθῃ τὸ ἄφρον ζήτημά του, εἶπεν ἡ Κλυμένη πρὸς τὸν θεόν. "Ὅτε ὑπεσχέθης, δὲν ἤξευρες τί θὰ σοῦ ζητήσῃ.

— Τοῦτο δυστυχῶς δὲν δύναμαι, εἶπεν ὁ Ἀπόλλων. "Ὡμοσα κατὰ τῆς Στυγός, καὶ ὁ φοβερός αὐτὸς ὄρκος παρὰ τοῖς θεοῖς δὲν ἀναιρεῖται.

"Ὅτε ἡ δυστυχὴς Κλυμένη ἤκουσε τοῦτο, παρεδόθη εἰς ὄλην τὴν ἀπελπισίαν της, καὶ μόλις κατῴρθωσεν ὁ Ἀπόλλων νὰ τὴν παρηγορήσῃ ὀλίγον, ὑποσχεθεὶς ὅτι θέλει ὀδηγήσῃ καὶ διατάξῃ τὸν υἱόν του πῶς νὰ πράξῃ, ἵνα ἀποφύγῃ πᾶν δυστύχημα.

Μετὰ νέας λοιπόν, ἐπίσης ματαίας, προσπάθειάς τοῦ νὰ μεταπείσωσι τὸν ἰσχυρογνώμονα παραλαβὼν αὐτὸν ὁ Ἀπόλλων ἀπῆλθεν εἰς τὸν "Ολυμπον, ὅπου τὸν ἔφερον ἐν ἀκαρεῖ, διότι οὕτως ὠδοιπόρουν οἱ θεοί. Ἐκεῖ δὲ τὸν ὠδήγησεν ἀμέσως εἰς τὸ ἵπποστάσιόν του, στίλβον ὅλον ἐκ χρυσοῦ. Ἐκεῖ τέσσαρες χιόνος λευκότεροι ἵπποι σκάπτοντες τὸ ἔδαφος δι' ἀργυρῶν ὀπλῶν ἔτρωγον χρυσῇν κριθὴν εἰς ἀργυρᾶς φάτνας καὶ εἰς χρυσταλλίνοὺς κάδους ἔπινον νέκταρ, τὸ ποτὸν τῶν θεῶν. Ἴπποκόμοι δὲ αὐτῶν ἦσαν εἰκοσιτέσσαρες νέαι παρθέναι, αἱ Ὡραι, δώδεκα αἱ τῆς νυκτός, μελανὰ ἐνδεδυμέναι, καὶ δώδεκα λευκοφόροι, αἱ τῆς ἡμέρας.

Τότε ἐδίδαξεν ὁ Ἀπόλλων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ πῶς ἡμέρως νὰ προσφωνῇ τοὺς ἵππους, πῶς νὰ τοὺς ψηλαφῇ, χωρὶς νὰ τοὺς πλήττῃ διὰ τῆς χρυσοῦς μάστιγος, πῶς νὰ τοὺς ὀδηγῇ, ἀλλὰ νὰ μὴ τοὺς παροξύνῃ, πῶς νὰ κρατῇ τὰς ἡνίας, χωρὶς οὔτε νὰ τὰς τείνῃ οὔτε νὰ τὰς χαλαρώνῃ. Καὶ ἀφοῦ καὶ ἄλλα ὠφέλιμα τῷ παρήγγειλε, τὸν ἐνουθέτησε διὰ τελευταίαν φορὰν νὰ παραιτηθῇ τῆς ἀνοήτου ἀποφασέως του, ἀλλὰ καὶ πάλιν χωρὶς νὰ τὸν πείσῃ.

— Καίρὸς λοιπόν, εἶπε.

Καὶ τοῦ ἔδειξε τὰς Ὠρας τῆς νυκτός, αἵτινες εἶχον στρέψει τὰ νῶτα σιωπηλῶς, καὶ τὰς Ὠρας τῆς ἡμέρας, αἵτινες μειδιῶσαι καὶ ἐλαφρῶς ὀρχοῦμεναι ἐπλησίαζον καὶ ἐξεύγνουν τοὺς τέσσαρας λευκοὺς ἵππους εἰς δίφρον κατὰ χρυσον, ὃν ἐκάλυπτον μύριοι καὶ μύριοι ἀκτινοβολοῦντες ἀδάμαντες.

Ὁ Φαέθων ἐθαμβώθη τὸ κατ' ἀρχάς. Ἀλλ' εὐθὺς πάλιν θάρρος λαβὼν ἐπήδησεν εἰς τὸν δίφρον βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις διὰ τελευταίαν φορὰν τὸν ἐσφιγξεν εἰς τὰς ἀγκάλας του.

— Ἀγαθὴ τύχη ! τῷ εἶπεν. Προσοχὴν, ἡρεμίαν πνεύματος καὶ περὶ σκεψιν !

Τότε προύχώρησε νεᾶνις φαιδρά, ἔχουσα ρόδων πλήρεις τὰς χεῖρας, ἤνοιξε διὰ χρυσοῦ κλειδίου τὴν πύλην τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐσκόρπισε τὰ ρόδα εἰς τὸ κατώφλιον. Τὴν αὐτὴν στιγμήν ὁ Ἀπόλλων προσεφώνησε τοὺς ἵππους καὶ αὐτοὶ ἐκινήθησαν.

Κατ' ἀρχάς ἐβάδιζον βῆμα βραδύ, διότι ἡ ἄνοδος ἦτο ἀπότομος. Ἀλλὰ τοῦτο ἐστενοχώρει τὸν τολμητῖαν, ὅστις ἐνθυμούμενος τὰ ἵπποδρόμια ἐκραύγαζεν « ἐμπρὸς λοιπόν », καὶ ἐκτύπα διὰ τῆς μάστιγος τὸν ἄερα.

Εἰς τὴν ξένην ταύτην φωνήν, εἰς τῆς μάστιγος τὸ πλατάγισμα οἱ ἵπποι ἀνετινάχθησαν σφοδρῶς καὶ ἤρχισαν καλπάζοντες ὥς παράφοροι. Ὁ πλατὺς οὐρανὸς ἐφευγεν ὑπὸ τοὺς πόδας των καὶ περὶ τὸν Φαέθοντα ἦτο χάος, ὅπου ἐβλεπεν ἐν σκοτοδίνῃ σπινθηροβολοῦντας ἀστερισμοὺς εἰς σχῆμα καρκίνων, σκορπίων καὶ λεόντων, καὶ βαθέως ὑπὸ τοὺς πόδας του τὴν γῆν, ἣτις ἐστρέφετο ὥς χειρόμυλος.

Ἀλλ' ὁ Φαέθων ἦτο γενναῖος. Ἦρπασε τοὺς χαλινούς καὶ σπασμωδικῶς τοὺς ἀνέσυρεν. Οἱ ἵπποι τότε ἀνωρθώθησαν εἰς τοὺς ὀπίσθιους των πόδας.

Ὁργιζόμενος ὁ νεανίας τοὺς ἐκτύπησε διὰ τῆς μάστιγος, καὶ αὐ-

τοὶ φοβερῶς χρεμετίσαντες καὶ φυσήσαντες ἐκ τῶν ρωθῶνων φλόγας ὥρμησαν, ὡς ἂν ἐδιώκοντο ὑπὸ τῶν ἀνέμων. Ἐκ τοῦ χρεμετισμοῦ των οἱ θόλοι τοῦ οὐρανοῦ ἐσείσθησαν. Ἐκ τῶν φλογῶν των τὰ σύννεφα ἐβάφθησαν ἐρυθρά. Πᾶν κίνημα τοῦ νέου των ἡνιόχου τοὺς ἡρέθιζε ἢ τοὺς ὠδήγει, καὶ ἐφέροντο τυφλῶς καὶ ἀτάκτως. Καὶ ὅτε μὲν ἀνέσυρε τοὺς χαλινούς, ἀνεπήδων πρὸς τὰ ἄνω σχεδὸν καθέτως, καὶ εἰς ὀλίγα λεπτὰ ἀνέβαινον εἰς ἀχανῆ ὕψη μακρυνόμενοι τῆς γῆς. Ἡ γῆ τότε ἐστερημένη τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου ἐκαλύπτετο ὑπὸ χιόνων καὶ ὑπὸ πάγων, καὶ οἱ ποταμοὶ ἐγίνοντο κρύσταλλα, καὶ φυτὰ καὶ ζῶα καὶ ἄνθρωποι ἀπέθνησκον ἐκ τοῦ ψύχους. Ὅτε δὲ ἐκουράζοντο οἱ εὐρωστοὶ του βραχίονες καὶ ἐχαλαροῦντο οἱ χαλινοί, ὥρμων οἱ ἵπποι κατὰ κεφαλῆς πρὸς τὴν γῆν, καί, ὅπου ἐπλησίαζον, αἱ πεδιάδες μετεβάλλοντο εἰς ἀμμόδεις ἐρήμους καὶ ἥναπτον ὡς λαμπάδες τὰ δάση, καὶ οἱ ποταμοὶ ἐξηραίνοντο καὶ ἀπέραντος πυρκαϊὰ ἐβοσκεν εἰς τὰ ὄρη καὶ εἰς τῶν ἀνθρώπων τὰς κατοικίας.

Τότε μεγάλη κραυγὴ ἡγέρθη ἐξ ὅλης τῆς γῆς. Οἱ ἄνθρωποι ἐξέπεμπον δεήσεις πρὸς τὸν Δία νὰ ἀποτρέψῃ τὸ μέγα δεινόν.

Ὁ δὲ Ζεὺς ἰδὼν τὸν ἥλιον ὅτι ἐκινεῖτο, ὡς ἂν ἐμέθυε, καὶ ἐννοήσας ὅτι ὠδήγει αὐτόν, οὐχὶ ὁ Ἀπόλλων, ἀλλὰ χεῖρ πρωτόπειρος καὶ ἀνίκανος, ἤρπασε μετ' ὀργῆς τὸν κεραυνὸν καὶ τὸν ἐσφενδόνισε κατὰ τοῦ αὐθάδους. Φοβερὸς τριγμὸς ἠκούσθη καθ' ὅλην τὴν φύσιν. Ὁ κεραυνὸς ἐνέσκηψεν εἰς τὴν ἄμαξαν, καὶ πλήξας ἀπεκύλισε τὸν Φαέθοντα. Καὶ οἱ μὲν ἵπποι, γνωρίσαντες τὴν βροντὴν τῶν θεῶν, ἔντρομοι ἐπέστρεψαν εἰς τὴν φάτιν των, ἀφέντες καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν γῆν εἰς σκότος βυθισμένη. Τὸ δὲ σῶμα τοῦ δυστυχοῦς νεανίου φερόμενον διὰ τοῦ κενοῦ ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν, παρὰ τὸν ποταμὸν Ἡριδανόν, ὡς ἔλεγον οἱ ἀργαῖοι, εἰς τὸ μέρος ἀκριβῶς ὅπου ἔμενον ἡ μήτηρ καὶ αἱ ἀδελφαὶ του μετ' ἀγωνίας περιμένουσαι τὴν ἐπιστροφὴν του.

Τὴν ἀπελπισίαν των ἕκαστος δύναται νὰ φαντασθῇ. Τὸν ἀγαπητὸν τῆς καρδίας των, τὸν πλήρη ζωῆς καὶ ἐλπίδων νεανίαν, τὸν εἶχον ἤδη ἐμπρὸς των πτώμα ἀμορφον καὶ ἡκρωτηριασμένον. Διὰ τῶν χειρῶν των ἔσκαψαν τὴν δχθην τοῦ ποταμοῦ καὶ τὸν ἐνεταφίασαν, καὶ ἐκεῖ τὰς εὗρισκεν ὁ ἀνατέλλων, καὶ ἐκεῖ ὁ δῶν ἥλιος νὰ κλαίωσιν ἀπαρηγορήτως, καὶ ὁ ποταμὸς ἔπινε τὰ δάκρυά των.

Ὁ Ἀπόλλων, ὅμως, ἤλθεσε τὴν γυναῖκα καὶ τὰς θυγατέρας του. Καὶ νὰ ἐλαττώσῃ μὲ τὴν θλιψὴν των δὲν ἠδύνατο, διότι καὶ ὁ ἴδιος τὴν

συνεμερίζετο, ἀλλ' ὅπως τὴν καταστῆσιν ὀλιγώτερον ἐπαισθητὴν εἰς αὐτάς, εἰς τὴν παραποταμίαν ἐκείνην, ὅπου ἐφαίνοντο ὡς ριζώσασαι, τὰς μετεμόρφωσεν εἰς δένδρα, τὰς ἱτέας, αἵτινες, ὡς γνωστόν, φαίνονται ὡς κλαίουσαι, καὶ « κλαίουσαι » τῷ ὄντι ὀνομάζονται παρὰ ταῦ λαοῦ. Τὰ δὲ πύρινα δάκρυά των σταλάζοντα εἰς τὸν ποταμὸν μετεβλήθησαν ἐντὸς τῶν κυμάτων του εἰς τὴν πολῦτιμον ἐκείνην κιτρίνην ὕλην, ἥτις ὀνομάζεται ἤλεκτρον.'

Περιοδικὸν « Παρνασσὸς »

Ἀλ. Παγκαβῆς

ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ

Μέγιστον καὶ κάλλιστον ἔργον τοῦ νομοθέτου ἐθεώρει ὁ Λυκοῦργος ὅτι ἦτο ἡ ἀνατροφή τῶν νέων, διότι ἐκ τῶν ἡθῶν καὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν πολιτῶν ἰδίως κρέματαί ἡ εὐδαιμονία τῶν πόλεων. Εὐτυχεῖς δὲ αἱ πόλεις ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὁποίας οἱ πολῖται ὑπακούουν εἰς τοὺς νόμους οὐχὶ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν προαίρεσιν ὑπέκριντες.

Διηγοῦνται ὅτι, διὰ τὴν πείσιν ὁ Λυκοῦργος τοὺς Σπαρτιάτας περὶ τῆς μεγάλης ἐπιρροῆς, τὴν ὁποίαν ἡ ἀνατροφή ἔχει ἐπὶ τῆς φύσεως, ἐπέδειξεν εἰς αὐτοὺς δύο διδύμους σκύλακας, ἐξ ὧν τὸν μὲν εἶχεν ἀναθρέψει κυνηγετικόν, ζωηρόν καὶ εὐκίνητον, τὸν δὲ θηλυπρεπῆ, λαίμαρτον καὶ ὀκνηρόν. "Ὅπως δὲ καταστῆσιν ὁ Λυκοῦργος τοὺς πολίτας τῆς Σπάρτης ὑγιεῖς καὶ εὐρώστους, ἀπὸ τῶν γυναικῶν ἤρχισε τὰς φροντίδας αὐτοῦ, ὁρθῶς σκεπτόμενος ὅτι ἀπὸ τὰς μητέρας ἰδίως ἐξαρτᾶται ἡ εὐεξία τῶν τέκνων. "Ὅθεν ἀπήτησεν οὐχὶ μόνον οἱ νέοι, ἀλλὰ καὶ αἱ νεάνιδες τῆς Σπάρτης νὰ γυμνάζωσι τὰ σώματά των καὶ διὰ τοῦ δρόμου καὶ διὰ τῆς πάλης καὶ διὰ τοῦ δίσκου καὶ διὰ τοῦ ἀκοντίου. Ἐνισχύουσιν δὲ τοιοιυτρόπως τὰ σώματα αὐτῶν, προσητοιμάζοντο μητέρες καὶ τροφοὶ ὑγιεῖς καὶ εὐρωστοὶ εὐρώστων καὶ ὑγιῶν τέκνων.

Συγχρόνως δὲ ἀνατρεφόμεναι ὑψηλοφρόνως αἱ Σπαρτιάτιδες καθίσταντο πλήρεις εὐγενῶν αἰσθημάτων, ἐξ ὧν ἐξεῖχε τὸ ὑψηλὸν αἰσθημα τῆς φιλοπατρίας. "Ὅθεν ἡ μὲν Γοργῶ ἀποστέλλουσα τὸν υἱὸν σθημα τῆς φιλοπατρίας. "Ὅθεν ἡ μὲν Γοργῶ ἀποστέλλουσα τὸν υἱὸν τῆς εἰς τὴν μάχην δὲν ἔκλαιεν, ἀλλ' « ἡ τὰν ἡ ἐπὶ τᾶς » ἔλεγε πρὸς αὐτὴν εἰς τὴν μάχην δὲν ἔκλαιεν, ἀλλ' « ἡ τὰν ἡ ἐπὶ τᾶς » ἔλεγε πρὸς αὐτὴν τόν, ἐνῶ τῷ παρέδιδε τὴν ἀσπίδα του. Ἡ δὲ Ἀργιλεωνίς, ὅτε ἔμαθεν ὅτι ὁ υἱὸς τῆς Βρασιίδας ἐφονεύθη εἰς τὴν μάχην, ἀντὶ τὴν κλαύσῃ καὶ νὰ λυπηθῇ, ἠρώτησεν ἂν ἔπεσεν ἐνδόξως καὶ ἀξίως τῆς Σπάρτης. Ἀλ-

λοίμνον δὲ εἰς τὸν Σπαρτιάτην, ὅστις ἔρριπτεν ἐν τῇ μάχῃ τὴν ἀσπίδα καὶ τὰ ὅπλα του, ὅπως σωθῇ. Ὁ δειλὸς καὶ ρίψασπις ἦτο ἐν Σπάρτῃ τὸ ἀντικείμενον τῆς γενικῆς περιφρονήσεως καὶ ἀποστροφῆς. Ἐὰν ἦτο ἄγαμος, δὲν εὗρισκε σύζυγον, ἐὰν εἶχε θυγατέρας, δὲν εὗρισκε γαμβρόν ! Ὡστε δικαίως ὁ Ξενοφῶν λέγει ὅτι δὲν θαυμάζει ἂν οἱ Σπαρτιάται ἐπρωτίμων τὸν θάνατον τοῦ τοιούτου ἀτίμου καὶ ἐπονειδίστου βίου.

Τοιαύτας γυναῖκας ἔχουσα ἡ Σπάρτη δὲν ἠδύνατο εἰμὴ νὰ λαμπρυνθῇ καὶ νὰ δοξασθῇ, διότι ἐκ τῆς ἀνατροφῆς τῶν γυναικῶν κρέμαται ἰδίως ἡ εὐδαιμονία τῶν λαῶν· αὐταὶ εἶναι αἱ πρῶται παιδαγωγαὶ τῶν τέκνων, αὐταὶ εἰσάγουσιν ἐν τῷ βίῳ τὴν σωτήριον λιτότητα ἢ τὴν φθοροποιὸν πολυτέλειαν, αὐταὶ διατηροῦσι τὰ ἀγνὰ ἥθη, ἅτινα σφῶναι τὰς κοινωνίας ἢ διατρέφουσι τὴν κακοήθειαν, ἥτις ἐξαντλεῖ, ἐξευτελίζει καὶ καταστρέφει τοὺς λαούς.

Ἰδίως δὲ καὶ τὰ τῆς διαίτης τῶν βρεφῶν ἦσαν κανονισμένα ἐν Σπάρτῃ, ὅπως ὑγιᾶ καὶ εὖρωστα καὶ ἄφοβα ἀναδειχθῶσιν, ὅθεν καὶ διὰ οἴνου ἔλουον αὐτά, ὅπως τὰ ἐνισχύσωσι, καὶ ἄνευ σπαργάνων τὰ ἀνέτρεφον, ὅπως μὴ παρεμποδίζηται ἡ ἐλευθέρα ἀνάπτυξις τῶν μελῶν των, καὶ εἰς τὸ σκότος καὶ εἰς τὴν ἀπομόνωσιν τὰ συνήθιζον, διὰ νὰ μὴ φοβῶνται μηδὲ νὰ κλαίωσι, καὶ περὶ τὴν τροφήν τὰ ἐμάνθανον νὰ μὴ ἔχωσιν ἰδιοτροπίας. Καὶ μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν ἐπτὰ ἐτῶν τοιοιουτρόπως ἀνέτρέφοντο τὰ παιδία τῆς Σπάρτης ὑπὸ τῶν γονέων αὐτῶν. Γινόμενα δὲ ἐπταετῇ ἐλαμβάνοντο παρὰ τῶν γονέων καὶ παρεδίδοντο εἰς τοὺς παιδαγωγούς, οἵτινες ἀνέτρεφον αὐτά, ἰδίως ὅπως τὰ προπαρασκευάσωσιν ἀνδρείους καὶ πειθαρχοῦντας στρατιώτας τῆς Σπάρτης. Καὶ γράμματα μὲν δὲν ἐμάνθανον, εἰμὴ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα. Ἐγυμνάζοντο νὰ τρέχωσι, νὰ πηδῶσι, νὰ παλαίωσι, νὰ ρίπτωσι δίσκον ἢ ἀκόντιον, ἅπας δὲ ὁ βίος αὐτῶν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἦτο σχολεῖον καρτερίας, πειθαρχίας καὶ λιτότητος· ἡ τροφή των ἦτο ἀπλουστάτη, ἡ ἐνδυμασία των ἐλαφρά, ὁ ὕπνος των ἐπὶ καλύμων.

Ἐδιδάσκοντο προσέτι νὰ ἀποκρίνονται μετὰ βραχύτητος ζωνρᾶς καὶ ἀποφθεγματικῆς, ἥτις κατέστη ὁ παροιμιώδης χαρακτήρ τῆς Σπαρτιατικῆς ὁμιλίας. Ὅτε π.χ. προέτρεπέ τις τὸν Λυκοῦργον νὰ συστήσῃ ἐν Σπάρτῃ δημοκρατίαν, λακωνικῶς ὁ Λυκοῦργος τῷ ἀπήντησε : « Σὺ γὰρ πρῶτος ἐν τῇ οἰκίᾳ σου ποίησον δημοκρατίαν ». Ὁ σύντομος καὶ εὖρωστος λόγος ἀποδεικνύει νοῦν ὑγιᾶ καὶ εὖρωστον.

Κατεβάλλετο δὲ πᾶσα προσπάθεια ἐν Σπάρτῃ, ὅπως γίνωσιν οἱ

“Οτε ό Λυκοῦργος είδε τούς Σπαρτιάτας συνηθίσαντας είς τήν έκτέλεσιν τών νόμων αὐτοῦ, καί τά καλᾶ καί σωτήρια ἀποτελέσματα τῆς νομοθεσίας του, ἡφράνθη, καθώς, κατὰ τόν Πλάτωνα, ἡφράνθη καί ό Θεός, ὅτε ἔπλασε τόν κόσμον καί είδε τήν πρώτην ἀρμονικὴν αὐτοῦ κίνησιν. Τότε δέ ἐπεθύμησε νά καταστήσῃ διαρκῇ καί, εἰ δυνατόν, ἀθάνατον τήν νομοθεσίαν του ἐπ’ ἀγαθῷ τῆς Σπάρτης.

“Οθεν συγκαλέσας είς ἐκκλησίαν τούς βασιλεῖς, τούς γερουσιαστάς καί τόν λαόν ό Λυκοῦργος ἐζήτησε παρ’ αὐτῶν νά τῷ ὑποσχεθῶσιν ἐνόρκως, ὅτι δέν θέλουσι μεταβάλλει ἢ μετακινήσει τι ἐκ τῆς νομοθεσίας του, μέχρις οὔ ἐπανεέλθῃ ἐκ Δελφῶν, ὅπου ἐπρόκειτο νά μεταβῇ, ὅπως συμβουλευθῇ τόν θεόν περὶ τῆς νομοθεσίας του καί περὶ τῆς ἀνάγκης τροπολογιῶν είς αὐτήν. Ἀφοῦ δέ πάντες προθύμως ὠρκίσθησαν ὅτι, ἂν ό Λυκοῦργος δέν ἐπανεέλθῃ, οὐδέν ἐκ τῆς νομοθεσίας αὐτοῦ θέλουσι μεταβάλλει, ό Λυκοῦργος ἀνεχώρησεν είς Δελφούς, ὅπου ἡ Πυθία τοῦ Ἀπόλλωνος τῷ εἶπεν ὅτι οἱ νόμοι του καλῶς ἔχουσι καί ὅτι ἡ Σπάρτη θέλει διαμείνει ἐνδοξοτάτῃ, ἐν ὅσῳ φυλάττει τούς νόμους αὐτοῦ.

Τόν χρησμόν τοῦτον ἔσπευσε νά κοινοποιήσῃ ό Λυκοῦργος είς τήν Σπάρτην, ἀλλ’ ἐφοβεῖτο μήπως οἱ συμπολιῖται του θεωροῦντες ἑαυτούς λελυμένους ἐκ τοῦ ὅρκου ταν ἐπιχειρήσωσι μεταβολάς είς τήν νομοθεσίαν του πρὸς βλάβην τῆς Σπαρτης. “Οθεν ἐπ’ ἀγαθῷ τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἀπεφάσισε νά ὑποβληθῇ είς ἐκούσιον ἐξορίαν μακράν τῆς φίλης Σπάρτης. Καί ἐνῶ, κατὰ τόν σοφόν Εὐριπίδην, οὐδέν φίλτερον τῆς πατρώας γῆς, μακάριοι δέ ὅσοι εὐτυχοῦντες ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν πατρίδι διάγουσιν, ό Λυκοῦργος ὑπ’ εὐγενοῦς φιλοπατρίας ἐμπνεόμενος ἐθυσίασε τήν γλυκυτάτην ταύτην μακαριότητα ἀπομακρυνθεῖς διὰ παντός τῆς πατρίδος του, μέχρις οὔ ἀπέθανεν, ὡς λέγουσιν, ἐν Κρήτῃ, ὑποβληθεῖς οὕτως είς ὅλας τὰς στερήσεις καί τὰς πικρίας, τὰς ὁποίας ἡ ξενικεῖα καθ’ ἡμέραν ποτίζει τούς ξένους.

Ἡ εὐγενὴς καί φιλόπατρις ἐπιθυμία τοῦ Λυκοῦργου ἐξεπληρώθη πληρέστατα, διότι οἱ Σπαρτιάται, πιστοὶ είς τόν ὅρκον ταν, διατηρήσαντες ἐπὶ πεντακάσια ὅλα ἔτη τούς νόμους του, διὰ τῆς φιλοπατρίας καί τῆς ἀνδρείας ταν πρωτεύουσαν τῆς Ἑλλάδος ὅλης ἀνέδειξαν τήν Σπάρτην.

« Γεροστάθης »

Α. Μελάς

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Ο ΔΙΚΑΙΟΣ

Δικαιώς θαυμάζεται ὁ Ἀριστείδης περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον πολιτικὸν ἄνδρα τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν διὰ τὴν σώφρονα διαγωγὴν του καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολιτικοῦ του βίου.

Ὁ Ἀριστείδης παρευρεθεὶς καὶ εἰς τὰς τρεῖς ἐνδόξους κατὰ τῶν Περσῶν μάχας ὅχι μόνον ἀνδρείως ἡγωνίσθη, ἀλλ' εἰς ἐκάστην ἐξ αὐτῶν ἔδωσε μεγάλα καὶ σωτήρια μαθήματα ἀρετῆς καὶ φιλοπατρίας.

Εἰς τὸν Μαραθῶνα μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι δὲν εἶναι ἐξευτελισμός, ἀλλὰ μάλιστα ἐντιμὸν εἰς ἡμᾶς καὶ σωτήριον εἰς τὴν πατρίδα τὸ νὰ παραχωρῶμεν τὰ πρωτεῖα εἰς τοὺς ἐμπειροτέρους καὶ ἱκανωτέρους ἡμῶν.

Εἰς τὴν μάχην τῆς Σαλαμῖνος μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ βωμοῦ τῆς πατρίδος κάθε προσωπικὸν πάθος πρέπει προθύμως νὰ θυσιά-ζωμεν, κάθε ἐχθραν νὰ λησμονῶμεν καὶ καλὸν ἀντὶ κακοῦ νὰ ἀποδίδωμεν, πᾶν δὲ προτέρημα καὶ πᾶσαν ὑπεροχὴν τοῦ ἐχθροῦ μας δημοσίως νὰ ἀναγνωρίζωμεν.

Εἰς δὲ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι εἶναι μωρία τὸ νὰ ζητῶμεν τιμὴν ἀπὸ τὰς θέσεις, διότι αἱ θέσεις δὲν τιμοῦν τοὺς κατέχοντας αὐτάς, ἀλλ' ἡ ἱκανότης καὶ ἡ ἀρετὴ τιμοῦν τὰς θέσεις, καὶ ὅτι χωρὶς ἑνωσιν καὶ ὁμόνοιαν κανένα μέγα ἔργον δὲν κατορθώνεται διὰ τὸ καλὸν τῆς πατρίδος.

Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος, ὅτε τὰ στρατεύματα τῶν Ἀθηναίων ἐπανῆλθον εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀφῆκαν τὸν πτωχόν, ἀλλ' ἐνάρτετον Ἀριστείδην νὰ φυλάξῃ τοὺς αἰχμαλώτους Πέρσας καὶ τὰ πλουσιώτατα λάφυρα.

Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τόσης ἀφθονίας χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, χωρὶς οὐδεμίαν ἐπιτήρησιν, οὔτε αὐτὸς ἠθέλησε νὰ ἐγγίσῃ τίποτε ἀπὸ τὰ λάφυρα, οὔτε εἰς ἄλλον ἐπέτρεψε νὰ λάβῃ τίποτε ἀπὸ αὐτά. « Χρεωστοῦμεν », οὔτε εἰς ἄλλον ἐπέτρεψε νὰ ἐκπληρώσωμεν τὴν πατρίδα, ὅχι διὰ νὰ ἔλεγε πρὸς τοὺς συμπολίτας του, « νὰ ὑπηρετῶμεν τὴν πατρίδα, ὅχι διὰ νὰ πλουτίσωμεν ἢ διὰ νὰ δοξασθῶμεν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐκπληρώσωμεν τὰ πρὸς αὐτὴν ἱερὰ τοῦ πολίτου καθήκοντα, ἔστω καὶ χωρὶς πληρωμὴν, ἔστω καὶ χωρὶς δόξαν ».

Εἰς τὴν εὐγενῇ του ψυχῇ ἡ ἀγάπη τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς πατρίδος ἐμνηδένιζε κάθε ἄλλο αἶσθημα, ἐπομένως καὶ τῶν χρημάτων τὴν ἀγάπην καὶ τῆς δόξης τὴν δίψαν.

Ἐὰν ὁ Ἀριστείδης καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν συμπολιτῶν του δὲν ᾔσαν

τοιούτοι, αλλά φιλοχρήματοι, τρυφηλοί και πολυτελείς, ή ένδοξος μάχē τών Πλαταιών δέν ήθελεν σώσει τήν 'Ελλάδα έκ του περσικού ζυγοϋ, ή δη έλληνική έλευθερία, τά φώτα και ό πολιτισμός ήθελον έκλείψει έκτοτε διά παντός.

‘Ο Ξέρξης άναχωρήσας έντροπιασμένος εις τήν 'Ασίαν άφῆκεν εις τήν 'Ελλάδα τόν στρατηγόν του Μαρδόνιον, διά νά ύποδουλώσῃ τοϋς έλευθέρους 'Ελληνas. ‘Ο δέ Μαρδόνιος, νομίζων ότι εύκολώτερον ήτο νά ύποδουλώσῃ αϋτούς διά του χρυσίου παρά διά τών όπλων, άπέστειλε πρέσβυν πρὸς τοϋς 'Αθηναίους. Οϋτοι τότε, δυστυχεῖς, πένητες και άστεγοι, ειχον επανέλθει εις τās 'Αθήνας, τās όποιας τὸ πϋρ και ό σίδηρος του Ξέρξου ειχον έρημώσει και καταστρέψει.

‘Ο πρέσβυς του Μαρδονίου επρότεινεν λοιπόν πρὸς τοϋς 'Αθηναίους τὰ εξής :

— ‘Ο Μαρδόνιος είναι έτοιμος ν' άνδρύσῃ δι' έξόδων του όλας τās κατακαείσας οικίας σας και τοϋς καταστραφέντας ναούς, νά σας χορηγήσῃ δέ άφθονα χρήματα και νά σās κάμῃ κυρίους τών άλλων 'Ελλήνων, εάν έδέχεσθε νά καταθέσῃτε τὰ όπλα σας.

Οί Σπαρτιάται γνωρίζοντες τήν άκραν πτωχείαν, εις τήν όποιαν ειχον καταντήσῃ οι 'Αθηναῖοι από τήν καταστροφήν τῆς πόλεως και τήν έρήμωσιν τών άγρῶν των, έφοβήθησαν, μήπως εις τήν άπελπισίαν των παραδεχθούν τās χρηματικές προτάσεις του Μαρδονίου. Δι' αϋτὸ έστειλαν συγχρόνως πρέσβεις εις τās 'Αθήνας και παρεκάλουν τοϋς 'Αθηναίους νά άπορρίψουν τās περσικές προτάσεις και νά εξακολουθήσουν άγωνιζόμενοι ύπέρ τῆς 'Ελλάδος.

Τότε ό 'Αριστείδης, έκφράζων και τὰ ιδικά του και τών συμπολιτῶν του τὰ αισθήματα, έδωσε τήν ώραίαν έκείνην και αξιοθαύμαστον άπάντησιν, ή όποια και μόνη ήτο ίκανή ν' άπαθανاتیσῃ τὸ ένομά του. 'Ιδού ή άπάντησις του πτωχοϋ 'Αριστείδου :

— Συγχωροϋμεν εις τοϋς Πέρσας νά νομίζουν ότι τὰ πάντα δύνανται νά εξαγορασθούν με τὰ χρήματα, διότι αϋτοι οϋδέν πολυτιμότερον του χρυσίου γνωρίζουν. 'Αλλ' άγανακτοϋμεν κατὰ τών Σπαρτιατῶν, οι όποῖοι αποβλέποντες εις τήν πτωχείαν και δυστυχίαν μας λησμονοϋν τήν 'Ελληνικήν άρετήν και φιλοτιμίαν μας. 'Ας πληροφορηθούν οι Λακεδαιμόνιοι ότι οϋτε δι' όλον τὸ έπὶ τῆς γῆς και τὸ έντὸς αϋτῆς χρυσίον ήθελάν ποτε πωλήσει οι 'Αθηναῖοι τήν έλευθερίαν τῆς 'Ελλάδος. 'Ας μάθῃ δέ

καὶ ὁ Μαρδόνιος ὅτι μόνον ὅταν ὁ ἥλιος παύσῃ τὸν δρόμον του, θέλομεν παύσει καὶ ἡμεῖς ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ πατρίδος καὶ ἐλευθερίας.

Μετὰ τὴν γενναίαν ταύτην ἀπάντησιν ἡ ἔνδοξος μάχη τῶν Πλαταιῶν ἐγένεν, ὁ Μαρδόνιος κατεστράφη καὶ ἡ Ἑλλάς ἐσώθη !

A. Μελάς

« Γεροστάθης »

Ο ΒΟΣΠΟΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟ BYZANTION

Εἰς τὴν καλυτέραν θέσιν τῆς Ἑλληνικῆς Μεσογείου ιδρύθη εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων μία πόλις, ἡ ὁποία ἀπὸ τότε μέχρι σήμερον ἐγένεν ἀφορμὴ πολλῶν πολέμων. Ἡ πόλις αὕτη εἶναι τὸ Βυζάντιον, ἡ κατόπιν ὀνομασθεῖσα Κωνσταντινούπολις.

Ἡ θέσις, εἰς τὴν ὁποίαν ιδρύθη, εἶναι θαυμασία. Μὲ ἕνα μικρὸν πορθμὸν χωρίζεται ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τὴν Ἀσίαν. Ἡ θάλασσα καθιστᾷ τὸν τόπον αὐτὸν τὸν μὲν χειμῶνα γλυκύν, τὸ δὲ θέρος δροσερόν.

Ἡ εὐφορία τῶν πέριξ τόπων, καὶ ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ἀσίᾳ, εἶναι ἐξαιρετική. Λειμῶνες χλοεροὶ ἐκτείνονται καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη τοῦ Βοσπόρου εἰς μεγάλας ἐκτάσεις, ὅπου βόσκουν ἄφθονα πρόβατα καὶ βόες. Εἰς τοὺς ἀγροὺς ὠριμάζουσιν οἱ δημητριακοὶ καρποί· αἱ ἄμπελοι παράγουσιν εὐώδεις μεγάλας σταφυλάς, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ὑψοῦνται κατάφορτα κατὰ τὸ θέρος τὰ καρποφόρα δένδρα, κερασταὶ μὲ τραγανά, μεγάλα ὡς καρύδια, καὶ βαρύτατα κεράσια, ἀπιδέαι, ροδακινέαι, συκαὶ μὲ γλυκύτατα ὡς μέλι σῦκα, πεπόνια καὶ καρπούζια, τῶν ὁποίων ὅστις ἐδοκίμασε τὴν γλυκύτητα, ποτὲ δὲν τὰ λησμονεῖ.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν καρποφόρων ἄφθονα εἶναι καὶ τὰ ἄλλα δένδρα, τὰ ὅποια μὲ τὴν πρασινάδα των γλυκαίνουν ὅπου στρέψῃ τις τὸ βλέμμα, αἱ πλάτανοι, αἱ κυπάρισσοι, αἱ δάφναι, αἱ μυρσίнай, τὰ πεῦκα. Τί δὲ νὰ πλάτανοι, αἱ κυπάρισσοι, αἱ δάφναι, αἱ μυρσίнай, τὰ πεῦκα. Τί δὲ νὰ εἴπῃ τις διὰ τὰ ἄνθη, τὰ τριαντάφυλλα, τὰ γαρύφαλα, τοὺς μενεξέδες καὶ τόσα ἄλλα ; Πάντα ταῦτα, καθὲν εἰς τὴν ἐποχὴν του, γεμίζουν τὸν ἀέρα μὲ τὴν εὐωδίαν των, ἀναπαύουν τὸ βλέμμα καὶ πλημμυρίζουν τὴν καρδίαν μὲ χαράν.

Ἄλλ' ἐὰν ἡ γῆ παρέχῃ εἰς τοὺς τόπους αὐτοὺς τόσον ἄφθονα τὰ ἀγαθὰ της, καὶ ἡ θάλασσα δὲν μένει ὀπίσω. Ἡ Προποντίς, ἡ ὁποία στενεύει καὶ κλείεται ἀπὸ τὸ ἕν μέρος μὲ τὸν Βόσπορον καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος μὲ τὸν Ἑλλήσποντον, εἶναι ὡσάν μία μεγάλη γαληνία λίμνη. Εἰς

τά ἥσυχα νερά της εὐρίσκουν καταφύγιον ἀπὸ τὰ θυμωμένα νερά τῆς Μεσογείου ἑκατομμύρια ἰχθύων. Ἀλλὰ μεγάλα κέρδη ἔχουν κυρίως οἱ ἄλιεῖς ἀπὸ τοὺς ἰχθύς, οἵτινες κατ' ἀγέλας κατέρχονται διὰ τοῦ Βοσπόρου ἀπὸ τὸν Εὐξείνιον Πόντον. Ἡ μεγίστη αὕτη θάλασσα, ἥτις μόνον διὰ τοῦ στενοῦ αὐτοῦ συνδέεται μὲ τὴν Μεσόγειον, ἔχει ὕδατα γλυκύτατα, ἐξ αἰτίας τῶν πολλῶν ποταμῶν, οἵτινες ἐκβάλλουσιν εἰς αὐτήν. Καθὼς δὲ παρετήρησαν πολλοί, δὲν ἔχει καὶ θαλάσσια θηρία. Διὰ τοὺς δύο αὐτοὺς λόγους πολλὰ εἶδη ἰχθύων τῆς Μεσογείου καταφεύγουν εἰς τὸν Εὐξείνιον, διὰ νὰ πολλαπλασιασθῶσιν ἥσυχά ἐκεῖ. Ἀνέρχονται τὴν ἄνοιξιν καὶ κατέρχονται κατὰ τὸ φθινόπωρον εἰς μεγάλας ἀγέλας. Τότε οἱ ἄλιεῖς τοῦ Βοσπόρου καὶ τῆς Προποντίδος συλλαμβάνουσιν αὐτοὺς κατὰ χιλιάδας. Δύο δὲ εἶναι τὰ πολυπληθέστερα ἐξ αὐτῶν : οἱ σκόμβροι (σκουμπριά) καὶ αἱ παλαμίδες, ἐκ τῶν ὁποίων μεγάλας ποσότητας οἱ ἄλιεῖς ταριχεύουσι καὶ ἀποστέλλουσιν εἰς ὅλας τὰς χώρας.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς θαυμαστῆς ταύτης εὐφορίας τῆς ξηρᾶς καὶ τοῦ πλούτου τῆς θαλάσσης καὶ ἄλλη ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τόσων πολέμων διὰ τὴν θέσιν αὐτήν.

Ὁ Βόσπορος εἶναι τὸ κλειδίον τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Ὅστις κατέχει τὸν Βόσπορον δύναται ἢ νὰ λαμβάνῃ φόρους ἀπὸ τὰ πλοῖα, τὰ ὅποια μεταβαίνουν ἢ ἐπιστρέφουν ἀπὸ τὸν Πόντον, ἢ καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν διὰ βασιν αὐτῶν ἐντελῶς. Οὕτω δὲ τὰ πολυάριθμα προϊόντα τῶν χωρῶν, τὰς ὁποίας βρέχει ὁ Εὐξείνιος, τῆς Βουλγαρίας, τῆς Ρουμανίας, τῆς Ρωσίας, τοῦ Καυκάσου, τῆς Βορείου Μικρᾶς Ἀσίας, δὲν δύνανται νὰ ἐξέλθωσι. Τὰ πολυτιμότερα δὲ καὶ ἀφθονώτατα ἐξ αὐτῶν σήμερον εἶναι τὰ σιτηρὰ τῆς Ρωσίας καὶ τὰ πετρέλαια τοῦ Βατοῦμ.

Ὡσὰν δὲ νὰ ἐφρόντισεν ἐπίτηδες ἡ φύσις, ἔδωκεν εἰς τὸν κατέχοντα τὸ στενὸν καὶ ναύσταθμον ἀσφαλέστατον, τὸν παμμέγιστον Κεράτιον λιμένα. Λέγεται οὕτω, διότι ὁμοιάζει πρὸς κέρατον ἐλάφου. Τὴν εἴσοδον αὐτοῦ σχηματίζουν δύο ἀκρωτήρια. Εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ ἔχει ἄνοιγμα δύο χιλιομέτρων, ὅσον δὲ προχωροῦμεν ἐντὸς στενεύει ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Εἶναι βαθὺς μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ἀκτῆς, ὥστε καὶ μεγάλα πλοῖα νὰ προσορμίζωνται ἀφόβως. Καὶ ἀπὸ τὰς δύο ὄχθας τοῦ ὑψώνονται βουνά, ὥστε εἶναι ἡσφαλισμένοι πανταχόθεν ἀπὸ τοὺς ἀνέμους. Ἐξω ἡμπορεῖ νὰ βοτῆξῃ ἡ ἀγριωτέρα καταιγίς, εἰς τὸν Κεράτιον, ὅμως, εἶναι γαλήνη.

Ὁ Βόσπορος ὁμοιάζει μὲ ἓνα ποταμόν. Τὸ μῆκος τοῦ ἀπὸ τὸν Εὐξείνιον ἕως τὴν Προποντίδα εἶναι 27 χιλιόμετρα, τὸ δὲ μεγαλύτερον

και τής αρχαίας Ρώμης οί χριστιανικοί στρατοί, δια τοῦτο ὁ Βυζαντινός στρατιώτης εἶναι ὁ ἀπόγονος τοῦ Μακεδόνος καί τοῦ Χριστιανοῦ Ρωμαίου στρατιώτου. Διότι εἰς τὰ δύο μεγάλα ὀνόματα, τὰ ὀνόματα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καί τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, συνοψίζεται ὁλόκληρος ὁ χαρακτήρ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας καί τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος. Οἱ Βυζαντινοί, δηλαδή οἱ προπάτορές μας τοῦ μεσαιῶνος, εἶναι οἱ κατ' εὐθεΐαν ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Παρέλαβον, ὁμως, πολλὰ καί ἀπό τοὺς Ρωμαίους, καί ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς μία συνέχεια τῆς Ρωμαϊκῆς. Διὰ τοῦτο ὁ Βυζαντινός αὐτοκράτωρ ἐτιμᾶτο καί ἐπροσκυνεῖτο ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους του καί ἀπὸ τοὺς ξένους λαούς, ὡς ὁ ἀπόγονος τῶν δύο μεγάλων βασιλέων, τοῦ Μακεδόνος καί τοῦ Ρωμαίου.

Ὁ Βυζαντινός στρατιώτης, καί μάλιστα ὁ πεζός, ὁμοιάζε με Μακεδόνα καί με Ρωμαῖον στρατιώτην. Ὁ ὅπλισμός ὁμοιάζε περισσότερον με τὸν ἀρχαῖον ρωμαϊκόν. Ἐφόρει ἄλυσιδωτὸν θώρακα, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο λ ω ρ ί κ ι ο ν. Εἶχε περικεφαλαίαν, ἡ ὁποία ἐλέγετο κ α σ ί ς (ἡ λέξις εἶναι μακεδονική), καί εἰς τοὺς πόδας του περικνημίδας. Αὐτὰ ἦσαν τὰ ἀμυντικά ὅπλα του. Ὡς ἐπιθετικά δὲ ὅπλα εἶχεν ὅμοια με τὰ τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων, πολὺ μακρὰν λόγχην, ὅπως καί ἐκεῖνοι, ἡ ὁποία ἐλέγετο κ ο ν τ ᾱ ρ ι ο ν, καί πολὺ κοντὸν σ π α θ ί ο ν. Ἡ ἀσπίς, ἡ ὁποία ἐλέγετο σ κ ο υ τ ᾱ ρ ι ο ν, ὁμοιάζει καί αὐτὴ με τὴν ἀρχαίαν.

Τὸ βυζαντινὸν στράτευμα περιελάμβανεν, ὅπως καί τὰ ἀρχαῖα, τοὺς βαρέως ὀπλισμένους, σ κ ο υ τ ᾱ τ ο υ ς (διότι εἶχον τὸ σκουτάριον), καί τοὺς ἐλαφρῶς ὀπλισμένους με τ ο ξ ᾱ ρ ι ο ν, τοὺς τ ο ξ ὀ τ α ς. Ὑπῆρχον δὲ καί ἱππεῖς τ ο ξ ὀ τ α ι, ἀλλ' οἱ ἐπιφόβοι ἱππεῖς ἦσαν οἱ κ α τ ᾱ φ ρ α κ τ ο ι, οἱ ὁποῖοι ἐπροφυλάσσοντο ὁλόκληροι με ἄλυσιδωτὸν ὅπλισμόν, ὅπως καί οἱ ἱππῶται τῆς Δύσεως.

Κανεῖς ἄλλος ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους στρατοὺς δὲν ἦτο τόσον πολὺ παρεσκευασμένος, ὅσον ὁ βυζαντινός. Οἱ μεσαιωνικοὶ μας πρόγονοι εἶχον τελειοποιήσει τὴν στρατιωτικὴν τέχνην εἰς μέγιστον βαθμόν, ὅσον οὐδεὶς ἄλλος λαός. Μόνον ἀφ' ὅτου ἐχρησιμοποιήθη ἡ πυρῆτις καί κατεσκευάσθησαν ὅπλα καί κανόνια, ἀπὸ τοῦ 1500, ἡλλάξεν ἡ στρατιωτικὴ τέχνη. Οἱ βυζαντινοὶ στρατοὶ ἦσαν οἱ πρῶτοι στρατοὶ τοῦ κόσμου.

Οἱ χριστιανικοὶ μας στρατοὶ τοῦ μεσαιῶνος εἶχον τελειοτάτην ὀργάνωσιν, ὄχι μόνον εἰς τὸν ὅπλισμόν, ἀλλὰ καί εἰς τὴν ἐπιμελητείαν. Καί διὰ τοῦτο βλέπομεν τοὺς Χριστιανούς μας αὐτοκράτορας νὰ ὀδη-

γοῦν ἐντὸς ὀλίγων ἑβδομάδων τὸν στρατὸν τῶν ἀπὸ τὴν Βουλγαρίαν εἰς τὴν Συρίαν.

Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὰς ἄλλας σπουδαίας πόλεις τῆς αὐτοκρατορίας ὑπῆρχον μεγάλαι ἀποθῆκαι ὅπλων, ἐνδυμασιῶν καὶ παντὸς ἄλλου χρησίμου πράγματος εἰς ἓνα στρατὸν. Δὲν εἶχε δὲ ὁ βυζαντινὸς στρατὸς μόνον πεζικὸν καὶ ἵππικόν, ἀλλ' εἶχε καὶ τὸ πυροβολικόν του, ὥς εἰπώμεν. Εἶχε παντὸς εἴδους μηχανήματα διὰ τὰς πολιορκίας του, ὡς πετροβόλα ὄργανα, κλίμακας, ξυλίνους πύργους. Ἦτο δὲ πόλεως, πετροβόλα ὄργανα, κλίμακας, ξυλίνους πύργους. Ἦτο δὲ καταλεπτῶς ὠρισμένον πόσον θὰ βαδίσῃ ὁ στρατὸς, ἀπὸ τοῦ θὰ λάβῃ τὰς προμηθείας, τοῦ θὰ εὕρῃ ὕδωρ, τοῦ πρόκειται νὰ σταθμεύσῃ. Καὶ ἡκολούθουν αὐτὸν μεγάλαι ἐφοδιοπομπαί.

Ἄλλ' ἐκεῖνο ἰδίως, τὸ ὁποῖον προκαλεῖ τὸν θαυμασμόν, ἦτο ἡ τελειοτάτη νοσοκομειακὴ ὑπηρεσία ἐνὸς βυζαντινοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὴν ὥραν τῆς μάχης ὑπῆρχον ἰδιαίτεροι τραυματιοφορεῖς, οἱ ὅποιοι ἀπέσυρον τοὺς τραυματίας, ὅπισθεν δὲ τοῦ στρατοῦ ἦσαν τὰ φορητὰ νοσοκομεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐδίδοντο αἱ ἱατρικαὶ βοήθειαι. Καὶ ἐδῶ πρέπει νὰ ἐξάραμεν τὴν ἐπιεικίαν καὶ τὴν μαλακότητα, τὴν ὁποίαν ἐδείκνυν εἰς τοὺς νικημένους οἱ Βυζαντινοὶ στρατηγοί. Οἱ μεσαιωνικοὶ μας στρατοὶ ἦσαν ἀληθινοὶ χριστιανικοὶ στρατοί.

Εἰς ἰδιαίτερον σῶμα ἀνήκεν ὁ στρατιώτης, ὁ ὁποῖος ἐφύλαττε τὰ σύνορα. Ἐπειδὴ δὲ ἐλέγοντο ταῦτα ἄκραι, καὶ ὁ στρατιώτης τῶν ἄκρων ἐλέγετο ἀκρίτας. Ἐκεῖ εἰς τὰ σύνορα ἡγρύπνουν οἱ ἀκρίται, διὰ νὰ ὑπερασπίζωνται τὴν χριστιανικὴν αὐτοκρατορίαν. Πύργοι καὶ κάστρα τοὺς ἐπροστάτευον, μεγάλαι στρατιωτικαὶ ὁδοὶ τοὺς ἐβαλλον εἰς συγκοινωνίαν μὲ τὸ κέντρον. Κατ' ἀποστάσεις εἰς τὰς κορυφὰς βουνῶν ἦσαν κτισμέναι βίγλαι, δηλαδὴ ὕψηλοι πύργοι. Ἐν καιρῷ κινδύνου ἤναῃσαν κτισμέναι βίγλαι, δηλαδὴ ὕψηλοι πύργοι. Ἐν καιρῷ κινδύνου ἤναῃσαν πτόν οἱ φρουροὶ πυράς. Ὡς μὲ ὅπτικόν τηλεῖγραφον ἐπῆγαινε ἀμέσως εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἡ εἰδησις μιᾶς ἐχθροικῆς ἐπιδρομῆς. Καὶ ὁ Χριστιανὸς βασιλεὺς ἐξῆρχετο εἰς τὸν πόλεμον.

Ὁ δὲ στρατιώτης τῶν ἄκρων, ὁ ἀκρίτας, ὁ σιδηροῦς στρατιώτης, ὁ ὁποῖος ὑπερησπίζετο ἡμέραν καὶ νύκτα εἰς τὰ σύνορα τὸ χριστιανικὸν βασίλειον, ἐγένετο ὁ ἀθάνατος τύπος τοῦ Χριστιανοῦ Ἑλληνος ἥρωος. Ἀπὸ τὸν στρατιώτην ἀκρίταν ἐπλασεν ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς κατὰ τὸν μεσαιῶνα τὸν ἀνδρειωμένον, ὁ ὁποῖος εἰς τὰ ὑπέροχα δημῶδη τραγούδια ὀνομάζεται Διγενὴς Ἀκρίτας καὶ νικᾷ ὅλους τοὺς ἐχθρούς, ἀκόμη καὶ αὐτὸν τὸν Χάρον εἰς τὰ σιδερένια ἄλωνα.

‘Ο στρατὸς ἦτο ἡ κεφαλὴ καὶ αἱ χεῖρες τῆς πολιτείας. ‘Ο αὐτοκράτωρ χαιρετίζει τοὺς στρατιώτας του ὡς ἐξῆς : « Ἀγωνίσασθε, τοῦ Χριστοῦ στρατιῶται καὶ παιδιὰ ἐμά, ἵνα ἐπιδείξησθε τὴν ἀνδρείαν ὑμῶν, τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν ὀρθὴν καὶ τὴν πρὸς τὴν βασιλείαν ἀγάπην ».

‘Ο Βυζαντινὸς λοιπὸν στρατιώτης ἦτο στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ. Ὡφείλε νὰ δείξῃ τὴν ἀνδρείαν του, νὰ μὴ ἀφήσῃ τὴν σταυροφόρον σημαίαν του, διότι ἄλλως ἐθανατώνετο ἀμέσως. Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἐδείκνυε τὴν ὀρθὴν πίστιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα. Ἐμάχετο λοιπὸν μὲ τὴν ὀρμὴν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Μεγάλου Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ μὲ τὴν πίστιν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου.

᾽Αδ. ᾽Αδαμαντίου

Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Καβάλλα πάει ὁ Χάροντας
τὸ Διγενῆ στὸν ᾽Αδῃ
κι ἄλλους μαζί... Κλαίει, δέρνεται
τ’ ἀνθρώπινο κοπάδι.

Καὶ τοὺς κρατεῖ στ’ ἀλόγου του
δεμένους τὰ καπούλια,
τῆς λεβεντιᾶς τὸν ἄνεμο,
τῆς ὁμορφιᾶς τὴν πούλια.

Καὶ σὰν νὰ μὴν τὸν πάτησε
τοῦ Χάρου τὸ ποδάρι,
ὁ ᾽Ακρίτας μόνο ἀτάραχα
κυττάει τὸν καβαλλάρη.

— ‘Ο ᾽Ακρίτας εἶμαι, Χάροντα,
δὲν περνῶ μὲ τὰ χρόνια.
Μ’ ἄγγιξες καὶ δὲ μ’ ἐνοιωσες
στὰ μαρμαρένια ἁλώνια

Εἴμ' ἐγὼ ἡ ἀκατάλυτη
ψυχὴ τῶν Σαλαμίνων.
Στὴν Ἐφτάλοφην ἔφερα
τὸ σπαθί τῶν Ἑλλήνων.

Δὲ χάνομαι στὰ Τάρταρα,
μονάχα ξαποσταίνω.
Στὴ ζωὴ ξαναφαίνομαι
καὶ λαοὺς ἀνασταίνω.

Κ. Παλαμᾶς

ΤΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΟΚΤΟΝΟΥ

Εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ἀθηναῖοι ἐκτιζον πρὸ τοῦ Παρθενῶνος ναὸν ἀφιερωμένον εἰς τὴν Ρώμην καὶ τὸν αὐτοκράτορα αὐτῆς, εἰς τὴν Παλαιατίνην ἐγεννᾶτο ὁ Βασιλεὺς τοῦ κόσμου, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

Ἡ διδασκαλία του ἐμελλε νὰ καταρρίψῃ τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν μὲ ὅλους τοὺς ναοὺς καὶ μὲ ὅλα τὰ ἀγάλματα τῶν ἐλληνικῶν θεῶν.

Οἱ Ἀπόστολοι ἔφερον τὸ Εὐαγγέλιον ἐνωρὶς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ ἡ νέα θρησκεία ἦτο ἀκόμῃ ἀνίσχυρος καὶ οἱ ὁπαδοὶ αὐτῆς κατεδιώκοντο, πολλοὶ δὲ ἐμαρτύρησαν ὑπὲρ τῆς πίστεώς των.

Ὅταν, ὅμως, ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἐγένεν αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὰ πράγματα ἤλλαξαν. Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἀνεγνωρίσθη ὡς θρησκεία τοῦ κράτους καὶ ἡ ἀρχαία ἔσβηνεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον, μέχρις ὅτου ἐπὶ τέλους οὐδεὶς ὁπαδὸς αὐτῆς ἔμεινεν.

Εἰς τοὺς χρόνους αὐτοὺς τοῦ ἀνταγωνισμοῦ μεταξὺ τῶν δύο θρησκειῶν ἀπωλέσθησαν πολλὰ ἔργα τῆς ἀρχαίας τέχνης, τόσον εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅσον καὶ ἀλλοῦ. Οἱ Χριστιανοί, καὶ πρὸ πάντων οἱ μοναχοί, κινούμενοι ἀπὸ ὑπερβολικὸν ζῆλον κατὰ τῶν εἰδώλων, συνέτριβον τὰ ἀγάλματα τῶν ἀρχαίων θεῶν καὶ πολλὰκις κατέστρεφον καὶ αὐτοὺς τοὺς ναοὺς των.

Εὐτυχῶς, ὅμως, τὰ κυριώτερα οἰκοδομήματα τῆς Ἀκροπόλεως δὲν ἐβλάβησαν. Μετεβλήθησαν εἰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας καὶ τοιουτοτρόπως διεσώθησαν.

Πρώτος έξ όλων τών ναών άφηρέθη άπό τούς είδωλολάτρες και άφιερώθη εις την Παναγίαν ό Παρθενών. Ή μετατροπή αυτού εις χριστιανικήν εκκλησίαν έγινεν ίσως ύπό του αυτοκράτορος Ίουστινιανού, ό όποιος έκτισεν εις την Κωνσταντινούπολιν και τόν ναόν τής 'Αγίας Σοφίας.

Κατά την μετατροπήν έγιναν και μερικαί μεταρρυθμίσεις ανάλογως τών αναγκών τής χριστιανικής λατρείας. Κατεσκευάσθησαν άψίδες, ηνοίχθησαν θύραι, έκτίσθη νάρθηξ, είκονοστάσιον, γυναικωνίτις και άλλα.

'Αναμφιβόλως έβλαψαν άρκετά αί μεταρρυθμίσεις αυτάι τόν Παρθενώνα. Παρ' όλα ταύτα, όμως, έξηκολούθησεν ό Παρθενών νά είναι ό ώραιότερος και μεγαλοπρεπέστερος ναός τών 'Αθηνών. Αυτός ήτο ό μητροπολιτικός ναός τής πόλεως, και ή Παναγία, ή όποία έλατρεύετό εις αυτόν, ώνομάζετο 'Αθηνιώτισσα, ώσάν νά ήτο αυτή ή κατ' έξεχόν προστατις τών 'Αθηνών.

Και τό 'Ερέχθειον και ό ναός τής Νίκης μετετράπησαν εις χριστιανικάς εκκλησίας. Πλεϊστα πολύτιμα αγάλματα κατεστράφησαν ή έφθάρησαν. Τά αναπόσπαστα, όμως, τμήματα τών κτιρίων δέν έβλάβησαν, όπως αί Καρυάτιδες, τά αετώματα, αί μετόπαι, ή ζωοφόρος του Παρθενώνος και άλλα.

Τά πάντα είχαν τότε αλλάξει.

Αί 'Αθήναι δέν ήσαν πλέον πόλις ανεξάρτητος και αυτόνομος, αλλά μικρά έπαρχιακή πόλις μεγάλου κράτους, του όποιου πρωτεύουσα ήτο ή Κωνσταντινούπολις. Και όταν μέν οι αυτοκράτορες αυτής ήσαν φρόνιμοι, γενναίοι και δραστήριοι, αί έπαρχίαι είχαν τουλάχιστον ασφάλειαν και ειρήνην και απέλαμβανον ευημερίαν τινά. 'Όταν, όμως, ήσαν — άπως συνέβη συχνά — αδύνατοι ή έστενοχωρούντο ύπό πολλών συγχρόνως έξωτερικών έχθρών, τότε αί έπαρχίαι υπέφερον τά πάνδεινα. 'Αταξία έπεκράτει παντού, διάφοροι βάρβαροι γείτονες εισέβαλλον εις την χώραν και έλεηλάτουν αυτήν. Πειραταί απέβιβάζοντο εις τας παραλίας και ήρπαζον ό,τι εύρισκον.

Και αί 'Αθήναι φυσικά υπέφερον και αυτάι πολλά άπό διαφόρους έχθρούς. Και ή 'Ακρόπολις σπανίως είχε καθ' όλην αυτήν την περίοδον ήμέρας όμοίας με τας παλαιάς εκείνας τας γεμάτας δόξαν και λαμπρότητα, όταν οι σύγχρονοι του Περικλέους 'Αθηναίοι, έλεύθεροι και υπερήφανοι άνέβαινον εις τόν Ιερόν βράχον, διά νά προσφέρουν εις την 'Αθηναν τόν νέον πέπλον και την μεγάλην εκατόμβην.

Μία ἀπὸ τὰς σπανίας αὐτὰς ἡμέρας ἦτο ἐκείνη τοῦ ἔτους 1018 μετὰ Χριστόν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Βασίλειος ὁ Β' ἐπεσκέφθη τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἀνέβη εἰς τὸν Παρθενῶνα, διὰ νὰ προσευχηθῇ.

Ὁ ἀνδρεῖος αὐτὸς βασιλεὺς, ὁ ὁποῖος ἐπωνομάσθη Βουλγαροκτόνος, ἐπολέμησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ μὲ ἐπιμονὴν κατὰ τῶν Βουλγάρων. Καὶ ἐπὶ τέλους κατετρόπωσεν αὐτοὺς ἐντελῶς καὶ κατέστρεψε τὸ βασιλεῖόν των. Τότε κατέβη ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν, ὅπου εὕρισκετο, μέχρι τῶν Ἀθηνῶν. Ἀκολουθοῦμενος ἀπὸ τοὺς νικηφόρους στρατιώτας του ἀνέβη μὲ μεγάλην πομπὴν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Εἰσῆλθεν εἰς τὸν Παρθενῶνα καὶ ἐπροσκύνησε καὶ ἠὺχαρίστησε τὴν Θεοτόκον διὰ τὰς νίκας του κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Προσέφερε δὲ εἰς τὸν ναὸν αὐτῆς καὶ πολλὰ πολύτιμα δῶρα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ μία χρυσὴ κανδήλα.

Τὸ προσκύνημα αὐτὸ τοῦ Βουλγαροκτόνου εἶχε μεγάλην σημασίαν. Καὶ ἐὰν ἡ Ἀκρόπολις εἶχε ψυχὴν, ὁλόκληρος θὰ συνεταράσσετο ἐκ θεμελίων ἀπὸ χαράν, ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ ἐπάτησε τὸ ἱερὸν ἔδαφος τῆς.

Ὁ Ἕλλην αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀφοῦ κατέστρεψεν ἓνα ἀπὸ τοὺς ἐπικινδυνωδεστέρους ἐχθροὺς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, κατέβη μέχρι τῶν Ἀθηνῶν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν τὸ φωτεινότερον κέντρον τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν Παναγίαν καὶ ν' ἀφιερῶσιν μέρος ἀπὸ τὰ πολύτιμα λάφυρα, τὰ ὅσα εἶχε κυριεύσει ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς.

Ἐκ τοῦ βιβλίου « Ἀκρόπολις » 1918

Χρ. Τσουντας

ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ ΤΟ ΓΙΟΦΥΡΙ

(Εἰς πολλοὺς λαοὺς ἐπικρατεῖ ἡ δοξασία ὅτι, διὰ νὰ εἶναι στερεὸν καὶ προφυλαγμένον ἀπὸ κάθε κίνδυνον ἓνα οἰκοδόμημα, πρέπει νὰ κτισθῇ εἰς τὰ θεμέλιά του ἢ εἰς τοὺς τοίχους του ἐν ζῶν. Συμφώνως πρὸς τὴν δοξασίαν ταύτην καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν καὶ εἰς τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ὑπάρχουν παραδόσεις ὅτι ἐθυσιάσθησαν ἀνθρώπινα ὑπάρξεις κατὰ τὴν θεμελίωσιν μεγάλων οἰκοδομημάτων. Τὸ θῦμα ἐγίνετο τὸ σ τ ο ι χ ε ι ὀ τοῦ οἰκοδομήματος, διὸ καὶ σ τ ο ι χ ε ι ὡ σ ι ς ἐλέγετο ἀπὸ τοὺς βυζαντινοὺς ἢ διὰ θυσίας οἰκοδόμησις. Εἰς τοιαύτην παράδοσιν στηρίζεται καὶ τὸ ἐπόμενον πανελλήνιον τραγούδι, τοῦ ὁποίου παραλλαγαὶ ἀναφέρονται καὶ εἰς ἄλλας γεφύρας ἢ ἄλλα οἰκοδομήματα, π.χ. εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Σπερχειοῦ, τοῦ Πηνειοῦ, τῶν Ἀδάνων, εἰς τὴν βρύσιν τῆς Ἀράχοβας, εἰς τὸ ὕδραγωγεῖον

τῶν Δέρκων κλπ. Τὴν ἐλληνικὴν ταύτην παράδοσιν παραλαβόντες προσήρμοσαν εἰς ἰδικὰ τῶν οἰκοδομήματα καὶ οἱ ἄλλοι λαοὶ τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου).

Σαράντα πέντε μάστοροι καὶ ἐξήντα μαθητάδες

γεφύριν ἐθεμέλιωναν στῆς Ἄρτας τὸ ποτάμι.

Ὀλημερίς τὸ χτίζανε, τὸ βράδυ ἐγκρεμιζόταν.

Μοιρολογοῦν οἱ μάστοροι καὶ κλαῖν οἱ μαθητάδες :

- Ἄλλοίμονο στοὺς κόπους μας, κρῖμα στὶς δούλεψές μας,
ὀλημερίς νὰ χτίζουμε, τὸ βράδυ νὰ γκρεμίζεται !

Πουλάκι ἐδιάβη καὶ ἔκατσεν ἀντίκρυ στὸ ποτάμι.

Δὲν ἐκελάγηδε σὰν πουλὶ μὴδὲ σὰν χελιδόνι,

παρὰ ἐκελάγηδε καὶ ἔλεγεν μ' ἀνθρώπινη λαλίτσα :

- Ἄν δὲν στοιχειώσετε ἀνθρώπο, γιοφύρι δὲ στεριώνει.
Καὶ μὴ στοιχειώσετε ὀρφανό, μὴ ξένο, μὴ διαβάτη,
παρὰ τοῦ πρωτομάστορα τὴν ὁμορφὴ γυναικα,
πῶρχεται ἀργὰ τ' ἀποταχὺ καὶ πάρωρα τὸ γιόμα.

Τ' ἄκουσ' ὁ πρωτομάστορας καὶ τοῦ θανάτου πέφτει.

Πιάνει, μηνάει τῆς λυγερῆς μὲ τὸ πουλὶ τ' ἀηδόνι :

« Ἀργὰ ντυθῇ, ἀργὰ ἄλλαχτῇ, ἀργὰ νὰ πάη τὸ γιόμα,
ἀργὰ νὰ πάη καὶ νὰ διαβῇ τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι ».

Καὶ τὸ πουλὶ παράκουσε καὶ ἀλλιῶς ἐπῆγε καὶ εἶπε :

« Γοργὰ ντύσου, γοργὰ ἄλλαξε, γοργὰ νὰ πᾶς τὸ γιόμα,
γοργὰ νὰ πᾶς καὶ νὰ διαβῇς τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι ».

Νὰ τηνε καὶ ἐξανάφανεν ἀπὸ τὴν ἄσπρη στράτα.

Τὴν εἶδε ὁ πρωτομάστορας, ραγίζεται ἡ καρδιά του.

Ἀπὸ μακριὰ τοὺς χαιρετᾷ καὶ ἀπὸ κοντὰ τοὺς λέει :

- Γειά σας, χαρά σας, μάστοροι καὶ σεῖς οἱ μαθητάδες.
Μὰ τί ἔχει ὁ πρωτομάστορας καὶ εἶναι βαργωμισμένος ;
- Τὸ δαχτυλίδι τῆπεσε στὴν πρώτη τὴν καμάρα,
καὶ ποιός νὰ μπῇ καὶ ποιός νὰ βγῇ τὸ δαχτυλίδι ναῦρη !
- Μάστορα, μὴν πικραίνεσαι καὶ ἐγὼ νὰ πᾶ' σ' τὸ φέρω,
ἐγὼ νὰ μπῶ καὶ ἐγὼ νὰ βγῶ τὸ δαχτυλίδι ναῦρω.

- Μηδὲ καλὰ κατέβηκε μηδὲ στὴ μέσῃ ἐπῆγε.
- Τράβα, καλέ μ', τὸν ἄλυσσο, τράβα τὴν ἄλυσίδα,
τὶ ὅλον τὸν κόσμον ἀνάγειρα καὶ τίποτες δὲν ἤῤῥα.
"Ενας πιχάει μὲ τὸ μυστρὶ καὶ ἄλλος μὲ τὸν ἀσβέστη,
παίρνει κι ὁ πρωτομάστορας καὶ ρίχνει μέγα λίθο.
- 'Αλλοίμονο στὴ μοῖρα μας, κρῖμα στὸ ριζικό μας !
Τρεῖς ἀδερφάδες ἤμαστε, κι οἱ τρεῖς κακογραμμένες.
'Η μιά 'χτισε τὸ Δούναβη κι ἡ ἄλλη τὸν 'Αφράτη
κι ἐγώ, ἡ πλιὸ στερνότερη, τῆς 'Αρτας τὸ γιοφύρι.
'Ὡς τρέμει τὸ καρυόφυλλο, νὰ τρέμῃ τὸ γιοφύρι,
κι ὡς πέφτουν τὰ δενδρόφυλλα, νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες.
- Κόρη, τὸ λόγον ἔλλαξε κι ἄλλη κατάρρα δῶσε,
πῶχεις μονάκριβο ἀδερφό, μὴ λάχῃ καὶ περάσῃ.
Κι αὐτὴ τὸ λόγον ἔλλαξε κι ἄλλη κατάρρα δίνει :
- "Αν τρέμουν τ' ἄγρια βουνά, νὰ τρέμῃ τὸ γιοφύρι,
κι ἂν πέφτουν τ' ἄγρια πουλιά, νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες.
Τὶ ἔχω ἀδερφὸ στὴν ξενητειά, μὴ λάχῃ καὶ περάσῃ.

« Ἐκλογαὶ » Ν. Πολίτου

Δημοτικὸν

7. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ο ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΠΑΣΤΕΡ

Ὁ Λουδοβίκος Παστέρ ἐγεννήθη εἰς τὴν Δόλην, μικρὰν γαλλικὴν πόλιν, ἣ ὅποια κεῖται πλησίον τοῦ ὄρους Ἰούρα, τὴν 17 Δεκεμβρίου 1822.

Ὁ πατὴρ του ἦτο συνταξιούχος ἐπιλοχίας, παρασημοφορημένος μάλιστα ἐπ' ἀνδραγαθία εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης. Μετὰ τὴν ἀποστρατείαν του κατέμευεν εἰς τὴν Δόλην, ὅπου ἐξήσκει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ βυρσοδέψου. Καί, ὁμως, ἐκ τοῦ ταπεινοῦ βυρσοδέψου καὶ τοῦ πτωχικοῦ βυρσοδέψου. Καί, ὁμως, ἐκ τοῦ ταπεινοῦ βυρσοδέψου καὶ τοῦ πτωχικοῦ οἴκου ἐγεννήθη μέγας εὐεργέτης τῆς ἀνθρωπότητος, τὸν ὅποιον βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες ἐπεσκέφθησαν καὶ ἐτίμησαν μὲ τὰς ὑψίστας τιμὰς, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἀνθρωπότης ὅλη αἰωνίως θὰ προφέρῃ τὸ ὄνομα μετὰ σεβασμοῦ μεγάλου.

Εἰκοσαετῆς ὁ Παστέρ εἰσήχθη εἰς τὴν « Ἀνωτάτην Σχολὴν Θετικῶν Ἐπιστημῶν » τῶν Παρισίων.

Ὅτε ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, ἡσχολεῖτο ἰδίως περὶ τὴν φυσικὴν καὶ τὴν χημείαν. Εἰς τὰς διαφόρους διὰ τοῦ μικροσκοπίου ἐρεῖνας του ἀνεκάλυψεν ὅτι εἰς τὰ μόρια τοῦ κοινοροτοῦ καὶ εἰς τὰ διάφορα ὑγρὰ πλανῶνται ὀργανικὰ ὄντα, τὰ ὅποια ζοῦν, κινοῦνται καὶ πολλαπλασιάζονται.

Τοῦτο ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἀφορμὴν νὰ μελετήσῃ μετ' ἐπιμονῆς τὰς ἰδιότητας καὶ τὴν ζωὴν τῶν μικροβίων καὶ νὰ ἀνακαλύψῃ πλῆθος πραγμάτων, τὰ ὅποια μέχρι τότε ἦσαν ἄγνωστα.

Ἀνεκάλυψεν λοιπὸν ὅτι τὰ μικρόβια, τὰ ὅποια ἀφθνοῦν εἰς τὴν φύσιν, συντελοῦν εἰς τὰς ζυμώσεις, δηλ. εἰς τὰς μεταβολὰς, εἰς τὰς ὁποίας ὑπόκειται πᾶν ὑγρὸν ἢ πᾶσα ζωικὴ ἢ φυτικὴ οὐσία.

Αἱ ζυμώσεις εἶναι ἔργον τῶν μικροβίων, τὰ ὅποια ὑπὸ εὐνοϊκούς ὁρους πολλαπλασιάζονται καταπληκτικῶς ἐντὸς ὀλίγου διαστήματος καὶ ἀλλοιώνουν τὰς οὐσίας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον. Ἄνευ αὐτῶν οὔτε τὸ γάλα θὰ ἐπὶγνυτο οὔτε τὸ γλεῦκος θὰ μετεβάλλετο εἰς οἶνον ἢ ὀξος οὔτε ἡ ζύμη τοῦ ἄρτου θὰ διεστέλλετο οὔτε σῆψις θὰ ἐπῆρχετο.

Ὁ Παστέρ μετὰ πολλὰ πειράματα ἀνεκάλυψεν ἐπίσης ὅτι, ἐὰν θερμανθοῦν αἱ οὐσίαι εἰς ὑψηλὸν βαθμὸν θερμοκρασίας, καταστρέφονται τὰ ἐντὸς αὐτῶν μικρόβια καὶ παρακαλύπεται πᾶσα ἀλλοίωσις τῶν οὐσιῶν τούτων.

Ὁ Παστέρ θέσας ἐντὸς κλιβάνου ἄγγεϊα περιέχοντα γάλα καὶ βοῦ-
τυρον παρετήρησεν ὅτι αἱ οὐσίαι αὗται διετηροῦντο ἐπὶ μακρὸν χρόνον.

Ἡ θερμότης τοῦ κλιβάνου ἐφόνευε τὰ ἐντὸς αὐτῶν μικρόβια, τὰ ὅποια θὰ ἦσαν ἀπαραίτητα διὰ τὴν ζύμωσιν, θὰ διετηροῦντο δὲ αἱ οὐσίαι αὐταὶ ἐπ' ἀπειρον εἰς καλὴν κατάστασιν, ἂν νέα μικρόβια τὰ ὅποια ἤρχοντο ἀπὸ τοῦ ἀέρος δὲν προσέβαλλον αὐτάς.

Κατὰ τὸ ἔτος 1865 ἐπιζωοτία ἐνσκήψασα εἰς τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν κατέστρεψε τοὺς μεταξοσκώληκας καὶ ἐπέφερεν ἀνυπολόγιστους οἰκονομικὰς καταστροφὰς εἰς τοὺς πληθυσμοὺς τῆς χώρας ἐκείνης.

Ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις ἀπέστειλε τὸν Παστέρ, ἵνα μελετήσῃ καὶ ἀνακαλύψῃ τὴν αἰτίαν τῆς νόσου, καὶ ἵνα προσπαθῇ νὰ ἐξεύρῃ θεραπείαν. Ὁ Παστέρ διῆλθε πέντε ὁλόκληρα ἔτη ἐντὸς τῶν βομβυκοτροφείων. Διαρκῶς ἐμελέτα, εἰργάζετο, ἐκοπίαζε, μέχρις ὅτου ἐπέτυχε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι αἰτία τῆς νόσου εἶναι τὰ μικρόβια, τὰ ὅποια εἰσερχόμενα μετὰ τῆς τροφῆς εἰς τὸν ὄργανισμόν τῶν σκώληκων κατέστρεφον τοὺς· ἀπέδειξεν ὅτι ἀπὸ ἑνα καὶ μόνον ἀσθενῆ σκώληκα εἶναι εὐκολώτατον νὰ μεταδοθῇ ἡ νόσος εἰς πάντας τοὺς σκώληκας, οἱ ὅποιοι ἐκτρέφονται εἰς τὸ ἴδιον δωμάτιον.

Ἀφ' οὗ ἀνεκαλύφθη τὸ αἷτιον τῆς νόσου, ἡ θεραπεία ἦτο εὐκόλος πλέον· ἡ καθαρσιότης, ἡ ἀπολύμανσις, ἡ ἐκτροφή ἐκάστης ἡλικίας εἰς ἰδιαίτερα διαμερίσματα καὶ ἡ καταστροφή τῶν προσβεβλημένων ὑπὸ τῆς νόσου μεταξοσκώληκων συνετέλεσαν εἰς τελείαν θεραπείαν τοῦ κακοῦ.

Ἐκτοτε ἡ θεραπεία τῶν μεταξοσκώληκων ἐξέλιπε· πάντες δὲ σχεδὸν οἱ πεπολιτισμένοι λαοὶ προμηθεύονται ὡς μεταξοσκώληκων ἐξητασμένα μικροσκοπικῶς καὶ παρεσκευασμένα κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Παστέρ.

Διὰ τὴν σπουδαιοτάτην ταύτην ἐφεύρεσιν ὁ Παστέρ ὑπεβλήθη εἰς πολλοὺς κόπους· ἡσθένησε δὲ ἐπικινδύνως καὶ ἔπαθε παράλυσιν τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ τοῦ δεξιοῦ ποδός. Καὶ παρ' ὅλα ταῦτα δὲν ἔπαυσε τὰς ἐρεῦνας του.

Ὁ Παστέρ παρετήρησεν ὅτι τὰ μικρόβια, ὅταν ἐρχονται εἰς συνάφειαν πρὸς τὸν οἶνον, πρὸς τὸν ζῦθον, πρὸς τὸ γάλα καὶ πρὸς πάσας τὰς οὐσίας, ἀλλοιώνουν ταύτας καὶ προξενοῦν διαφόρους ἀσθενείας αὐτῶν. Ἀλλὰ μικρόβια ἐρχόμενα εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὸ αἷμα τῶν ζῴων καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐπιφέρουν διαφόρους νόσους. Μετὰ τὰς παρατηρή-

σεις ταύτας ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῶν νόσων τῶν κατοικιδίων ζῴων καὶ εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ προβλήματος, ἂν καὶ αὐταὶ προέρχωνται ἀπὸ τὰ μικρόβια. Ἐπίστευε δὲ μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι, μετὰ ἐπιτυχῇ διάγνωσιν καὶ ἐξακριβώσιν τῆς αἰτίας τῶν νόσων, θ' ἀποβῇ εὐκολος ἡ θεραπεία αὐτῶν διὰ τῆς καταστροφῆς τῶν μικροβίων.

Σπουδαῖαι ἀνακαλύψεις αὐτοῦ εἶναι ὁ προφυλακτικὸς ἐμβολιασμός κατὰ τοῦ σ π λ η ν ἄ ν θ ρ α κ ο ς τῶν ζῴων, τῆς ἐ ρ υ θ ρ ᾱ ς τῶν χοίρων καὶ τῆς χ ο λ ῆ ρ α ς τῶν ὀρνίθων.

Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ ἄνθρωποι ἔθαπτον τὰ πτώματα τῶν ζῴων, τὰ ὅποια ἀπέθνησκον ἐξ ἄνθρακος· ἐθεώρουν τοῦτο ἐπαρκὲς προφυλακτικὸν μέτρον κατὰ τῆς μεταδόσεως τῆς νόσου. Ἀλλὰ τοῦτο ἦτο πλάνη· διότι τὰ μικρόβια τοῦ ἄνθρακος ζοῦν ὑπὸ τὴν γῆν ὀλόκληρα ἔτη· οἱ δὲ σκώληκες, οἱ ὅποιοι τρώγουν ταῦτα μετὰ τῶν πτωμάτων, ἐξέρχονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καὶ μεταδίδουν τὰ μικρόβια εἰς τὰ ἄλλα ζῶα. Ἐκτοτε, καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Παστέρ, τὰ ζῶα, τὰ ὅποια ἀποθνήσκουν ἐξ ἄνθρακος, καίονται.

Αἱ ἀνακαλύψεις τοῦ Παστέρ συνεκίνησαν ὅλον τὸν κόσμον. Εἰς ἱατρικὸν συνέδριον, τὸ ὅποῖον συνεκροτήθη ἐν Λονδίνῳ, τρισχίλιοι ἱατροὶ ἡκροῶντο ὄρθιοι καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν καὶ ἐχειροκρότουν τὸν Παστέρ.

Συνεχίζων ὁ ἀκάματος Παστέρ τὰς ἐρεῖνας του, ἀνεῦρε τὰ αἷτια τῶν μεταδοτικῶν νόσων τοῦ ἀνθρώπου.

Τὸ 1885, ὡς ὕψιστον ἐπιστέγασμα τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ, ἐφεῦρε τὴν θεραπείαν τῆς λύσσης δι' ἐμβολιασμοῦ καὶ κατέστη περιώνυμος ὁ Παστέρ.

Τὸ ὅτι ὑπάρχουν μικρόβια, τὸ ὅτι διὰ τούτων μεταδίδονται καὶ ἀναπτύσσονται αἱ νόσοι εἶναι γνῶσις μεγίστη καὶ ὠφελιμωτάτη· ἡ ἱατρικὴ ἐπιστήμη ἀκολουθοῦσα τὴν ἀρχὴν ταύτην ἀνεκάλυψε τὰ μικρόβια τῶν πλείστων καὶ σπουδαιωτάτων νόσων.

Καὶ ἂν ἡ ἱατρικὴ ἐπιστήμη δὲν ἐφεῦρε μέχρι τοῦδε τὰ μέσα τῆς θεραπείας ὅλων τῶν ἀσθενειῶν, ἐφεῦρεν, ὅμως, πολλὰ καὶ ποικίλα προληπτικά, ἀπολυμαντικά καὶ ἄλλα προφυλακτικά μέτρα. Διὰ τῶν μέτρων τούτων κατέστησε τὰ μικρόβια ἀνίκανα, ὅχι μόνον νὰ δράσουν, ἀλλὰ καὶ νὰ ζῆσουν ἀπλῶς καὶ νὰ ἀναπτυχθοῦν ἐντὸς ξένου σώματος ὕγιους ἢ καὶ ἀσθενικοῦ.

Εἰς τὴν χειρουργικὴν ἐπιστήμην ὑπῆρξε σωτηρία ἡ ἀρχὴ τοῦ

Παστέρ, ό παστερισμός, ό όποιος εύρύτατα χρησιμοποιείται σήμερον. Διά τών επιδέσμων και τών άπολυμαντικών μέσων επιτυγχάνεται, ώστε μηδέ πυρετός άπλοϋς νά προσβάλλη τούς υφισταμένους έγκλείρσιν, άκόμη και όταν όλόκληρα μέλη τοϋ σώματος αποκόπτονται.

Οί διεθνείς θαυμασται τοϋ μεγάλου Παστέρ δι' έράνων, οί όποιοι άπεστάλησαν εκ πάσης γωνίας τής γής, συνέλεξαν μέγα χρηματικόν ποσόν, διά τοϋ όποίου άνηγέρθη τὸ 1886 τὸ μέγα Ίνστιτούτον Παστέρ έν Παρισίοις, τὸ όποϊον χρησιμεύει ως λυσσιατρεϊον και ως έργαστήριον μικροβιολογικών μελετών.

Πρό τοϋ Ίνστιτούτου σύμπλεγμα χαλκοϋν παριστᾷ ένα ποιμενόπαιδα, ό όποιος κρατεῖ εκ τοϋ λαιμοϋ λυσσώντα λύκον και προσπαθεῖ νά δέσῃ τὸ στόμα τούτου.

Ό ήρωικός οϋτος ποιμενόπαις είναι ό δεκατετραετής Ζουμπίλ, ό όποιος, διά νά σώσῃ τέσσαρας μικροϋς παιῖδας από λύκου λυσσώντος, ώρμησε, συνέλαβε τὸν λύκον, παρά τοϋ όποίου υπέστη πολλά δήγματα, περιέσφιξε δι' άμφοτέρων τών χειρών τὸν λαιμόν αὐτοϋ και τέλος τὸν έσυρε και τὸν έπνιξεν έντός τής λίμνης. Αὐτός είναι ό πρῶτος λυσσόδηκτος, τὸν όποϊον έθεράπευσεν ό Παστέρ.

Τὸ σύμπλεγμα συμβολίζει τὰς δύο νίκας : τήν μεγάλην νίκην τοϋ μικροϋ βοσκοϋ και τήν νίκην τοϋ Παστέρ κατά τής λύσης.

Ό Παστέρ έρευνῶν και έργαζόμενος μέχρι τής τελευταίας στιγμής τής ζωής του απέθανε τήν 28ην Σεπτεμβρίου 1895 και έτάφη εις τὸ Πάνθεον τών Παρισίων.

Κατά τὸ 1920 ιδρύθη και έν Αθήναις διά δωρεῶν και κρατικῆς άρωγῆς « Ίνστιτούτον Παστέρ ».

Τοϋτο έχει προορισμόν τήν μελέτην τών μολυσματικών και παρασιτικών νόσων τοϋ ανθρώπου και τών κατοικιδίων ζώων έν Ελλάδι και τήν ύπόδειξιν μέτρων πρὸς παρακώλυσιν τής μεταδόσεως αὐτών. Έχει προσέτι τήν διεύθυνσιν τοϋ άγώνος κατά τής έλονοσίας και τής φυματιώσεως και τήν παρασκευήν διαφόρων έμβολίων.

Δ. Κακλαμάνος

Η ΧΑΡΑ

Ζητῶ τὴν χαρὰν πότ' ἐδῶ, πότ' ἐκεῖ.
Ποῦ εἶναι, εἰπέτε μου, ποῦ κατοικεῖ ;
Δὲν εἶναι εἰς λόφους κι εἰς ὄρη ὑψηλά.
Εἰπέ τε μου, ποῦ ἡ μορφὴ τῆς γελά ;

Εἰς βάθῃ κοιλάδων ἐπῆγα ζητῶν
Τὸν ρύακα εἶδα ποῦ πίπτει κροτῶν
καὶ παίζει καὶ σύρει νερὰ καθαρὰ.
Μαζί των δὲν ἐπαίξε πλὴν ἡ χαρά.

Ἐζήτησα αὐτὴν εἰς σκιάς τῶν δασῶν.
Ἐγέλων τὰ φῶτα ἀστέρων χρυσῶν
πτηγνὸν ἐκελάδει εἰς μυρσίνην χλωρὰν,
πλὴν ἐψάλλε θρήνους καὶ ὄχι χαρὰν.

Ἐζήτησα αὐτὴν εἰς εὐθύμους χορούς,
εἰς δειπνῶν θαλάμους λαμπρούς κι ἥχηρούς,
εἰς φῶτα, εἰς σκεύη χρυσᾶ κι ἀργυρᾶ,
πλὴν αὕτῃ· εἰς αὐτὰ δὲν εὐρέθη ἡ χαρά !

Τὴν ἐφθασα τέλος, τὴν εὔρον μακρὰν,
μακρὰν εἰς χωρίου κοιλάδα μικράν·
τριγῦρο τῆς εἶχε παιδιὰ ἀρκετά·
κι ἐπηδὰ μ' ἐκεῖνα κι ἐγέλα μ' αὐτά.

Ποῦ εἴσθε, καλοὶ παιδικοὶ μου καιροί ;
ἐφώναξα τότε μὲ στῆθος βαρὺ.
Πλὴν μόλις τὴν εἶδα, πετᾶ ἡ χαρά,
κι αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη κι ἐσχάτη φορὰ !

Η παρούσα μελέτη πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της έρευνας που αφορά στην αξιολόγηση της εκπαιδευτικής πολιτικής, με στόχο την βελτιστοποίηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με τη βοήθεια της στατιστικής μεθόδου των ερωτηματολογίων, η οποία επέτρεψε την συλλογή δεδομένων από ένα μεγάλο δείγμα εκπαιδευτικών. Τα αποτελέσματα της έρευνας παρουσιάζονται στην επόμενη σελίδα, όπου γίνεται αναφορά στην αποτελεσματικότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας, στην ικανότητα των εκπαιδευτικών να αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις της σύγχρονης κοινωνίας, καθώς και στην ανάγκη για περαιτέρω ανάπτυξη της εκπαιδευτικής πολιτικής. Η έρευνα δείχνει ότι η εκπαιδευτική διαδικασία είναι αποτελεσματική, αλλά υπάρχουν ακόμα πολλά που πρέπει να γίνουν για να βελτιστοποιηθεί η εκπαιδευτική διαδικασία. Η έρευνα επίσης δείχνει ότι οι εκπαιδευτικοί έχουν την ικανότητα να αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις της σύγχρονης κοινωνίας, αλλά χρειάζονται περισσότερη υποστήριξη και κατάρτιση. Η έρευνα καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η εκπαιδευτική πολιτική πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω, ώστε να βελτιστοποιηθεί η εκπαιδευτική διαδικασία και να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις της σύγχρονης κοινωνίας.

8. БІОГРАФІА І

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΖΑΠΠΑΣ

Εἰς ἓν μικρὸν χωρίον τῆς Ἡπείρου, τὸ Λάμποβον, ἐγεννήθη τὸ 1800 ἀπὸ γονεῖς πτωχοῦς ἓνα ἀγοράκι, τὸ ὁποῖον ἐβάπτισαν Βαγγέλην. Τὸ παιδί ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐμεγάλωσεν. Ἦτο ἐξυπνον, ζωηρόν, φιλότιμον. Γράμματα δὲν ἔμαθε πολλά, διότι τὸ μικρὸν χωρίον μὲ τὰς ἐκατὸν πεντήκοντα οἰκίας του δὲν εἶχε σχολεῖον. "Ὅσα ἔμαθε, τὰ ἔμαθε μόνος του ἢ ἐρωτῶν τὸν ἱερέα, ὁ ὁποῖος τὰ ἤξευρε καὶ αὐτὸς ὀλιγοστά.

Ἀλλὰ περισσότερον καὶ ἀπὸ τὰ γράμματα ἡγάπα ὁ Βαγγέλης τὰ ὅπλα. Ἀπὸ μικρὸς ἦτο καλὸς σκοπευτής. Δὲν θὰ εἶχεν ὑπερβῇ τὸ δέκατον τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ὅτε τὸν ἐστρατολόγησεν ὁ Ἀλῆ-πασᾶς ὁ Τεπελενλής καὶ τὸν ἔστειλε φρουρὸν εἰς ἓν φρούριον πλησίον τῶν Ἰωαννίνων. Ἐκεῖ ἔμεινεν ὁ Βαγγέλης ἑπτὰ ἔτη. Ἐγένινεν εἴκοσι χρόνων καὶ ἦτο πρῶτος εἰς τὴν τὸλμην καὶ τὴν ἐξυπνάδα.

Τὸ 1820 ὁ Ἀλῆ-πασᾶς ἐπανεστάτησε κατὰ τοῦ σουλτάνου. Οὗτος ἀπέστειλε στρατεύματα καὶ ἀρχιστράτηγον τὸν Πασόμπτην μὲ τὴν διαταγὴν νὰ καταπνίξῃ τὴν ἐπανάστασιν, νὰ συλλάβῃ ζωντανὸν τὸν Ἀλῆν, ἢ, ἂν φονευθῇ, νὰ τοῦ ἀποστείλῃ τὴν κεφαλὴν του.

Τότε ὁ Πασόμπτης ἐκάλεσεν ἐξ ὀνόματος τοῦ σουλτάνου τοὺς ἀνδρείους Σουλιώτας νὰ συμπολεμήσουν κατὰ τοῦ Ἀλῆ. Ἐξ αἰτίας τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ ἐστέναζον οἱ ἄμοιροι εἰς τὴν ξενιτειάν καὶ μὲ λαχτάραν ἐκύτταζαν ἀπὸ τὴν Κέρκυραν τὰ βουνὰ τῆς ἀγαπημένης πατρίδος των. Ὑπεσχέθη νὰ ἀποδώσῃ εἰς αὐτοὺς ἐλευθέραν τὴν ἡρωικὴν των πατρίδα. Οἱ Σουλιῶται ἔτρεξαν προθύμως, ἠνώθησαν μὲ τὸ στράτευμα τοῦ σουλτάνου, ἐπολέμησαν, ὅπως πάντοτε, ἡρωικὰ καὶ ἐκυρίευσαν ἀρκετὰς πόλεις.

Ἀλλ' ὁ Πασόμπτης δὲν παρέδιδε τὸ ποθητὸν Σούλι εἰς τοὺς ἀνδρείους Σουλιώτας, καὶ οἱ Σουλιῶται δυσηρεστημένοι ἐστρατοπέδευαν χωριστὰ ἀπὸ τὸ σουλτανικὸν στράτευμα. Τότε ὁ Ἀλῆς ἐσκέφθη νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὴν δυσἀρέσειαν αὐτὴν καὶ νὰ ἐλκύσῃ τοὺς Σουλιώτας μὲ τὸ μέρος του. Ἐκάλεσε λοιπὸν τὸν ἀρχηγὸν τῶν Σουλιωτῶν, τὸν Μᾶρκον Μπότσαρην, εἰς τὰ Ἰωάννινα, εἰς τὴν μικρὰν νῆσον τῆς λιμνῆς, ὅπου εἶχε τὴν κατοικίαν του. Ἡ συμφωνία ἐγένεν ἀμέσως.

Τὴν 6ην Δεκεμβρίου 1820 μία φοβερὰ « μπαταριά », συμπτροκρότησις τριακοσίων σουλιώτικων ὅπλων, ἐδόνησε τὸν ἀέρα. Ταυτοχρό-

νως μία δυνατή φωνή έβροντοφώνησε προς τὸ σουλτανικὸν στρατό-
πεδον :

—“Ε ! σεῖς ! Ἀπὸ τώρα κι ἐδῶ ἔχομεν πόλεμον. Σᾶς τὸ λέγω ἐγώ,
ὁ Μᾶρκος Μπότσαρης, διὰ νὰ μὴ μὲ νομίσετε ἄπιστον.

Τὴν συμπτροκρότησιν ἐκείνην τῶν ὅπλων καὶ τὴν φωνὴν ἤκου-
σεν ὁ Βαγγέλης, ἔμαθεν ὅτι οἱ Σουλιῶται πολεμοῦν διὰ τὴν ἐλευθέρω-
σιν τοῦ Ἀλῆ, ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Γένους καὶ
φεύγει ἀπὸ τὸ φρούριον. Τρέχει πρὸς τὸν Μπότσαρη, ὅστις τὸν ἐδέ-
χθη εἰς τὸ ὀνομαστὸν σουλιώτικον σῶμα του.

Ὁ Βαγγέλης ἦτο τώρα ὠραῖος καὶ ὑψηλὸς νέος, μὲ μύστακα λε-
πτὸν, ζωηροὺς ὀφθαλμούς, σῶμα εὐκαμπτον, εὐκίνητον καὶ χαριτωμέ-
νον. Ἀληθινὸς λεβέντης. Τόσῃν ἐδειξεν ἀνδρείαν ἀμέσως, ὥστε ὁ Μπό-
τσαρης τὸν ἔκαμε πρωτοπαλλήκαρόν του. Εἰς ὅλους τοὺς κινδύνους,
εἰς ὅλα τὰ τολμηρὰ ἐκεῖνα κατορθώματα τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, ὁ
Βαγγέλης ἦτο τὸ δεξιὸν χερί.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ καπετὰν Ζέρβας ἡτοιμάσθη νὰ ἐκστρατεύσῃ μὲ
διακόσια παλληκάρια εἰς τὴν Ἡπειρον καὶ ὁ Βαγγέλης ἐξήτησεν ἀπὸ
τὸν ἀρχηγόν του τὴν ἄδειαν νὰ ὑπάγῃ καὶ αὐτός. Καὶ ἐπῆγε.

Τὸ Σούλι τώρα τὸ κατεῖχαν οἱ Σουλιῶται, ἀλλὰ πολυάριθμος
ἐχθρικὸς στρατὸς τὸ ἐπολιορκεῖ ἀπ’ ὅλα τὰ μέρη. Ἦτο ἀπόλυτος
ἀνάγκη νὰ συνεννοηθῇ ὁ Ζέρβας μὲ τοὺς πολιορκουμένους διὰ νὰ ἐπι-
τεθοῦν ἐκ συμφώνου κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἐκεῖνοι ἀπὸ τοὺς βράχους τοῦ
Σουλίου καὶ οἱ στρατιῶται τοῦ Ζέρβα ἀπὸ τὴν κοιλάδα. Ἀλλὰ πῶς νὰ
γίνῃ ἡ συνεννόησις ; Ἐν τούτοις ἔπρεπε νὰ εἰδοποιηθοῦν οἱ Σουλιῶται.

— Παιδιά, λέγει ὁ καπετὰν Ζέρβας, ποὺς πάει στὸ Σούλι ;

Σιωπὴ ἐπεκράτησε μερικὰς στιγμάς· οὔτε ἀναπνοὴ δὲν ἤκούετο.
Ἐξαφνα ἐτινάχθη ἐπάνω ἓνα παλληκάρι.

— Ἐγὼ πάω ! εἶπε μὲ ἀπόφασιν.

Ἦτο ὁ Βαγγέλης.

— Ἄν πάῃ ὁ Βαγγέλης, πηγαίνω καὶ ἐγὼ μαζί του, λέγει ἄλλος ἄν-
δρεῖος.

Ὁ Βαγγέλης δὲν ἦτο μόνον ἀτρόμητος, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἔξυπνος.
Ἐγνώριζεν ὅτι οἱ πολιορκηταὶ εἶχον ραμαζάνι καὶ ὅτι μετὰ τὴν δύσιν
τοῦ ἡλίου, πεινασμένοι καὶ ἐξηντλημένοι, ἐρρίπτοντο ὅλοι εἰς τὴν τρο-
φὴν μετὰ τὴν νηστείαν τῆς ἡμέρας. Ἐκείνην τὴν ὥραν ἐξέλεξεν ὁ
Βαγγέλης διὰ τὸ τολμηρὸν του σχέδιον.

Ἐπροχώρησε μὲ τὸν σύντροφόν του χωρὶς νὰ τὸν ἐννοήσουν πλησίον τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου, ἔπειτα ἐσκεπάσθη ὁλόκληρος μὲ χόρτα καὶ φύλλα δένδρων, ἔπεσε κάτω καὶ συρόμενος μὲ τὴν κοιλίαν, μὲ τὸν σύντροφόν του ὀπίσω του, διέσχισε τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον. Οἱ ἐχθροὶ ἀνύποπτοι κατ' ἀρχὰς δὲν ἐνόησαν τίποτε. Ἀλλ' ὅταν εἶδον νὰ προχωροῦν τὰ ζωντανὰ ἐκεῖνα δένδρα, τὰ πράσινα φαντάσματα, ἐτινάχθησαν ἐπάνω φωνάζοντες :

— Σουλιῶται ! Σουλιῶται ! Καὶ ἤρχισαν νὰ πυροβολοῦν. Ἀλλ' οἱ δύο ἀνδρεῖοι εἶχον ἤδη ἀπομακρυνθῇ. Ἐξαφνα ἀνωρθώθησαν, ἐπέταξαν τὰ χόρτα καὶ τὰ φύλλα καὶ ταχεῖς ὡς ἀστραπὴ εἰσώρμησαν εἰς τὸ δάσος καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἀνέβησαν εἰς τὸ φρούριον τῆς Κιάφας.

Φαντάζεσθε μὲ ποῖον ἐνθουσιασμὸν τοὺς ὑπεδέχθησαν οἱ πολιορκούμενοι !

Ὁ Βαγγέλης ἐξηκολούθησε νὰ ρίπτεται εἰς τοὺς κινδύνους, ἕως ὅτου ἡ Ἑλλάς ἔγινεν ἐλευθέρα. Ἡ πατρίς ἐτίμησε τὸ ἥρωικὸν τέκνον τῆς, τὸν ἀνύψωσεν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ταξιάρχου καὶ τοῦ ἐχάρισεν ἐθνικὰς γαίας.

Ἀλλ' ὁ Βαγγέλης ἤθελεν ἐνέργειαν, ζωὴν, κίνησιν. Τώρα ποῦ ἐπέρασεν ἡ λαχτάρα τῶν κινδύνων ἤθελε νὰ ἀφοσιωθῇ εἰς κάτι πολὺ μέγαλον, τὸ ὁποῖον νὰ ἀπαιτῇ ὅλην τὴν ἐνέργειαν τῆς ψυχῆς του.

Τὸ 1831 ἀφῆκε καὶ τὸν βαθμὸν καὶ τὰς ἐθνικὰς γαίας καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸ χωρίον του, διὰ νὰ ἀποχαιρετήσῃ τοὺς ἰδικούς του. Ἡσθάνθη τὴν καρδίαν του νὰ αἱματώνῃ βλέπων τὸ χωρίον του σκλαβωμένον. Ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας εἶχαν ἀφήσει ἐλευθέραν ἀπὸ τὰς φυλακὰς τὴν γραῖαν μητέρα του. Ὁ Βαγγέλης ἐφίλησε μὲ δάκρυα τὸ χέρι τῆς μητέρας του, ἐπῆρε τὴν εὐχὴν τῆς, ἔκαμε τὸν σταυρὸν του καὶ ἔφυγεν εἰς τὴν Ξενιτειάν, εἰς τὴν Βλαχίαν. Ἐφθασεν εἰς τὸ Βουκουρέστι.

Χρήματα δὲν εἶχεν, ἀλλ' εἶχε μεγάλην πεποιθήσιν εἰς τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν καὶ εἰς τὰς ἰδικὰς του δυνάμεις. Ἀπεφάσισε νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν γεωργίαν. Καὶ κατ' ἀρχὰς ἐνοικίασε τὰ κτῆματα τῶν ἐκεῖ ἐλληνικῶν μοναστηρίων. Καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς μὲ σύστημα καὶ μὲ μέθοδον. Ὅταν ἤλθεν ἡ ὥρα τοῦ θερισμοῦ κανὲν κτῆμα δὲν εἶχε δώσει τόσον ἀφθονον καρπὸν.

Τότε ἔφθασεν ἐκεῖ ὁ ἐξάδελφός του Κωνσταντῖνος, ὅστις μὲ τὴν εὐφυίαν καὶ τὴν δραστηριότητά του ἔγινε πολὺτιμος βοηθὸς τοῦ ἐξάδελφου του.

Ὁ Βαγγέλης ἠγόρασεν ἐν τῷ μεταξὺ πολλὰ καὶ μεγάλα κτήματα καὶ ἔγινεν ἑκατομμυριοῦχος.

Ἀλλὰ μέσα εἰς τὸν πλοῦτον, εἰς τὴν εὐτυχίαν, μέσα εἰς τὴν ἡγεμονικὴν τοῦ ζωὴν δὲν ἐλησμόνησε τὴν Πατρίδα. Ἡ ἀγάπη τοῦ ἔτο καὶ τώρα τόσο μεγάλη, ὅσον εἰς τὴν νεότητά του. Τότε τῆς εἶχεν ἀφιερῶσαι τὴν ζωὴν του, τώρα ἤλθεν ἡ ὥρα νὰ τῆς ἀφιερῶσῃ τὴν παρουσίαν του.

Ἡ Ἑλλὰς δὲν εἶχεν ἀκόμη συνέλθει ἐντελῶς ἀπὸ τὴν ἐρήμωσιν τῆς μακρᾶς σκλαβιάς. Ὁ Βαγγέλης, ὅστις ἐγνώριζεν ἐξ ἰδίας πείρας τὰ ἀγαθὰ τῆς γεωργίας, ἀπεφάσισε νὰ τὴν βοηθήσῃ. Ἐδῶσεν ἀρκετὸν ποσὸν καὶ διωργανώθη τὸ 1859 ἡ πρώτη ἐκθεσις — τὰ « Ὀλύμπια » — εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος χίλιοι περίπου ἐκθέται ἐξ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξέθεσαν προϊόντα γεωργίας, κτηνοτροφίας καὶ βιομηχανίας.

Ὁ Βαγγέλης ἐνεθαρρύνθη ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἰδρῶσῃ καὶ ὥραϊον μεγαλοπρεπὲς κτίριον διὰ τὰ « Ὀλύμπια », ὥρισε δὲ νὰ γίνεταί κατὰ τριετίαν ἐκθεσις ὅλων τῶν προϊόντων καὶ νὰ βραβεύωνται τὰ καλύτερα.

Τὸ 1865 ἀπέθανεν ὁ Βαγγέλης. Ὅταν ἠνοιχθῇ ἡ διαθήκη του, ὁ κόσμος ἐπληροφορήθη ὅτι ἐδῶρισεν ὅλην τὴν ἀκίνητον περιουσίαν του εἰς τὸ Ἔθνος. Δὲν ἐλησμόνησεν, ὅμως, καὶ τὸ πτωχὸν χωρίον του, ἐφρόντισε νὰ ἐπισκευασθῇ ἡ ἐκκλησία καὶ νὰ κτισθῇ σχολεῖον.

Συμφώνως πρὸς τὴν διαθήκην του τὰ ὀστᾶ τοῦ Ζάππα μετεφέρθησαν ἐκ Βλαχίας καὶ ἐτάφησαν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σχολείου τοῦ Λαμπόβου, ἡ δὲ κεφαλὴ του εἰς ἓνα τοῖχον τοῦ Ζαππείου.

Κάθε ἐπισκέπτῃς τοῦ ὥραίου μεγάρου, ἀφοῦ περάσῃ τὰ μαρμάρινα προπύλαια καὶ προχωρήσῃ εἰς τὴν ὥραϊαν στρογγύλην στοάν, εἰς ἓνα τοῖχον δεξιὰ ἐπὶ ἐρυθρᾷ πλακῶς ἀναγινώσκει :

« ΕΝΤΑΥΘΑ ΚΕΙΤΑΙ Η ΚΕΦΑΛΗ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΖΑΠΠΑ »

Ἄρ. Κουρτίδης

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΥΖΗΣ

Ὁ Νικόλαος Γύζης ὑπῆρξεν ὁ μεγαλύτερος Ἑλλήν ζωγράφος τῆς ἐποχῆς μας.

Ἐγενήθη τὴν 1 Μαρτίου 1842 εἰς τὴν Τῆνον. Ἐν τῷ πατρικῷ τοῦ οἴκῳ ὑπῆρχεν ἀνηρτημένη ἐντὸς πλαισίου χαλκογραφία τις, παριστῶσα ἓνα ἐκ τῶν ἀνδρῶν τῆς Ἐπαναστάσεως. Ὁ μικρὸς Νικόλαος μόλις πενταετῆς, ἐπὶ ὥρας ἔμενεν ἐνώπιον αὐτῆς καὶ τὴν παρεθέρει μετὰ προσοχῆς.

Ἡμέραν τινά, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ μήτηρ τοῦ ἀπουσίαζεν ἐκ τῆς οἰκίας, κατώρθωσε νὰ καταβιβάσῃ τὴν εἰκόνα καί, ἀφοῦ ἐπεξεργάσθῃ αὐτὴν καὶ ἐκ τοῦ πλησίον, ἔλαβε τεμάχιον χάρτου καὶ μολυβδοχόνδυλον καὶ ἤρχισε νὰ τὴν ἀντιγράψῃ. Τὸ πρῶτον αὐτὸ ἔργον ὁ μικρὸς ζωγράφος ἀποπεράτωσε μετὰ τινὰς ἡμέρας μετὰ τὴν ἄδειαν τῆς μητρὸς τοῦ φαίνεται δὲ ὅτι, ὡς ὁ ἴδιος διηγεῖτο κατόπιν, τὸ ἀντίγραφον ὁμοιάζε πολὺ μετὰ τὸ πρωτότυπον.

Μετὰ ἓν ἔτος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὁ πατὴρ τοῦ ἀποκατέστη οἰκσγενησιακῶς ἐν Ἀθήναις. Ἡ γείτων, μετὰ τῶν τέκνων τῆς ὁποίας ὁ μικρὸς Γύζης ἔπαιζεν ἐν Ἀθήναις, ἔτυχε νὰ ἔχῃ ἀνηρτημένους εἰς τὸν οἶκον τῆς δύο χαλκογραφίας. Ὁ Γύζης ἐβασάνιζε τὴν μητέρα τοῦ καθ' ἐκάστην παρακαλῶν αὐτὴν νὰ ζητήσῃ τὰς χαλκογραφίας, διὰ νὰ τὰς ἀντιγράψῃ. Ἐπειδὴ, ὅμως, ἡ μήτηρ τοῦ ἐδίσταζεν, ὁ μικρὸς μετέβη μόνος τοῦ καὶ τὰς ἐζήτησεν ἀπὸ τὴν καλὴν γείτονα. Τῷ ἐδόθη πρῶτον ἡ μία, τὴν ὁποίαν καὶ ἀντέγραψε τόσον πιστῶς, ὥστε ἡ ὁμοιότης τοῦ ἀντιγράφου πρὸς τὸ πρωτότυπον ἐξέπληξε τοὺς πάντας.

Κατόπιν ἀντέγραψε καὶ τὴν ἄλλην μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτυχίας. Ἐκτοτε, παρὰ τὴν ἀντίστασιν τοῦ πατρὸς τοῦ, ἐπεδόθη εἰς τὴν ζωγραφικὴν, ἐνῶ ἡ μήτηρ τοῦ κρυφίως ἐχορήγει εἰς αὐτὸν τὰ ὑλικά. Κατόπιν, ὅμως, εἰσῆχθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς τοῦ εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον, διότι ἐπέισθη καὶ οὗτος ὅτι ὁ μικρὸς Νικόλαος εἶχεν ἐξαιρετικὴν κλίσιν.

Ὁ Γύζης εἰσῆλθεν εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον ὀκταετῆς. Ὁ πατὴρ τοῦ ἠναγκάσθη νὰ τὸν δηλώσῃ ὡς δωδεκαετῆ, διότι ἄλλως δὲν θὰ ἐγίνετο δεκτός, ὡς πολὺ μικρός. Ἦτο ὁ πρῶτος τῆς τάξεώς του, ἡρίστευε πάντοτε εἰς ὅλους τοὺς διαγωνισμοὺς καὶ διετήρησε τὰ πρωτεῖα εἰς ὅλας τὰς τάξεις τοῦ Πολυτεχνείου.

Εἰς ἡλικίαν 23 ἐτῶν ἐστάλη ὡς ὑπότροφος εἰς Μόναχον πρὸς

ἐξακολούθησιν τῶν σπουδῶν του. Εἰς τὸ Μόναχον εἰργάσθη ἐπὶ ἐξ ἔτη εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν, τὰ δὲ δύο τελευταῖα ἔτη ἐφοίτησεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Πιλότου, ὁ ὁποῖος μεγάλως ἐτίμα τὸν Γύζην, ὅχι μόνον διὰ τὴν ὑπέροχον αὐτοῦ καλλιτεχνικὴν ἰδιοφυίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἐξαίρετον αὐτοῦ χαρακτήρα.

Μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν ἐκ τῆς Ἀκαδημίας ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας πρὸς τοὺς γονεῖς του, ἔπειτα δὲ ἐπεχείρησε ταξίδιον σπουδῆς εἰς Μικρὰν Ἀσίαν, μεθ' ὃ ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας. Μολοντί αἱ παιδικαὶ ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν ἡλιόλουστον πατρίδα του οὐδέποτε εἶχον ἐξαφανισθῇ ἀπὸ τὴν μνήμην του, ἐν τούτοις νέαν δρόσον καὶ ζωὴν προσέλαβον αὐταί, ὅτε ὁ Γύζης ἐπανεῖδε τὴν εὐλογημένην χώραν. Ἡ ζωηρότης τοῦ χρωματισμοῦ τῶν μετὰ ταῦτα εἰκόνων του, ὡς καὶ πλεῖστα θέματα αὐτῶν ὀφείλονται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ ταξίδια ταῦτα.

Νυμφευθεὶς ὁ Γύζης ἐν Ἀθήναις τὴν Ἀρτεμιν Νάζου, ἦλθεν εἰς Μόναχον καὶ ἵδρυσεν ἐκεῖ εὐδαίμονα οἶκον. Ἀπὸ τοῦ 1880 ἔγινεν ἐπίτιμον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Μονάχου, ἀπὸ δὲ τοῦ 1882 διωρίσθη καὶ τακτικὸς καθηγητὴς αὐτῆς.

Ὅτε τὸν ἐξήτησεν ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν, πόσῃ χαρὰν ἠσθάνθη! Μὲ ποίους παλμοὺς ἀνελογίζετο τὰς εὐτυχεῖς ἡμέρας, αἱ ὁποῖαι τὸν ἀνέμενον ὑπὸ τὸν γαλανὸν οὐρανὸν τῆς Ἑλλάδος! Ἀλλὰ δὲν ἠτύχησεν ὁ Γύζης νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ γλυκὺ τοῦτο ὄνειρόν του. Μακρὸς καὶ ἐξαντλητικὸς πυρετὸς τὸν κατέβαλε, τὸν ἔρριψε κλινῇ καὶ τέλος τὸν ἔφερεν εἰς τὸν τάφον τῇ 22 Δεκεμβρίου 1900. Ἡ ξένη γῆ ἐδέχθη τὸ τετιμημένον σῶμα του καὶ τὸ διαφυλάττει φιλοστόργως ὡς δευτέρα πατρίς τοῦ μεγάλου τέκνου τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ ἔργα τοῦ Γύζη, ἐμπνευσμένα κατὰ τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν ζωὴν καὶ ἀπὸ τὰς ἑλληνικὰς ἐθνικὰς καὶ θρησκευτικὰς παραδόσεις, ἐτίμησαν κατ' ἐξοχὴν τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν τέχνην καὶ ἔδωκαν εἰς τὸν ἴδιον πανευρωπαϊκὴν φήμην ζωγράφου ἐξαιρετικῆς ἀξίας. Ἐκ τῶν πινάκων του, πολλοὶ τῶν ὁποίων εὐρίσκονται εἰς τὰς Πινακοθήκας τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Μονάχου καὶ τῆς Δρέσδης, σπουδαιότεροι θεωροῦνται : « Τὸ τάμα », « Ἡ Ἰουδίθ », « Τὸ κρυφὸ σχολεῖν », « Τὸ παραμῦθι τῆς γιαγιάς », « Ἡ δόξα τῶν Ψαρῶν », « Ἡ ἀρμονία », « Ἡ ἀποθέωσις τῆς Βαυαρίας », « Ἡ ἑαρινὴ συμφωνία » κλπ.

"Εκθεσις τῶν ἔργων του ὠργανώθη ἐν 'Αθήναις κατὰ Μάρτιον τοῦ 1928.

Ἡ φιλοπατρία του ἦτο φλογερά. Ὅσακις ἔγραφε περὶ Ἑλλάδος, περιέκλειεν εἰς τὸν χάρτην ὅλην του τὴν ψυχὴν καὶ ἐξέφραζεν ὅλον του τὸν πόνον διὰ τὰ δεινοπαθήματά της. Ἐγραφε κάποτε εἰς φίλον του : « Δὲν ἤμπορῶ ἀκόμη νὰ ἐννοήσω εἰς τί ἔπαισεν αὐτὴ ἡ ἐνδοξος παλαιὰ Ἑλλάς καὶ ἔπρεπε νὰ καταδικασθῇ πρὸ χιλιάδων ἐτῶν εἰς τὸν σπαραγμὸν καὶ τὴν ὑποδούλωσιν τῶν ἰσχυροτέρων βαρβάρων. Μήπως διότι ἐφώτισε τὴν οἰκουμένη καὶ διότι ἤλλαξε τοὺς θεοὺς αὐτῆς, ἢ μήπως διότι εἶναι ὠραία καὶ γλυκεῖα ; ».

Πρὸς οἰκεῖν του, ὁ ὁποῖος τῷ παρεπονεῖτο διὰ τὸν καύσωνα τῶν Ἀθηνῶν, ἔγραφε τὰ ἐξῆς : « Σᾶς συλλυποῦμαι, ὅτι ὑποφέρετε ἀπὸ τόσῃν ζέσῃ. Εἰς τοῦτο πταίετε σεῖς οἱ ἴδιοι. Ἐὰν δενδροφυτεύσετε, θὰ εὗρουν τοὐλάχιστον τὰ παιδιὰ καὶ τὰ ἐγγόνια σας δροσερώτετον κλίμα. Κρῖμα εἰς τὴν ὠραίαν Ἑλλάδα μας. Μόνον τοὺς σπόρους τῶν ὀπωρικῶν, τὰ ὅποια τρώγετε, ἂν ἐρρίπτετε εἰς τὴν γῆν, τὴν ἁγίαν γῆν τῆς Ἑλλάδος, αὐτὴ θὰ σᾶς ἐδώριζε δένδρα. Πολλὰ θὰ ἐχάνοντο, ἀλλὰ καὶ πολλὰ θὰ ἐμεγάλωναν ».

Τὸν Αὐγούστου τοῦ 1895, ὀλίγον πρὶν ἢ ἐπισκεφθῇ πάλιν τὰς Ἀθήνας, ἔγραψεν εἰς τοὺς οἰκείους του : « Τὸ πρὸ τόσων ἐτῶν σχέδιόν μου νὰ ἔλθω εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ νὰ σᾶς ἴδω, νὰ ἐπανίδω τὴν πατρίδα μου, τὰ ἀδελφία μου, τοὺς φίλους μου, νὰ ἴδω τὴν θάλασσαν, τὴν ὁποίαν ἀγαπῶ καὶ φοβοῦμαι, τὸν ζωγραφιστὸν ὀρίζοντα τῶν Ἀθηνῶν, Θεοῦ θέλοντος, πραγματοποιεῖται μετ' ὀλίγας ἡμέρας. Τὸ ὄνειρον αὐτὸ μοῦ φέρει διαδοχικῶς χαράν, λύπην, φρίκην, γλυκύτητα... Ἄν ἴδῃτε ὅτι πολὺ συγκινοῦμαι, στείλατέ με πάλιν ὀπίσω, διώξατέ με πάλιν εἰς τὰ ξένα... ».

Ναοῦ θυσιαστήριον ἦτο τὸ ἐργαστήριόν του καὶ ἱεροφάντης πιστὸς καὶ θεόπνευστος ὁ διδάσκαλος. « Ἐκαθήμεθα, γράφει εἰς ἐκ τῶν μαθητῶν του, καὶ ἐκνιτάζαμεν τοὺς ἀμαυροὺς μελαγχολικοὺς ὀφθαλμούς του. Ἀγάπη ἔλαμπε μέσα εἰς αὐτούς, μόνον ἀγάπη. Καὶ ἡ ἀγάπη αὐτὴ διεχύνετο θαυμασίως εἰς τὰς καρδίας μας καὶ διαρκὴς εἰρήνην ἐβασίλευεν ἐντός μας, ὅταν ἀφήναμεν τὸν διδάσκαλον ».

Στ. Σπεράντσας

9. ΝΕΩΤΕΡΑ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ

9. ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ἡ καμπάνα Χριστούγεννα χτυπάει
καὶ μοῦ φτερώνει τὴν ψυχὴ,
κι ἀνοίγεται ἡ καρδιά μου καὶ σκορπάει
θυμίαμα τὴν προσευχή.

Ἀγίες ἀγάπες τρισευλογημένες,
ποῦ τίς καρδιὲς ὑψώνετε παρθένες
τῶν πρώτων, τῶν ἀρχαίων Χριστιανῶν,
στὸ ὄνειρο τὸ τρανὸ τῶν οὐρανῶν.

Ἀγάπες μεγαλόδωρες περίσσια,
κάτου ἀπ' τὴ σκέπη τῇ δικῇ σας ἴσια
ζοῦσαν μικροί, τρανοί, πλούσιοι, φτωχοί,
κι ἔδενε τοὺς ἀνθρώπους μιὰ ψυχὴ !

Ἀγάπες, ὦ ! φανῆτε πάλι ἐμπρός μου !
Αὐγὲς τῆς πίστεως, χρυσαυγὲς τοῦ κόσμου,
κι ἄς βλέπη μὲ τὸ μάγο σας τὸ φῶς
ὁ ἀνθρωπος τὸν ἀνθρωπο, ἀδελφός.

Κ. Παλαμᾶς

Ο ΚΑΠΕΤΑΝ ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ

(Ὁ Σπύρος, ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ λεβέντικα τσοπανόπουλα τοῦ Σουλιοῦ, πρῶτος στὸ ντουφέκι, στὸ λιθάρι, στὴν ὁμορφιά, στὸ τραγούδι, στὸ χορὸ καὶ στὸ περπάτημα, παντρευόταν τὴν πεντάμορφη Χάιδω ἀπὸ τὴν Κιάφα. Δὲν εἶχε μείνει ἀνθρωπος ποὺ νὰ μὴν ἔλεγε: Χαρὰ στὸ ταίριασμένο τ' ἀντρόγυνο· αἰτὸς παίρνει τὴν περιστέρα κι ἡ περιστέρα τὸν αἰτό.

Μὰ τὴ στιγμή ποὺ πάτησε ἡ νύφη τὸ κατῶφλι τῆς θύρας τοῦ γαμπροῦ κι ἐπεφταν τὰ ντουφέκια σὰ χαλάζι, ἐμπηξε ἡ νύφη ἓνα ξεφωνητὸ μεγάλο, σωριάστηκε κατὸ γῆς καὶ μαῦρο αἷμα πετάχτηκε ἀπ' τὰ στήθια της καὶ χύθηκε σὰν αὐλάκι πᾶνω στὴν κάτασπρη κι ἡλιοπλουμὴ φορεσιά της!

Ἡ Χάιδω ἦταν νεκρή! Σκόρπιο κι ἀλαλο γύρισε πίσω ὅλο τὸ Σούλι μὲ δακρυσμένα μάτια καὶ λύπη βαρειά στὰ στήθια. Μόνον ὁ γαμπρὸς ὁ Σπύρος δὲν φάνηκε πουθενά).

Κανείς δὲν τὸν εἶδε κατὰ ποῦ εἶχε κάνει. Κανείς δὲν τὸν εἶδε τί δρόμον εἶχε πάρει. Τὸ ἄλογό του γύρισε μονάχο στὸ σπίτι του χωρὶς καβαλλάρη καὶ μὲ τὰ χαλινάρια σβάρνα. Ἄλλοι ἔλεγαν ὅτι θὰ ἔπεσε στὸ ποτάμι καὶ πνίγηκε, ἄλλοι ὅτι θὰ τρύπωσε σὲ καμμιὰ σπηλιά κι ἐκεῖ πέθανε ἀπὸ τὴν πίκρα του, χωρὶς νὰ τὸν ἰδῇ κανείς, κι ἄλλοι ὅτι ἐπῆρε τῶν ὀμματιῶν του. Τὸ Σούλι τὸν ἔχασε, τὸ σπίτι του τὸν ξέγραψεν ἀπὸ τοὺς ζωντανούς κι ἔκανε τὰ μνημόσυνά του !

Ὅπως ἡ λύπη τρώγει τὴ χαρά, ἔτσι κι ὁ καιρὸς τρώγει τὴ λύπη, σὰν ποὺ τρώγει ὅλα τὰ πράματα. Πέρασαν χρόνια πολλὰ καὶ ξεχάστηκεν ὁ νυφιάτικος θάνατος τῆς Χαίδως ἀπὸ τὴν Κιάφα κι ὁ γαμπριάτικος χαμὸς τοῦ Σπύρου ἀπὸ τὸ Σούλι.

Μιά μέρα, ὕστερα ἀπὸ σαράντα χρόνια ἀπὸ τὸ σκοτωμὸ τῆς Χαίδως καὶ τὸν ξαφανισμὸ τοῦ Σπύρου, λίγους μῆνες ὕστερα ἀπὸ τὸν πρῶτο πόλεμο, ποὺ ἔχουν κάνει οἱ Σουλιῶτες μὲ τὸν Ἀλῆ-πασᾶ, φανίστηκεν ἓνας καλόγηρος, ξηντάρης ἀπάνω κάτω στὴν ἡλικία, ψηλὰ στὸ μοναστήρι τοῦ Σουλιοῦ, τὸ ἀθάνατο Κούγκι. Ἐρχονταν ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὅρος κι ἤξερε πολλὲς γλῶσσες, καὶ τὰ ρούσικα. Ἐφερε σταυρούς γιὰ τὲς γυναῖκες καὶ τὰ παλληκάρια καὶ κομπολόγια γιὰ τοὺς γέροντες καὶ τίς γριές. Κανένας δὲν τὸν εἶχεν ἰδεῖ ποτὲ οὔτε εἶχε μάθει ποῦθε κρατοῦσεν ἡ γενιά του. Ἦταν πάντα κατσουφιασμένος, κι ὅταν τὸν ρωτοῦσαν ποῦθε εἶναι, ἀλλάζε κουβέντα καὶ δὲν ἀπολογιόταν. Σὲ λίγο ἐκέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν Σουλιωτῶν, ἔγινε γούμενος, πνευματικὸς καὶ δάσκαλος ὅλων τῶν Σουλιῶν καὶ τῶν Παρασουλιῶν. Ὡμνυαν ὅλοι στ' ὄνομά του, καὶ δὲν ἦταν κρίσι καὶ φιλονικία, ποὺ νὰ μὴν πᾶν σ' αὐτόν. Ὅ,τι ἔλεγεν ἦταν καλῶς εἰπωμένο, κι ὅ,τι ἔκανε καλῶς καμωμένο, κι ὅλοι τὸν ἔλεγαν Ἀῖ-Καλόγερο.

Τὸ ψυχασάββατο συνήθιζαν οἱ Σουλιῶτες νὰ κάνουν μνημόσυνα στὸ μοναστήρι τοῦ Κουγκιοῦ. Ὁ Αῖ-Καλόγερος μνημόνευε τὰ πεθαμένα ὀνόματα ὅλων τῶν σπιτιῶν τοῦ Σουλιοῦ. Κοντὰ στοὺς ἄλλους ἔδωκε τὴ φυλλάδα τῶν πεθαμένων καὶ ὁ μικρότερος ἀδερφὸς τοῦ ξαφανισμένου γαμπροῦ Σπύρου, γιὰ νὰ τοὺς μνημονεύσῃ. Ὁ γούμενος ἄρχισε νὰ μνημονεύῃ τὰ ὀνόματα ψηλὰ στὲς σκουτέλες, ποὺ ἦταν γεμάτες κόλλυβα, καὶ ἀντὶ νὰ μνημονεύσῃ τὸ ὄνομα «Σπύρος», ποὺ ἦταν γραμμένο στὴ φυλλάδα, μνημόνεψε «Χαίδω», ποὺ δὲν ἦταν γραμμένο. Ὁ Φῶτος, ποὺ εἶχε τ' αὐτιά του ἐκεῖ, τὸ κατάλαβε κι εἶπε τοῦ γούμενου .

— Σπύρο, δέσποτά μου, κι ὄχι Χάιδω !
 'Ο γούμενος ξεροκατάπιε δυὸ τρεῖς φορές μὴ μπορώντας νὰ ξε-
 στομίση τὸ ὄνομα τοῦ Σπύρου, ἀλλ' ὁ Φῶτος τοῦ μεταίειπε :
 — Μνημόνεψε, "Αἰγε γούμενε, τὸ ὄνομα τοῦ Σπύρου μου !
 Στὴ στιγμὴ, τοῦ γούμενου τὰ μάτια ξεχείλισαν ἀπὸ τὰ δάκρυα,
 κι ὅπως ἦταν-γιεροφορεμένος μὲ τὸ θυμιατῆρι στὸ δεξὶ καὶ μὲ τὴ φυλ-
 λάδα στὸ ζερβὶ ἀγκάλιασε τὸ Φῶτο καὶ τοῦ εἶπε κλαίγοντας :
 — 'Η Χάιδω, Φῶτο μου, θέλει μνημόνευμα ! 'Ο Σπύρος ζῇ κι εἶναι
 μπροστά σου !

Ξαπόρεσαν ὅλοι ὅσοι βρίσκονταν στὴν ἐκκλησίᾳ τοῦ Κουγκιοῦ
 μαθόντας ὅτι ὁ ἄγνωστος γούμενος ἦταν ὁ γαμπροχαμένος Σπύρος
 κι ἀπὸ τότε τὸν ὠνόμασαν ἀπὸ 'Αἰ-Καλόγερο, πού τὸν ἔλεγαν, Καπε-
 τὰν Καλόγερο, καὶ σ' ὅλους τοὺς πολέμους, πού ἔκανε τὸ Σούλι μὲ τὸν
 'Αλῆ-πασᾶ, ἦταν πρῶτος καὶ πάντα χρησίμευε νὰ καταπαύῃ τὲς διχό-
 νοιες πού φύτρωναν ἀνάμεσα στοὺς ἀρχηγούς τοῦ Σουλιοῦ.

Στὲς 18 'Αντριῶς τοῦ 1803, λίγες μέρες ὕστερα ἀπὸ τὸν πρῶτο
 χαλασμό τοῦ Σουλιοῦ, ὁ Καπετὰν Καλόγερος, μὴ θέλοντας νὰ παρα-
 δώσῃ στὰ χέρια τοῦ τυράννου τὸν ἑαυτό του, τοὺς δώδεκα συντρόφους
 του καὶ τὸ ἀγαπημένο του Κούγκι, ἀφοῦ περικυκλώθηκεν ἀπὸ χιλιάδες
 ὁχτροὺς καὶ δὲν εἶχεν ἄλλο τρόπο νὰ τοὺς σκοτώσῃ, κι ἀφοῦ μετάλαβε
 τοὺς συντρόφους του, ἔρριξε μιὰ πιστολιὰ μέσα στὸ ὑπόγειο τῆς ἐκκλη-
 σιάς, πού βρίσκονταν ἑκατὸ βαρέλια γεμᾶτα μπαρουτί, κι ἀνατινάχθηκαν
 στὸν ἀέρα ἀνακατωμένοι μὲ φωτιά, καπνὸ, ἄρματα, πέτρες, ξύλα, αἵ-
 ματα, βόγγους, κλάμματα, λαχτάρα καὶ κουρνιαχτό. Κι ἡ 'Ιστορία στὸ
 πλάι τοῦ Σουλιοῦ ἔγραψε μὲ ἄσβεστα χρυσᾶ γράμματα τὸ ὄνομα τοῦ
 Καπετὰν Καλόγερου : « Σαμουήλης » !

Χρ. Χρηστοβασίλης

ΤΟ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ ΤΗΣ ΠΑΡΓΑΣ

Τρία πουλιὰ ἀπ' τὴν Πρέβεζα διαβήκανε στὴν Πάργα,
 τό 'να κυττάει τὴν ξενιτειά, τ' ἄλλο τὸν 'Αἰ-Γιαννάκη,
 τὸ τρίτο τὸ κατάμαυρο μοιρολογαίει καὶ λέει :
 — « Πάργα, τουρκιὰ σὲ πλάκωσε, τουρκιὰ σὲ τριγυρίζει·
 δὲν ἔρχεται γιὰ πόλεμο, μὲ προδοσιὰ σὲ παίρνει·
 βεζίρης δὲν σὲ νίκησε μὲ τὰ πολλὰ τ' ἀσκέρια.

"Εφευγαν Τούρκοι σά λαγοί άπ' τὸ Παργινὸ τουφέκι,
 κι οἱ Λιάπηδες δὲν ἤθελαν νά 'ρτουν νά πολεμήσουν.
 Εἶχες λεβέντες σά θεριά, γυναῖκες ἀντρειωμένες,
 πῶτρωγαν βόλια γιὰ ψωμί, μπαρούτι γιὰ προσφάγι·
 τ' ἄσπρα πουλῆσαν τὸ Χριστό, τ' ἄσπρα πουλοῦν καὶ σένα.
 Πάρτε, μαννάδες, τὰ παιδιά, παπάδες, τοὺς ἄγιους,
 ἄστε, λεβέντες, τ' ἄρματα, ἀφῆστε τὸ τουφέκι,
 σκάψτε πλατιά, σκάψτε βαθιά ὅλα σας τὰ κιβούρια
 καὶ τ' ἀντρειωμένα κόκχαλα ξεθάψτε τοῦ γονιοῦ σας.
 Τούρκους δὲν ἐπροσκύνησαν Τούρκοι μὴν τὰ πατήσουν ».

« Ἐκλογαὶ » Νικ. Πολίτου

Δημοτικόν

Ο ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΙΚΗΣ

...Ἄλῃ-πασᾶς στέλνει αὐτὸν τὸν καιρὸ ἐπίτηδες στὴ Ζάκυνθο τὸ γραμματικό του Μάνθο Οἰκονόμου νὰ προσκαλέσῃ τὸν Κολοκοτρῶνη στὰ Γιάννινα νὰ πάρῃ στὴν αὐλή του ὅποια θέσι θέλει. Ὁ Κολοκοτρῶνης δὲ δέχτηκε νὰ ὑπηρετήσῃ τὸ « μεγάλο θεριό » τῆς Ἡπείρου, ὅπως ἔλεγε τὸν Ἄλῃ. Ὁ πόθος νὰ τραβήξῃ τὸ σπαθὶ γιὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ μονάχα γι αὐτὴν, θέριεψε κάθε μέρα πιὸ ζωντανὸς κι ἀκράτητος μέσα του.

"Επαιρνε πολλὰς φορὲς τὸ στερνοπαίδι του, τὸν Κολῖνο, ἀπὸ τὸ χεράκι κι ἀνέβαιναν τὸ δρόμο τοῦ κάστρου. Τοῦ 'δειχνε μακριὰ τὰ βουνὰ τοῦ Μοριᾶ μὲ τὶς σταχτογάλαζες κορφές :

— Ἐκεῖ ἔζησαν οἱ πρόγονοί μας, τοῦ 'λεγεν. Αὐτὸς ὁ τόπος στενάζει τώρα κάτω ἀπ' τὸ ζυγό.

Τὸ λαϊκὸ τραγοῦδι ἔχει κάμει ἀθάνατες τοῦτες τὶς στιγμὲς καὶ τὴ σιωπηλῇ, βαθειὰ συγκίνησί τους :

— Τί ἔχεις, πατέρα μου, καὶ κλαῖς καὶ βρυχναστενάζεις ;

— Βλέπω τὴ θάλασσα πλατειά καὶ τὸν Μοριὰν ἀλάργα,
 μὲ πῆρε τὸ παράπονο καὶ τὸ μεγάλο ντέρτι...

Δὲν ἀπελπιζόταν, ὅμως, ποτέ. Περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ ἡ πίστι του ἦταν ἀσάλευτη, πὼς μιὰ μέρα θ' ἄστραφτε σ' αὐτὰ τὰ βουνὰ

ή ρομφαία τῆς λευτεριάς. Μὰ πῶς; Σ' αὐτὴ τὴν ἐρώτησι, ποὺ ἦταν γεμάτη ἀγωνία, ἔλαβε τέλος ἀπόκρισι ἓνα πρῶτὸ τοῦ 1818.

Ὁ 'Αναγλωσταρᾶς, ἀπὸ τοὺς καπεταναίους ποὺ εἶχαν ἀνέβει στὴν Πετροῦπολι νὰ γυρέσουν ἀπὸ τὸν τσάρο μισθοὺς, εἶχε γυρίσει τώρα μαζί με τὸν Χρυσοσπάθη καὶ τὸ Δημητρακόπουλο κατηχημένος στὰ μυστήρια τῆς Φιλικῆς νὰ κατηχήσῃ κι ἄλλους.

Εἶχαν βγῆ κρυφὰ στὴν Ὑδρα κι ἀγνώριστοι μένανε στὸ σπῆτι τοῦ Καλαβρυτινοῦ Νικηφόρου Παμπούκη, ποὺ ἦταν δάσκαλος στὸ ὑδραϊκὸ σχολεῖο. Τὸ πρῶτο ποὺ σκέφθηκαν ἦταν νὰ μπάσουν στὴ Φιλικὴ τὸν Κολοκοτρώνη. Τοῦ ἔστειλαν πρόσκοπο τὸν Πάγκαλο. Ἦταν αὐτός, ποὺ εἶχε μπάσει τὸν 'Αναγλωσταρᾶ τὸ 1804 στὸ ρούσικο στρατὸ καὶ τώρα γύριζε μυστικὰ στὴν Ἑλλάδα, τῆς Φιλικῆς ἀπόστολος καὶ αὐτός. Τὸν εἶχαν γιὰ τοὺς καπεταναίους. Ὁ 'Αναγλωσταρᾶς τοῦ εἶχε δώσει γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ κι ἓνα γράμμα.

Ὁ Κολοκοτρώνης τὸν θυμόταν κάπως. Ξαφνιασθήκεν, ὅμως, ἅμα τὸν εἶδε. Τὸν τράβηξε σ' ἓνα ἐξοχικὸ περίπατο. Ὅταν ἄρχισε νὰ τοῦ κἀνῃ τὸ συνηθισμένο ψάρεμα στοὺς κατηχούμενους, ὁ Κολοκοτρώνης τὸν ἔκοψεν ἀνυπόμονα.

— Πές μου τα ὅλα, μίλα ξάστερα! Δὲν ταιριάζουν σὲ μένα λόγια λοξά. Εἶναι χρόνια ποὺ προσμένω τέτοιο χαμπέρι.

Τοῦ τὰ εἶπεν ὅλα. Φῶς ἄστραψε μέσα του. Ἡ ἰδέα μιᾶς πανελληνίας συνωμοσίας, ποὺ νὰ ἐνώνῃ πολιτικούς κι ἱερωμένους, ἐμπόρους καὶ νυατικούς, ὀπλαρχηγούς καὶ προεστούς, μιᾶς συνωμοσίας, ποὺ θὰ χτυποῦσε μ' ὅλους τοὺς τρόπους τὸν τύραννο, με δυνάμεις ἑλληνικές, χωρὶς μάταιη ἐλπίδα γιὰ ξένη βοήθεια, τοῦ φαινόταν ἡ μόνη σωτηρία. Εἶδε μπροστά του ζωντανὸ τὸ δρόμο τοῦ λυτρωμοῦ. Γύρεψε στὴ στιγμή νὰ ὀρκισθῇ.

— Ἐγώ, ἡ φαμίλια μου, τ' ἄρματά μου, τὸ αἷμα μου, ὅ,τι ἔχω, εἶναι γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

Τράβηξαν κάτω ἀπὸ τὸ κάστρο, τὸ δρόμο τῆς Μπόχαλης με τὶς μύριες ὀμορφιές. Τριγυρισμένο ἀπὸ καρυδιές, ἐλιές, φοινικιές, κυπαρίσσια, κιτριές καὶ λεμονιές, ζωσμένο παρσινάδα καὶ λουλούδια εἶναι ἓνα ἐκκλησάκι: Ὁ 'Αἰ - Γιώργης τῶν Λατίνων. Δὲν ἔχει καμμιὰ σχέση με τοὺς δυτικούς... Λατῖνοι λέγονταν ἡ φαμίλια ποὺ τὸ ἔχτισε. Ἦταν τὸ ἀγαπημένο ἐκκλησάκι τοῦ Κολοκοτρώνη.

Σ' αὐτὸ εἶχε βαφτίσει ὅσα παιδιὰ εἶχε ἀποκτήσει στὴ Ζάκυνθο.

Στους ἴσκιους του, στὸ πλάτωμά του εἶχαν καθίσει σταυροπόδι πολλές φορὲς νὰ κλάψουν τίς συμφορὲς τῶν Χριστιανῶν. Κάτω ἀπὸ τίς πορτοκαλιᾶς καὶ τίς κιτριές του εἶχαν στρωθῇ ἐπίσημες ἀνοιξιὰτικες μέρες, ὅπως ἡ Λαμπρὴ, νὰ φᾶνε τὸ σουβλιστὸ ἀρνί. Στὴν πλάτη του εἶχαν μαντέψει αἵματα τουρκικά, καὶ ψυχωμένοι ἀπὸ τὰ καλὰ μαντέματα ἔσπερναν τὸ λεβέντικο χορό.

Σὲ τοῦτο τὸ ἐκκλησάκι, ποῦ εἶχε δεθῇ τόσο μὲ τὴν ἱστορία τῆς φαμίλιας του, τῆς ξενιτειᾶς του καὶ τῶν πόθων του γιὰ τὴν Ἑλλάδα, τράβηξεν ὁ Κολοκοτρώνης τὸν Πάγκαλο, γιὰ νὰ δώσῃ μπροστά του τὸν μεγάλο ὄρκο τῆς Φιλικῆς. Ὁ παπᾶς ἦταν δικὸς τους. Ἦταν ὁ Ἡπειρώτης Ἀνθιμος Ἀργυρόπουλος. Βρισκόταν πρόσφυγας στὴ Ζάκυνθο, κατατρεγμένος ἀπὸ τὸν Ἀλῆ - πασᾶ. Αὐτὸς ὠρkiζε τοὺς φιλικούς καὶ κρατοῦσε τακτικὸ ἀρχεῖο.

Ἀπάνω σ' ἓνα σκεβρωμένο παλιὸ εἰκονισματάκι μὲ τρεμοσβησμένες μορφές ἔβαλε τὸ πλατὺ μεγάλο χέρι του ὁ Ἐλευθερωτὴς τῶν ραγιαδῶν νὰ δώσῃ τὸν ὄρκο. Εἶναι γονατιστός, σκυμμένος· μπροστά στὸ μεγαλεῖο τῆς ιδέας τὸ μισόφωτο τῆς ἐκκλησίτσας ἐξαυλῶνει τίς τρεῖς μορφές. Κορμιὰ δὲν ὑπάρχουν. Ψυχὲς λειτουργᾶνε.

Μιὰ μιὰ ξαναγυρίζουν τίς φοβερὲς λέξεις τοῦ ὄρκου οἱ ἀντίλαλοι ἀπ' ὅλες τίς γωνίες, ποῦ εἶναι γεμᾶτες σκοτάδι καὶ μυστήριο. Καὶ τίς μεγαλώνουν, τίς πληθαίνουν, σὰν νὰ εἶναι μπροστά ὅλα τὰ μαῦρα κοπάδια τῶν ραγιαδῶν καὶ νὰ ὀρκίζονται μαζί του.

Ἀνήσυχτοι φτερουγίζουν κάτω ἀπὸ τὸ θόλο οἱ ἀντίλαλοι αὐτοὶ σὰν πουλιά, ποῦ γυρεύουν ἀνοικτὸ διάβα νὰ πετάξουν στὴν Ἑλλάδα, νὰ κρᾶξουν σὲ συναγεμῶ τὰ σύννεφα τῆς μεγάλης τρικυμίας. Ὅστερα οἱ φράσεις γιὰ τὴν πατρίδα κόβονται ἀπὸ στεναγμούς κι ἀναφιλυτά.

Καὶ τώρα σιωπὴ βαθειὰ καὶ κατανυκτική. Τὸ μυστήριο ἔχει τελειώσει. Ὁ Κολοκοτρώνης γυρίζει ἀλλαγμένος στὸ σπίτι του. Πότε εἶναι ἑλαφρὸς, χαρούμενος πετάει, καὶ πότε πέφτει ἔξαφνα σὲ συλλογὴ. Τὸν βλέπουν γιὰ πρώτη φορὰ ὕστερ' ἀπὸ μῆνες νὰ κυττάζῃ, νὰ συγυρίζῃ τ' ἄρματα του. Κατεβαίνει στὸ ὑπόγειο καὶ ἐξετάζει μὴ λείπῃ τίποτε ἀπὸ τὴ σέλα του. Δὲν εἶναι ἡσυχος πιά. Ὀνειρεύεται ντουφέκι, σπαθί, μάχες, νῆκες, θάνατο.

ΤΩΝ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΑΙΩΝ

Λάμπουν τὰ χιόνια στὰ βουνὰ κι' ὁ ἥλιος στὰ λαγκάδια,
 λάμπουν καὶ τ' ἀλαφρὰ σπαθιά τῶν Κολοκοτρωναίων,
 πῶχουν τ' ἀσήμια τὰ πολλὰ, τὶς ἀσημένιες πάλες,
 τὶς πέντε ἀράδες τὰ κουμπιά, τὶς ἔξη τὰ τσαπράζια·
 ὁποῦ δὲν καταδέχονται τῇ γῆς νὰ τὴν πατήσουν.

Καβάλλα τρῶνε τὸ ψωμί, καβάλλα πολεμᾶνε,
 καβάλλα πᾶν' στὴν ἐκκλησιά, καβάλλα προσκυνᾶνε,
 καβάλλα παίρν' ἀντίδερο ἀπ' τοῦ παπᾶ τὸ χέρι.
 Φλωριά ρίχνουν στὴν Παναγιά, φλωριά ρίχνουν στοὺς ἅγιους,
 καὶ στὸν ἀφέντη τὸ Χριστὸ τὶς ἀσημένιες πάλες :

« Χριστέ μας, βλόγα τὰ σπαθιά, βλόγα μας καὶ τὰ χέρια ».

Κι ὁ Θεοδωράκης μίλησε, κι ὁ Θεοδωράκης λέγει :

— « Τοῦτ' οἱ χαρὲς ποὺ κάνουμε σὲ λύπη θὰ μᾶς βάλουν.

Ἀπόψ' εἶδα στὸν ὕπνο μου, στὴν ὕπνοφαντασιά μου,

θολὸ ποτάμι πέρναγα καὶ πέρα δὲν ἐβγῆκα.

Ἐλᾶτε νὰ σκορπίσουμε, μπουλούκια νὰ γενοῦμε.

Σῦρε, Γιῶργο μ', στὸν τόπο σου, Νικήτα, στὸ Λοντάρι·

ἐγὼ πάου στὴν Καρύταινα, πάου στοὺς ἐδικούς μου,

ν' ἀφήκω τῇ διαθήκῃ μου καὶ τὶς παραγγολές μου,

τὶ θὰ περάσω θάλασσα, στὴ Ζάκυνθο θὰ πάω ».

« Ἐκλογαὶ » Ν. Πολίτου

Δημοτικόν

ΜΙΑΟΥΛΗΣ ΚΑΙ ΝΕΛΣΩΝ

Ὁ καθένας φαντάζεται μὲ τί πείσμα κυνηγοῦσεν ὁ Νέλσων τοὺς Ὑδραίους, ποὺ τοῦ ἔσπαζαν τοὺς μπλόκους. Μιὰ μέρα εἶδε ἓνα μεγάλο καὶ γοργὸ καράβι. Καμμιά σημαία. Σὰν νὰ τὸ ἔξεραν ὅμως. Σὰν νὰ τὸ ξανάχαν κυνηγήσει. Ἦταν τὸ καράβι τοῦ Μιαούλη. Ὁ Νέλσων πρόσταξε μιὰ φρεγάδα καὶ μιὰ κορβέτα νὰ τὸ πιάσουν. Σινιάλα, τρουμπέτες, κανόνια. Αὐτὸς φεύγει πάντα καὶ τέλος γλιστρᾷ στὸ λιμάνι.

Λυσσασμέναι τοῦ φυλᾶν καρτέρι μέρα νύχτα. Τέλος, νὰ τὸς ποὺ ξαναβγαίνει. Τοῦ ρίχνονται, τὸν παίρνουν τὸ κατόπι μὲ γεμᾶτα πανιά· μὰ ποῦ νὰ τὸν φθάσουν· χαλοῦν τὸ μπαρούτι τοὺς ἄδικα στίς κανονιές. Ἀξαφνὰ ὁ ἄνεμος τὸν προδίδει· ἡ πνοὴ κόβεται, τὰ πανιά λασκάρουν, τρέμουν. Οἱ μπάλες βυθοῦν ὀλόγυρα στὸ καράβι. Ἡ φρεγάδα κι ἡ κορβέτα ζυγώνουν· δυὸ βάρκες φθάνουν μ' ἀξιωματικούς καὶ ναῦτες ἄρμα-

τωμένους, άνεβαίνουν, χύνονται στην κορβέτα, πιάνουν τὸ Μισούλη. Ἀτάραχος. Τὸν κατεβάζουν. Σὲ λίγο ἡ μοῖρα δλάκερη ἔχει πλακώσει· κοπάδι ὄρνια, πελώρια, ποὺ ρίχνονται ἀξαφνα σὲ περαστικό κυνήγι. Αὐτὰ ἔχουν ἀκόμα τὸ ρεῦμα τοῦ ἀέρα στὰ πανιά τους.

Σὲ λίγο ἀνεβάζουν τὸ Μισούλη στὸ πλοῖο τοῦ Νέλσωνος καὶ τὸν μπάζουν στὴν κάμαρά του. Ὁ Νέλσων δὲν γυρίζει νὰ τὸν κυττάξῃ. Περιπατεῖ βουβὸς πάνω κάτω, ἀγριεμένος. Ὁ Μισούλης τοῦ ρίχνει μιὰ ματιά.

Αὐτὸς εἶναι, λοιπόν, ὁ τρομερὸς Νέλσων ;

Τὸ κορμί του φαγωμένο ἀπὸ τοὺς ἀφάνταστους κόπους, τὴν ἀγρύπνια καὶ τὴν ἀνησυχία, τσακισμένο ἀπὸ τὸ ξερνοβολητὸ — τὸν ἐπιανε ἡ θάλασσα — εἶχε σουρώσει. Ἦταν σκέλεθρο, σωστὸ φάντασμα. Στὸ μακρουλὸ κεφάλι του ἄγρια κι ἄκουρα τὰ μαλλιά του κατέβαιναν μπροστά, στὰ μάγουλά του καὶ τὸ σβέρο του. Ἡ μορφὴ του στεγνὴ, ἀδύνατη, ξυρισμένη, μὲ μιὰ μύτη μεγάλη, ἐκφραστικὴ, καυρισμένη ἀπὸ τὸν ἥλιο, ψημένη ἀπὸ τὴν ἄλμη ἐμοιαζε μὲ γριᾶς. Δὲν ἦταν ἀκόμη σκρανταπέντε χρονῶν κι ὅμως ἔδειχνε πολὺ μεγαλύτερος. Τὸ δεξὶ βγαλμένο μάτι, μὲ τὴν κλεισμένη βαθεῖα πληγὴ, μὲ τὸ πετσί τραβηγμένο ἔνα γῦρο, ἔκανε τὴν ἀσκήμια του ἐπιβλητικὴ. Καθὼς περπατοῦσε πάνω κάτω, τὸ δεξὶ μανίκι τῆς στολῆς του ἀδριο πῆγαινε πέρα δῶθε· εἶχε χάσει τὸ χέρι στὶς ἐπιχειρήσεις. Ἀνθρώπινο κουρέλι κοντολογῆς, ποὺ εἶχε ἀφήσει τὰ κομμάτια του ἐδῶ κι ἐκεῖ, σὲ τόπους δοξασμένων πολέμων. Ἀρρωστος βαριά θὰ φαινόταν, ἂν τὸ γερὸ του μάτι δὲν ἄστραφτε ἀπὸ ζωὴ καὶ θέλησι.

Σέβας βαθὺ στὸν ἥρωα πλημμύρισε τὴν καρδιά τοῦ Μισούλη. Τοῦ ἔκανε μεγάλη ἐντύπωσι καὶ ἡ ἀπλότητα τῆς ναυαρχικῆς κάμαρης. Ἐνα τραπέζι μὲ χάρτες καὶ βιβλία. Ἀπὸ πάνω ἡ ἐγγλέζικη κορώνα. Εἰκόνες τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας.

Κάποια φορὰ ὁ Νέλσων στάθηκε μπροστὰ του. Χωρὶς νὰ τὸν κυττάξῃ πάλι τὸν ρώτησε ἀπότομα :

— Εἶσαι Ἕλληνας ;

— Ναί, κύριε ναύαρχε !

Αὐτὴ τὴ γλῶσσα, ὅπως μᾶς βεβαιώνει στ' ἀπομνημονεύματά του ὁ λόρδος Κόχραν, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Ἀγγλοῦ ναύαρχου, ποὺ εἶχε κατεβῆ στὸν ἀγῶνα τοῦ Εἰκοσιένα, μιλοῦσε κάπως ὁ Μισούλης. Τὴν εἶχε μάθει στὰ ταξίδια του καὶ τὴ μεταχειριζόταν πάντα μὲ τοὺς ξένους. Ἦταν, νὰ ποῦμε, ἡ διπλωματικὴ του γλῶσσα. Ὁ Νέλσων τὴν καταλάβαινε καὶ τὴ μιλοῦσε κι αὐτὸς λίγο.

— Ξέρεις, ρώτησε πάλι, πώς κρατῶ μπλόκο σ' αὐτὰ τὰ μέρη;
 — Τὸ ξέρω, ἀποκρίθηκε ὁ ἄλλος ἀτάρραχα, χωρὶς φωνές, χωρὶς μασημένα λόγια, σὰν ἄντρας ποὺ μιλάει σ' ἄντρα.

— Καὶ γιατί τὸν βιάζεσαι;

— Γιὰ τὸ κέρδος, εἶπεν ὁ Μιαούλης ὠμά.

Ὁ Νέλσων ἀποστρεφόμενος τὸν κυνισμό· μὰ ἀγαποῦσε ὡς τόσο τὴν εἰλικρίνεια. Ἀρχισε νὰ περπατᾷ πάλιν ἀμίλητος πάνω κάτω. Ἐξαφνα στάθηκεν ἀντίκρου στὸ Μιαούλη.

— Ἄν ἤμουν ἐγὼ στὴ θέσι σου καὶ σὺ στὴ δική μου, τί θὰ ἔκανες;

— Θὰ σὲ κρεμοῦσα, τοῦ ἀποκρίθη ὁ Μιαούλης, χωρὶς νὰ κομπιάσῃ καθόλου.

Γιὰ πρώτη φορὰ γύρισε καὶ τὸν κύτταξεν ὁ Νέλσων. Εἶδε τὰ μάτια τοῦ Μιαούλη φλογερά κι ἄφοβα νὰ τὸν βλέπουν κατὰμουτρα· καὶ στὴν τραχειὰ μορφὴ του — ἦν τότε στὰ τριαντάένα — χυμένη γαλήνη ἀπόλυτη. Ἦταν σὰν νὰ τοῦ ἔλεγεν ἡσυχᾶ: « Θάνατος εἶναι ἡ ποινὴ μου. Θὰ τὸν δεχθῶ ἄφοβα ».

Ὁ Νέλσων λάτρευε τὴν παλληκαριά. Ἐνοιωσε πὼς ἔχει μπροστά του ἕναν ἄντρα — ἕναν ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνας τοῦ παλιοῦ καιροῦ, ποὺ εἶχαν τὸν θάνατο πρῶτο φίλο. Ἀρχισε νὰ περπατᾷ πάλι πάνω κάτω. Ἀπὸ τὴν ἔκφρασί του, ὅμως, καταλάβαιναν ὁ Μιαούλης πὼς θὰ τοῦ χάριζε τὴ ζωὴ. Μέσα στὴν καρδιὰ τοῦ Νέλσωνος δὲ συνηγοροῦσε τώρα μονάχα ὁ κλασσικὸς ἐλληνισμός, ποὺ τὸν εἶχε πλημμυρίσει μὲ μιᾶς ἡ θύμησί του. Μὰ καὶ οἱ ζωναντοὶ Ἑλληνες τοῦ καιροῦ. Τοὺς συμπαθοῦσεν. Ἦταν ἀπὸ τὰ λίγα ξένα ἔθνη, ποὺ τοῦ ἔδειξαν πὼς συγκινήθηκαν γιὰ τὶς μεγάλες του νίκες. Δὲν μποροῦσε νὰ ξεχάσῃ τὸ « κομφὸ κοπλιμέντο », ποὺ τοῦ εἶχε κάμει ἐδῶ καὶ λίγο καιρὸ ἡ Ζάκυνθος. Τοῦ εἶχε χαρίσει ἕνα πολύτιμο σπαθὶ καὶ τοῦ ἔστειλε ἕνα πολὺ κολακευτικὸ γράμμα.

Αὐτὰ ὅλα γύριζαν τώρα στὸ κεφάλι του. Καὶ δυναμώνουν τὴν βαθεῖα ἐντύπωσι, ποὺ τοῦ εἶχε κάνει ἐδῶ καὶ λίγες στιγμὲς ἡ ἀτρόμητη στάσι τοῦ Μιαούλη. Τέλος κάθεται σ' ἕνα μικρὸ καναπέ, ποὺ εἶναι ἀντίκρου ἀπὸ τὸ τραπέζι, κι ἀπλώνοντας τὸ χέρι τοῦ λείει:

— Πήγαινε.

Ὁ Μιαούλης χαιρετάει κι ἀνεβαίνει ἀργὰ τὶς σκάλες. Ἐχει γλυτώσει ἀπὸ μιὰ τρίχα.

« Ὁ ναύαρχος Μιαούλης »

Σπ. Μελάς

ΕΥΑΓΓΕΛΙΖΟΥ ΓΗ

Κᾶν σάλπισμα, πού πέρασε ἀπ' ἀνατολή σέ δύσι,
 κᾶν μιὰ κραυγή, κᾶν μιὰ στριγγιά φωνή μὲ εἶχε ξυπνήσει
 τὸν ὄρθρο τὸ βαθύ.
 « Σήκω », μοῦ φώναξε, « ξανὰ μὲ τ' ἄρματα ζωσμένα,
 βγῆκαν καὶ πᾶν κοπαδιαστὲς οἱ σκιὲς τοῦ Εἰκοσιένα
 κι ὁ κόσμος ἀκολουθεῖ ».

Κι ἔτρεξα μέσ' στὸ ἡμίφωτο τοῦ λόγγου. Κρύφιο μέρος.
 Στὴ συνοδεία, πού στάθηκε, τώρα μιλεῖ ἕνας γέρος,
 πού ἄμφια χρυσᾷ φορεῖ.
 Καὶ λέει : « Ψηλὰ τὸ λάβαρο, πού δίνω σας, κρατήστε,
 παιδιὰ εἴστε τῶν προγόνων σας. Γιὰ τὴν Ἑλλάδα ὀρμηστε,
 πού χρόνους καρτερεῖ ».

Κι οἱ σκιὲς στὸν κάμπο, νά, ὥρμησαν σὰν χεῖμαρρος πού ἀφρίζει.
 Κι αὐτὸν μὲ τ' ἄμφια τὰ χρυσα τὸν εἶδα νὰ δακρύζει
 καὶ νὰ τίς εὐλογῇ.

Κι ἄκουσα τὸ μαρτιάτικο πουλὶ νὰ τραγουδάη :
 « Χαρῆτε μιὰν ἀνάστασι τὰ ἐλεύθερα πελάγη
 κι εὐαγγελίζου γῆ ».

« Γαλάζιες ρίμες »

Στ. Σπεράντσα

ΤΟΥ ΝΙΚΟΤΣΑΡΑ

- Τί ἔχουν τῆς Ζίχνας τὰ βουνὰ καὶ στέκουν μαραμένα ;
 Μῆνα χαλάζι τὰ βαρεῖ, μῆνα βαρὺς χειμῶνας ;
- Οὐδὲ χαλάζι τὰ βαρεῖ οὐδὲ βαρὺς χειμῶνας,
 ὁ Νικοτσάρας πολεμάει μὲ τρία βιλαέτια :
 τὴ Ζίχνα καὶ τὸ Χάντακα, τὸ ἔρημο τὸ Πράβι.
 Τρεῖς μέρες κάνει πόλεμο, τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύχτες,
 χωρὶς ψωμί, χωρὶς νερό, χωρὶς ὕπνο στὸ μάτι.
 Χιόνι ἔτρωγαν, χιόνι ἔπιναν καὶ τὴ φωτιά βαστοῦσαν.

- Τὰ παλληκάρια φώναζε στὶς τέσσερες ὁ Νῆκος.
- « Ἀκούστε, παλληκάρια μου, λίγα κι ἀντρειωμένα, βάλτε τσελίκι στὴν καρδιά καὶ σίδερο στὰ πόδια κι ἀφήστε τὰ τουφέκια σας καὶ βγάλτε τὰ σπαθιά σας, γιρۇσι για νὰ κάμωμε, νὰ φτάσωμε στὸ Πράβι ». Τὸ δρόμο πῆραν σύνταχα κι ἔφτασαν στὸ γιοφύρι, ὁ Νῆκος μὲ τὸ δαμασκί τὴν ἄλυσό του κόφτει. Φεύγουν οἱ Τοῦρκοι σὰν τραγιά, πίσω τὸ Πράβι ἀφήνουν.

Δημοτικὸν

« Ἑκλογαὶ » Ν. Πολίτου

ΠΩΣ ΕΣΩΘΗ ΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΝ

Ἀπὸ μικρὸν παιδίον ὁ Γούναρης ἦτο ὑπηρέτης τοῦ Ὁμεῖρ Βρυώνη. Ὅταν ἐμεγάλωσεν, ἔγινεν ὁ κυνηγός του. Εἰς τὰ Ἰωάννινα ἔφερε συχνὰ εἰς τὸν κύριόν του ἀγριοχοίρους, ἐλάφους, κοτσύφους, πέρδικας. Ὁ στρατὸς τοῦ Ὁμεῖρ Βρυώνη ἐπολιόρκει στενωτάτα τὸ Μεσολόγγιον.

Καὶ τότε ὁ Γούναρης ἐξήρχετο συχνὰ εἰς τὸ κυνήγιον· εἰς τὰ πέριξ βουνὰ εὗρισκε λαγωούς καὶ ἄγρια πτηνὰ, ὅσα δὲν εἶχον φύγει μακρὰν ἀπὸ τὴν ταραχὴν τοῦ πολέμου καὶ τὸν κρότον τῶν πυροβολισμῶν.

Ὁ Γούναρης ὑπηρετεῖ τόσα ἔτη πιστῶς τὸν αὐθέντην του· μολαινὰ οὗτος δὲν εἶχε πολλὴν ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτόν, καὶ διὰ τοῦτο ἐκράτησεν εἰς Ἄρταν τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τρία τέκνα τοῦ Γούναρη· θὰ τὰ ἐφόνευεν, ἐὰν ὁ Γούναρης ἔκαμνε καμμίαν ἀπιστίαν.

Μίαν ἐσπέραν ὁ Γούναρης εὕρισκετο ἐν τῇ σκηνῇ του μετὰ τῶν συντρόφων του Ἀλβανῶν. Πάντες ἐκοιμῶντο βαθύτατα καὶ μόνος ὁ Γούναρης ἐκάθητο ἄγρυπνος καὶ συλλογισμένος. Ἀπὸ πολὺν καιρὸν δὲν εἶχε λάβει εἰδήσεις ἀπὸ τὴν οἰκογένειάν του, καὶ πολλὰ ὑποψία τὸν ἐβασάνιζον.

Τὴν ὥραν ἐκείνην ἐξύπνησεν ὁ Ἀλῆ ἀγᾶς, πιστὸς φίλος καὶ σύντροφος τοῦ Γούναρη. Ἠρώτησε τὸν φίλον του, διατί δὲν κοιμᾶται ὕστερον ἀπὸ τόσους κόπους τῆς ἡμέρας. Καὶ ὁ Γούναρης ὡμολόγησεν εἰς τὸν φίλον του τοὺς φόβους του.

‘Ο Ἄλῃ ἀγᾶς ἐσηκώθη, ἤναψε τὴν πίπαν τοῦ καὶ ἐκάθισε πλησίον τοῦ Γούναρη.

— Ἄκουσε, τῷ λέγει χαμηλοφώνως. Ἐμεῖς, Γούναρη, ἔχομε φάε φωμὶ κι ἀλάτι. Γι αὐτὸ δὲν σοῦ κρύβω τίποτε. Αὐριο, μεθαύριο τὰ βάσανά μας θὰ τελειώσουν. Μεθαύριο κατὰ τὰ ξεμερ ὠματα θὰ γίνη ἡ ἐπίθεσις. Οἱ Χριστιανοὶ θὰ ἐορτάζουν τὰ Χριστοῦγεννα καὶ θὰ εὐρίσκωνται ὅλοι εἰς τὰς ἐκκλησίας. Τὸ φρούριον θὰ εἶναι ἀνυπεράσπιστον καὶ θὰ τὸ καταλάβωμεν εὐκολα· ὥστε, φίλε μου, σὲ ὀλίγας ἡμέρας θὰ εἴμεθα εἰς τὰ σπίτια μας.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ὁ Γούναρης ἐπῆγε πάλιν εἰς τὸ κυνήγιον ὁ νοῦς του, ὅμως, τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐστρέφετο ἄλλου. Τὰ πτηνὰ καὶ οἱ λαγωοὶ διέρχονται ἐνώπιόν του, ἀλλ’ αὐτὸς οὐδὲν κἂν τὰ βλέπει. Παρῆλθε τοιοῦτοτρόπως ὁλόκληρος ἡ ἡμέρα ἐκείνη καὶ ὁ Γούναρης δὲν ἐφόνευσε τίποτε.

Εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ γίνεται μία φοβερὴ πάλη. Γνωρίζει τὸ μυστικόν, διὰ τοῦ ὁποίου δύναται νὰ σώσῃ τοὺς συμπατριώτας του. Μία λέξις τοῦ εἶναι ἀρκετὴ, ἵνα ἐμποδίσῃ τὴν φρικτὴν καταστροφὴν, ἀλλ’ ἡ λέξις αὕτη θὰ πληρωθῇ διὰ τῆς ζωῆς τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων του.

Σκέπτεται τοὺς ἰδικούς του καὶ ἡ ψυχὴ του λυγίζει. Δὲν θὰ ὁμιλήσῃ. Θὰ πέσῃ τὸ Μεσολόγγιον· θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν οἰκογένειάν του. Μετ’ ὀλίγας ἡμέρας θὰ σφίγγῃ εἰς τὴν ἀγκάλην του τὰ μικρὰ τέκνα του. Ὅποια χαρά ! Τώρα λησμονεῖ τὰ πάντα. Γίνεται παιδρὸς, ἀρπάζει τὸ ὄπλον του καὶ πυροβολεῖ ἐν πτηνόν, τὸ ὁποῖον ἐπέταξεν ἐκ τινος θάμνου· προχωρεῖ μὲ βῆμα γοργόν καὶ ἐλαφρόν.

Αἶφνης ἀκούει ἐορτασίμους ἤχους κωδῶνων. Ἐκ τοῦ πολιορκουμένου φρουρίου ἀγγέλλεται ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ καὶ καλοῦνται οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὸν ἐσπερινόν.

Πρώτην φορὰν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἤκουσεν ὁ Γούναρης τὸν γλυκὺν τοῦτον ἤχον. Ὁ σουλτᾶνος, διὰ νὰ ἀναγκάσῃ τοὺς Χριστιανούς νὰ λησμονήσωσι τὴν θρησκείαν των, εἶχεν ἀπαγορεύσει εἰς αὐτοὺς νὰ μεταχειρίζωνται κώδωνας εἰς τὰς ἐκκλησίας.

Διὰ τοῦτο, μόλις ἤκουσεν ὁ Γούναρης τὴν χαρμόσυνον κωδωνοκρουσίαν, ἡσθάνθη νὰ κλονίζεται ἡ καρδιά του. Ἐνόησεν ὅτι ἦτο καὶ αὐτὸς Ἕλλην, ὅτι ἦτο καὶ αὐτὸς Χριστιανός, ὅτι ἦτο ἀδελφὸς τῶν πο-

λιορκουμένων. Ἐγρονυπέτησε καὶ ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Κατόπιν ἐσηκώθη μὲ νέον θάρρος εἰς τὴν ψυχὴν του.

—Ὁ Θεὸς θὰ φροντίσῃ διὰ τὰ τέκνα μου, εἶπε. Ἀπὸ ἐμὲ κρέμεται ἡ τύχη τοῦ Γένους μου. Θὰ κάμω τὸ χρέος μου.

Καὶ διηθύνθη μὲ ὀρμὴν πρὸς τὴν παραλίαν. Εἶδε μίαν λέμβον εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν. Ἀμέσως μὲ τὸ μανδηλίον του ἔνευσεν εἰς τὸν ἐπιβάτην τῆς λέμβου νὰ πλησιάσῃ. Ἦτο ὁ γραμματεὺς τοῦ στρατηγοῦ Μακρῆ, ἐρχόμενος ἀπὸ τὸ Αἰτωλικὸν εἰς τὸ Μεσολόγγιον.

Ὅταν ὁ Γούναρης ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ ἐξωμολογήθη εἰς αὐτὸν ὅλα, ὁ γραμματεὺς ἐκίνησε μὲ δυσπιστίαν τὴν κεφαλὴν του. Πῶς νὰ πιστεῦσῃ ἓνα Ἕλληνα, ὁ ὁποῖος φροντίζει διὰ τὴν τράπεζαν τοῦ πασᾶ, ἐνῶ κινδυνεύει ἡ πατρίς του;

Μετὰ πολλοὺς, ὅμως, δισταγμοὺς οἱ λόγοι τοῦ Γούναρη ἔγιναν πιστευτοί. Μετ' ὀλίγον εἰς τὸ Μεσολόγγιον ἐσήμηναν οἱ κώδωνες. Δὲν ἐσήμηναν, ὅμως, διὰ τὴν μεγάλην ἐορτὴν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀπατήσουν τὸν ἐχθρόν. Ὅταν ἔκαμε τὴν νυκτερινὴν ἐφοδον, εὗρεν εἰς ὅλον τὸ φρούριον παρατεταγμένους τοὺς γενναίους ὑπερασπιστάς τῆς πατρίδος.

Ὁ Γούναρης ἔπραξε τὸ καθήκον του. Τὸ Μεσολόγγιον ἐσώθη.

« Παλιὲς ἀγάπες » (διασκευὴ)

Ἀνδρ. Καρχαρίτσας

ΥΔΡΑΙΟΙ, ΣΠΕΤΣΙΩΤΑΙ, ΨΑΡΙΑΝΟΙ

Κατὰ τὸ ἔτος 1826, μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Μεσολογγίου, τὸσον κατεπλάγησαν ἐκ τοῦ ἀτυχήματος τούτου οἱ Ἕλληνες, ὥστε μεταξὺ αὐτῶν γενικὴ ἐπεκράτησεν ἡ πεποίθησις, ὅτι ὁ Ἰμβραῆμ πασᾶς, συμπληρῶν τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς του, θὰ ἐπιπέσῃ μετ' ὀλίγον κατὰ τῶν Σπετσιῶν καὶ τῆς Ὑδρας καὶ θὰ γίνῃ εὐκόλως κύριος αὐτῶν. Οἱ Σπετσιῶται βλέποντες τότε ὅτι δὲν ἦσαν ἀσφαλεῖς ἐπὶ τῆς νήσου των, διότι ἦτο λίαν εὐπρόσβλητος, ἐνόμισαν ἀπαραίτητον χάριν τῆς κοινῆς σωτηρίας νὰ ἐγκαταλείψουν αὐτὴν καὶ μετοικοῦντες εἰς τὴν γειτονικὴν Ὑδραν νὰ συνενώσουν ἐπὶ τὸ αὐτὸ μετὰ τῶν Ψαριανῶν ἀπάσας τὰς ναυτικὰς τοῦ ἔθνους δυνάμεις. Οἱ πρόκριτοι τῆς Ὑδρας, προσεζάρχοντος τοῦ Λαζάρου Κουντουριώτου, μόλις ἔμαθον τὰς τοιαύτας σκέψεις καὶ προθέσεις τῶν γειτόνων των παρὰ τῶν ἀπεσταλμένων τῶν Σπετσιωτῶν, ἔγραψαν πρὸς αὐτοὺς τὰ ἑξῆς :

«Τὰ ὅσα ζητήματα οἱ ἀπεσταλμένοι σας μᾶς ἐπρότειναν, ἐνεκρίθησαν ὅλα ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ἀπὸ τὸν λαόν μας, τὸν ὁποῖον ἐπροσκαλέσαμεν εἰς συνέλευσιν ἐνώπιόν των καὶ τοιουτοτρόπως οὗτοι εἶδον καὶ ἤκουσαν τὰς ἀποφάσεις του. Πρῶτον δηλ. ὅτι εἴμεθα σύμφωνοι χάριν τῆς κοινῆς σωτηρίας εἰς τὴν στενὴν ἔνωσιν καὶ ἀδελφικὴν ὁμόνοιαν, καὶ δεύτερον εἰς τὸ νὰ σᾶς παράσχωμεν τ' ἀνάγκαῖα καταλύματα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σας, εἰς τὰ ὁποῖα χωρὶς νὰ πληρώνετε ἐνοίκιον νὰ μείνετε ὅσον καιρὸν θέλετε. Ὅσαι διαφοραὶ ὑπάρχουν μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν σας καὶ τῶν ἰδικῶν μας, θὰ λησμονηθοῦν καὶ δὲν θὰ ἀναφέρονται ὅσον καιρὸν συγκατοικήσωμεν. Ταχύνετε λοιπόν, ἀδελφοί, τὸν πανοικεῖ ἐρχομόν σας, διὰ νὰ γίνῃ τὸ ταχύτερον ἡ γενικὴ ἐκστρατεία. Ὅταν φθάσουν ἐδῶ αἱ οἰκογένειαι σας, θὰ εὔρουν ἔτοιμα καὶ εὐκαιρα τὰ σπίτια τῶν Καμινίων, καθὼς καὶ ἀδελφικὴν δεξίωσιν ἐκ μέρους ὅλων μας».

Τὰ ἴδια ἔγραψαν καὶ πρὸς τοὺς Ψαριανούς.

Καὶ οἱ μὲν Ψαριανοὶ ἀπεκρίθησαν ὅτι ἡ «μετοίκησις τοῦ λαοῦ των ἦτο ἀδύνατος, ἀλλ' εἶναι πρόθυμοι νὰ ἐκπλεύσουν εἰς οἰανδήποτε στιγμὴν μάθουν παρ' αὐτῶν ὅτι εἶναι ἔτοιμοι». Οἱ δὲ Σπετσιῶται μετώκησαν τῷ ὄντι εἰς Ὑδραν καὶ ἔτυχον ἀδελφικωτάτης δεξιώσεως καὶ πολλῶν περιποιήσεων καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς μετοικεσίας των.

«Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους»

Κ. Παπαρηγόπουλος

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΨΑΡΩΝ

Στῶν Ψαρῶν τὴν ὀλόμαυρη ράχῃ
περπατώντας ἡ Δόξα μονάχῃ
μελετᾷ τὰ λαμπρὰ παλληκάρια
καὶ στὴν κόμῃ στεφάνι φορεῖ
γινωμένο ἀπὸ λίγα χορτάρια,
ποὺ εἶχαν μείνει στὴν ἔρημῃ γῇ.

Λ. Σολωμός

10. ΤΟΠΙΑ - ΦΥΣΙΣ

(Περιγραφή)

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

"Ηλιε, καλὲ πατέρα, βασιλιᾶ,
ποῦ μέσ' ἀπ' τὸν ἀπέραντον αἰθέρα
στέλνεις στὴ γῇ χρυσόφτερα φιλιᾶ,
ποῦ δίνεις τῇ ζωῇ καὶ τὴν ἡμέρα,
μεγάλε, ἀστραφτερὲ καὶ δυνατέ,
καλοῦς, κακοῦς ἢ λαύρα σου θερμαίνει
καὶ ζοῦν ἀπὸ τὸ φῶς σου νικηταὶ
καὶ νικημένοι.

Κανένα δὲν ἀδίκησες ποτὲ
μέσα στὴν ἄπειρή σου καλωσύνη.
Καλὲ καὶ ἐκλεκτὲ καὶ δοξαστέ,
κάνεις καὶ στὸν κακὸ ἐλεημοσύνη,
γιατὶ καὶ ἐκεῖνος κάποτε μπορεῖ
μὲ δάκρυα τὸ κρῖμα του νὰ πλύνῃ
καὶ τότε τὴν παρηγοριᾶ νὰ βρῇ
καὶ τὴ γαλήνη.

Μὰ στὸν ἀδικημένο, τὸ φτωχό,
στὸν ἄρρωστο, στὸ δοῦλο καὶ στὸν ξένο
γιὰ δῶρο ἀτίμητο καὶ μοναχό
δίνεις τὸ φῶς τὸ τρισευλογημένο.
Κι ὅταν βαθιὰ μέσα στὴ φυλακὴ
καμμιὰ ψυχὴ διψᾷ φωτὸς ἀχτῖδα,
μπαίνεις κρυφὰ καὶ φέρνεις μυστικὴ
καλὴν ἐλπίδα.

"Ὅταν προβάλλῃς, "Ηλιε βασιλιᾶ,
γεμίζει ἡ δόξα σου τὸν κόσμον πέρα,
καὶ φαίνεται πὼς βάζεις πυρκαϊὰ
στὸν οὐρανό, τὸ γέρο σου πατέρα.
Τότε κι ὁ κόσμος σὲ δοξολογεῖ,
λαχταριστὴ σὲ χαιρετᾷ ἡ πλάσι,
πουλιά, λουλούδια, θάλασσα καὶ γῇ,
λίμνες καὶ δάση !

Κι όταν ψηλά τ' άμάξι σου άνεβή
 στά μεσουράνια, στ' άπαρτα παλάτια,
 χτυπᾷς και τιμωρεῖς τόν άσεβῆ,
 όπου τολμήσῃ νά σέ ιδῇ στά μάτια.
 Τότε τρισφωτεινός και δυνατός,
 όλόλαμπρος άστράφτεις ώργισμένος
 και μένει εϋθύς ό δόλιος ταπεινός
 και τυφλωμένος !

Μά στο βασίλειμα και σύ νά 'ρθῆς,
 κανείς δέν ήμπορεῖ νά σέ βαστήξῃ.
 Μέσα στη θάλασσα ν' άφανιστῇς,
 ό ωκεανός τά κάλλη σου θά πνίξῃ.
 Και κάνει ό νοϋς μιᾶ σκέψι αλήθινή :
 πού ἔχει τέλος κάθε βασιλεία
 και πώς περνοῦν και δόξα φωτεινή
 και μεγαλειᾶ !

Μά δέν άπέθανες, γιατί οί καλοί
 δέ χάνονται στους άλλους τόπους.
 Αϋριο θά φέρῃς πάλι τῇ ζωῇ
 στη γῆ, στη θάλασσα, τούς ἴδιους χώρους.
 Κι όσο τά χεῖλια μου ἔχουν τῇ μιλιᾷ,
 θά τραγουδῇ ἡ καρδιά μου κάθε μέρα·
 χαῖρε, άφέντη, "Ηλιε βασιλιᾷ,
 χαῖρε πατέρα !

Κ. Μάνος

Η ΚΟΙΛΑΣ ΤΩΝ ΤΕΜΠΩΝ

Μή ζητήσετε περιγραφάς τών Τεμπών· μή άφεθῆτε εις άλλο-
 γρίας έντυπώσεις. Ούδεις δύναται νά άντιπροσωπεύσῃ τήν ψυχήν, τήν
 άντίληψιν, τήν φαντασίαν σας εκεί. 'Απόδειξις τούτου, ότι οϋδενός
 τών όσοι ἔγραψαν περὶ τών Τεμπών ό κάλαμος, από τών άπωτάτων
 χρόνων μέχρι σήμερον, ήδυνήθη νά παράσχω εις τόν αναγνώστην σύμ-
 φωνον περὶ τών Τεμπών εἰκόνα. "Ας φαντασθῇ τις έν πρώτοις τούς

δύο γίγαντας, τὸν "Ολυμπον καὶ τὴν "Οσσαν, τὰ δύο πανύψηλα ὄρη, τὰ ὁποῖα, κατὰ τὴν δημοτικὴν ποίησιν, πάντοτε μαλώνουν, ἀποτελοῦντα κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, καθ' οὓς ἡ γῆ ἀνεπλάττετο ἔτι καὶ ἀνεδημιουργεῖτο, ἐν καὶ μόνον ὄρος.

Ἀλλὰ τὸ ἐν τούτῳ καὶ μόνον ὄρος τὸ εἶχε πλήξει διὰ τῆς τρομερᾶς τριαίνης τοῦ ὁ θαλάσσιος θεός, οἰκτείρας τοὺς Θεσσαλοὺς, τῶν ὁποίων τὴν γῆν εἶχε καταστήσει θεσσαλικὴν θάλασσαν ὁ Πηνεῖδς, διὰ νὰ δώσῃ διέξοδον εἰς τὰ ὕδατά του πρὸς τὴν θάλασσαν.

Καὶ ἄς τὰ ἔδῃ σήμερον καθέτως ἀπεσχισμένα, μὲ τοὺς πανυψηλοὺς, τοὺς κατακορύφους βράχους των, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὕψηλά, πολὺ ὕψηλά, διαφαίνεται ταινία τις τοῦ οὐρανοῦ, δυνάμενα νὰ προσαρμωθοῦν καὶ πάλιν, ἐὰν ὑπερτάτῃ τις δύναμις ἀνελάμβανε νὰ τὰ προσγγίση· καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς τρομακτικῆς, τῆς ἀγρίας ταύτης εἰκόνας, καθ' ἣν οἱ ὀλύμπιοι ἀετοί, οἱ περιϋπτάμενοι τοῦ χείλους τῆς ἀβύσσου ταύτης, φαίνονται κάτωθεν ὡς χελιδόνες, ἄς προσβλέψῃ εἰς ἄλλην εἰκόνα ἀπολύτως ἀντιθέτου καλλονῆς, ἥμερον, διεγείρουσαν εἰς τὴν ψυχὴν μελαγχολικὴν ἔκστασιν.

Ὁ Πηνεῖδς διαρρέει διὰ τοῦ βάθους τῆς κοιλάδος, στενῆς ὅσον μόλις νὰ διέρχεται παρὰ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ὄχθην ἢ ἄμαξ. Καὶ ποῦ μὲν ἡ παρὰ τὴν ὄχθην ὁδὸς ὑψοῦται ἐλάχιστα ἄνωθεν τοῦ ἐπιπέδου ποταμοῦ, ποῦ δὲ ἀνέρχεται εἰς ἱκανὸν ὕψος. Ἀλλ' ὅσον ὕψηλά καὶ ἂν φθάσῃ, πάντοτε ὑπερύψηλα θὰ βλέπῃ ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὁ διαβάτης τὰ τρομακτικὰ, τὰ λιγγιδῶδη τοιχώματα, τὰ ὁποῖα ἤγειρεν ἡ ἐργασία τῆς τριαίνης τοῦ Ποσειδῶνος ἀποσχίσασθ καθέτως καὶ ἀπομακρύνασα τὸν "Ολυμπον καὶ τὴν "Οσσαν.

Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν οἱ ὀφθαλμοὶ ἐπισκοποῦν τὰ ὕψηλά, τῶν βράχων τούτων ἢ ἐπιβάλλουσα μορφή γεννᾷ συναισθήματα, τὰ ὁποῖα μόνον πρὸς αἰσθημα θρησκευτικοῦ δέους δύναται νὰ παραβληθοῦν. Βράχοι κατακυλισθέντες ποτὲ ἀπέμειναν τρομακτικῶς αἰωρούμενοι ἐν τῇ ἀβύσσῳ καὶ σχισμοὶ καὶ σπηλαιώδεις ρωγμαὶ καὶ χαράδραι ὑπομνησκουν ἀρχαίας λατρείας βωμούς. Καὶ ἀπὸ τῶν ρωγμῶν τούτων τῶν βαθυτεφροχρόων βράχων αἰωροῦνται δένδρα καὶ θάμνοι οἷονεὶ ἀνακρεμάμενα πρὸς τὴν ἄβυσσον καὶ ἀντηχοῦν διάτοροι οἱ κρωγμοὶ τῶν ἱεράκων καὶ τῶν κίρκων καὶ τοῦ χαλαδριοῦ αἰ γοεραὶ στοναχαί. Ὑψηλά, πολὺ ὕψηλά, ἀπρόσιτα εἰς τὸ ἀνθρώπινον βῆμα καὶ σχεδὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ὑψοῦνται ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς ἀβύσσου τὰ ἐρείπια τοῦ Κάστρου τῆς

᾽Ωραιάς, περὶ τὰ ὅποια περιδινοῦνται οἱ μεγαλοπρεπεῖς ὀλύμπιοι ἄστοί.

Πανταχόθεν ἀπὸ τῶν παρειῶν τῆς ᾽Οσσης ἀναπηδοῦν ὕδατα ἄφθονα, ἀνεξάντλητα, διαυγῇ ὡς κρύσταλλα καὶ ψυχρὰ ὡς πάγος. Εἰκὼν ἀποτόμου ἀντιθέσεως ἐκτυλίσσεται εἰς τὸ βάθος τῆς στενῆς κοιλάδος, τῆς ὁποίας σχεδὸν ὅλον τὸ πλάτος καταλαμβάνουν τὰ ρεῖθρα τοῦ Πηνειοῦ, μόλις ὑπολειπομένου πλάτους ἀμαξιτῆς ὁδοῦ πρὸς δεξιὰ ἐπὶ τῆς ᾽Οσσης.

Τὴν εἰκόνα ταύτην μόνον ἐκεῖ, ἐκ τοῦ φυσικοῦ, δύνανται νὰ ἀπολαύσουν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἀνθρώπου.

« Γύρο εἰς τὸν τόπον μας »

Ἑμμ. Λυκούδης

ΗΛΙΟΦΩΤΑ ΜΕΣΑΝΥΚΤΑ

᾽Όταν πλέωμεν εἰς τὰς θαλάσσας τῶν πόλων, συναντῶμεν αἰφνιδίως τοὺς αἰωνίους παγετῶνας καὶ βλαστήσεις ἀπιστεύτου ἀκμῆς καὶ χάριτος. Καὶ ἡ ὥραιότης των εἶναι ἀπερίγραπτος. Ἡ πέννα δὲν ἔχει θέσιν πλέον. Μόνος ὁ χρωστήρ τοῦ ζωγράφου εἶναι ἱκανὸς νὰ ἀποδώσῃ τὴν ποικιλίαν τῆς γραμμῆς καὶ τοῦ χρώματος.

Δὲν βραδυάζει, δὲν νυκτώνει τώρα τὸ θέρος εἰς τὰς πολικὰς χώρας. Μετὰ τὰς ἑνδεκα τὸ φῶς τοῦ ἡλίου εἶναι ρόδα δύσεως καὶ ρόδα ἀνατολῆς συγχρόνως.

᾽Ο ἄηρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶναι κρυστάλλινος· ὁ ὀρίζων καλύπτεται ἀπὸ νέφη. Ἀμφιβάλλει κανεὶς ἂν εἶναι νέφη ἑαρινὰ ἢ φθινοπωρινὰ. Εἶναι περίπου 12 ἡ ὥρα καὶ εὐτυχοῦμεν νὰ ἴδωμεν τὸν ἥλιον τοῦ μεσονυκτίου.

Βλέπομεν τὸ πανόραμα ἀκριβῶς τὴν ὥραν τῆς δύσεως καὶ τῆς ἀνατολῆς. Εἶναι τόσον φωτεινὸς εἰς τὴν δύσιν καὶ τὴν ἀνατολήν του ὁ ἥλιος, ὥστε θαμβώνει τὴν ὄρασιν. Δὲν εἶναι ἡμέρα, ἂν καὶ ἔχῃ τόσον χρυσὸν φῶς. Ἡ φύσις φαίνεται, ὡς νὰ θέλῃ νὰ κοιμηθῇ, παρ' ὅλον ὅτι μετὰ τὴν δύσιν ἀμέσως ἀκολουθεῖ πανηγυρικὴ ἢ ἀνατολή.

Τὸ ὄραμα εἶναι πρωτοφανές· τὸ πλοῖον πλέει ὡς φάντασμα εἰς νύκτα ἀλλόκοτον, νύκτα μὲ ἐκτυφλωτικὸν τὸν φλογώδη δίσκον τοῦ ἡλίου.

Φαίνεται τώρα ὅ,τι δὲν ἤμπορεῖ ἴσως ἀνθρώπινος ὀφθαλμὸς νὰ ἴδῃ εἰς κανένα ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου. Αἱ χαμηλαὶ βουνοσειραὶ περὶ τὴν

ἀκτὴν αἱ κοιλάδες των, τὰ ὀπισθεν αὐτῶν ὕψηλά, ὕψηλότερα, ἀνισομεγέθῃ βουνά, σχηματίζουν πύργους φανταστικούς, θαυμαστάς πυραμίδας, ἀσυνήθεις ἐπάλξεις ἀγερῶχους ἀκροπόλεις, πελωρίους λόφους, ἀποτόμους αἰχμάς, τρομεροὺς κῶνους ! Κάθε σχῆμα ὑπάρχει ἐκεῖ εἰς ὅλας τὰς ἀνωμαλίας, ἀλλὰ καὶ ὅλας τὰς ἁρμονίας.

Ἡ θάλασσα εἶναι μαύρη καὶ ἀργυρόχρους καὶ εἰς τὸ μέσον της ἀντανακλᾷται ὁ ἥλιος ὡς χρυσοῦς ὄφις. Εἰς τὸ βάθος τῆς μαγευτικῆς εἰκόνος ὑφθύνται ὄρη πυραμιδοειδῆ, τόσον βαθυκύανα, ὅπως ἴσως δὲν ὑπάρχει ἀλλαχοῦ παρόμοιον κυανοῦν.

Καὶ ἐπ' αὐτῶν διαφαίνονται πελώρια λευκαὶ κηλίδες, αἱ ὁποῖαι καλύπτουν ὀλοκλήρους πλαγιάς. Εἶναι ὄγκοι χιόνων.

"Ἄλλα ὄρη εἶναι κατάλευκα μὲ κορυφὰς τριανταφυλλένιας· ἄλλα ἔχουν λευκὸν καὶ πράσινον χρῶμα, ἄλλα βαθὺ πράσινον μὲ καφεκοκκίνοους ραβδώσεις ἢ μὲ ζωηροτάτους κιτρίνοους τόνους.

Καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ χρώματα παραμένουν ἐκεῖ ἐπὶ πολλὴν ὥραν εἰς σταθερότητα μοναδικήν. Τὸ φῶς τοῦ νυκτερινοῦ ἡλίου τὰ ζωογονεῖ, ἀλλὰ δὲν τὰ παραλλάσσει. Ἡ στιγμή φαίνεται αἰωνιότης ὀλόκληρος. Μόνον μετὰ πολλὴν ὥραν παραλλάσσουν οἱ τόνοι· ἀλλ' ἡ παραλλαγή των εἶναι μία συνεχῆς ἀναγέννησις. Ὅ,τι συνέβη σιγὰ σιγὰ ἀναζωογονεῖται συγχρόνως. Καὶ μετὰ τῶν τεσσάρων σταθερωτέρων χρωματισμῶν — τοῦ κυανοῦ τῶν βουνῶν, τοῦ λευκοῦ τῶν χιόνων, τοῦ πρασίνου τῶν δασῶν καὶ ἀγρῶν καὶ τοῦ ἀργυροχρόου τῆς θαλάσσης — συναμειγνύονται ἀνταύγειαι χρυσαῖ, κίτρινοι, ρόδινοι, ἰώδεις, αἱ ὁποῖαι ἀντανακλῶνται εἰς τὴν θάλασσαν, εἰς τὴν ξηράν, εἰς τὰ νέφη !

Σμήνη ἄλλοκότων πτηνῶν πετοῦν ἀνωθεν. Πλήθη παραδόξων ἰχθύων ὑφθύνται καὶ βυθίζονται μὲ ἄλλοκότους ἤχους· κῆτη θαλάσσια ἀναπηδοῦν.

Καὶ ἡ θάλασσα φρίσσει ἀπὸ τὰ σκιρτήματά των καὶ φαίνεται ὡς νὰ γεμίζῃ ἀπὸ ἄπειρα λεπτὰ μαργαριτάρια κάτω ἀπὸ τὸ λεπτὸν χρυσὸν φῶς τοῦ νυκτερινοῦ ἡλίου.

Ἄν. Πεζοπόρος

Η ΑΓΙΑ ΛΑΥΡΑ

...Ἐνθυμοῦμαι τὴν νύκτα, καθ' ἣν ἔφθασα τὸ πρῶτον εἰς Λαύραν, ἄγνωστος προσκυνητῆς τοῦ ἱεροῦ Σινᾶ τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος. Μόλις ἐβάδιζον ἐκ τῆς παραχῆς καὶ τῶν ἀθρόων συγκινήσεων, αἵτινες ἐπλήρουν τὴν ψυχὴν μου. Διάσπερον ἐξετείνετο ὑπὲράνω τῆς μονῆς τὸ στερέωμα καὶ ὁ Γαλαξίας μὲ τὰς μυριάδας τῶν ἀστέρων αὐτοῦ ἐφαίνετο στέφων τὸν ἅγιον τόπον, ἔνθα τὸ πρῶτον ἤχησεν ἡ πρόσκλησις τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας. Μόλις ὁ Γαλαξίας μοι ἐφάνη στέμμα ἀντάξιον νὰ περιβάλλῃ τὴν κορυφὴν τοῦ ἐγκαταλελειμμένου ναύσκου, ἐν ᾧ μετὰ τῆς τελετῆς τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐνανθρωπίσεως ἔλαβεν ἀρχὴν καὶ τὸ μυστήριον τῆς Ἑθνικῆς Ἀναγεννήσεως.

Εἰσῆλθον περιδεῶς εἰς τὸν περίβολον τῆς μονῆς. Τὰ γόνατά μου συνεκάμπτοντο· καὶ πολλάκις ἐπίεσα ἰσχυρῶς τὸ στῆθος μου προσπαθῶν ματαίως νὰ καταστείλω τὴν ἀχαλίνωτον ἐπανάστασιν, ἥτις ἐμαίνετο ἔνδον μου. Ἦτο ἡ ὥρα καθ' ἣν οἱ μοναχοὶ ἔψαλλον τὸ ἀπόδειπνον.

Ἀμυδρὸν ἔφεγγε φῶς ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας τῆς μονῆς. Εἰς τὰς θέσεις δ' αὐτῶν τεταγμένοι προσηύχοντο οἱ μοναχοὶ ἐν μέσῳ τῆς βαθυτάτης καὶ μυστηριώδους σιωπῆς τῆς ἐκκλησίας...

Εἰς τὸ βαθὺ αἶσθημα τῆς εὐλαβείας, ὅφ' ἧς κατελήφθην, προσετέθη καὶ τὸ αἶσθημα τοῦ θαυμασμοῦ, ὅταν ἔμαθον ὅτι ἐν τῷ περιωρισμένῳ ἐκείνῳ χώρῳ 964 ἐμόναζον μοναχοὶ εἰς χρόνους παρωχημένους, ὅτε τὸ βαθὺ τῆς δουλείας σκότος διέσχιζε μόνῃ ἡ ἀκτίς τῆς θρησκείας καὶ ἡ γλυκεῖα ἐλπίς μιᾶς ἀορίστου προσδοκίας ἐθνικῆς ἀναστάσεως. Εἰς τοὺς ἀσβεστοκτίστους τοίχους τοῦ ἐγκαταλελειμμένου ἱεροῦ καὶ καταρρέοντος οἰκοδομήματος, παρὰ τὰς ἀκόμψους ὕδατογραφίας, ἀνέγων σημειώσεις ὡς προθύμως ἀντέγραψα. Εἷς τινὰ γωνίαν ἑνὸς τῶν ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας ἐζωγραφημένων κοίλων τοίχων ἀνέγων:

«1826, Μαΐου 4, ἐπέρασεν ὁ Ἰμβραήμ πασᾶς ἀπὸ τὰ Καλάβρυτα, λεηλατῶν καὶ αἰχμαλωτίζων, καὶ κατέκαυσε τὴν Ἀγίαν Λαύραν ὁ Μερχαμετσῆς Τοῦρκος».

Καὶ περαιτέρω ἔτι ἀνέγων τὰ ἐξῆς:

«(1827, Ἰουλίου 4, πάλιν ἐπέρασεν ὁ ἐπάρατος καὶ ἔκαμεν ἡμέρας 9 εἰς Ἑεροκάμπιον καὶ ἡφάνισε τότε πολλούς».

Ἡ παλαιὰ Λαύρα, ἡ μονὴ δηλονότι ἐνθα ἐμόναζον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπαναστάσεως οἱ καλόγηροι, δὲν ὑφίσταται πλέον, δηωθείσα ὑπὸ τοῦ Ἱμβραήμ. Σῶζεται, ὅμως, ἡ ἐκκλησία τῆς μονῆς, αὐτὴ αὕτη ἐνθα ἱερούργησε καὶ ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἐκήρυξε τὴν ἐπανάστασιν ὁ Γερμανός.

Ἦνέφξα τὴν ἄνευ κλειδὸς θύραν καὶ εἰσεχώρησα μικρὸν ἐντός. Ἡ θύρα, κλείσασα ἐκ νέου ἀφ' ἑαυτῆς, μὲ ἀφῆκε κατάμονον ἐντὸς σκοτούς, μόλις διασκεδαζομένου ὑπὸ ἀκτίνων τινῶν εἰσδυουσάν, οἷον εἰ λάθρα, εἰς τὸ κενὸν τοῦ ναοῦ ἀπὸ τῶν ρωγμῶν τῶν παραθύρων καὶ τινῶν ρυπαρῶν φεγγιτῶν.

Ἐνητένισα πρὸς τὴν Ὁραίαν Πύλην, πρὸς τὸν θόλον τοῦ ἡμελημένου ναοῦ καὶ τὸ ὑγρὸν ἔδαφος, ἀφ' οὗ κατὰ μέρος ἀφηρέθησαν αἱ πλάκες. Ἐδῶ λοιπὸν ἱερούργησεν ὁ φιλόπατρις κληρικός! Καὶ ἀπὸ τῆς πύλης αὐτῆς τῆς ἱερᾶς κεραυνοβόλου ὑψώσας φωνὴν ἐκάλεσεν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τὸ δοῦλον ἔθνος τῶν Ἑλλήνων! Μυρίας μαρμαρυγὰς ἀνέδωσαν τὰ στίλβοντα ὅπλα τῶν πολεμιστῶν, ὑψωθέντα εἰς τὴν φωνὴν τοῦ ἱεράρχου, ἐνῶ τὰ γόνατα ἐκάμφθησαν καὶ ἡ κλίνασα κεφαλὴ ἐδέχθη τὴν εὐλογίαν τῆς ἐκκλησίας!

Σέλας ἀκτινοβόλον καταυγάζει αἴφνης τὸν θόλον τοῦ ναοῦ. Οὐρανία μολπὴ ἤχεϊ εἰς τὸ κενόν· καὶ ἄγγελος, φωτεινὸν ἱμάτιον περιβεβλημένος καὶ ρομφαίαν πυρίνην πάλλων ἐν ταῖς χερσίν, ὀδηγεῖ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τὰ τέκνα τῶν Ἑλλήνων!

Ἴδου ὁ Ἱεράρχης ἀναλαμβάνων τὴν σημαίαν! Ἴδου κατερχόμενος ἀπὸ τῆς Ὁραίας Πύλης καὶ ἐν μεσφ' ὕμων χωρῶν ἀπὸ τῆς ἀναιμάκτου θυσίας πρὸς τὴν αἵματηράν, ἐν ᾗ ἐπέπρωτο νὰ θεμελιωθῇ τὸ ἐνδοξον καὶ εὐγενέστατον ἔργον...

Ἦνέφξα τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐξῆλθον. Εἰς τὰ ὧτα μου ἀντήχουν εἰσέτι ψαλμοὶ καὶ παιᾶνες...

Διατί νὰ μὴ ἐμπνεώμεθα πάντοτε οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων, ἅτινα συνετάρασσον καὶ ἐμὲ τὴν ὥραν, καθ' ἣν ἐξηρχόμην τοῦ δεδοξαμένου ναοῦ τῆς ἱερᾶς καὶ Ἑθνικῆς Λαύρας.

Ἐφημερίς «Ἐστία», 25 Μαρτίου 1896

Σπ. Παγανέλης

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

Πέντε φίλοι άπεφασίσαμεν νά έορτάσωμεν τò Πάσχα εἰς τò "Άγιον Όρος.

Έξεκινήσαμεν από τήν Θεσσαλονίκην τήν έσπέραν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς άτμοπλοικῶς καί τήν αύγήν έξυπνήσαμεν εἰς τόν λιμένα τῆς Δάφνης. Αὕτη εἶναι τò έπίνειον τοῦ 'Αγίου Όρους. Έμπρός μας όρθώνεται ό "Αθως, έν βουνόν, τò όποῖον προβάλλει κατ' εύθειαν από τά κύματα, όλόρθον, άπότομον, ύπερήφανον, ώς νά θέλῃ νά ύψωθῇ πρòς τόν οὐρανόν.

Καταλήγει εἰς μίαν όμαλήν σχετικῶς κορυφήν μετ' τήν έκκλησίαν τοῦ Σωτῆρος εἰς τήν τελευταίαν άκραν της. Πλούσιον δάσος από καστανέας τò σκεπάζει. Εἰς τά πλάγια τοῦ βουνοῦ εἶναι διασκορπισμένα « κελλιά », « καλύβαι », όπου πνευματικά οἰκογένειαι άπ' όλίγους καλογήρους καλλιεργοῦν όλίγα στρέμματα έλαιῶν καί άμπέλων.

Χαμηλότερα καί πλησίον τῆς παραλίας φαντάζουν τά μοναστήρια. Από τò άτμόπλοιον χαιρετίζομεν τάς μονάς Γρηγορίου, Διονυσίου, 'Αγίου Παύλου, Ξηροποτάμου μετ' οὓς τρούλλους, τοὺς πύργους, τοὺς παλαιούς τοίχους των. Τήν προσοχήν μας ιδιαιτέρως συγκεντρώνει ἡ Σιμωνόπετρα. Εἶναι μία σωστή άετοφωλιά, στημένη τολμηρότατα μετ' οὓς πανυψηλούς πύργους καί τά έπτά πατώματά της εἰς ένα γιγαντιαῖον βράχον. 'Αριστερά μας προβάλλει ό άκατέργαστος όγκοι τῆς ρωσικῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος, κάτι μεταξὺ φρουρίου, στρατῶνος, καί άνακτόρου.

Εἰς τήν Δάφνην μᾶς έπερίμεναν άντιπρόσωποι τῆς 'Ιερᾶς 'Εκκλησίας μετ' δύο ἡμιόνους καί δύο φύλακας.

Ίπεύσαμεν καί έτραβήξαμεν διὰ τάς Καρυάς, διὰ νά ύποβάλωμεν τά σέβη μας εἰς τήν 'Ιεράν Σύναξιν, ώσάν νά εἴπωμεν τήν Κυβέρνησιν τοῦ 'Αγίου Όρους, καί νά έφοδιασθῶμεν μετ' συστατικᾶς έπιστολάς.

Αἱ Καρυαί εἶναι ἡ πρωτεύουσα καί τò έμπορικόν κέντρον τοῦ 'Αγίου Όρους. Μία πολίχνη από τάς πλέον περιέργους, όπως όλαί άλλαι. Οἰκίαι παλαιαί καί νέαι, πτωχικαί, μεγαλοπρεπῆ καταστήματα, εργαστήρια, φοῦρνοι κ.τ.τ. 'Αλλ' όταν πλησιάζη τις, έννοεῖ ότι εύρίσκεται εἰς ένα κόσμον διαφορετικόν, άγνωστον, πρωτοφανῆ. Καλογήρους συναντᾶτε παντοῦ. 'Αμίλητοι, σοβαροί, ἡσυχοί σᾶς χαιρετοῦν μετ' « εύλογεῖτε ».

Εἰς τὰς ὀλίγας διαθεσίμους ἡμέρας ἐπεσκέφθημεν τὸν Ἡεροπόταμον καὶ τὰς Βασιλικὰς μονὰς Βατοπεδίου, Ἰβήρων καὶ Λαύρας, τὸν Ἅγιον Παντελεήμονα καὶ τὴν ρουμανικὴν Σκήτην. Τὸ Βατοπέδιον εἶναι ἡ Εὐρώπη τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Ἐχει καὶ ἡλεκτρικὴν ἐγκατάστασιν. Οἱ πατέρες τοῦ εἶναι προοδευτικώτεροι καὶ πλουσιώτεροι ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους. Τὰ θαυμάσια προπύλαιά του καὶ τὸ ὕψος τῶν οἰκοδομῶν τοῦ υπερβαίνουν καὶ τὰς ρωσικὰς μονὰς. Ὁμοιάζει μὲ ὠχυρωμένην πόλιν.

Εἰς τὸ Βατοπέδιον ἐμείναμεν τὴν νύκτα τῆς Ἀναστάσεως. Καί, ἂν καὶ διήλθαμεν πέντε ὁλοκλήρους ὥρας ἐν ὀρθοστασίᾳ καὶ προσευχῇ, ἐφύγαμεν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ἀκούραστοι καὶ περισσότερον Χριστιανοί.

Εἰς τὸν Ἡεροπόταμον ἠκούσαμεν κάτι περίεργον.

Μᾶς ἐπέδειξαν σουλτανικὸν φερμάνιον, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ σουλτᾶνος ἀνεικοδόμησε τὴν ἡρειπωμένην μονήν, διότι οἱ Ἅγιοι ΤαξίARCHAI τὸν ἐβοήθησαν εἰς μίαν τοῦ ἐκστρατείας εἰς Αἴγυπτον.

Εἰς τὴν Λαύραν συνεζήσαμεν ὀλίγας ὥρας μὲ τοὺς ἐνδόξους αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου Νικηφόρον Φωκᾶν καὶ Τσιμισκῆν. Εἰς τὰς δεήσεις κάθε ἡμέραν σήμερον ἐπαναλαμβάνεται ἡ εὐχὴ : « καὶ ὑπὲρ τῶν αὐτοκρατόρων ἡμῶν Νικηφόρου Φωκᾶ καὶ Ἰωάννου Τσιμισκῆ ». Εἰς τὸν νάρθηκα ὑπάρχουν δύο εἰκόνες τῶν ἡ μίᾳ πλησίον τῆς ἄλλης. Εἰς πύργος φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Τσιμισκῆ. Μία χαλκίνη πύλη τῆς μονῆς εἶναι λάφυρον τοῦ Φωκᾶ ἀπὸ ἐν ἀραβικὸν παλάτιον τῆς Κρήτης. Τὰ μανουάλια ἐπίσης. Διασώζονται ἐν στέμμα τοῦ Νικηφόρου, μία χλαμὺς τοῦ Τσιμισκῆ, ἐν χειρόγραφον Εὐαγγέλιον μὲ τεραστίους πολυτίμους λίθους, τὸ ὁποῖον εἰς τὰς ἐκστρατείας τοῦ ἔγραφε καὶ ἐδιάβαζεν ὁ ἥρωικὸς Φωκᾶς, εἰς σταυρὸς τοῦ Τσιμισκῆ κ. ἄ.

Μὲ ἐν μικρὸν βενζινοκίνητον πλοῖον τῆς Λαύρας περιεπλεύσαμεν τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Ἀθω. Ἀπὸ τὴν ἰδίαν θάλασσαν, τὴν ὁποίαν τόσον ἐφοβήθη ὁ Ξέρξης, ἀντικρύσαμεν τὰς « καλύβας ». Εἶναι σιγῇται σφηνωμέναι εἰς κρημνοὺς, ὅπου δυσκολώτατα δύναται τις νὰ μεταβῇ εἴτε ἀπὸ τὴν ξηρὰν εἴτε ἀπὸ τὴν θάλασσαν.

Εἰς αὐτὰς ζοῦν οἱ « ἀναχωρηταί », καλόγηροι χωρισμένοι ἐντελῶς ἀπὸ τὸν ἄλλον κόσμον. Μίαν φορὰν τὴν ἐβδομάδα τοὺς ἐπισκέπτεται ἀπεσταλμένος τῆς μονῆς τῶν καὶ φέρει εἰς αὐτοὺς ξηρὸν ἄρτον καὶ ὕδωρ.

Ἐφύγαμεν ἀπὸ τὸν λιμένα τῆς Δάφνης μὲ τὴν ψυχὴν γεμάτην
ἀπὸ ὥραίας ἐντυπώσεις καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἐπανέλθωμεν κάποτε
πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν πολυτίμων θησαυρῶν τοῦ Ἀγίου Ὁρους.

Γ. Μόδης

Ο Α Θ Ω Σ

Κρυσταλλωμένε Ἀθωνα ! τὸ ὕψος σου θαυμάζω
καὶ βλέπων σε τὴν δεξιὰν τοῦ Πλάστου σου δοξάζω.
Τὸ φῶς λαμβάνει τ' οὐρανοῦ ἡ κορυφή σου πρώτη
καὶ εἰς τοῦ Ἄδου φθάνουσιν οἱ πόδες σου τὰ σκότῃ.

Διάδημ' ἀδαμάντινον τὴν κεφαλὴν σου στέφει,
τὰ δάση ἔχεις ζώνην σου καὶ κόμην τὰ νέφη.
Ἡ ἀστραπὴ τὸ βλέμμα σου, ὁ χεῖμαρρος φωνὴ σου
καὶ ὁ ἀνεμοστρόβιλος ἡ βροντερὴ πνοή σου.

Καθὼς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος τῆς φύσεως ἀρχαῖος,
σὺ πρῶτος ἔλαβες ζωὴν καὶ θέλεις τελευταῖος
προσφέρει τὸν αὐχένα σου στὸν αἱμοβόρον χρόνον·
νὰ τρέχῃ βλέπεις ὑπὸ σὲ ἡ κόνις τῶν αἰώνων.

Κατακλυσμὸς δὲν ἔλουσε τὸ μέγα μέτωπόν σου,
ἀσπάζεται ἡ θάλασσα τὰς ἄκρας τῶν ποδῶν σου.
Ὡς φύσις, τόσα τέκνα σου χωρὶς ψυχὴν καὶ αἰσθήσεις
αἰῶνας ζῶσι, καθὼς σύ, ὦ αἰωνία φύσις.

«Ὁδοιπὸρος»

Π. Σοῦτσος

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΛΥΜΝΟΝ

Πλησιάζομεν ἤδη πρὸς τὴν Κάλυμνον, βραχώδη νῆσον, ζῶσαν ἀπὸ τῶν θησαυρῶν τῶν βυθῶν, ὅπως ἡ γειτονικὴ αὐτῆς Σύμη, ἀπὸ ἓν ζωόφυτον, τὸν σπόγγον.

Ἀπέχομεν ἔτι μίλιον σχεδὸν ἐκ τοῦ ἀγκυροβολίου, ὅτε ἐνόμισα, ὅτι εἶδον ἐπὶ τῆς γαληνιαίας θαλάσσης νήσας σκιεροῦ χρωματισμοῦ, αἵτινες, ὅμως, στιγμιαίως ὥς εἰς πρόσταγμα, ἐξηφανίσθησαν βυθισθεῖσαι.

Ἀφυπνίσθη μέσα μου τοῦ κυνηγοῦ τὸ ἐνστικτον καὶ εἶπον μονολογῶν μεγαλοφώνως χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσω:

— Μπα, βουτηχτέλια ! Μὰ περίεργον, ἐγὼ δὲν ξέρω νὰ πηγαίνουν κοπαδιαστὰ τὰ βουτηχτέλια !

Ἀλλὰ τότε εἰς Καλύμνιος, ἱστάμενος παρὰ τὸ πλευρόν μου, τὸν ὁποῖον κατὰ παράκλησίν του εἶχομεν παραλάβει ἐπιβάτην ἐκ Λέρου, μοῦ εἶπε μειδιῶν:

— Δὲν εἶναι, κύριε, οὔτε βουτηχτέλια οὔτε κανενὸς εἶδους πάπιες.

— Τί εἶναι λοιπόν;

— Ἀφῆστε νὰ ζυγώσωμε λίγο καὶ θὰ τὸ ἰδῆτε μόνος σας.

Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ τὰ παράδοξα πτηνὰ εἶχον ἤδη ἀναδύσει καὶ ἔπλεον ἐν τάξει.

Ἦρπασα τότε τὰς ἰσχυρὰς διόπτρας καὶ ἀμέσως ἐφώναξα μὲ ἐκπληξιν.

— Καλὲ εἶναι παιδιὰ, μικρὰ παιδιὰ, ἔξω στὸ πέλαγος !

Ἐπειτα ἀπὸ ὀλίγον ἐπλησιάσαμεν.

Μικρὰ παιδιὰ καὶ δὲν ἤρκοῦντο εἰς τὸν λιμένα διὰ τοὺς κολυμβητικούς των ἄθλους. Ἦσαν ἀμφίβια, τὸ ὀλιγώτερον ! Ἐβυθίζοντο συγχρόνως, ἄλλοτε ἔπλεον κατὰ γραμμὴν, ἄλλοτε τὸ ἐν ὀπισθεν τοῦ ἄλλου, ὥς εἰς πρόσταγμα. Πρὶν πλησιάσωμεν, ἐτράπησαν πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ λιμένος καί, ἐνῶ ἡ « Σαλαμινία » ἔπλεε βραδέως, διὰ τι διάστημα ἀπετέλεσαν ἐκατέρωθεν τὴν τιμητικὴν ἡμῶν προπομπήν. Τότε ὁ Καλύμνιος ἐπιβάτης μᾶς ἐξήγησεν, ὅτι αὐτὴ ἡ ἱστορία γίνεται δι' ὅλης τῆς ἡμέρας με διαδοχικὰς ἀναπαύλας εἰς τοὺς βράχους τῆς παραλίας. Τοῦτο ἐξήγει καὶ τὸ βαθύ κεραμόχροον τοῦ χρωματισμοῦ τῶν σωμάτων αὐτῶν. Ἐπροπονοῦντο, ὅμως, οἱ μικροὶ ὑποψήφιοι διὰ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δούτου.

Ἀλλὰ τί ἐπάγγελμα !

Δέν θά κάμω λόγον περί τών δυτῶν τῆς σπογγαλιείας διά σκαφάνδρων. Ἄν καί ταῦτα εἶναι κινδυνωδέστερα, ἰδίως διά τās ἐκ γενικῆς παραλύσεως προσβολάς, ὥστόσο, ὅμως, δέν εἶναι τόσον φρικιαστικά, ὅσον τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γυμνοῦ δύτου.

Γυμνός ἐναγκαλίζεται λίθον βάρους 8 - 9 ὀκάδων, εἰς ὁπῆν τοῦ ὁποίου διαπερᾶται λεπτὸν σχοινίον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἔτοιμοι νά ἐκτυλίξουν οἱ ἐν τῇ λέμβῳ. Οὕτω διά τοῦ βάρους τούτου καταβυθίζεται τάχιστα μέχρι βάθους 20 ὀργυιῶν. Ἀποσπᾷ ἐκ τοῦ βυθοῦ σπόγγους, ὅσους ἤθελε προφθάσει, τοὺς ὁποίους ρίπτει ἐντὸς δικτυωτῆς ἀπόχης ἐξηρημένης ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ. Σύρει τὸ σχοινίον, οἱ δὲ ἐν τῇ λέμβῳ τὸν ἀνέλκουν τάχιστα. Καί ὅλα αὐτὰ πρέπει νά τελειώσουν ἐντὸς τριῶν τὸ πολὺ λεπτῶν.

Ἐὰν διά τινος κυλινδρικοῦ σωλῆνος, κλειομένου ἐκ τῆς μιᾶς ἐπιφανείας μὲ κρύσταλλον καὶ βυθιζομένου δακτύλους τινάς εἰς τὸ ὕδωρ, διά τοῦ ὁποίου ἐπιτυγχάνεται διαφάνεια τῶν βυθῶν, κύψετε νά ἴδετε δύτην ἐργαζόμενον, θά σᾶς δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν παραδόξου ζώου, μεγάλου βατράχου. Κινεῖται μεταξύ τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ πυθμένος καὶ ἀποκρύπτεται καὶ ἀναφαίνεται μεταξύ τῶν σκιῶν τῆς θαλασσίας βλαστήσεως. Ἀπὸ πόσων συνθηκῶν ἐξαρτᾶται ἡ ζωὴ ἐκείνας τās στιγμὰς τῶν τραγικῶν τούτων βιοπαλαιστῶν!

Ἦδη τὸ καλλίμορφον πλοῖον μας ποντίζει ὑπερήφανον εἰς τὸν λιμένα τῆς προκυμίας.

Οὐχὶ ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ, ἀλλ' οἰουδῆποτε ὁ κάλαμος θά ἦτο ἀνεπαρκής, ὅπως ἀποδώσῃ καὶ ὠχρότατα τὴν ἀποθέωσιν τῆς ὁποίας σκάφος τῆς πατρίδος ἐγένετο ἀντικείμενον ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς φιλοπατρίας τῶν Καλυμνίων. Καὶ διά νά μὴ ἐπαναλαμβάνω τὰ αὐτὰ προκειμένου περί τῆς μεταβάσεως ἡμῶν εἰς τὴν Σύμην, τοῦτο δηλῶ ἀπὸ τώρα. Θά μοῦ ἦτο δύσκολον νά καθορίσω, τίς τῶν δύο τούτων σπογγαλιευτικῶν ἐλληνίδων νήσων ὑπερέβαλε τὴν ἄλλην εἰς τās ἐκδηλώσεις τοῦ πατριωτικοῦ συγκλονισμοῦ, ὅστις ἐδόνει τās ψυχὰς τῶν Καλυμνίων καὶ τῶν Συμίων. Διότι εἰς ἀμφοτέρας τὸ ἔδαφος τῆς « Σαλαμινίας », ἡ σημαία, τὰ δύο μικρὰ αὐτῆς πυροβόλα, τὸ πρωραῖον καὶ τὸ πρυμνήσιον, εἶχον γίνει ἀντικείμενον προσκυνήματος καὶ γονυκλισιῶν.

Εἰς ἀμφοτέρας αἱ ἀρχαὶ αἱ κοινοτικάί, ὁ κλῆρος φέρων τὴν ἱερὰν ἀμφίσειν, σύμπας ὁ λαός, μᾶς ὑπεδέχοντο μετὰ λυγμῶν πατριωτικῆς

11. ΖΩΑ - ΠΤΗΝΑ

(Διηγήσεις - Περιγραφάι)

ΑΝΗΤΗ - ΑΟΣ II
(Διεύθυνση - Παιδείας)

Ο ΚΡΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Καθόμουν στὸν ἴσκιο τῆς καλύβας καὶ περίμενα νὰ δροσίση γιὰ νὰ κινήσω. Κοντά μου ὁ δραγάτης καθάριζε μὲ τὸ μαχαιράκι του ἕνα καλάμι, γιὰ νὰ περάσῃ τὴν ὥρα του. Ἀντίκρυ μου τ' ἀμπέλι ἄπλωνε τὰ κλαδιά του πρασινοντυμένα κι ἔδειχνε ἀπὸ κάτω τὰ χοντρά μελωμένα σταφύλια του. Ὁ ἥλιος ἔρριχνε τὶς ἀκτῖνες του παντοῦ κι ἔχυνε νύστα σὲ ἀνθρώπους, σὲ ζῶα καὶ σὲ φυτά. Φύλλο δὲ σάλευε.

— Καλὰ καὶ σύ, εἶπε ἔξαφνα ὁ δραγάτης, «τρεῖς, τρεῖς, τρεῖς. πα-
ρᾶδες τὸ κρασί !». Λέγε το, ἂν δὲ βαριέσαι, ὥς τὸ βράδυ !

— Γιὰ ποιὸν μιλάς; τὸν ἐρώτησα.

— Γιὰ τὸν ἀμπελουργό. Δὲν ἀκοῦς;

«Ἀπλωσε τὸ χέρι κι ἔδειξε λίγο μακριὰ μας ἕνα πουλάκι μὲ φτερά
μαῦρα καὶ οὐρά ἀσπρόμαυρη.

Ἡ κορυφὴ τοῦ κεφαλιοῦ, ὁ λαιμός, ἡ ράχι καὶ τὸ κάτω μέρος ἦταν
κόκκινα. Δὲ φαινόταν μεγαλύτερο ἀπὸ σπουργίτη. Ἀπάνω σ' ἕνα σβῶλο
ἀπὸ χῶμα γύριζε τὴν κίτρινη μυτίτσα του πότ' ἐδῶ καὶ πότ' ἐκεῖ, κι
ἀδιάκοπα ἔχυνε ἀπὸ τὸ λαρύγγι του τὸ ἴδιο κι ἀπαράλλαχτο τραγούδι !

— Τσιτ... τσιτ... τίρι λίρι τιριλί ! Τσιτ... τσιτ... τίρι λίρι τιριλί !

— Ἀπὸ τὸ πρωὶ ὥς τὸ βράδυ αὐτὸ θὰ λέῃ ἐξακολούθησεν ὁ δραγά-
της. Δὲν παύει νὰ μᾶς διαλαλῇ τὸ κρασί του.

— Ἐχει καὶ κρασί; ρώτησα μὲ χαμόγελο.

— Ἀφοῦ τὸν λένε κρασοπούλο !

— Ἐσὺ μοῦ τὸν εἶπες ἀμπελουργό.

— Ἀμπελουργός, κρασοπούλος τὸ ἴδιο εἶναι. Μάλιστα στὰ νησιά
τοῦ Αἰγαίου τὸν λένε καὶ πετρουλίδα, γιατί συνηθίζει νὰ στέκεται στὴν
πέτρα. Μιὰ φορὰ κι ἕναν καιρὸ λένε πῶς ἦταν ἄνθρωπος. Στὴν ἀρχὴ
φύτεψε λίγα ἀμπέλια καὶ μὲ τὸν καιρὸ ἔγινε ὁ πρῶτος νοικοκύρης τοῦ
χωριοῦ.

Μιὰ χρονιά ἔτυχε νὰ μὴν κάνουν σταφύλια τ' ἀμπέλια. Ἄλλοι
πῆραν τὴ μισθὴ ἐσοδεῖα κι οἱ περισσότεροι οὔτε τσαμπί. Μὰ τοῦ ἀμπε-
λουργοῦ τ' ἀμπέλια παραφορτώθηκαν. Τί τοῦ ἤρθε τότε στὸ νοῦ. Νὰ
γίνη καὶ κρασοπούλος. Ὅταν ἔφτασεν ὁ καιρὸς τοῦ τρύγου κι ἤρθαν
νὰ ἀγοράσουν τὸ μοῦστο του ὅσο κι ὅσο, δὲν πούλησεν οὔτε φόρτωμα.
Ἐβαλεν ὅλον τὸ μοῦστο στὰ βαρέλια του κι ἀφοῦ ψήθηκε κι ἔγινε
κρασί, δὲν ἤθελε νὰ πουλήσῃ οὔτε κρασί.

— Δέν θά πουλήσω, παρά όταν φτάση οκά και λίρα, έλεγε με πείσμα,
 — Στή μισή οκά σου δίνω δέκα οκάδες του χρόνου, του έιπε κάποιος.
 — Για νά ιδούμε άν θά έχης και του χρόνου ! άποκρίθηκεν ό άμπε-
 λουργός.

Έτσι ήρθεν ό χειμώνας, ήρθεν ή άνοιξι και άνθισαν τ' άμπέλια.
 — Όλα τ' άμπέλια είναι γεμάτα άνθό, του έιπε κάποιος φίλος του.
 Τώρα που σκαλίζουν και βλαστολογούν, πούλησε τó κρασί σου νά τó
 πούν οι έργάτες.

— Άφησε νά μπούμε στόν τρύγο και βλέπουμε, έιπεν ό άμπελουργός.

Όταν ήρθεν ό καιρός του τρύγου, ό μουστος έγινε τόσο άφθονος,
 που έφτασε νά πουληθῇ μιá δεκάρα την οκά.

— Μιá δραχμή την οκά μπορείς τώρα νά τó πουλήσης τó ψημένο
 κρασί, έιπε πάλιν ό φίλος του στόν άμπελουργό. Ό κόσμος δουλεύει
 πολύ και τó θέλει τó κρασί.

— Έννοια σου, και του χρόνου θά πουλιέται δυό λίρες την οκά, έιπεν
 ό άμπελουργός. Κι έφτιασε και άλλα βαρέλια νά βάλη τó νέο μουστο.

Τόν άλλο χρόνο έγινε πιδ πολλή έσοδείá. Και τó χειρότερο, όταν
 δοκίμασε τά κρασιά του, τά περισσότερα τά βρήκε μισόξινα. Και στá
 δυό χρόνια έξώδεψε τόσα χρήματα για την καλλιέργεια χωρίς νά πάρη
 πεντάρα ! Τώρα φοβήθηκε. Έβαλε νά διαλαλήσουν στó χωριό πώς
 πουλεί παλιό κρασί. Φτηνó τó έβαλε, τρεις παρᾶδες την οκά.

Μά ποιός άγόραζε τώρα κρασί ; Τά υπόγεια ήταν γεμάτα. Λίγοι
 πήγαν νά δοκιμάσουν, μά, άφου τó βρήκαν ξινό, δέν ξαναπήγαν.

— Για τουρσί, κουμπάρε, δέ βρίσκει ταίρι, του έιπε ένας περι-
 παιχτικά.

Τί τόν θέλεις τόν καλό σου κρασοπούλο ! Σάν τρελλός βγήκε
 στην άγορά και στίς γειτονιές και φώναζε :

— Τρεις... τρεις... τρεις... παρᾶδες τó κρασί ! Τρεις... τρεις... παρᾶ-
 δες τó κρασί !

Ούτε τρεις ούτε και χάρισμα. Κανείς δέν τó ήθελε. Όπου περ-
 νοῦσε, ό κόσμος τόν κοροϊδευε.

— Όκά και λίρα ! Όκά και λίρα ! φώναζεν ό ένας από δῶ.

— Δέ σέ συμφέρει, ζημιώνεσαι, κουμπάρε ! του φώναζεν άλλος. Δυό
 λίρες την οκά ! Δυό λίρες την οκά !

Ό άμπελουργός άπελπίσθηκε. Δέ μπορούσε νά ζήση πιά και πα-
 ρακάλεσε τó Θεό νά τόν άπαλλάξη από τέτοια ζωή. Ό Θεός τόν άκουσε

καὶ τὸν ἔκαμε πουλί. Μὰ καὶ πουλὶ πού εἶναι, ὅταν πλησιάσῃ ὁ καιρὸς τοῦ τρύγου, θυμᾶται τὴν παλιά του κατάστασι, γυρίζει στ' ἀμπέλια, ἀνεβαίνει στὶς ψηλὰς πέτρες καὶ φωνάζει ἀδιάκοπα : « Τρεῖς... τρεῖς... τρεῖς παρᾶδες τὸ κρασί ! ».

— Νόστιμο παραμῦθι, εἶπα.

— Νόστιμο, ξενόστιμο, αὐτὸ εἶναι, εἶπε ὁ δραγάτης. Καὶ πρὶν προφτάσω νὰ τὸν ἐμποδίσω ἔρριξε στὸ πουλὶ μὲ δύναμι ἓνα λιθάρι. Καλὰ πού δὲν τὸ πέτυχε. Τὸ πουλί, ἐκεῖ πού κελαηδοῦσε, λὲς κι ἔβλεπε τὰ κινήματα τοῦ δραγάτη καὶ πέταξε μακριά.

— Τί σοῦ φταίει τὸ ἀθῶο τὸ πουλάκι ; τοῦ λέω.

— Ἀλήθεια, τί μοῦ φταίει ; ρώτησε κι ἐκεῖνος καὶ χαμήλωσε τὸ κεφάλι ντροπιασμένος. Κι ἐγὼ δὲν τὸ συλλογίστηκα γιατί τὸ ἔκαμα !

Ἀνθρ. Καρκαβίτσας

Λαϊκὴ παράδοσις

ΠΤΕΡΩΤΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΑΙ

Εἶναι αὐτοὶ τὰ ἀποδημητικὰ πουλιά.

Νομίζω ὅτι εἶναι πρόβλημα ἄλυτον — καὶ ὄχι μόνον δι' ἐμέ — διατί, ἐνῷ ὅλα τὰ μαστοφόρα τὰ ἔκαμεν ὁ Θεός, διὰ νὰ ζοῦν καὶ νὰ ἀποθνήσκουν ὅπου γεννηθοῦν, χωρὶς νὰ ζητοῦν τὴν εὐτυχίαν περιπλανώμενα κατ' ἔτος εἰς τὰς διαφόρους ἡπείρους, τὰ περισσότερα πουλιά δὲν ἔμπορουν νὰ ζήσουν, χωρὶς, νὰ ἐπιχειροῦν κάθε χρόνον τὰ ἐναέρια ταξίδια πολλὰ χιλιάδων μιλίων.

Εἰς ἄλλα πάντοτε εἶναι ἀπαραίτητος ἡ θερμοκρασία τῶν τροπικῶν. Εἰς ἄλλα ἀρκεῖ ἡ θερμοκρασία τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐν γένει τῆς γραμμῆς ὅλης τῆς βορείου Ἀφρικῆς ἕως εἰς τὰ ἄκρα τοῦ Μαρόκου. Αὐτὰ ὅλα λοιπὸν τὸ καλοκαίρι ζητοῦν τὴν ἴδια θερμοκρασία εἰς τὴν Εὐρώπην, ἄλλα εἰς τὴν μέσῃ καὶ ἄλλα εἰς τὴν βορείαν.

Εἰς τὸν τόπον μας μάλιστα πολὺ ὀλίγα εἶναι τὰ πουλιά, τὰ ὅποια — ὅπως ἡ πέρδικα, τὸ ἀγριοπερίστερο, ὁ σπουργίτης, ὁ κατσιλιέρης, καὶ ὀλίγα ἄλλα — ἐκτιμοῦν, ὅπως πρέπει, τὰ θέλγητρα τῆς στέγης μοῦ νίμου ἐστίας. Διότι σχεδὸν ὅλα — ἐκτὸς ὀλίγων — τὰ πουλιά, ὅπου κυνηγοῦνται εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶναι πουλιά, ὅπου ἢ ἔρχονται ἀπὸ τὰ βόρεια κλίματα, πού τὰ σφίγγουν τὰ μεγάλα ψύχη, διὰ νὰ ξεχειμωνιάσουν ἐδῶ, ἢ περνοῦν ἀπὸ τὸν τόπον μας ἐρχόμενα ἀπὸ τὰ νότια τὴν

άνοιξιν διὰ βορειότερα κλίματα καὶ κατεβαίνουν τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου μὲ ἀντίθετο δρομολόγιο.

Ἄλλὰ κανεὶς νὰ μὴ νομίσῃ ὅτι τὰ ταξίδια αὐτὰ τοῦ φτερωτοῦ κόσμου γίνονται χωρὶς περιπέτειες, χωρὶς κινδύνους, χωρὶς καταστροφάς. Πολλὲς φορὲς πέφτουν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ ἐξάντλησιν, ἄλλοτε τοὺς δίνουν συνολικὸν θάνατον ἢ χάλαζα, αἱ καταιγίδες, οἱ τυφῶνες, πότε ἐπάνω στὰ κύματα τῶν θαλασσῶν καὶ πότε ἐπάνω σὲ βράχους, ποὺ τὰ περιδινοῦν μέσα εἰς σίφωνας καὶ τὰ συντρίβουν. Ἄλλοτε πάλιν πέφτουν σὰν πυκνὸ σύγνεφο ἐξαντλημένα ἐπάνω σὲ καράβια, στὶς κεραεῖς των, στὶς κορυφές, στὸ κατὰστρωμα, στὰτσιμπούκια, ὅπου βροῦν.

Καὶ διὰ μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς καταστροφὰς ἡμπορῶ νὰ προσφέρω τὴν μαρτυρίαν μου ὡς αὐτόπτης μάρτυς.

Εὐρισκόμην ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ « Σαλαμὶς » ὡς ἀνακριτῆς. Ἐπλέομεν μεταξὺ Ρόδου καὶ Καρπάθου. Ἦτο πρωὶ τῆς 31 Αὐγούστου. Ἐνθυμοῦμαι τὴν ἡμέραν, διότι τὴν ἐσημείωσα εἰς τὸ ἡμερολόγιόν μου. Ἦμην ἐπάνω εἰς τὴν γέφυραν, ὅπου εἶδα τὸν ἐπὶ τῆς πηδαλιουχίας κελευστήν νὰ παρατηρῇ μὲ προσοχὴ τὴ θάλασσα ἐμπρός. Ἐπῆρε τὰς διόπτρας καὶ ἀφοῦ ἐκύτταξε καλὰ, μοῦ εἶπε :

— Περὶεργον ! Ἡ θάλασσα σὲ ἀρκετὴ ἔκτασιν εἶναι κίτρινη, σαν νὰ εἶναι στρωμένη μὲ ψάθες.

Ὅταν ἐπλησιάσαμεν, ἐπλέομεν ἀνάμεσα σὲ μυριάδες πνιγμένα ὀρύκτια ποὺ ἐπέπλεαν. Ἐρριψαν κουβάδες καὶ ἀνέσυραν μερικά. Εἶχεν ἀρχίσει ἡ σῆψις των. Ἀνέδιδαν τρομερὴ δυσοσμίαν, ὅσο νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὴν ἔκτασιν αὐτὴν, ποὺ δὲν ἦτο μικρά. Τότε ἐνεθυμήθην ὅτι πρὸ τριῶν ἡμερῶν εἰς τὴν Ρόδον, ὅπου ἤμεθα ἀγκυροβολημένοι, ὅλην τὴν νύκτα ἔπνεε σφοδρότατος ἄνεμος μὲ ἀτέλειωτη βροχὴ.

Ἄλλὰ δι' ἐμὲ τὸ μεγαλύτερον μυστήριον τῆς φύσεως τοῦ κόσμου δὲν εἶναι τόσον τὰ μεγάλα, τὰ δυνατὰ πουλιά.

Μοῦ γεννοῦν ἀπορίαν, μοῦ ἐμπνέουν θαυμασμὸν οἱ μικροσκοπικοὶ ταξιδιωτὲς τοῦ ἀέρος, ὅπου περνοῦν βουνὰ καὶ κορυφές καὶ σχίζουν τὸν ἀέρα ὑπερπόντιοι, ἐπάνω ἀπ' τὰ κύματα τῶν θαλασσῶν χιλιάδων μιλίων, ὅπου τὸν Αὐγούστον ἕως τὸν Ὀκτώβριον πετοῦν στὸν τόπον μας σὲ δένδρα, σὲ θάμνους, σὲ ἀγκάθια. Ἀποδημητικὰ εἶναι ἐπίσης μερικά μικροσκοπικὰ χειμωνιάτικα πουλιά, ἔμψυχα μικρά χρωματιστὰ λουλουδάκια, ὅπου νομίζεις ὅτι φθάνει ἢ πλεόν ἀδύνατη αὔρα, μιὰ ἀνασαμιὰ ἐλαφρὴ ἀέρος, διὰ νὰ τὰ συναρπάσῃ καὶ νὰ τὰ ἐξαφανίσῃ σὰν πούπουλα.

Πῶς ταξιδεύουν ὁ δρυοκολάπτης, ὁ κοκκινολαίμης καὶ τόσα ἄλλα πουλάκια, ὅπου χωροῦν μέσα εἰς ἓνα καρύδι, καὶ πρὸ πάντων τὰ πρασινεστίρινα πουλάκια, πού συχνάζουν στ' ἀγκάθια, μικρότερα καὶ ἀπὸ τὸ λουλούδι τοῦ ἀγκαθιοῦ καὶ ὅπου μοιάζουν σὰν πεταλουδίτσες μὲ πούπουλα, ἀβρὰ παιγνιδάκια τῆς δημιουργίας ;

Καὶ ὅμως καὶ αὐτὰ, χαριτωμένα μικρὰ στολίδια τῶν πράσινων κλαδιῶν, ὅπου λικνίζονται μὲ τὸ ἐλαφρὸ φύσημα — λουλούδια καὶ αὐτὰ — διασχίζουν ἡπείρους καὶ περνοῦν ἀπὸ πάνω ἀπὸ ψηλὰ κορφοβούνια καὶ ἀπὸ τῇ βοῇ μανιασμένων κυμάτων, σὲ ἀπέραντα πελάγη μὲ ὀλόμαυρον οὐρανὸ καὶ κάτω ἀπὸ τῇ λάμπῃ τῶν ἀστραπῶν γιὰ νὰ φθάσουν στὸ ἄγνωστο τέρμα τοῦ δρόμου, ὅπου τοὺς δείχνει ἐμπρὸς εἰς τὰ ματάκια τους, μάτια σὰν φιλὲς χανδρίτσες, τὸ ἔνστικτον !

Ἑμμ. Λυκούδης

« Γύρε εἰς τὸν τόπον μας »

Ο ΚΟΣΥΦΑΣ

Πολλοὶ πιστεύουν πὼς στοὺς μεγάλους λόγγους εἶναι τὰ καλύτερα πουλιά. Ἀλλοίμονον ἂν ἔλειπεν ἀπὸ αὐτὰ ὁ κόσσυφας. Ὁ λόγγος θὰ ἦταν ἓνα πανηγύρι ἀρχοντοχωριατῶν μουγγῶν. Χρώματα; ἄλλο τίποτε. Ὑπάρχουν μάλιστα μερικά, ὡς λόγου χάριν ἡ τριγκλιτάρα (δρυοκολάπτης), ὁ τσαλαπετεινὸς (ἐποψ) καὶ ὁ συκοφαγᾶς, πού εἶναι σὰν πολυχρωμοὶ ἐφημερίδες, ἂν ὅμως πρόκειται νὰ ἀνοίξουν τὸ στόμα των, νὰ εὐχεσθε νὰ μὴν εἴσθε ἐκεῖ. «Ὅ,τι κωμικὸν ἤμποροῦσε νὰ δημιουργήσῃ εἰς φωνὴν ὁ Ὑψιστος, τὸ ἔδωκεν εἰς τὰ λαρυγγία των.

Ἐν μέσῳ αὐτῶν τῶν γελοιογραφιῶν ζῇ ὁ σκέτος κόσσυφας, αὐστηρὸς, σοβαρὸς, μαῦρος ὡς ἔβενος, μὲ τὸ κατακίτρινο ράμφος του, ὡς νὰ κρατῇ κεχριμπαρένια πίπα. Ἡ σύντροφός του, ὅμως, δὲν ἔχει οὔτε τὴν μαυρίλαν τῶν πτερῶν του οὔτε τὸ χρυσάφι τοῦ ράμφους του. «Ὅ,τι εἶναι ἡ ἀμυγδαλιά εἰς τὸν φυτικὸν κόσμον εἶναι αὐτὸς εἰς τὸν πτερωτὸν τὸ λάλημά του θὰ πρωτοχαιρετίσῃ τὴν ἀνοιξιν ἓνα δύο μῆνες ἐνωρίτερα ἀπὸ τὸν κοῦκκον καὶ τὸ ἀηδόνι. Πρωτολαλεῖ, πρωτοζευγαρώνεται, πρωτοφωλιάζει.

Πότε αὐτὸ τὸ πουλί, τὸ ὁποῖον δὲν παύει τὸ τραγοῦδι, εὕρισκει καιρὸν νὰ κτίσῃ ἐκεῖνο τὸ θαῦμα τῆς ὑπομονῆς, τῆς τέχνης, τῆς φιλοδουλειᾶς, πού εἶναι ἡ φωλιά του ; Ποτέ, ποτέ δὲν ἔμπορεῖ νὰ πιστεύσῃ

κανείς ότι έν ράμφος είναι δυνατόν νά λεπτουργήση τὸ καταστρόγγυλον ἐκεῖνο πῆλινον τάσι, τὸ καλοδεμένον ἀπ' ἔξω μὲ πολυτρίχια καὶ ρίζες, τὸ γαρνιρισμένον ἐπάνω σὲ χαλίγια, τὸ γαλακτωμένον ἀπὸ μέσα ἀπὸ καθαρὸν χρῶμα καὶ στρωμένον μὲ φρύγανα, χνούδια καὶ φτερά.

Τί περίεργον φαινόμενον ἡ τέχνη, ποὺ ἔχουν αἱ φωλεαὶ τῶν περισσοτέρων ᾠδικῶν πτηνῶν ! Μερικὰ ἀηδόνια ὑφαίνουν τὴν ἰδικήν των κρεμαστὴν ἀπὸ ἓνα κλωνάρι ὡς κούνιαν, ἡ δὲ ποταμίδα (ὑπολαίς) ἐνώνει ἐνὸς κλαδιοῦ κατεβατὰ φύλλα καὶ τὰ ράβει κάτω κάτω κατὰ τρόπον, ποὺ θὰ ἐξήλεψε καὶ χεῖρ γυμνασμένη εἰς τὴν βελόνην. Φαίνεται ὅτι συμβαίνει καὶ μὲ τὰ ἐκλεκτὰ πουλιὰ ὅ,τι λέγει ὁ Πλούταρχος διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀνθρώπους : « οὐδὲν εἶδος παιδείας ἀτιμάζουσι ». Τραγουδισταὶ θαυμάσιοι, τεχνῖται λαμπροί, νοικοκυραῖοι τετραγωνικοί, γονεῖς στοργικώτατοι, ἄκακοι, μεγαλόψυχοι, πάντοτε καλόκαρδοι.

Κάμετε τὸν κόπον νά διαβάσετε αὐτὴν τὴν ἀφήγησιν, ποὺ κάνει φίλος λοχαγός :

— « Ὅτε διέμενον πρὸ ἐτῶν εἰς Καρπενήσιον ἔνεκα ὑπηρεσίας, εἶχον κόσσυφον ἐν κλωβίῳ.

Ἡμέραν τινὰ παιδίον χωρικοῦ μὲ παρεκάλεσε καθ' ὁδὸν νά ἀγοράσῃ μικρὸν τι πτηνόν, τὸ ὁποῖον ἦτο ἀκόμη ἄνευ πτερῶν. Ἐνεκα τῶν παρακλήσεων τοῦ παιδιοῦ καὶ διότι ἐλυπήθην τὸ ἀτυχὲς πτηνόν, τὸ ἡγόρασα.

Ἐπειδὴ δὲν εἶχον ποῦ νά τὸ βάλῃ, τὸ ἔθεσα ἐντὸς τοῦ κλωβίου, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχον τὸν κόσσυφον. Ἐνῶ δὲ περιέμενον νά ἴδῃ αὐτὸν ἀνησυχοῦντα, ὡς συνήθως συμβαίνει εἰς τὰ πτηνά, ὅταν θέτῳσιν εἰς τὸ κλωβίον αὐτῶν ἕτερον πτηνόν, παρετήρησα μετ' ἐκπλήξεως ὅτι οὗτος τούναντίον ἡὐχαριστήθη, ἐπλησίασε τὸ μικρὸν, τὸ ἐθώπευσε καὶ δὲν ἤξευρε τίνι τρόπῳ νά ἐκδηλώσῃ τὴν χαρὰν του διὰ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ τοῦ ἔθεσα καὶ τροφήν, ἥτις, ὡς γνωστόν, συνίσταται ἐκ κρέατος, ἀμέσως ἔλαβεν ἐκ τούτου μερικὰ τεμάχια καὶ ἔδωκεν εἰς τὸ μικρὸν ὀρφανόν, τὸ ὁποῖον τὸ ἔφαγε μετ' εὐχαριστήσεως, διότι ἐπεινά.

Ἐξηκολούθησε δὲ καὶ κατόπιν νά τὸ τρέφῃ μετὰ στοργῆς, μέχρις οὗ τὸ μικρὸν πτηνὸν ἤρχισε νά τρώγῃ μόνον. Ἀφοῦ δὲ ἐμεγάλωσε καὶ ἐπτερῶθη, διέκρινα ὅτι ἦτο ἀηδὼν, ἡ ὁποία ἔζησεν πολὺν καιρὸν μετὰ τοῦ εὐεργέτου καὶ θετοῦ πατρός της ἐν ἄκρᾳ ἀγάπῃ καὶ ἀρμονίᾳ, ἦδον δὲ ἀμφοτέρω, ὡς ἐὰν ἀπετέλουν μουσικὴν συμφωνίαν ».

Ἀπὸ τὸν μῆνα Ἰούλιον, ὅμως, ὁ κόσσυφας γίνεται ἡ πληγὴ τοῦ

κήπου καὶ τοῦ ἀμπελιοῦ. Οἱ ἐρευνῶνται τοῦ ἀκανθώδους ζητήματος, τὸ ὁποῖον λέγεται « ὠφέλιμα καὶ ἐπιβλαβῆ πτηνὰ », ἰσχυρίζονται ὅτι πρόκειται περὶ δικαίας ἀποζημιώσεως, διότι καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα πασπεύει τὴν γῆν ἀπὸ ἔντομα τὰ ὁποῖα λόγῳ τῆς σκληρότητος τοῦ ράμψους τοῦ μόνον αὐτὸς δύναται νὰ συγυρίσῃ. 'Αλλ' οἱ γεωργοί, οἱ ὁποῖοι δὲν γνωρίζουν πολλὰ πράγματα ἀπὸ τὴν γεωργικὴν ἔντομολογίαν, δὲν βλέπουν κατὰ τί τοὺς ὠφελεῖ αὐτὴ ἢ συνδρομή, τὴν ὁποίαν τοὺς δίδει προστατεύων τὰ σῦκα καὶ τὰ σταφύλια ἀπὸ τὰ ἔντομα, διὰ νὰ τὰ καταπιῇ ὁ ἴδιος. Διότι πρέπει νὰ γνωρίζετε ὅτι ἔρχεται χρονιά, ὅτε ὁ περιπαθὴς αὐτὸς τραγουδιστὴς μαζί με τὸν ἄλλον ἐκείνον σατανᾶν, ὁ ὁποῖος λέγεται συκοφαγᾶς ἀφήνει στ' ἀμπέλια καὶ στοὺς κήπους μόνον συκόφλους καὶ τσάμπουρα.

'Αλλὰ καὶ τότε εἶναι χαρὰ Θεοῦ ὡς θέαμα. 'Ενῶ ἐκείνη ἡ ἀθλία κίσσα καὶ τὰ ἄλλα σταφυλοχαρῆ πουλιά φαίνονται, ὡς νὰ βγῆκαν ἀπὸ τὸ πατητήρι, αὐτὸς εἶναι ὁ ἴδιος, ἀξιοπρεπὴς, κύριος, μαυρογυαλίζων σὰν ἀτσάλι μετ' τὴν κεχριμπαρένιαν πίπαν του, κατακάθαρος. "Ὅλα κι ὅλα, ἀλλ' ἔννοεῖ νὰ κάμῃ τὸ λουτρόν του κάθε μέρα.

« Τὰ ἄγρια καὶ τὰ ἡμέρα
τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου »

Στ. Γρανίτσας

ΟΙ ΠΟΝΗΡΙΕΣ ΤΗΣ ΣΟΥΠΙΑΣ

Μόλις ἄρχισε νὰ χαράζῃ, βγῆκε ἡ σουπιά νὰ κυνηγήσῃ, γιὰτὶ πεινοῦσε πολὺ. 'Οβοριάς, ποὺ φουσοῦσε δυνατὸς τόσες ἡμέρες, δὲν τὴν ἄφησε νὰ προβάλλῃ ἀπὸ τὸ θαλάμι της. Μετὰ τὰ ὀχτὼ πλοκάμια, ποὺ φυτρώνουν γύρω στὸ κεφάλι της, ἔσπρωξε δυὸ τρεῖς φορές τὸ νερὸ μπροστὰ κι ἔτρεξε γρήγορα πρὸς τὰ πίσω κοντὰ στὴν ἀκρογιαλιά. 'Εκεῖ στάθηκε καὶ γύρισε νὰ κυττάξῃ τοὺς βράχους.

— Νὰ ἕνα μύδι, εἶπε.

"Απλωσε ἀμέσως τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ δυὸ μεγαλύτερα πλοκάμια της, ποὺ φυτρώνουν κι ἐκεῖνα γύρω στὸ κεφάλι της εἶναι στίς ἄκρες πλατιά σὰ φτυάρια, καὶ ξεκόλλησε ἀπὸ τὸ βράχο τὸ μύδι. "Ἐπειτα ἀπὸ πλοκάμι σὲ πλοκάμι τὸ ἔφερε στὸ στόμα της, ποὺ μοιάζει μετ' τοῦ παπαγάλου, καὶ τοῦ ἔσπασε τὸ ὄστρακο, ὅπως σπάζουμε ἐμεῖς τὰ μύγδαλα. "Υστερα μετ' τὴ γλῶσσα της, ποὺ εἶναι σωστὸς τρίφτης, ἐγλείψε τὸ κρέας καὶ τὸ κατάπιε.

— Νόστιμο φαί, μὰ λίγο, εἶπε. Κίνησε τὰ μικρὰ πλοκάμια τῆς κι ἄρχισε νὰ ἄργοπλῆ ἐμπρός. Σὲ λίγο ἄρπαξε δυὸ στρεῖδια.

— Τὰ στρεῖδια εἶναι πιδ νόστιμα, εἶπε, ἀφοῦ τὰ ἔφαγε καὶ αὐτὰ με τὸν ἴδιον τρόπο.

“Ένας κάβουρας ἐκεῖ κοντὰ πρόβαλε ἀπὸ τὸ θαλάμι του. Μὰ καθὼς εἶδε τὴ σουπιὰ τραβήχτηκε πάλι μέσα.

— Θὰ πεινάσουμε σήμερα, εἶπε στοὺς συντρόφους του. “Έξω φυλάγει ἡ σουπιὰ.

— Έννοια σου, καὶ δὲ θὰ μοῦ γλυτώσης, εἶπε ἡ σουπιὰ καὶ σταμάτησε.

Ἀπὸ τὸ θυμὸ τῆς ἄλλαζε χρώματα. Έγινε κίτρινη, κόκκινη, γαλάζια, ὅσο πού πῆρε τὸ χρῶμα τοῦ βράχου καὶ δὲν ξεχώριζε καθόλου.

“Έστερ’ ἀπὸ λίγη ὥρα βγῆκε πάλι προσεχτικὰ ὁ κάβουρας. Κύτταζε καλὰ, μὰ δὲν εἶδε τίποτα κακό.

— Έφυγε ! φώναζε δυνατὰ με χαρά, βγῆτε, ἔφυγε !

Τρία τέσσερα καβούρια βγῆκαν κι ἄρχισαν νὰ κυττάζουν κι ἐκεῖνα με προσοχὴ τὸ βράχο.

— Περιέργο ! εἶπεν ἓνας. Κύτταζε πῶς ἀλλάζει χρώματα ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ βράχου.

— Θὰ εἶναι ἀπὸ τὸ φῶς, πρόσθεσεν ἄλλος.

— Ἀπ’ ἐτι κι ἂν εἶναι, θὰ πάω νὰ ἰδῶ, εἶπεν ἄλλος. Δὲ βλέπω παρὰ δέκα σκουλήκια μεγάλα καὶ παχιά, φώναζε σὲ λίγο.

Καὶ ἄπλωσε τίς δαγκάνες του νὰ τσακώσῃ ἓνα. Μὰ τὴν ἴδια στιγμή ἔνοιωσε κάτι νὰ τὸν ἀγκαλιάζῃ καὶ νὰ τὸν σφίγγῃ. “Έταν τὰ δυὸ μεγάλα πλοκάμια τῆς σουπιᾶς. Γρήγορα τὸν παράδωσαν στὰ μικρότερα πλοκάμια, κι ὥσπου νὰ καταλάβῃ τὸ ξαφνικὸ πού τὸν βρῆκε ἦταν στὸ στόμα τῆς.

— Ἡ σουπιὰ ! φώναξαν τ’ ἄλλα καβούρια καὶ ἔτρεξαν σπρώχνοντας τὸ ἓνα τὸ ἄλλο νὰ ξαναμποῦν στὴν τρύπα τους. “Ένα δυὸ ἀπ’ αὐτὰ τσακώθηκαν ἀπὸ τὰ πλοκάμια τοῦ χταποδιοῦ.

— Μὰ μοῦ παίρνεις τὸ κυνήγι. Ξάδερφε ! εἶπε με παράπονο ἡ σουπιὰ.

— Νὰ μὴν κυνηγᾷς ἔξω ἀπὸ τὸ θαλάμι μου, εἶπε τὸ χταπόδι με φέβρα. Έγὼ τὰ περίμενα τόσον καιρὸ τὰ καβούρια !

Καὶ ἄπλωσε τὰ κλωνάρια του νὰ τὴν ἀρπάξῃ. Έκεῖνη, ὅμως, με δυὸ σπρωξιὲς τοῦ νεροῦ βρέθηκε μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀκρογιαλιά.

— Τί νά σοῦ κάμω, εἶπε τὸ χταπόδι, ποῦ δὲ μπορῶ νὰ κολυμπήσω στὰ βαθιά !

Καὶ γιὰ νὰ παρηγορηθῇ, ἄρπαξε ἓνα μὲ τ' ἄλλο πολλὰ σαλιγκάρια, ποῦ ᾔθελαν νὰ ἰδοῦν τί ἔχει γίνεи.

Στὸ μεταξὺ βάρφηκαν ρόδινα τὰ νερά ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ χρυσώθηκαν οἱ ἀκρογιαλιές. Μέσα στῇ θάλασσα ζύπνησε ὁ κόσμος τῆς. Τὰ μεγάλα ψάρια κυνηγοῦσαν τὰ μικρά, καὶ αὐτὰ ἄλλα μικρότερα, καὶ τὰ μικρότερα κυνηγοῦσαν τὰ σαλιγκάρια, ποῦ ζοῦν ἄφθονα στὰ πράσινα λιβάδια τῆς θάλασσας.

Ἡ σουπιὰ ἔφαγε ἀκόμη μερικά μύδια καὶ στρείδια, κατάπιε ὅλοκληρα ἓνα δυὸ ψαράκια, καὶ ἔπειτα χορτασμένη ἀποφάσισε νὰ γυρίσῃ στὸ θαλάμι τῆς.

Ἐξαφνα ἔπεσε μπροστά τῆς ἓνας ἱσκιος. Ἀπὸ τὰ νερά ποῦ ταραχτήκαν κατάλαβε πὼς πλησίαζε κάποιο μεγάλο ψάρι, καὶ ἀλήθεια ἦταν ἓνα μεγάλο λαβράκι. Ἡ σουπιὰ κατάλαβε τὸν κίνδυνο καὶ δίνοντας μιὰ ἔτρεξε στοὺς βράχους ὅσο μποροῦσε γρηγορώτερα. Μὰ τὸ λαβράκι ἦταν γοργοκίνητο καὶ σὲ λίγο τὴν ἔφτασε.

Κεφαλόποδο μὲ λένε,
καὶ ἂν μὲ χάσης, γύρευέ με,

εἶπε ἡ σουπιὰ, καὶ μονομιᾶς χύνει τὸ μελάνι τῆς στὸ κεφάλι τοῦ ψαριοῦ. Ἀμέσως θόλωσαν τὰ νερά καὶ ἡ σουπιὰ βρέθηκε στὸ βυθό, λίγο πρὶο μακριὰ ἀπὸ τὴ θολούρα, καὶ ἔμεινε ἀκίνητη. Τὸ λαβράκι θαμπώθηκε, σὰν νὰ τοῦ ἔρριξαν στάχτη στὰ μάτια. Γιὰ κάμποση ὥρα κολυμποῦσε στὰ στραβά, καὶ εἶδε καὶ ἔπαθε νὰ βγῇ ἀπὸ τὴ θολούρα. Κύτταξε δεξιά, ἀριστερά, γύρω, πουμενὰ σουπιὰ !

— Μοῦ ξέφυγε, εἶπε, μὰ δὲν εἶναι καιρὸς νὰ ψάχνω... Ἐφαγα ἀρκετά. Κι ὅμως πεινῶ ἀκόμη, πρόσθεσε.

Καὶ ρίχτηκε σ' ἓνα κοπάδι μαρίδες, ποῦ περνοῦσε μπροστά του σὰ σύννεφο.

Ἡ σουπιὰ σὲ λίγο ἀνέβηκε πάλι ἀπὸ τὸ βυθό καὶ σιγὰ σιγὰ τραβήχτηκε στὸ βράχο. Ἐξαφνα βλέπει ἓνα σκουληκάκι, μὰ δὲν ἄργησεν νὰ ἰδῇ πὼς ἦταν περασμένο σὲ ἀγκίστρι. Παραμέρισε λίγο καὶ παραφύλαγε. Ἐνας χάνος πιάστηκε σ' αὐτό, ἐκεῖ ποῦ πῆγε ἡ σουπιὰ νὰ τὸν ἀρπάξῃ, ὁ ψαρεὺς τράβηξε τ' ἀγκίστρι καὶ τῆς ξέφυγε. Πάλι ξα-

νάπεσε τὸ ἀγκίστρι καὶ πιάστηκε μιὰ πέρκα. Ὁ ψαρᾶς τὴν πῆρε κι αὐτή. "Ὅταν ξανάρριξε τὸ ἀγκίστρι, πέρασε πολὺς καιρὸς νὰ ξαναπιαστῇ ἄλλο ψάρι κι ὁ ψαρᾶς ἄρχισε νὰ τραγουδῇ :

Χάνος, εἶμαι, χάνομαι,
πέρκα εἶμαι, πιάνομαι,
γύλος εἶμαι, σὲ γελῶ
καὶ τὸ δόλωμα χαλῶ.

Κι ἀλήθεια πλησίασε ἓνα ἕμορφο ψαράκι μὲ πράσινα, κόκκινα, κίτρινα καὶ μαῦρα χρώματα. Πλησίασε τὸ σκουληκάκι καὶ τσιμποῦσε μὲ προφύλαξι λίγο λίγο, ὥσπου ἄφησε γυμνὸ τὸ ἀγκίστρι. Ὁ ψαρᾶς ἔνοιωσε τὸ τσίμπημα καὶ τράβηξε τὸ ἀγκίστρι ἀπάνω μὲ ὀρμή. Τὸ ψαράκι ἦταν γύλος κι ἄρχισε νὰ γυρίζῃ χαρούμενο καὶ νὰ τραγουδῇ :

Γύλος εἶμαι, σὲ γελῶ
καὶ τὸ δόλωμα χαλῶ.

— Τὸν ψαρᾶ τὸν γελᾷς, μὰ ὅχι καὶ μένα ! εἶπε ἡ σουπιὰ.

"Απλῶσε τὰ πλοκάμια της κι ἄρπαξε τὸ παιγνιδιάρικο ψαράκι. Μὲ τὸν ἴδιον τρόπο ἔπιασε δυὸ τρεῖς ἄλλους γύλους, ἓνα χάνο καὶ μιὰ μικρούλα πέρκα.

Τῆς κεντήθηκε πάλι ἡ ὀρεξί καὶ δὲν ἤθελε νὰ γυρίσῃ στὸ θαλάμι της. Μὰ τὴν ὥρα, ποὺ ἐτοιμαζόταν ν' ἀρπάξῃ ἓνα μπαρμποῦνι χρυσοκόκκινο, πέρασε ἀπὸ πάνω της μιὰ βάρκα. "Ενας ψαρᾶς ὀρθὸς μὲ τὸ καμάκι στὰ χέρια κύτταξε προσεχτικὰ τὸ βυθό. Τσάκ ! ἀκούστηκε, μὰ τὴν ἴδια ὥρα ἡ σουπιὰ ἔχυσε ἄλλο μελάνι καὶ γλύτωσε, κι ἔτσι τὸ καμάκι μπήχτηκε στὰ χαλίκια. Ἀπὸ τὸν κρότο ταραχτήκε τὸ χταπόδι μέσα στὸ θαλάμι του, τὸ εἶδε ὁ ψαρᾶς καί, πρὶν προφτάσῃ νὰ χύσῃ κι αὐτὸ τὸ μελάνι του, τὸ καμάκωσε καὶ τὸ τράβηξε ἀπάνω.

— Πάει ὁ ξάδερφος ! εἶπε ἡ σουπιὰ καὶ γύρισε στὸ θαλάμι της χαρούμενη.

Ἐκεῖ γύρο κατοικοῦσαν κι ἄλλες σουπιές. Ἦταν ἡ ὥρα ποὺ ἔπρεπε νὰ γυρίσουν ὅλες. Μὰ ἔλειπαν οἱ περισσότερες.

— Τί ἐγίναν οἱ ἄλλες ; ρώτησε.

— Μὴν τὰ ρωτᾷς, ἀποκρίθηκε μιὰ. Κατὰ τὰ μεσάνυχτα, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουμε, βρεθήκαμε μέσα στὰ δίχτυα.

— Καὶ πῶς γλυτώσατε ;
— Μαζὶ μὲ μᾶς μπερδεύτηκε κι' ἓνα δελφίνι. Τί κακὸ ἔκαμε τὸ θη-
ρίο ! Ἐφαγε ψάρια, σουπιές καὶ καλαμάρια, κι ἀφοῦ χόρτασε ἄρχισε
νὰ σκίζῃ τὰ δίχτυα. Ἔτσι βρήκαμε κι ἐμεῖς καιρὸ καὶ φύγαμε.

— Καὶ ἀπὸ φαγί ;
— Ποῦ εἴχαμε τὸ νοῦ μας καημένη γιὰ φαγί ; Μὰ ἐδῶ κοντὰ ἦταν
κάτι μικροὶ ἀστακοὶ ἀρματωμένοι. Ἐξαφνα παρουσιάσθηκε ἓνα χτα-
πόδι καὶ μὲ μιᾶς λιγοθύμησαν ὅλοι τους. Χόρτασε κι αὐτό, μὰ καὶ
μεῖς πήραμε τὸ μερδικό μας.

Περιοδικὸν « Νεοελληνικὴ ἀγωγή »

Ἀνδρ. Καραβίτσας

ΤΟ ΑΓΡΙΟΜΕΛΙΣΣΙ

Σχεδὸν τὰ περισσότερα σπήλαια τῶν εὐρυτανικῶν ὄχθων τοῦ
Ἀσπροποτάμου εἶναι κυψέλαι ἀγριομελισσῶν.

Παρακολουθοῦμεν πρωὶ καὶ βράδυ τὸ θέαμα τῆς καταδιώξεώς των.
Σύννεφα πουλιῶν, τὰ ὁποῖα λέγονται μελισσοφάγοι, περιφέρονται
αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἐπάνω εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, εἰς τὰς σχισμά-
δας τῶν ὁποίων εἶναι ριζωμένα τ' ἀγριομελίτσια.

Οἱ μελισσοφάγοι ἀναμένουν τὴν πρωινὴν ἐξοδὸν ἢ τὴν βραδυνὴν
ἐπιστροφὴν τῶν μελισσῶν ἀπὸ τὴν βοσκὴν των. Ἡ ἀγριομελίτσα ἀλ-
λάσσει τακτικὰ δρόμον, ἀλλὰ καὶ οἱ μελισσοφάγοι εὐρίσκονται παντοῦ
ἐμπρὸς τῆς. Καταλαμβάνουν τὰ κατάλληλα σημεῖα τῆς διαβάσεώς της
καὶ ἐκεῖ τῆς ἐπιτίθενται καταστρεπτικῶς.

Δύο πλάσματα τοῦ Θεοῦ, τὸ πρόβατον καὶ ἡ μέλισσα, ἔχουν τὸν
ἀλτρουϊσμόν ἢ τὴν παραφροσύνην τόσον ἰσχυράν, ὥστε ἐκεῖ, ὅπου ὥρ-
μησεν ὁ ἀρχηγός, ν' ἀκολουθοῦν πιστά, ἔστω καὶ ἂν βλέπουν τὸν θά-
νατον ἐμπρὸς των.

Ἐπήδησεν ὁ ἀρχηγὸς τῶν προβάτων (γχεσέμι) εἰς ἓνα γκρεμόν ;
Τὸν ἀκολουθοῦν ὅλα τὰ πρόβατα καὶ πρέπει νὰ σπάσῃ γ κ λ ί τ σ ε ς
ἐπάνω των ὁ τσοπάνης, διὰ ν' ἀνακόψῃ τὸ πῆδημά των. Ἐπῆρε μιὰ
μέλισσα αὐτὸν τὸν δρόμον ; Σχηματίζεται ὀπισθὲν τῆς ἀλυσίδα, ὅλο
τὸ μελίτσι δὲν πλαγιοδρομεῖ, χίλιοι μελισσοφάγοι νὰ εἶναι παρατε-
ταγμένοι δεξιὰ καὶ ἀριστερά.

Οἱ μελισσοκόμοι γνωρίζουν τὴν ἡλιθίαν αὐτὴν ἀφοσίωσιν τῶν

μελισσών πρὸς τὸν ἀρχηγόν των καί, ἅμα τὸ πρῶν πρόκειται νὰ ἐκκινήσουν τὰ μελίσσια των διὰ τὴν βοσκήν, θὰ τουφεκίσουν εἰς τὸν ἀέρα, διὰ νὰ διώξουν τοὺς μελισσοφάγους, οἱ ὁποῖοι ἀναμένουν γύρω ἀπὸ τὰ μελισσομάνδρια, διὰ νὰ πιᾶσουν τὴν μελισσογραμμήν.

Ὅταν αἱ μέλισσαι φθάσουν εἰς τὴν βοσκήν, οἱ μελισσοφάγοι δὲν ματαιοπονοῦν, διότι ἐκεῖ τὸ σμῆνος σκορπίζεται ἐπάνω εἰς τὰ ἔλατα νὰ βυζάξῃ τὸ μάννα, τὴν καλυτέραν δηλαδὴ μελισσοτροφὴν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν γίνεται τὸ τραγανιστὸ μέλι; ποῦ ὀνομάζεται ζαχαρόμελο.

Ἀλλὰ τὰ κακόμοιρα τ' ἀγριομελίσσια δὲν ἔχουν μόνον τὸν μελισσοφάγον ἐχθρόν. Τὰ καταδιώκουν κατ' ἐξοχὴν τὰ κουνάβια. Αὐτὰ εἶναι ἡ μεγάλη καταστροφή των. Ἀναρριχῶνται εἰς τὰς ἀποκρήμνους φωλεάς των καὶ καταστρέφουν τὸ μέλι των, χωρὶς ν' ἀφήνουν οὔτε κηρήθρας. Κατὰ δεῦτερον λόγον τὰ κυνηγᾷ ἡ ἄλεπού, ἀλλ' αὐτὴ διὰ πολλοὺς λόγους ἀποφεύγει αὐτὰς τὰς ἐπικινδύνους ἐπιχειρήσεις καὶ προτιμᾷ τὰ χαμηλὰ κοτέτσια.

Εἰς μίαν καταδιώξιν ἀγριομελισσιοῦ ἔπεσεν εἰς τὸν ποταμόν. Ὅταν εἶδε δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὰς ἀποτόμους ὄχθας, εἰς τὰς ὁποίας θὰ ἦτο μάταιον νὰ ἐπιχειρήσῃ ν' ἀναρριχηθῇ, ἐστρογγυλοκάθισεν ἐπάνω εἰς τὰ νερά καὶ εἶπε φιλοσοφικῶς :

— Ξέρω τώρα πὼς στὸ Αἰτωλικὸ θὰ με βγάλῃ τὸ ποτάμι, ἀλλὰ βαριοῦμαι τὰ κλωθογυρίσματα...

Ἐκτοτε, λέγει ὁ μῦθος, ἡ ἄλεπού μόνον ἂν τὴν πάρῃ καμμιὰ μεγάλη πείνα, κινδυνεύει εἰς ἡρωισμούς κατὰ τῶν ἀγριομελισσιῶν, τὰ ὁποῖα ἄλλωστε τὴν μάχονται τόσον φοβερὰ, ὥστε πρέπει ν' ἀπουσιάζουν, διὰ νὰ ἐπιτεθῇ εἰς τὸ μέλι των.

Οἱ ἄνθρωποι, τολμηρότεροι τῆς ἄλεπούς, καταδιώκουν τὰ ἀγριομελίσσια, τὰ ὁποῖα ἐδῶ εἰς τὰ μέρη μας εἶναι τὸ ἐπικερδέστερον κυνήγι, ὅσον σχεδὸν τὰ κουνάβια καὶ τ' ἄλεπουδέρματα. Διότι πρῶτον τ' ἀγριομελίσσια, ὡς εὐρισκόμενα πλησίον τῶν ἐλατιῶν, κάνουν τὸ ζαχαρόμελο, τὸ ὁποῖο εἶναι τὸ ἀκριβώτερον μέλι. Δεύτερον ἐπειδὴ δὲν τὰ τρυγοῦν τακτικά, ὅπως τὰ ἥρεμα μελίσσια, ἔχουν ἄφθονο μέλι ἡμπορεῖ λόγου χάριν νὰ φθάσῃ ἐβδομηντα ὀκτάδες μέλι, ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ βγάλῃ πέντε ὀκτάδες κερί.

Ἄλλοτε τὸ κυνήγι τῶν ἀγριομελισσῶν ἦτο ἀνοργάνωτον, ἐγένετο δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς τυχόντας καὶ ἔνεκα τούτου ὠλιγότεψαν πολὺ τ' ἀγριομελίσσια. Οἱ αὐτοσχέδιοι ἀγριομελισσοκυνηγοὶ ἐνδιαφερόμενοι μόνον

πῶς θὰ πάρουν περισσότερο μέλι, τὰ ἐρήμαζαν ἢ ἀφήνοντες τὶς φω-
λιές των δίχως σταλιά μέλι εἰς ὥραν χειμῶνος. ἢ τὸ βαρβαρώτερον
ἀκόμη, πνίγοντες τὰς μελίσσας διὰ τὴν εὐκολωτέραν ἐξαγωγήν τοῦ
μέλιτος.

Εὐτυχῶς τώρα τελευταῖα, διότι συνέβησαν πολλὰ δυστυχήματα, τ'
ἀγριομελίσσια ἀφέθησαν εἰς τοὺς ἐξ ἐπαγγέλματος κυνηγούς των. Αὐ-
τοὶ εἶναι ὄχι μόνον τολμηροὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ τέλειοι τεχνῖται.
Δένονται μὲ τριχὲς καὶ κατεβαίνουν στοὺς γκρεμούς, ὅπου τ' ἀγριομε-
λίσσια, τὰ ὅποια πρῶτα πρῶτα δὲν σκοτώνουν, ἀλλὰ τὰ ναρκώνουν
προσωρινὰ μὲ ἰσχοκαπνὸν καὶ τοιοῦτοτρόπως παίρνουν τὸ μέλι ἡσυχοί,
ἀφήνοντες ἀνάλογον ποσότητα, διὰ νὰ μὴ φοβήσῃ τὸ μελίσι ἀπὸ τὴν
πεῖναν.

Μ' ὅλα ταῦτα ὁ ἄνθρωπος προσέχει ὥσάν τὰ μάτια του τ' ἀγριο-
μελίσσια, ποὺ κατέφυγαν εἰς ἱεροὺς τόπους, δηλαδὴ περιοχὰς ἐξωκκλη-
σιῶν, μοναστηρίων καὶ προσκυνηταριῶν. Δὲν τὰ πειράζει, διότι κατὰ
γενικὴν λαϊκὴν πεποίθησιν ἐκεῖνα « κάνουν τὸ κερὶ τοῦ ἁγίου ».

Ὡσαύτως δὲν κρούει τ' ἀγριομελίσσια, τὰ ὅποια εἶναι εἰς μέρη
στοιχειωμένα, διότι αὐτὰ τρέφουν « τὰ στοιχεῖα ».

Πρὸ ἐτῶν εἰς μίαν ὄχθην τοῦ Πλατανιά, παραποτάμου τοῦ Ἀχε-
λφου, κάποιος παπᾶς ἤθελε νὰ παραβῇ τὴν κοινὴν πρόληψιν καὶ νὰ
τρυγήσῃ ἓνα ἀγριομελίσι, τὸ ὁποῖον παλαιὰ παράδοσις τὸ ἔφερεν ὡς
« στοιχειωμένο ». Ἐδέθη λοιπὸν μὲ μίαν τριχὴν καὶ ἐκρεμάσθη εἰς τὴν
μυθικὴν σπηλιάν, ὅπου τὸ ἀγριομελίσι ἐδόουλεε αἰῶνας τόσον, ὥστε
νὰ κρέμονται τὰ μέλια κάτω εἰς τὸν βράχον ὡς ξανθὸς καταρράκτης.

Λέγεται ὅτι τὸν μελιτῶδῃ αὐτὸν καταρράκτην κάποτε ἐτουφέκισε
μὲ συρματοδεμένα βόλια ἓνας ἀμαρτωλός, γιὰ νὰ τὸν ρίψῃ κάτω, ἀλλ'
ἔσκασε τὸ τουφέκι του καὶ ἀντὶ νὰ κοποῦν τὰ μέλια ἐκόπη τὸ χέρι
του. Ἐκτοτε κανεὶς δὲν ἐπάτησε ἐκεῖ πλην τοῦ παπᾶ, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ
ἤρχισε νὰ τρυγᾷ τὸ μέλι, ἤκουσε μίαν φωνήν :

— Σῶνει ἄλλο τώρα.

Ὁ παπᾶς ἐνόμισε πὺς τοῦ φωνάζουν οἱ σύντροφοί του ἐπάνω
ἀπὸ τὸν βράχον, ἐνῶ κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ ἐφώναξε τὸ στοιχεῖδ με-
σα ἀπὸ τῆ σπηλιάς. Ἐγύρισε λοιπὸν καὶ ἀπήντησε στοὺς συντρόφους του :

— Τώρα νὰ πάψω ποὺ μπήκα στὸ παχὺ στρῶμα ;

Ἀλλὰ μόλις ἐκύτταξε πρὸς τὰ ἐπάνω, γιὰ νὰ τὸν ἀκούσουν καλῶ-
τερα, εἶδε δίπλα του ἓνα φίδι καὶ στρέψας ἀμέσως τὸ μαχαίρι, μὲ τὸ

ὅποιον ἐμελισσουργοῦσε, τὸ ἔκοψε εἰς δύο. Ἐκεῖνο, ὅμως, τὸ ὅποιον αὐτὸς ἐξέλαβε γιὰ φίδι, ἦταν ἡ τριχιά πὺν τὸν εἶχαν δεμένο. Καὶ ὁ ἀτυχὴς παπᾶς ἐπλήρωσε τὴν παράδοσιν γκρεμισθεὶς κάτω κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ μὴ ἡμποροῦν νὰ τὸν περισυλλέξουν ἀπ' ἐκεῖ.

Ἐκτοτε οἱ χωρικοὶ περνοῦν μακριὰ ἀπὸ τὸ στοιχειωμένο μελίσσι, τὸ ὅποιον τώρα γεμίζει μὲ τὰ χρυσᾶ μέλια τοῦ καὶ τὰ χεῖλη τῆς σπηλιάς.

« Τ' ἄγρια καὶ τὰ ἡμερὰ
τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου »

Στ. Γρανίτσας

Ο ΤΑΛΑΙΠΩΡΟΣ ΑΠΟΜΑΧΟΣ

Ἐνῶ ἐβάδιζον πρωῒαν τινὰ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πατησίων, συνήντησα ἐφιππον ἱερέα κατὰ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ, ἐκεῖ ὕθην στροφή πρὸς δεξιὰ ἄγει εἰς τὸ πεδῖον τοῦ Ἄρεως.

Οἶκτον βαθὺν ἐνέπνεε τοῦ ἵππου τούτου ἡ θέα. Λιπόσαρκος, μὲ ὀφθαλμοὺς ἐσβεσμένους, μὲ τὰς πλευρὰς μετρουμένας ὑπὸ τὸ δέρμα, ἔσυρε μὲ δυσκολίαν τοὺς τρέμοντας πόδας τοῦ ἀδιάφορος πρὸς ὅλα τὰ περὶ αὐτὸν καὶ ἀναίσθητος εἰς τὰ σκληρὰ κτυπήματα τῆς ὀζώδους ράβδου τοῦ ἀναβάτου του.

Αἶφνης μακρόθεν, ἐκ τοῦ βάθους τοῦ πεδίου, ἠκούσθησαν ἤχοι στρατιωτικοῦ σαλπίσματος. Ἦσκειτο ἐκεῖ μία ἱππαρχία, ὡς ὠνομάζοντο τότε τὰ ἱππικὰ συντάγματα. Ἡ σάλπιγξ ἐσήμαινε προσβολήν, ἡ δὲ πυκνὴ φάλαγξ ὡς ἐν σῶμα ἔβαινε ἀκαθέκτος.

Ὁ κατεσκληκὼς ἵππος ἐσύλωσεν ἀμέσως τοὺς πόδας· αἶγλη σφρίγους καὶ στρατιωτικοῦ μένους διεχύθη ἐπὶ τῆς ἐσβεσμένης μορφῆς του· ὕψωσε τὴν κεφαλὴν, ἔκαμψεν ὑπερῆφάνως τὸν αὐχένα καὶ ὠσφράνθη διὰ τῶν μυκτῆρων τὸν ἀέρα, τανύσας δὲ τοὺς πόδας ἐρηξε παρατεταμένον χρεμετισμὸν καὶ ὡς βέλος ὥρμησε πρὸς τὴν πεδιάδα, χωρὶς ὁ ἀναβάτης του νὰ δυνηθῇ νὰ τὸν συγκρατήσῃ. Δὲν ἦτο χρεμετισμὸς ἐκεῖνος, ὅχι· ἦτο κραυγὴ ὀδύνης καὶ χαρμόσυνος μουσική, ἐν ταύτῳ θρῆνος καὶ λυγμὸς παραμυθίας, δακρύγελως. Τὸν εἶδον ἔπειτα λαμβάνοντα θέσιν εἰς τὸ ἀριστερὸν τῆς φάλαγγος, ὑπερήφανον, σφριγῶντα καὶ μετέχοντα μετὰ σθένους τοῦ φρενιτιώδους καλπασμοῦ. Ὁ μοναχὸς κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἶχε διορισθῇ ἀκουσίως ὑπὸ τοῦ ἵππου τοῦ ἱερέως τοῦ συντάγματος.

Ἐγγέλων οἱ παρεστῶτες διὰ τὸ πάθημα τοῦ τερέως, ἐμοῦ δέ, ὁμο-
λογῶ τοῦτο μεθ' ὅλον τὸν ἀσφαλῆ κίνδυνον τοῦ γελοίου, ἐπληρώθησαν
δακρύων οἱ ὀφθαλμοί διὰ τὸν γέροντα ἔππον.

Ταλαίπωρος ἀπόμαχος ! Ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἐπέρασε μετὰ τῶν συν-
τρόφων του τὸν εὖθυμον βίον τοῦ στρατῶνος, τῶν στρατιωτικῶν πορειῶν,
τῶν τερπνῶν καταυλισμῶν τῆς ἐσπέρας, ὅτε αἱ τρυφερὰι θωπεῖαι τοῦ
στρατιώτου τὸν ἀπεζημίωον δαφιλῶς διὰ τοὺς μόχθους τῶν ἀσκήσεων
καὶ τῶν πορειῶν. Τὸν ἐμέθυον ἐπὶ μακρὸν τῆς σπάθης ἢ κλαγγῇ, τὰ
σαλπίσματα. Ὅταν δὲ τὰ ἔτη ἐβάρυναν ἐπ' αὐτοῦ, ὅταν κατέστη ἄχρη-
στος, ἐχάραξαν διὰ πεπυρακτωμένου σιδήρου ἐπὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ
τὸ στίγμα τῆς ἀχρησίας, ὡς ἄδικον στρατιωτικὴν καθαίρεσιν εἰς τὸν
τίμιον στρατιώτην, καὶ τὸν παρέδωκαν εἰς τὴν σφῦραν τῆς δημοπρα-
σίας, ἢ ὅποια μετέβαλε αὐτὸν εἰς ἀχθοφόρον ἐξαγοράζοντα διὰ σκλη-
ρῶν μόχθων τὸ ὑπόλοιπον τῶν ἡμερῶν του, μέχρις οὗ μεταπωληθῇ διὰ
μόνον τὸ δέρμα του...

Ἐμμ. Λυκούδης

« Διηγήματα »

ΤΟ ΕΛΑΦΙ

Εἰς τὸ Γεωργικὸν Συνέδριον, τὸ ὁποῖον ἔγινεν εἰς τὴν Μαδρίτην
τὸ 1920, κάποιος ἐνθυμήθη τοὺς λόγους τοῦ Σατωβριάνδου :

« Προπορεύονται τὰ δάση, ἀκολουθεῖ ὁ ἄνθρωπος καὶ ἔπεται ἡ
ἐρήμωσις ».

Ἐγὼ τὴν ιδέαν ὅτι, ἂν θέλετε νὰ μάθετε πόσον ἐπροχώρησεν εἰς
ἓνα τόπον ὁ ἄνθρωπος, πόσον δηλαδὴ τὸ δεῖνα μέρος εἶναι πυκνοκα-
τοικημένον, ἄρα δασοπετσοκομμένον, ἡμπορεῖτε νὰ ἐρωτήσετε :

— Ἐχει ἐλάφια :

Ὅπου ἐπάτησεν ὁ ἄνθρωπος τὸ ἐλάφι ἔφυγε. Τὸ ἐλάφι ἐνόησεν
ὅτι τὸ δάσος ἀργὰ ᾗ γρήγορα θὰ ἀνήκη εἰς τὴν ἱστορίαν ἀφοῦ εἰσῆλ-
θεν ὁ ἄνθρωπος.

Ἡ Εὐρυτανία εἶναι ἀσφαλῶς ἡ πυκνότερα δασικὴ ἐπαρχία τῆς
Ἑλλάδος. Δάσος ὅπως ὁ Κελαινᾶς (ἐπεὶδὴ εἶναι κατάμαυρον ἀπὸ τὴν
πολλὴν πυκνότητά του, ἔχει τὸ ὀμηρικὸν αὐτὸ ὄνομα Κελαινὸς - Κε-
λαινᾶς), ὅπως ἡ Τσοῦκα τῆς Γρανίτσας, ὅπως τὰ τῶν Δολόπων, τὰ
τῶν Ἀγράφων, τῆς Στεφανιάδος, εἶναι σπάνια φαινόμενα εἰς τὴν Ἑλ-

λάδα. Μ' όλα ταῦτα οὔτε ἓνα ἐλάφι δὲν βλέπομεν, ὅχι ἡμεῖς οἱ κυνηγοί, ἀλλ' οὔτε οἱ δασόβιοι ποιμένες τῆς Εὐρυτανίας.

Ἐχομεν, ὅμως, ἓνα πλήθος ὀνομασιῶν : « Λαφοπατησιᾶ », « Λαφοπήδημα », « Λαφοδιάσελο » καὶ ἀφθόνους παραδόσεις, ὅτι τὰ μέρη μας πρὸ ἐβδομήκοντα ἐτῶν ἦσαν λιβάδια ἐλαφίων. Αὐτὸ ἄλλως τε ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἐλαφοκεράτων, ποὺ ἔχει κάθε σπίτι μεταξὺ τῶν διαφόρων βοτάνων, ποὺ νὰ « βρίσκωνται κι ἀγύρευτα νὰ ἔναι », ὅπως λέγουν οἱ γερόντισσες.

Τὸ ἐλαφοκέρατο εἶναι τὸ μᾶλλον ἐν χρήσει ἀλεξικέραυνον κατὰ τῶν φιδιῶν. Ἄμα σπίτι ἢ στάνη νοιώσῃ φίδια εἰς τὴν περιοχὴν τῆς, καίει ὀλίγον ἐλαφοκέρατο κι ἔπειτα ἐξαφανίζονται, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν τὸ κατορθώνομεν διαφορετικὰ μὲ ὅλα τὰ « μαντολογήματα » ποὺ κάνομεν.

Λέγουν ὅτι τὰ φίδια φεύγουν, ἅμα μυρίσουν ἐλαφοκέρατο, διότι τὰ ἐλάφια τὰ μάχονται πολὺ. Ἀλλὰ ποῖος ἤμπορεῖ νὰ διαβεβαιώσῃ αὐτὸ ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς κατοικοῦντας τὴν χώραν, ἡ ὁποία ἄλλοτε ἦτο βασίλειον τῶν ἐλαφίων ;

Ἡμεῖς ἐλάφι δὲν βλέπομεν, ὅπως εἶπα. Ἀκούομεν μόνον παραδόσεις, μύθους καὶ τραγοῦδια ἀφθονα γῦρο ἀπὸ τὰ ἐλάφια καὶ τὰ ἀρκούδια, ποὺ ἀφθονοῦσαν ἄλλοτε καὶ τώρα ἐξηφανίσθησαν καὶ αὐτά. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐσχότωσαν εἰς ἓνα μελισσομάντρι γειτονικοῦ χωριοῦ μίαν ἀρκούδαν καὶ ἔμεινε θαῦμα θαυμάτων.

Τὸ θρυλικὸν πλέον αὐτὸ ζῶον ἔχει μίαν συγκινητικὴν σελίδα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς τουρκοκρατουμένης Ἑλλάδος. Μὲ αὐτὸ ἐσυμβόλισαν οἱ Ἑλληνες τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ παθήματά τῆς.

Ἡ πνιγεῖσα ἐπανάστασις τοῦ Λάμπρου Κατσῶνη ἐτραγουδήθη μὲ αὐτοὺς τοὺς ὡραίους στίχους, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ Ἑλλὰς συμβολίζεται μὲ τὴν Λαφίνα καὶ ἡ ὀργανωθείσα ἀπὸ τὴν Αἰκατερίνην τῆς Ρωσίας ἀπόπειρα τοῦ Κατσῶνη παρουσιάζεται ὡς « ἐλαφομύσκι » (μοσχάρι ἐλαφιοῦ) :

Μὲ γέλασε μιά χαραυγὴ τ' ἀστρί καὶ τὸ φεγγάρι,
καὶ βγῆκα νύχτα στὰ βουνά, νύχτα στὰ κορφοβούνια
κι ἀκούω τὰ πεῦκα ποὺ βροντοῦν καὶ τίς ὀξυές ποὺ τρίζουν,
κι ἀκούω τὰ λάφια ποὺ βοσκοῦν μ' ὅλα τὰ λαφομούσκια
καὶ μιὰ Λαφίνα ταπεινὴ δὲν πάει μαζί μὲ τ' ἄλλα,

ὄλο τ' ἀπόσκια περπατεῖ καὶ τὰ ζερβὰ γυρίζει
κι ὅπ' εὖρη γάργαρο νερὸ θολώνει καὶ τὸ πίνει.

- Ὁ Ἥλιος τὴν ἀπάντησε, στέκει καὶ τὴ ρωτᾷ :
- Τί ἔχεις, Λαφίνα ταπεινή, καὶ τὰ ζερβὰ γυρίζεις
κι ὅπ' εὖρης γάργαρο νερὸ θολώνεις καὶ τὸ πίνεις ;
- Ἦλιε μου, σὰ μὲ ρώτησες, νὰ σοῦ τὸ μαρτυρήσω.
Δώδεκα χρόνους ἔκαμα στέρφη, χωρὶς μοσχάρι,
κι ἀπὸ τοὺς δώδεκα κι ἐμπρὸς ἀπόχτησα μοσχάρι
κι ὁ κυνηγὸς τ' ἀπάντησε ρίχνει καὶ τὸ σκοτώνει·
ἀνάθεμά σε, κυνηγέ, καὶ σύ καὶ τὸ καλὸ σου,
ποὺ μ' ἔκαμες κι ὠρφάνεψα κι ἀπὸ παιδιὰ κι ἀπ' ἄντρα.

Ἴδου καὶ ἄλλο, ὅπου ὁ Ἕλλην συμβολίζεται μὲ ἐλάφι, ὁ κλέφτης
μὲ ζαρκάδι καὶ οἱ Τοῦρκοι μὲ σκυλιά :

Πέρα ἐκεῖ στὸν Ὀλυμπο
καὶ στὰ κοντοέλατα
βόσκει ἓνας γερόλαφος
κι ὄλο κλαῖν' τὰ μάτια του,
βγάζει δάκρυα γαλάζια,
κι ὄλο καταγάλαζα.

- Ζάρκαδος ἐδιάβαινε,
στέκει τὸν ρωτᾷ :
- Τί ἔχεις, βρὲ γερόλαφε,
κι ὄλο κλαῖν' τὰ μάτια σου ;
- Μπῆχαν σκύλοι στὸ χωριὸ
κι ὄλο κλαῖν' τὰ μάτια μου.
- Ἐγὼ τὰ παίρνω τὰ σκυλιά.
καὶ τὰ πάγω στὰ βουνά.
Ὡς τὸ γιόμα τὸ καλὸ
σκότωσαν τὸ ζάρκαδο,
κι ὡς τὸ δειλινὸ
πιάσανε τὸν ἔλαφο.

Καὶ ἀφοῦ σκότωσαν τὸ ζάρκαδο (τὸν κλέφτη), τὸ τραγούδι συνεχίζει τὰ βάσανα τοῦ "Ελληνας :

Δυὸ παιδιὰ Ρωμιόπουλα
καὶ Γρεβενιτόπουλα
χήρα Τούρκα δούλευαν
μὲ βουβαλοζεύγαρα,
ὅλη μέρα στὴ δουλειὰ
καὶ τὸ βράδυ στὸ σκιντιό.

— Βρὲ παιδιὰ Ρωμιόπουλα,
γίνεται τουρκόπουλα
νὰ χαρῆτε τὴν Τουρκιὰ
καὶ τὰ γρίβα τ' ἄλογα.

— Γίνεσαι, κυρά, Ρωμιὰ
νὰ χαρῆς τὴν Παναγιὰ,
νὰ χαρῆς καὶ τὴ Λαμπρά
μὲ τὰ κόκκινα τ' αὐγά.

Ἀδύνατον νὰ φαντασθῆτε πόσα συμβολικὰ τραγούδια τῆς Ἐπανάστασεως γύρω ἀπὸ τὰ ἐλάφια ἔχει ἡ δημοτικὴ ποίησις, ἡ ἄγνωστος ἀκόμη κατὰ 80 τοῖς ἑκατὸν καὶ τὴν ὁποίαν τῶρα ἐγγίζω εἰς τὴν λαγάρην καὶ ἀφθονον πηγὴν τῆς, εἰς τοὺς Ἀγραφιώτας σκηνίτας. Τί εἶναι οἱ ξανθοὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι ; Καταρράκται στίχου, ρυθμοῦ, ἤχου, θρύλου, μύθου, παραδόσεως.

Οἱ σκηνῆται Σαρακατσάνοι εἶναι οἱ καταλαγαρώτεροι Ἕλληνες. Τοὺς παρακολουθῶ δύο μῆνας εἰς τὰ εὐρυτανικά βουνά, καὶ δὲν χορταίνω τὴν ὁμορφίαν τῶν τραγουδιῶν των, τῆς χειρονομίας των. Ἡ ράτσα αὐτὴ ἔδωκεν εἰς τὴν τουρκοκρατούμενην Ἑλλάδα τὸν Κατσαντώνην, τὸν Λεπενιώτην, τὸν Στουρνάραν, τὸν Χασιώτην, τὸν Λιακατᾶν, τὸν Τσάγκαν, τὸν Δίπλαν καὶ χίλιους ἄλλους τουρκομάχους, ἐπὶ πλέον δὲ διέσωσε τὴν ἐλληνικὴν κτηνοτροφίαν κατὰ τὸ Εἰκοσιένα. Διχφορετικὰ οἱ Σαρακατσάνοι θὰ ἦταν μετ' ὀλίγον γνωστοὶ ἐκ τῆς παραδόσεως, ὅπως καὶ τὰ ἐλάφια, μὲ τὰ ὁποῖα ἔχει νὰ κάμῃ τὸ πολύτροπον τραγούδι των.

Μοῦ διηγοῦντο ὅτι πέρυσι, ποῦ ἐπλήγωσαν ἓνα στὰ πλάγια τοῦ Κόζιακα, τὸ ἐβλεπαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ποῦ ἔζησε νὰ κλαίῃ, νὰ χύνη δάκρυα « σὰν κορόμυλα ». Οἱ πολῦπαθοι Ἕλληνες δὲν ἤμποροῦσαν νὰ συμβολίσουν τὸν ἑαυτὸν τους μὲ ζῶον ἄλλο ἀπὸ τὸ ἐλάφι, τὸ ὁποῖον μέσσα ἀπ' ὅλας τὰς διηγήσεις καὶ τὰ τραγούδια παρουσιάζεται ὡς ἓνα ποίημα πόνου.

« Τ' ἄγρια καὶ τὰ ἡμερα
τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου »

Στ. Γρανίτσας

ΑΥΤΟΘΥΣΙΑ ΜΑΝΝΑΣ

Εἶχαν θερίσει πιά, καὶ οἱ χωρικοὶ ἄφηναν ἐλεύθερα στὴν ἐξοχὴ τὰ ζῶα τους νὰ βόσκουν νύχτα μέρα, βόδια καὶ ἄλογα καὶ μουλάρια μαζί.

— Ἐμεῖς νὰ μὴν ἀφήσουμε ἔξω τὴ γαῖδουρίτσα μας, εἶπε ἡ Σμαράγδα στὸν ἄντρα τῆς τὸν χαλκιᾶ, τὸν Ζαφεῖρη τὸν Τσιρίμπαση.

— Ὅλος ὁ κόσμος τ' ἀφήνει ἔξω. Γιατί ἐμεῖς ὄχι;

— Οἱ ἄλλοι ἂν πάθουν τίποτα, ἔχουν ν' ἀγοράσουν κι ἄλλα. Ἐμεῖς; Πέρσι, θυμᾶσαι, ποῦ μᾶς ψόφησε τὸ μουλάρι, χρεωθήκαμε γιὰ νὰ πάρουμε τὴ γαῖδουρίτσα. Ἐχει καὶ τὸ πουλαράκι τῆς, δὲν κάνει νὰ μείνῃ ἔξω. Ποιὸς ξέρεי ἂν κανένας λύκος δὲν τὴ βρῇ ἀδύνατη καὶ μᾶς τὴ φάῃ.

— Λύκος !... Ποῦ βρέθηκε λύκος;

— Ναί. Στοῦ Λάλα ἔκοψε κάμποσα πρόβατα κι ἐπνίξε μιὰ φοράδα.

— Ἐ, τόσο μακριὰ μπορεῖ. Μὰ στὸ χωριὸ μας χρόνια τώρα ποῦ δὲ φάνηκε.

Ποῦ νὰ ἤξερε ὁ Τσιρίμπασης πὼς ὁ λύκος μπορεῖ νὰ βραδυάσῃ στὴ Ρούμελη καὶ περνώντας τὸ γεφύρι τοῦ Ἰσθμοῦ νὰ ξημερωθῇ στὰ βουνὰ τοῦ Μοριᾶ.

Ἀλήθεια, τὸ χωριὸ, ποῦ ὠνόμασεν ἡ Σμαράγδα, τὸ ρήμαξαν δυὸ λύκοι. Εἶχαν βγῆ συντροφιά νὰ κυνηγήσουν. Κρύβονταν τὴν ἡμέρα στὸ δάσος ἢ σὲ καμμιὰ ἀπόμερη σπηλιά καὶ τὴ νύχτα ρίχνονταν στὰ κοπάδια. Ὡσπου νὰ ποῦν : « λύκος τριγυρνᾷ στίς στάνες μας », οὔτε λύκος φαινόταν οὔτε τ' ἀχνάρια του.

Σ' ένα βουνό οί δυό λύκοι, τήν ώρα πού σκοτεινίαζε, άπάντησαν μιá άλεποϋ. Ήταν βιαστική, μά κοντοστάθηκε και τούς κύτταζε. Τήν κύτταξαν κι εκείνοι φιλικά, σά νά τής έλεγαν πώς είναι ξένοι και δέν ξέρουν πού έχει καλό κυνήγι. Ή άλεποϋ ώσμίσθηκε τριγϋρο και σταμάτησε κάπου τó κεφάλι της, σά νά τούς έδειχνε κάτι σπουδαίο. Οί λύκοι κατάλαβαν τί ήθελε νά τούς πῇ :

— Πιό εύκολα θά κυνηγήσετε στοϋ Τάση τῇ στάνη. Σκυλιά δέν έχει και ó τσοπάνης άγαπᾷ τόν ύπνο. Είχε κάμποσες κόττες και τίς πῆρα όλες τῇ μιá με τήν άλλη.

Οί δυό λύκοι προχώρησαν. Πήγαιναν σκυμμένοι στή γῆ και με τά ποδάρια τους άνοιχτά, σά νά πηδοϋσαν κι όχι περπατοϋσαν. Τά ρουθούνια τους ήταν υγρά και μύριζαν τó χῶμα και τόν άέρα από μακρυά. Τά αϋτιά τους άκουαν και τόν παραμικρό ήχο. Ή μακριά φωνητή οϋρά τους ήταν μισοσηκωμένη, για νά μὴν κáνη θόρυβο στά κλαριά και στά χορτάρια. Έφτασαν έτσι σ' ένα ψήλωμα και στάθηκαν νά ιδοϋν, πρίν νά βγοϋνε στ' άνοιχτά. Άπ' εκεί πότε κύτταξαν γϋρο, πότε κύτταζεν ó ένας τόν άλλο σά νά κρυφομιλοϋσαν.

Ή άστροφεγγιά φωτίζε τῇ στάνη σάν ήμέρα. Ό οϋρανός ήταν βαθιά γαλανός. Ό Γαλαξίας τόν έχώριζε τόν οϋρανό στή μέση σάν άπέραντο άσημόστρωτο ποτάμι.

Μέσα στο μαντρί τά πρόβατα πλαγιασμένα καταγῆς, τó ένα κοντά στο άλλο, φαίνονταν σά μεγάλη φλοκάτα άπλωμένη στήν άστροφεγγιά. Ή πόρτα τοϋ μαντριοϋ ήταν κλειστή, δεξιά κι άριστερά γυάλιζαν οί μεγάλες πέτρες, πού κáθονται οί τσοπάνηδες τήν αϋγή και άρμέγουν. Άπάνω στά ξύλα φαίνονταν οί ξύλινες καρδάρες άνάποδα σάν καπέλλα στραβοβαλμένα. Παραέξω τó γάλα. Και βαθιά μέσα στο μαντρί ξεχώριζε ή καλυβούλα τοϋ τσοπάνη με τῇ στρογγυλή μικρή πορτούλα της, σά μεγάλο μάτι δρθάνοιχτο. Φωνή, μιλιá, τίποτα. Μόνο κάπου κάπου ένα κουνουνάκι ξυπνοϋσε τῇ νύχτα με τῇ φωνίτσα του : ντίν ! ντίν ! ντίν !...

Τέλος οί δυό λύκοι σηκώθηκαν, ώσμίσθηκαν τó δρόμο και πησίασαν πάλι τά κεφάλια τους νά συνεννοηθοϋν. Ήθελαν νά είποϋν στή γλῶσσά τους νά μὴν έχουν έμπιστοσύνη στά λόγια τῆς άλεποϋς, νά ριχτῇ ó ένας στο μαντρί, και, αν τύχη νά είναι σκυλιά, νά τά βάλη μαζί τους. Έτσι ó άλλος θά κατορθώση ν' άρπάξει ένα πρόβατο, θά πάρῃ τῇ ρεματιά και θά βγῇ στο Γεροντόβραχο. Εκεί ν' άνταμώνουν

νά τὸ φᾶνε. "Επεσαν ἔπειτα χάμω κι ἄρχισαν νὰ σέρνονται κατὰ τὸ μαντρί. Τόσο ἀπαλὰ σέρνονταν, ποὺ οὔτε λιθάρι κυλοῦσε οὔτε ξύλο σάλευε στὸ πέρασμά τους. Μὰ με ὅλη τὴν προφύλαξι ἀκουσθῆκε κάποιον γρύξιμο στὸ μαντρί. "Εκεῖνος, ποὺ προχωροῦσε λίγο ἐμπρός, γύρισε καὶ κῦτταξε γιὰ τελευταία φορά τὸ σύντροφό του. "Ἦθελε νὰ τοῦ εἰπῇ: « Ψέματα μᾶς εἶπε ἡ ξαδέλφη μας ἡ Ἀλεποῦ... "Ὅπως εἴπαμε ».

Καὶ ἀμέσως τινάχθηκε στὰ λιγνὰ ψηλά πόδια του, λύγισε τὸ κορμί του, τέντωσε ἴσα ἐμπρός τὸ λαιμό του καὶ τὸ κεφάλι του χώθηκε σὰ σφῆνα στὸ σκοτάδι. Τὴν ἴδια στιγμή δυὸ στρογγυλοὶ καὶ μαλλιαροὶ ἴσκιον ὤρμησαν ἀπὸ τὸ μαντρί καὶ με φοβερὰ γαυγίσματα ρίχτηκαν ἀπάνω του. "Εκεῖνος τὸ ἔβαλε στὰ πόδια.

Ὁ ἄλλος λύκος πήδησε στὸ μαντρί καὶ πρὶν καλὰ νὰ τὸν νοιώσουν τὰ πρόβατα, ἄλλου ξέσκιζε τὴν κοιλιά, ἄλλου ἔσπασε τὴν ραχοκοκαλιά. "Εκεῖνα πετάχτηκαν ἀπὸ τὸν ὕπνο τρομαγμένα καὶ στριμώχτηκαν τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο. Στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ μαντριοῦ ὅσα μπόρεσαν πήδησαν τὸ φράχτη καὶ σκόρπισαν στὸ σκοτάδι. Τὰ περισσότερα στάθηκαν ἐκεῖ τρέμοντας, με τὸ κεφάλι κρυμμένο στὰ πόδια τὸ ἓνα τοῦ ἄλλου. Ὁ λύκος, ἅμα χόρτασε ἀπὸ αἷμα, ἄρπαξε ἓνα πρόβατο στὰ δόντια του, πήδησε στὸ μαντρί καὶ πῆρε τὴ ρεματιά.

Στὸ μεταξὺ ξύπνησε ὁ βοσκός, ἄρπαξε τὸ ὄπλο του καὶ ἄρχισε νὰ πυροβολῇ. Πυροβολοῦσε στὸν ἀέρα καὶ φώναζε δυνατὰ, γιὰ νὰ δώσῃ εἰδησι καὶ στ' ἄλλα τὰ μαντριά. Δὲν ἄργησαν ν' ἀκουσθοῦν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ τουφεκιές, φωνές καὶ γαυγίσματα. Τὰ βουνὰ ἀντιλαλοῦσαν γῦρο.

Καθὼς ἔτρεχε ὁ λύκος, ἔξαφνα εἶδε μαῦρον ἴσκιο νὰ κατακυλᾷ ἀπὸ τὸ βουνὸ κι ἐνοιωσε τὸ ζεστὸ χνῶτο ἐνὸς σκύλου νὰ τοῦ καίῃ τὴν πλάτη. Χωρὶς νὰ θέλῃ παράτησε καταγῆς τὸ πρόβατο κι ἐξακολούθησε νὰ τρέχῃ με πιδ ἀνοιχτὰ πηδήματα. "Ὅσο, ὅμως, κι ἂν ἔτρεχε δὲν ἄργησε νὰ αἰσθανθῇ στὰ πίσω πόδια του ἄγριες δαγκωματιές. Τέλος, ἔπειτα ἀπὸ πολλὰ, κατάρθωσε νὰ ξεφύγῃ καὶ νὰ φτάσῃ στὸ Γεροντόβραχο. "Εμεινε ἐκεῖ κάμποσες ἡμέρες, ὥσπου νὰ γιάνουν οἱ πληγές του. "Αναγκάσθηκε νὰ τρέφεται με σκουλήκια. Τοῦ κάκου περίμενε τὸ σύντροφό του.

"Επειτα, μόλις ἐνοιωσε πὼς μποροῦσε νὰ περπατήσῃ, βγῆκε πάλι στὸ κυνήγι. Στὶς ρεματιές ἔκανε ἀκόμη ζέστη. "Αρχισε κι ἀνέβαινε στὰ ψηλά. Κάτι ὄψιμα λαγουδάκια κι ἓνα κατσικάκι, ποὺ ἔμεινε πίσω ἀπὸ τὴ συντροφιά του, τὸν ἔθρεψαν στὸ δρόμο καὶ τὸν ἐδυνάμωσαν.

Καθώς βγήκε σέ μιὰ οάχι, μύρισε φορίμι. Τά ὄρνια, πού εἶδε συναγμένα στό ψήλωμα, καί τὰ ρουθούνια του τὸν ὠδήγησαν γρήγορα κοντὰ σ' ἓνα κέδρο. Τά ὄρνια πέταξαν σκούζοντας, ὅταν εἶδαν νὰ πλησιάξῃ ὁ λύκος, σὰ νὰ θύμωσαν πού τοὺς χάλασε τὸ φαγί τους. Κυττάζει καί τί βλέπει; Τὸ σύντροφό του ἔλεινὸ καί ἄθλιο πτώμα. Οὔτε ὁ μισὸς δὲν εἶχε μείνει.

Ἐξαφνα βλέπει ἓνα λαγό. Ἐτρεξε νὰ τὸν κυνηγήσῃ. Τὸν ἔπιασε καί τὸν ἔφαγε.

Ἀπὸ βουνὸ σὲ βουνὸ βρέθηκε μιὰ βραδυὰ στό λιβάδι, πού ἔβοσκαν τὰ ζῶα τοῦ χωριοῦ. Τὸ λιβάδι ἀνέβαινε σιγὰ σιγὰ σ' ἓνα βουνὸ σκεπασμένο μ' ἔλατα, μὲ κέδρα καί πουρνάρια. Κάπου κάπου φούντωναν καί μερικὲς γέρινες βελανιδιές.

Ὁ λύκος, καθὼς εἶδε τὰ ζῶα νὰ βόσκουν στὴ μοναξιὰ, στάθηκε. Τοῦ κεντήθηκε ἡ ὄρεξι νὰ τὰ βάλῃ μὲ τὰ μεγάλα ζῶα.

Ἐπесе χάμα καί ἄρχισε νὰ σέρνεται ἀπάνω στὴν ψηλὴ καί δροσερὴ χλόη. Σερνόταν ἡσυχὰ σὰ φίδι, μὰ ὅσο προσεκτικὰ κι ἂν πλησίαζε, τὰ ζῶα τὸν ἔνοιωσαν. Τ' ἄλογα χλιμίντρισαν ἀνήσυχὰ καί τὰ βόδια μούγκρισαν. Καί στὴ στιγμή ὅλα τ' ἄλογα μαζεύτηκαν σ' ἓνα μέρος, ἔσμιξαν τὰ κεφάλια τους, σὰ νὰ ἦταν δεμένα, σ' ἓνα στῦλο, καί μὲ τὰ κορμιά τους ἔκαμαν κύκλο. Τὸ ἴδιο ἔκαμαν καί τὰ βόδια. Συνάχθηκαν, ἔβαλαν στὴ μέση τὰ μοσχάρια καί τίς ἀδύνατες ἀγελάδες κι ἐκεῖνα στάθηκαν ὀλόγυρα μὲ τὰ κεφάλια πρὸς τὰ ἔξω, σκυμμένα κάτω, καί τὰ κέρατα ἔτοιμα. Ὁ λύκος σύρθηκε πρῶτα μιὰ δυὸ φορὲς γύρο στὰ ἄλογα καί δοκίμασε νὰ πηδήσῃ στὴ ράχι κανενός. Μὰ τὰ ἄλογα ἄρχισαν τίς κλωτσιές μὲ τὰ πίσω πόδια τους, πού γιὰ πολλὴν ὥρα δὲν ἔβλεπες παρὰ ἀτσαλένιες ὀπλὲς μέσα σὲ φουντωτὲς οὐρές. Ποῦ νὰ τολμήσῃ νὰ πλησιάσῃ ὁ λύκος! Σύρθηκε ἔπειτα γύρο στὰ βόδια καί δοκίμασε μ' ἓνα πήδημα ν' ἀνοίξῃ τὸ λαιμὸ κανενός. Μὰ κάθε φορὰ πού δοκίμαζε, ἀντὶ τὸ λαιμὸ εὗρισκεν ἔμπρὸς του κάτι κέρατα μυτερὰ καί δυνατά, ἔτοιμα νὰ τοῦ σχίσουν τὴν κοιλιά.

Μάκρυνε λοιπὸν ἀπ' ἐκεῖ γιὰ νὰ συλλογισθῇ καλύτερα τί νὰ κάνῃ. Ἐξαφνα βλέπει τὴ γαϊδουρίτσα τοῦ Τσιρίμπασῃ μὲ τὸ πουλαράκι της. Ἦταν ξεχασμένη σὲ κάποιο ψήλωμα καί τώρα πού ἔνοιωσε τὸν κίνδυνο ἔτρεξε τὸν κατήφορο γιὰ νὰ χωθῇ ἀνάμεσα στ' ἄλογα. Ὁ λύκος ἔτρεξε νὰ τῆς κόψῃ τὸ δρόμο.

Ἐνα σκυλάκι βρέθηκε συμμαζεμένο σὲ μιὰ κουφάλα πουρναριοῦ

κι ἔτρεμε ἀπὸ τὸ φόβο του. Μὰ ὅταν εἶδε τὸ λύκο νὰ χυθῇ ἀπάνω στὴ γαῖδουρίτσα, βγῆκε κι ἔτρεξε γιὰ τὸ χωριό.

Ὁ λύκος ἄρχισε νὰ φέρνῃ γύρους τῇ γαῖδουρίτσα, ὅλο καὶ στενωτέρους γύρους, νὰ τῆς δείχνῃ τὰ δόντια του. Ἐκεῖνὴ στάθηκεν ἀπελπισμένη. Ἔτρεμε ὁλόκληρῃ. Ἀδύνατο νὰ φτάσῃ στ' ἄλογα. Ὁ λύκος ἔβαλε σημάδι τὸ πουλαράκι καὶ χύθηκε ἀπάνω του.

Μὰ τώρα ἦρθε ἡ σειρὰ τῆς μάννας. Ἡ γαῖδουρίτσα πῆρε θάρρος καὶ μπῆκε ἀνάμεσα στὸ λύκο καὶ τὸ παιδί της. Μὲ τὰ πίσω πόδια της ἄρχισε νὰ κλωτσᾷ καὶ μὲ τὸ στῆθος της νὰ σπρώχνῃ τὸ πουλαράκι τῆς στὴν κουφάλα ἐνὸς ἑλατου. Μὰ ἐκεῖνο δὲν τὴν βοηθοῦσε καθόλου. Ἔτρεμε κι ἔστεκε ἀκίνητο. Πολλὲς φορὲς τέντωνε τὸ κεφάλι του, περιέργο νὰ ἰδῇ τί γίνεται πίσω ἀπὸ τὴ μάννα του. Τέλος ἡ γαῖδουρίτσα κατάφερε νὰ βάλῃ μέσα τὸ πουλαράκι, ἔκλεισε μὲ τὸ στῆθος της τὴν κουφάλα καὶ μὲ τὰ πίσω πόδια της ἔδινε κλωτσιεῖς ἀδιάκοπα.

Ὁ λύκος ἄφρισε ἀπὸ τὴ λύσσα του. Πολλὲς φορὲς κατῶρθωσε νὰ μπήξῃ τὰ δόντια του στ' ἀφύλαχτα πλευρὰ τῆς γαῖδουρίτσας. Μὰ στὸ τέλος ἔπεσε κάτω ἀπὸ τὶς κλωτσιεῖς της. Τὰ αἵματα ἔτρεχαν ἀπὸ τὰ πλευρὰ τῆς γαῖδουρίτσας. Μὰ δὲν ἔτρεχαν λιγώτερα ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ λύκου. Ἡ ἄμοιρῃ μάννα προστάτευε καὶ μὲ τὸ αἶμα της τὸ παιδί της.

Ἐξαφνα ἀκούσθηκαν μακρυὰ βραχνὰ γαυγίσματα. Ἦταν ὁ Ἀράπης τοῦ γύφτου, ἓνα κατὰμαυρο μεγάλο μαντρόσκυλο. Τὸ σκυλάκι, ποὺ ἔφυγε ἀπὸ τὸ λιβάδι, ἦρθε λαχανιασμένο στὸ σπίτι τοῦ Τσιρίμπασης καὶ μὲ νοήματα ἔδωσε νὰ καταλάβῃ πὼς ἡ γαῖδουρίτσα τοὺς κινδύνευε.

Ὁ Τσιρίμπασης κοιμόταν ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι. Ὁ Ἀράπης τὸν τράβηξε ἀπὸ τὰ ροῦχα, τὸν ξύπνησε καὶ τοῦ ἔδειξε πὼς ἔπρεπε νὰ πάρῃ τὸ τουφέκι του καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Τὸν τράβηξεν ἄλλῃ μιὰ φορὰ καὶ ἔτρεξε μπρὸς μαζὶ μὲ τὸ σκυλάκι.

Ἀπὸ τὰ γαυγίσματα τοῦ Ἀράπη ξύπνησε καὶ ἡ Σμαράγδα.

— Πάει ἡ γαῖδουρίτσα μου! εἶπε.

Ὁ λύκος στὸ μεταξύ εἶχε καιρὸ νὰ φύγῃ. Κατάλαβε πὼς καθὼς ἦταν κουρασμένος δύσκολα θὰ γλύτωνε ἀπὸ τὰ δόντια τοῦ Ἀράπη. Πῆρε λοιπὸν τὸν κατήφορο. Μὰ κι ὁ σκύλος τὸν πῆρε ἀπὸ κοντὰ καὶ τὸν ἔρριξε στὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ. Σὲ μιὰ στροφὴ τὸν ἀντίκρυσε ὁ Τσιρίμπασης καὶ μὲ μιὰ τουφεκιά τὸν ξάπλωσε κάτω.

Ὁ Ἀράπης ἔτρεξε, τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὸν λαιμό, τὸν ἐσήκωσε ψηλά,

τόν τίνανε, τόν ξανατίναξε κι άφοϋ βεβαιώθηκε πώς ήταν νεκρός, τόν πήρε κι έτρεξε με χαρά στόν άφέντη του.

Στό μεταξύ ξημέρωσεν. Άπό τά γαυγίσματα τών σκύλων και τίς φωνές τών τσοπάνηδων οί χωρικοί έμαθαν πώς φάνηκε λύκος κι έτρεξαν στα χωράφια νά ιδοϋν τά ζῶα τους.

Σε λίγο μαζεϋτήκαν γϋρο άπό τὸ έλατο. Ή γαιδουρίτσα ζοϋσε άκόμη, μα τὸ αίμα έτρεχε άπό τίς πληγές. Άγκομαχοϋσε τόσο θλιβερά, πὸν ράγιζε τοϋ καθενός τήν καρδιά. Μόλις είδε τόν Άράπη νά σέρνῃ τὸ λύκο, χάιδεψε με τὸ κεφάλι της τὸ πουλαράκι, έρριξε μιὰ ματιά εϋχαριστημένη στό σκύλο και ξεψύχησε. Τὸ πουλαράκι δέν είχε καταλάβει τίποτα, μα δύσκολα κατώρθωσαν νά τὸ βγάλουν άπ' εκεί. Τόσο ήταν τρομαγμένο.

Κάποιος είπε με συγκίνῃσι :

— Τέτοια μάννα δέν πρέπει νά τή φᾶνε τὰ κοράκια κι οί άλεποϋδες. Λέω νά τή θάψουμε.

Όλοι τὸ δέχθηκαν, έσκαψαν ένα λάκκο και τήν έθαψαν εκεί. Άπό τότε τὸ μέρος εκείνο έμεινε νά λέγεται : « Τὸ μνημα τῆς μάννας ».

Περιοδικόν « Νεοελληνική άγωγή »

Άνδρ. Καρχαβίτσας

12. ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ - ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ - ΜΥΘΟΙ

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

ΛΔΙΑΚΡΙΣΙΑ

Δῶσε' κι ἐμὲ καὶ τοῦ παιδιοῦ μου,
εἶναι κι ὁ ἄντρας μου στὴ θύρα.

ΛΛΗΘΕΙΑ

Ἐξ ἀνοήτου καὶ μεθύνοντος μαθήσῃ τάληθές.

*

Ἡ ἀλήθεια εἶν' τοῦ Θεοῦ, τὸ ψέμα τοῦ διαβόλου.

*

Λέγε τὴν ἀλήθεια, νά 'χῆς τὸ Θεὸ βοήθεια.

*

Ἀπὸ παιδί, τρελλὸ καὶ μεθυσμένο μαθαίνεις τὴν ἀλήθεια.

ΑΠΡΙΛΗΣ

Ἄν βρέξῃ ὁ Ἀπρίλης δυὸ νερά κι ὁ Μάης πέντε δέκα,
νά ἰδῇς τὸ κοντοκρίθαρο πῶς στρίβει τὸ μουστάκι,
νά ἰδῇς καὶ τίς ἀρχόντισσες πῶς ψιλοκρησαρίζουν,
νά ἰδῇς καὶ τὴ φτωχολογιά πῶς ψιλοκοσκινάει.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Ἀπὸ Αὐγούστο χειμῶνα καὶ ἀπὸ Μάρτη καλοκαίρι.

*

Αὐγούστος ἄβροχος, μοῦστος ἄμετρος.

*

Αὐγούστε, καλέ μου μῆνα, νά 'σουν δυὸ φορὲς τὸ χρόνο !

*

Ἦρθ' ὁ Αὐγούστος, πάρ' τὴν κάπα σου.

*

Οὐτ' ὁ Αὐγούστος χειμῶνας οὐτ' Ἀπρίλης καλοκαίρι.

ΑΧΑΡΙΣΤΙΑ

Αυχάριστος στὸ ἔνα,
χίλια νὰ τοῦ δώσης δὲ σοῦ λέει σπολλάτη.

*

Ἡ θάλασσα κι ὁ αυχάριστος ποτέ τους δὲν χορταίνουν.

*

Τοῦ αυχάριστου τὴ χάρι, ὅποιος κάνει τήνε χάνει.

ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Κρείττων ὁ κακὸς τοῦ πονηροῦ γείτονος.

(Βυζαντινὴ)

*

Κάλλιον κακὸν χρόνον, παρὰ κακὸν γείτον.

(Κύπρον)

*

Ὅ,τι ἀκοῦς στοῦ γείτονά σου, πάντεχε καὶ στὰ δικά σου.

*

Ὅταν πιάση φωτιά τὸ σπίτι τοῦ γείτονά σου,
κοντὰ 'ν' καὶ τὸ δικό σου.

*

Γείτονα ἔχεις, Θεὸν ἔχεις.

*

Ἀντὰν νὰ θέλ' ὁ γείτὸς σου, παντρεύεις τὸ παιδί σου.

(Κύπρον)

*

Ἀζωστος τρέχει ὁ γείτονας, κι ὁ συγγενὴς ζωσμένος.

*

Κάλλιο μιὰ κακὴ ἀρρώστεια, παρὰ γείτονας κακός.

ΓΕΝΝΑΡΗΣ

Γεννάρη μῆνα κλάδευε, φεγγάρι μὴ γυρεύεις.

*

Τοῦ Γεννάρη τὸ ζευγάρι διάβολος θὲ νὰ τὸ πάρῃ.

ΕΡΓΑΣΙΑ

Ἐκατσε ἡ δουλειὰ στὴν πόρτα κι ἐκυνήγησε τὴ φτώχεια.

*

Ἡ δουλειὰ νικάει τὴ φτώχεια.

*

Ὅποιος περπατεῖ μυρίζει, κι ὅποιος κάθεται βρωμάει.

ΠΛΕΟΝΕΞΙΑ

Καὶ τοῦτα δικά μου κι ἐκεῖνα δικά μου
κι ὅσα σκεπάζει ἡ κάπα μου
κι ὅσα θωροῦν τὰ μάτια μου.

ΠΡΟΝΟΙΑ

Δεμένος ὁ γαῖδαρος, ἀναπαμένος ὁ νοικοκύρης.

*

Σφάλα τὸ σπίτι σου, γιὰ νὰ μὴν κάνης κλέφτη τὸ γείτονά σου.

*

Ἀφραγὸς κῆπος, ἔρμα τὰ λάχανα.

*

Στερνή μου γνῶσι νὰ σ' εἶχα πρώτα.

ΦΙΛΑΡΤΥΡΙΑ

Ποτέ του αὐγὸ δὲν ἔδωκε, μήτε τ' Ἀγιοῦ Λαζάρου.

*

Δὲν δίνει τ' ἀγγέλου του νερό.

Ν. Πολίτου « Παροιμίες τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ »

Ο ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΑ

Στὸν κάμπο τοῦ Μαραθῶνα ἔγινε μιὰ φορὰ μεγάλη μάχη. Τοῦρκοι πολλοὶ μὲ ἄρματα πολλὰ ἤρθαν νὰ σκλαβώσουν τὴ χώρα καὶ ἀπ' ἐκεῖ νὰ περάσουν στὴν Ἀθήνα. Δὲν ἐπῆγαν γραμμὴ στὴν Ἀθήνα, γιατί οἱ Ἕλληνες φύλαγαν μὲ πολλὰ πλεούμενα καὶ τρικάρτα τὸν Πειραιᾶ. Οἱ Ἕλληνες ἦσαν λίγοι ἐμπρὸς στὴν ἀμέτρητη δύναμι τοῦ ἐχτροῦ. Ἐσυνάχτηκαν ἀπ' ὅλα τὰ περίγυρα χωριὰ καὶ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ ἔπιασαν πόλεμο φριχτό. Ἄν τοὺς νικήσουμε, σοῦ λέγει, ἐδῶ, πάει, τοὺς σπάσαμε· δὲ θὰ ἴδουν τὴ στράτα νὰ φύγουν.

Ἐπολέμησαν ἀπὸ τὴν αὐγὴ ἕως τὸ βράδυ. Ἀπελπισμένα ἐπολέμησαν οἱ Ἕλληνες. Τὸ αἷμα ἐπῆγε ποτάμι· ἔφτασεν ἕως τὰ ριζὰ τοῦ Βρανοῦ καὶ ἕως τὸ Μαραθῶνα ἀντίκρυ. Ἐσυρεν ὡς τὴ θάλασσα καὶ ἔβαψε κατακόκκινα τὰ κύματα. Θρῆνος καὶ κακὸ ἔγινε. Τέλος ἐνίκησαν οἱ Ἕλληνες. Οἱ Τοῦρκοι ἔτρεξαν νὰ γλυτώσουν στὰ καράβια. Οἱ Ἕλληνες τοὺς κυνήγησαν, καὶ ἐκεῖ τοὺς κατάσφαξαν, κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἐχτροὺς δὲν ἐγύρισε πίσω.

Ἐτρεξαν τότε δύο νὰ φέρουν τὴν εἶδησι στὴν Ἀθήνα. Ὁ ἓνας ἔτρεξε καβαλλάρης, ὁ ἄλλος πεζὸς καὶ ἄρματωμένος. Ὁ καβαλλάρης ἀνέβηκε τὸν Ἀφορεσμὸ καὶ κατέβηκε στὸ χωριό. Καθὼς τὸν εἶδαν οἱ γυναῖκες ἔτρεξαν κοντά του :

« Σταμάτα », τοῦ φώναζαν, « σταμάτα ! ».

Ἦθελαν νὰ τὸν ἐρωτήσουν τί ἀπόγινε ἡ μάχη. Ἐστάθηκε μιὰ στιγμή νὰ πάρῃ φύσημα, καὶ ἔπειτα πάλι δρόμο. Τέλος φτάνει στὸ Ψυχικό· ἐκεῖ ἐπῆγε νὰ ξεψυχήσῃ, πιάστηκε ἡ ἀναπνοή του, τὰ πόδια του ἔτρεμαν· τώρα ἔλεγε νὰ πέσῃ. Ἀντρειεύεται τότε καὶ παίρνει βαθιὸ ἀνασασμό, καὶ μιὰ καὶ δυὸ ἔφτασε στὸ τέλος στὴν Ἀθήνα.

« Ἐνίκησαμεν ! » εἶπε, καὶ ἔπεσε αὐτὸς καὶ ἐξεψύχησε. Ὁ καβαλλάρης ταχυδρόμος ἀκόμα δὲν ἐφάνηκε !

Ἐκεῖ ποὺ σταμάτησε ὁ πεζοδρόμος καὶ ἐκεῖ ποὺ πῆρε ἀνάσα ἄφησε τ' ὄνομα τοῦ καμώματός του

Τὸ πρῶτο χωριὸ τ' ὠνόμασαν Σταμάτα, τὸ δεύτερο Ψυχικό.

Ν. Πολίτου « Παραδόσεις »

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΟΥ

Ἀμπελουργὸς βαριαρρωστῆ καὶ πέφτει τοῦ θανάτου
καὶ γύρο του συνάζονται τὰ πέντε τὰ παιδιὰ του
καὶ δέρνονται καὶ κλαῖνε
κι ἀπελπισμένα λένε :

— « Πατέρα, πῶς θὰ ζήσουμε ἐμεῖς χωρὶς ἐσένα,
ἔρημα κι ἀπροστάτευτα, φτωχὰ κι ὠρφανεμένα ! ».
Κι ἐκεῖνος ἀποκρίθηκε : — « Κάπου βαθιὰ στ' ἀμπέλι
σᾶς ἔχω κρύψει θησαυρό. Κι ἐκεῖνος ποῦ τὸν θέλει,
ᾶς πάη νὰ ψάξῃ νὰ τὸν βρῇ,
γιατὶ ἔτσι εἶν' ὅλοι οἱ θησαυροί ».

Πέθανε καὶ τὸν ἔθαψαν κι ἀρχίνησαν νὰ σκάβουν
χωρὶς νὰ ξεκουράζονται, χωρὶς στιγμή νὰ χάνουν.
Κι ἀφοῦ δὲ βρῆκαν τίποτα, εἶπαν : « Οἱ κόποι πᾶνε !
Μᾶς γέλασ' ὁ πατέρας μᾶς, συχωρεμένος νὰ 'ναι ! »

Μὰ ὅταν ὁ τρύγος ἔφτασε, τ' ἀμπέλι ἐπάνω ὡς κάτω
ἀπ' τὸ πολὺ τὸ σκάψιμο σταφύλια ἦταν γεμᾶτο.

Ἰ. Πολέμης

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

Α

- ἄβυσσος
 ἀγέρωχος
 ἄδω
 αἶγλη
 αἰθρία
 αἰνίττομαι
 αἰωροῦμαι

 ἀκάθεκτος
 ἀκαρῆς

 ἀλαζονεία
 ἀλαλάζω
 ἀλάργα
 ἀλώβητος
 ἄμαυρὸς
 ἄμαυρώνω

 ἄμμουδα
 ἄμφιθέατρον

 ἀναγέρνω
 ἀνάγομαι
 ἀναδεύω
 ἀναρριχῶμαι
 ἀπιθώνω
 ἀποδέλοιπο
 ἀποφθεγματικὸς
 ἀπρόσιτος

 ἀργιλῆς

 ἄρωγὸς
 ἄσθμα
- βάραθρον, μέγα βάθος.
 — υπερήφανος, ἀκατάδεκτος.
 — ψάλλω, τραγουδῶ.
 — λάμπεις, ἀκτινοβολία, δόξα, φήμη, μεγαλοπρέπεια.
 — ξαστεριά.
 — ὑπνονῶ, ὀμιλῶ αἰνιγματωδῶς, ἄσαφῶς.
 — εἶμαι μετέωρος, ἀνέρχομαι ἢ ταλαντεύομαι εἰς τὸν αἶρα.
 — ἀσυγκράτητος, ὀρμητικὸς.
 — ἐν ἀκαρεῖ, εἰς ἐλάχιστον χρονικὸν διάστημα, ἀμέσως, ἐντὸς δευτερολέπτου.
 — ὑπερηφάνεια.
 — φωνάζω ἰσχυρῶς.
 — μακράν (ἰταλ.).
 — ὁ μὴ βλαβεῖς, ἀβλαβής.
 — σκοτεινός, ὁ μὴ λάμπων.
 — κάμνω τι σκοτεινόν, ἐλαττώνω τὴν λάμψιν, θαμπώνω.
 — βυθὸς θαλάσσης ἀμώδης.
 — θέατρον κυκλοτερές ἢ αἰθουσα διαλέξεων μὲ κλισμακωτὰ ἐδῶλια.
 — ξαπλώνω προχέιρως πρὸς ἀνάπαυσιν.
 — ἀπομακρύνομαι.
 — ἀνακατεύω.
 — σκαρφαλώνω.
 — ἀποθέτω, τοποθετῶ.
 — ὑπόλοιπον, τὸ ἀπομένον.
 — ὁ ἐκφραζόμενος μὲ συντόμους ἐκφράσεις.
 — μὴ προσιτὸς (πρὸς — εἶμι), ἀπροσέγγιστος, ἀπλησίαστος, ἀπροσιτέαστος.
 — καπνοσῦριγξ μὲ μακρὸν σωλῆνα, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ καπνὸς φθάνει, ἀφοῦ διέλθῃ ἀπὸ φιάλην ὕδατος (τουρκ.).
 — βοηθός, ὑπερασπιστής.
 — λαχάνισμα.

άσπαίρω
 Ἄσπροπόταμος
 αὐτανδρος

- σπαρταρῶ.
- ὁ Ἄχελῷος.
- μετ' αὐτῶν τῶν ἀνδρῶν, μὲ ὄλον τὸ πλήρωμα τοῦ πλοίου καὶ τοὺς ἐπιβάτας.
- ὁ βλέπων μὲ τὰ ἴδια τὰ μάτια του.
- πλήρης αὐχμοῦ, ἀπεξηραμμένος, στεγνός, πνιγτός.
- χωρὶς φατνώματα, ἡμιτελές.
- ἔλλειψις παραγωγῆς, σπάνις.

αὐτόπτης
 αὐχμηρὸς

ἀφάτνωντον
 ἀφορία

B

βαργωμισμένος
 βδελῦσσομαι
 Βεγγάζη
 βολίς

- βαρύγῳμος, ὠργισμένος κατὰ τινος, δῦσθυμος.
- ἀποστρέφωμαι, κοινῶς σιχαίνομαι.
- παραλιακὴ πόλις τῆς Β. Ἀφρικῆς.
- βλήμα ἢ ὄργανον βαλλόμενον εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης πρὸς καταμέτρησιν.
- στροφή, ἀλλαγὴ πορείας ἱστιοφόρου.
- ἱστιοφόρον πλοῖον μικροῦ ἐκτοπίσματος.
- ἱστιοφόρον μὲ δύο ἱστούς καὶ τετράγωνα ἱστία.
- τέρψις, πολλὴ εὐφροσύνη.
- βυθίζομαι εἰς τὴν θάλασσαν.

βόλτα
 βρατσέρα
 βρίκιον
 βρυασμός
 βυθῶ

Γ

γδοῦπος
 γήλοφος
 γλαυκός

- βαρὺς κτύπος, βρόντος.
- λοφίσκος ἀπὸ χῶμα.
- γαλανός.

Δ

δαψιλὸς

- ἀφθονος, πλουσιοπάροχος, ἐλευθέριος, μεγαλόδωρος, μέγας, ἀφθονος.

δέος
 διάτορος
 δίνη
 δῶμα

- φόβος, ἀνησυχία, τρόμος, ψυχικὴ ταραχή.
- διαπεραστικός, ὀξύφωνος (διὰ — τορῶ = τρυπῶ)
- σπειροειδῆς κίνησις ὕδατος, κοινῶς ρουφήχτρα.
- δωμάτιον, οἶκος, κατοικία.

Ε

ἔβενος
 εἰκαστικός

- ξύλον συμπαγές, μαῦρον καὶ σκληρόν.
- ὁ ἱκανὸς νὰ ἀπεικονίῃ, παραστατικός· εἰκαστικὰ καὶ τέχνη = αἱ καλαὶ τέχνηαι.

ἐκλιπάρησις
ἐλλανοδικίης
ἐλλοχεύω
ἐνάλιος χλωρίς
ἔρπω
ἐφέστιος

- ἐπίμονος παράκλησις.
- κριτὴς ἀγώνων, ἀγωνοδίκης.
- παραμονεύω.
- σύνολον φυτῶν θαλασσίων.
- σύρομαι μετὰ τὴν κοιλίαν, σύρομαι.
- ὁ ἐπὶ τῆς ἐστίας κείμενος.

Ζ

ζεῦξις

Ζέφυρος

- ἡ σύνδεσις διὰ ζεύγματος, διὰ προχείρου γεγύ-
ρας.
- ὁ δυτικὸς ἄνεμος.

Η

ἡμιολία

- ἱστιοφόρον πλοῖον μετὰ δύο ἱστοὺς ἐλαφρῶς κε-
κλιμένους πρὸς τὴν ὑρύνην, κοινῶς γολέτα.

Θ

θάλαπτος

θηλυπρεπὴς
θημωνιά

- θερμότης, ζέστη (μᾶλλον εὐάρεστος), περίθαλπις,
ἐμψύχωσις, ἐγκαρδίωσις.
- ὁ μετὰ τὸν γυναικεῖον.
- ὁ ἐκ δεματίων σιτηρῶν ἢ χόρτων σωρός.

Ι

ἴβις

ἱλιγγιώδης
ἱλιγγος

- πτηνὸν ἱερὸν διὰ τοὺς ἀρχαίους Αἰγυπτίους μετὰ
· ῥάμφος μακρὸν καὶ κεκαμμένον.
- τοῦ προκαλεῖ ἱλιγγόν.
- ζάλη, σκοτούρα, διατάραξις τῶν φρενῶν.

Κ

καλάρω
καμπτήρ
καπούλια
καραδοκῶ
κασσία

κατεσκληκῶς

κέλυφος

- ῥίπτω εἰς τὴν θάλασσαν δίκτυα ἢ παραγάδι.
- ἡ καμπὴ τοῦ στίβου εἰς τὰ ἀρχαῖα στάδια.
- τὰ νῶτα τῶν μεγάλων τετραπόδων ζώων.
- καιροφυλακτῶ.
- ἀρωματώδες φυτόν, φλοιὸς ἀρωματώδους (περί-
που ὡς ἡ κανέλλα)
- (μετοχὴ ἀχρήστου ρ. κατασκέλλω) κάτισχνος,
σκελετώδης, ἀπεξηραμμένος (πετσί καὶ κόκκαλο).
- τὸ ξυλῶδες περίβλημα τοῦ καρποῦ, τὸ κοινῶς λέ-
γόμενον τσῶφλι.

κιότης	— άνανδρος, δειλός, κακός (τουρκ.).
κλιτύς	— πλευρά βουνού, κατωφέρεια.
κομάντος	— στρατιώται διά δυσκόλους έπιχειρήσεις.
κορβέτα	— πλοϊον Ιστιοφόρον τριίστιον.
κόρκωμα	— γεΐσον γεφύρας.
κότινος	— άγριελαία' μεταφορικώς βραβείον.
κουπαστή	— τó άνώτατον χείλος τών τοιχωμάτων του πλοίου.
κράσπεδον	— τó άκρότατον μέρος ένός πράγματος, ό έξέχων γύρος.

Λ

λάβαρον	— είδος σημαίας εις τούς Ρωμαίους και τούς Βυζαντινούς· σημαία σωματείου.
λιπόσαρκος	— χωρίς πολλές σάρκας, Ισχνός, κοκκαλιάρης (λείπω — σάρξ).

Μ

μάνδαλος	— τεμάχιον ξύλου ή σιδήρου, διά του οποίου ασφαλίζεται Ιεσωτερικώς ή θύρα.
μάννα	— τó σχοινίον, άπό του οποίου άναρτώνται τά άγκιστρα του ποραγαδιού.
μαρμαρυγή	— λάμψις, άκτινοβολία.
μελίρρογγος	— μελίφωνος, γλυκύφωνος.
μένος	— όρμή ψυχής, άκράτητος δύναμις, άκάθεκτος όρμή.
μεσαίων	— τó χρονικόν διάστημα άπό του Ε' μέχρι του ΙΕ' αϊώνος.
μετάφρενον	— τó μεταξύ τών δύο ώμοπλατών μέρος της ράχης.
μή γάρ	— μήπως, μή τάχα.
μολπή	— χορός, άσμα μετά χορού προς τιμήν θεού ή ήρωος.
μόχθος	— κόπος, ταλαιπωρία, βασανισμός, άγωνία.
μπαλκόνι	— έξώστης (Ιταλ.).

Ν

νάρθηξ	— πρόναος της έκκλησίας.
νωδός	— έστερημένος οδόντων.

Ο

- οζώδης — ὁ ἔχων ὄζον ἢ ὄζους (ἐξόγκωμα), κόμβον, ἐσχάτην.
οἰηματίας — ἀλαζών, ματαιόδοξος, καυχησιάρης.
οἰμωγὴ — στεναγμός, θρήνος, ὀδυρμός.
ὀλισθημα — παραπάτημα.
ὀλοφύρομαι — κλαίω, θρηνῶ.

Π

- παγκρατὴς — κυρίαρχος.
πάλλω — σείω ἰσχυρά, κινῶ ταχύτατα, κραδαίνω, δονῶ, θέτω εἰς παλινδρομικὴν κίνησιν.
πανοικεῖ — με ὅλην τὴν οἰκογένειαν.
παράμαλλο — ἕκαστον τῶν νημάτων τοῦ παραγαδιοῦ τῶν φερόντων τὰ ἀγκιστρα.
πάρωρα — πέραν τῆς κανονικῆς ὥρας.
περιδινοῦμαι — περιστρέφομαι κυκλοτερῶς καὶ ταχέως, στροβιλίζομαι, στριφογυρίζομαι.
περίτεχνος — ὁ κατεσκευασμένος μετὰ μεγάλην τέχνην.
πιχάει — ἐπιχύνει, ρίπτει πηλὸν ἢ ἄσβεστον.
πόρος — πέρασμα, διαβατὸν μέρος ποταμοῦ.
προαίρεσις — πρόθεσις, θέλησις, ἐπιθυμία.
πρίκνυμι — πετυρακτωμένος, ἐν πυρὶ κεκαυμένος.

Ρ

- ράκος — ἔνδυμα ἐφθαρμένον.
ραμαζάνι — νηστεία τῶν μωαμεθανῶν κατὰ τὴν ἡμέραν.
ρίψασπις — ὁ ἀπορρίψας τὴν ἀσπίδα εἰς τὴν μάχην καὶ τρεπόμενος εἰς φυγὴν, φυγόμενος.
ρομφαία — εἶδος εὐθείας, μεγάλης καὶ πλατείας σπάθης.
ρωγμή — σχισμὴ εἰς μῆκος καὶ βάθος, ρήγμα, σπάσιμος, ἀνοιγμα.

Σ

- σαλαγῶ — κατευθύνω μετὰ φωνῆς τὰ βοσκήματα.
σέλας — φῶς, φεγγαβολία, λάμψις.
σθεναρὸς — πλήρης σθένους, πλήρης ἠθικοῦ, δυνατός, ρωμαλέος, ψυχωμένος.
σκέλεθρον — σκελετός.

σκήπτρον	— ράβδος δηλοῦσα ἀξίωμα ἢ ἀρχήν.
σκήτη	— μικρά μονή, έρημητήριον μοναχών.
σκουτέλλα	— (Ιταλ.) πιατέλλα, γαβάθα, πινάκιον (παροψίς).
σκῶμμα	— πείραγμα.
σμήνος	— πλῆθος πτερωτῶν έντόμων, ιδίως μελισσών.
σούρουπο	— λυκόφως, όταν άρχίζει νά νυκτώνη.
σπαράζω	— (ώς άμετάβατον) κινούμαι.
σπάραχνα	— βράγχια, τά άναπνευστικά όργανα τών Ιχθύων.
σπινθήρ	— σπίθα.
στόμφος	— πομπῶδες ύφος κατά τήν όμιλίαν, καυχησιολογία.
στριγγιά	— όξεΐα, διαπεραστική φωνή.
συνωρίς	— ζευγος Ιππων ως και προσώπων.
Σφάξ	— πόλις τῆς Τύνιδος.
σφρίγος	— εύρωστια, ζωηρότης.
σφριγῶ	— έχω σφρίγος, έχω ζωηρότητα.

Τ

τανύω	— τείνω, τεντώνω, άπλώνω όσο μπορώ, άπλώνω διάπλατα.
ταχιά	— αύριον, λίαν πρωί, μετ' ου πολύ.
τι ἢ τ'	— διότι.
τορπιλλάκατος	— πλοιάριον ώπλισμένον με τορπίλλας.
τραγάνα	— έδαφος πετρῶδες.
τρυφηλός	— ό διάγων βίον γεμᾶτον από άνέσεις, ό έχων τρυφήν, δηλ. καλοπέρασιν.
τσελίκι	— (τουρκ.) χάλυψ, άτσάλι, άνθρωπος ρωμαλέος, υγιέστατος.

Υ

υπέρμαχος	— υπερασπιστής, προστάτης.
υπεροψία	— άλαζονεία, άδικαιολόγητος υπερηφάνεια.
ύπηχῶ	— άντηχῶ βαθιά.
υποφώσχω	— φέγγω άμυδρῶς, άρχίζω νά φέγγω, νά ξεφωτίζω (χαραυγή).

Φ

φιλαυτία	— ἡ ύπερβολική και έγωιστική άγάπη.
φιλέκδικος	— έκδικητικός.

φιλοσκώμων
φιρμάνιον
φλοκάτα

- ὁ ἀγαπῶν τὸ σκῶμμα, τὰ ἀστεῖα.
- διάταγμα βασιλέως ἢ σουλτάνου.
- παχὺ μάλλινον ἐπανωφόρι τῶν ποιμένων, ἔχει ἄφθονον χνούδι καὶ φλόκους, φουντωτοὺς θυσάνους, λέγεται ἄλλως καὶ κάπα.
- πολεμικὸν πλοῖον.
- μέρη γεμάτα ἀπὸ φύκη.

ῥρεγάδα
φυκιᾶδες

Χ

χλαμὺς

- κοντὸς μανδύας.

Ω

ῶμοσα

- (τοῦ ρ. δμνυμι) ὠρκίσθην.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ Ἀδαμάντιος. Ἐγεννήθη τὸ 1875 καὶ ἀπέθανε τὸ 1937. Ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς Βυζαντινῆς τέχνης εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν.

ΑΘΑΝΑΣ Γεώργιος. Εἶναι τὸ φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Γ. Ἀθανασιάδου-Νόβα. Ἐγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1894. Διετέλεσε καὶ ὑπουργός. Ἐγραψε διάφορα ποιήματα.

ANNINOS Μηπάμπης. Ἐγεννήθη τὸ 1852 εἰς τὸ Ἀργοστόλιον καὶ ἀπέθανε τὸ 1934. Ἦσυχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν.

ΒΙΖΥΗΝΟΣ Γεώργιος. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Βιζύην τῆς Θράκης τὸ 1848 καὶ ἀπέθανε τὸ 1896. Ἔσπουδασε φιλολογίαν καὶ διετέλεσε καθηγητὴς γυμνασίου. Ἐγραψε ποιήματα καὶ διηγήματα.

ΒΙΚΕΛΑΣ Δημήτριος. Ἐγεννήθη εἰς Σῦρον τὸ 1835. Κατέγινεν εἰς τὸ ἐμπόριον ζήσας ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ. Διετέλεσεν εἰς τῶν πρώτων ὑποκινητῶν τῆς ἀνασυστάσεως τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων. Ἐγινεν ἰδρυτὴς τοῦ « Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων ». Ἀπέθανε τὸ 1908. Ἐγραψε ταξιδιωτικὰς ἀναμνήσεις, διηγήματα, ἐν οἷς καὶ τὸν « Λουκῆν Λάραν » κ.λ.π.

ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ Στέφανος. Ἐγεννήθη ἐν Γρανίτση τῆς Εὐρυτανίας τὸ 1880 καὶ ἀπέθανε τὸ 1915. Διαφορα πεζὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον : « Τὰ ἀγρία καὶ τὰ ἡμέρα τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου ».

ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ Ἰωάννης. Ἐγεννήθη εἰς Κρήτην τὸ 1860 καὶ ἀπέθανε τὸ 1938. Ἐκ τῶν ἔργων του τὸ κυριώτερον εἶναι ἡ συλλογὴ τῶν διηγημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον : « Οἱ Κρητὲς μου ».

ΔΑΦΝΗΣ Στέφανος. Εἶναι φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Θρασυβούλου Ζωῖ-οπούλου. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ἄργος τὸ 1882 καὶ ἀπέθανε τὸ 1947. Συνέθεσε ποιήματα.

ΔΡΟΣΙΝΗΣ Γεώργιος. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1859 καὶ ἀπέθανε τὸ 1951. Ἀπὸ τοῦ 1926 διετέλεσε μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἐξέδωκε ποιητικὰς συλλογὰς καὶ πεζὰ.

ΕΛΑΤΟΣ Νώντας. Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ παιδαγωγοῦ Ἐπαμεινώνδου Παπαμιχαήλ. Ἐγεννήθη τὸ 1871 καὶ ἀπέθανε τὸ 1951. Ἐγραψε διηγήματα καὶ ποιήματα διὰ τὰ παιδιά.

ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ Χρίστος. Έγεννήθη έν Άθήναις τό 1895. Έγραφε και έδημοσίευσε έργα ύπό τίτλους: «Ή Πίνδος», «Τό Ρούπελ» κλπ.

ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΣ Δημήτριος. Έλλην διπλωμάτης. Έγεννήθη τό 1872. Έσπούδασε φιλολογίαν και νομικά. Άρχισυντάκτης και διευθυντής πολλών άθηναϊκών έφημερίδων και περιοδικών. Άπέθανε τό 1942. Έγραφε φιλολογικά άρθρα και μελέτας.

ΚΑΡΑΣΟΥΤΣΑΣ Ίωάννης. Έγεννήθη εις Σύμυρην τό 1824 και άπέθανε τό 1873. Έγραφε ποιήματα.

ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ Άνδρέας. Έγεννήθη εις Λεχαινά της Ήλείας τό 1886 και άπέθανε τό 1922. Ήσυχολήθη με την λογοτεχνίαν και κυρίως με τό διήγημα. Έγραφε και έδημοσίευσε έργα «Ό ζητιάνος», «Λόγια της πλώρης» κ.ά.

ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ Άντώνιος. Καθηγητής άρχαιολογίας Πανεπιστημίου Άθηνών, άκαδημαϊκός. Έγεννήθη έν Κοζάνη τό 1870 και άπέθανε τό 1960.

ΚΟΚΚΙΝΟΣ Διονύσιος. Έγεννήθη τό 1884. Έξέδωκε την Ίστορίαν της Έλληνικής έπαναστάσεως. Άκαδημαϊκός.

ΚΟΡΑΗΣ Άδαμάντιος. Κατήγετο από την Χίον, έγεννήθη τό 1748 εις την Σύμυρην και άπέθανε τό 1833 εις Παρίσιους, όπου έζησε. Έξέδωκε 66 τόμους άρχαίων Έλλήνων συγγραφέων και πληθος άλλων συγγραμμάτων. Ή Άκαδημία Άθηνών εξέδωκεν έκλογήν του έργου του, γνωστήν με τό όνομα «Άδ. Κοραή, Χρυσά έπη». Είναι ό μεγαλύτερος φιλόλογος της νέας Έλλάδος και έπέδρασε πολύ εις την διαμόρφωσιν της νέας γραφομένης γλώσσης.

ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ Άριστοτέλης. Έγεννήθη εις Μυριόφυτον της Θράκης τό 1858 και άπέθανε τό 1918. Έσπούδασε εις Γερμανίαν φιλοσοφίαν και παιδαγωγικήν. Ύπηρέτησε ως καθηγητής και διευθυντής διδασκαλείου. Έγραφε κυρίως διηγήματα.

ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ Κωνσταντίνος. Έγεννήθη εις Συρράκον της Ήπείρου τό 1868 και άπέθανε τό 1894. Έγραφε πεζά και ποιήματα, διά τών όποίων ύμνησε την άγροτικήν και ποιμενικήν ζωήν

ΚΥΡΟΥ Άχιλλεύς. Έγεννήθη τό 1898 και άπέθανε τό 1950. Διηύθυνε την έφημερίδα «Έστία». Ήσυχολήθη και με την λογοτεχνίαν.

ΛΥΚΟΥΔΗΣ Έμμανουήλ. Έγεννήθη εις Ναύπλιον τό 1849 και άπέθανε τό 1924. Έκαλλιέργησε τό διήγημα.

ΜΑΝΟΣ Κωνσταντίνος. Πολεμιστής και ποιητής (1869 - 1913). Μετέσχε της

Κρητικής επανάστασεως 1896. 'Αρχηγός σώματος μέλος του Μακεδονικού κοιμιτάτου (1904). Συνετέλεσεν ἐπὶ κεφαλῆς 300 Κρητῶν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Πρεβέζης (1912). 'Εγραψε ποιήματα.

ΜΑΡΚΟΡΑΣ Γεράσιμος. 'Εγεννήθη εἰς Κεφαλληνίαν (1828 - 1911). 'Ησχολήθη μὲ τὴν λογοτεχνίαν. 'Εδημοσίευσεν ποιήματα.

ΜΕΛΑΣ Λέων. 'Εγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1812. Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς δικαιοσύνης. 'Απέθανεν τὸ 1879. Συνέγραψε πεζογραφήματα. Τὸ κυριώτερον τούτων «'Ο Γεροστάθης» ἐχρησίμευσεν ἐπὶ δεκάδας ἐτῶν ὡς προσφιλὲς ἀνάγνωσμα τῶν 'Ελληνοπαίδων.

ΜΕΛΑΣ Σπυρίδων. 'Εγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1883. 'Ησχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ λογοτεχνίαν. Εἶναι ἐκ τῶν καλυτέρων ζώντων χρονογράφων, βιογράφων θεατρικῶν συγγραφέων καὶ κριτικῶν. Συνέγραψε καὶ ἐδημοσίευσεν πλείστα ἔργα: «'Ο μπαμπᾶς ἐκπαιδεύεται», «'Ο Παπαφλέσσας», «'Ο Γέρος τοῦ Μοριᾶ», «'Ο Μισούλης», «Ματωμένα ράσα» κ. ἄ.

ΜΗΤΣΑΚΗΣ Μιχαήλ. 'Εγεννήθη τὸ 1868 καὶ ἀπέθανεν τὸ 1916. Κύριον ἔργον τοῦ ἦτο ἡ δημοσιογραφία. 'Εδημοσίευσεν χρονογραφήματα, ἐντυπώσεις, διηγήματα.

ΜΟΔΗΣ Γεώργιος. 'Εγεννήθη εἰς Μοναστήριον τῆς Μακεδονίας τὸ 1890. Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας. 'Ησχολήθη μὲ τὴν λογοτεχνίαν.

ΜΩΡΑ-Ι-ΤΙΔΗΣ 'Αλέξανδρος. 'Εγεννήθη εἰς Σκιάθον τὸ 1850 καὶ ἀπέθανεν τὸ 1929. 'Εσπούδασεν φιλολογίαν. Φίλος τοῦ Παπαδιαμάντη, μετὰ τοῦ ὁποίου συνέβαλλεν ἐνίοτε εἰς τὴν ἀνὰ τῶν 'Αθηνῶν. Συνέγραψε καὶ ἐδημοσίευσεν διηγήματα θρησκευτικά, πατριωτικά, ἠθογραφικά καὶ ταξιδευτικά ἐντυπώσεις ὑπὸ τὸν τίτλον: «Μὲ τοῦ βοριά τὰ κύματα».

ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ Παναγιώτης. Παιδαγωγὸς γεννηθεὶς τὸ 1852. Διηύθυνε πολλὰ διδασκαλεῖα τοῦ Κράτους καὶ διετέλεσε Διευθυντὴς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ ὑπουργείου Παιδείας. 'Εδημοσίευσεν πολλὰς παιδαγωγικὰς πραγματείας. 'Απέθανεν τὸ 1931.

ΟΜΗΡΟΣ. 'Ο ἀθάνατος ποιητὴς τῆς ἀρχαίας 'Ελλάδος ἀκμάσας τὸν 9ον αἰῶνα π.Χ. 'Εγραψε τὴν «'Ιλιάδα» καὶ τὴν «'Οδύσσειαν». Εἶναι ὁ μεγαλύτερος ποιητὴς ὅλου τοῦ κόσμου καὶ ὅλων τῶν αἰώνων.

ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ -Σπύρος. 'Εκλεκτὸς δημοσιογράφος ἀθηναϊκοῦ τύπου. 'Εγεννήθη τὸ 1856 καὶ ἀπέθανεν τὸ 1933.

ΠΑΛΑΜΑΣ Κωστῆς. 'Εγεννήθη εἰς Πάτρας τὸ 1859 καὶ ἀπέθανεν εἰς 'Αθήνας τὸ 1943. 'Υπηρέτησεν ὡς γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν καὶ ἀπὸ τοῦ 1926 διετέλεσε μέλος τῆς 'Ακαδημίας 'Αθηνῶν. 'Ησχολήθη κυρίως μὲ τὴν

ποίηση. "Εγραψεν, όμως, και διηγήματα, δράματα και κριτικὰς μελέτας. « Τραγούδια τῆς πατρίδος μου », « Ὁ τάφος », « Ὁ δωδεκάλογος τοῦ γύφτου », « Ἡ φλογέρα τοῦ βασιλιᾶ », « Ἡ ἀσάλευτη ζωὴ » κλπ. Θεωρεῖται μετὰ τὸν Σολωμὸν ὁ καλῦτερος τῶν συγχρόνων ποιητῶν.

ΠΑΛΛΗΣ Ἀλέξανδρος. Ἐγεννήθη τὸ 1851 καὶ ἀπέθανε τὸ 1933. ἔχει μεταφράσει τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὁμήρου καὶ ἔγραψε πολλὰ πρωτότυπα ποιήματα.

ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ Ἀλέξανδρος. Ἐγεννήθη εἰς Σκιάθον τὸ 1851 καὶ ἀπέθανε τὸ 1911. Ἔσπουδασε φιλολογίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Θεωρεῖται ὁ μεγαλύτερος τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων διηγηματογράφων. Τὰ ἔργα του εἶναι πολλὰ. Ἐκ τῶν διηγημάτων σπουδαιότερα εἶναι : « Ἡ φόνισσα », « Χριστουγεννιάτικα διηγήματα », « Πασχαλινὰ διηγήματα » κ. ά.

ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ Κωνσταντῖνος. Ἐγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1815. Ὁ πατὴρ του ἐθανάτωθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, μόλις ἐξεργάγη ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις. Ἐξαετὴς τότε ὁ Κωνσταντῖνος κατέφυγε μετὰ τῆς μητρὸς του καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του εἰς Ὀδησόν, ὅπου ἐξεπαιδεύθη κατ' ἀρχὰς ὡς ὑπότροφος τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου Α'. Τὸ 1830 συνέχισε τὰς σπουδὰς του εἰς τὴν ἐν Αἰγίνῃ σχολὴν τοῦ Γενναδίου καὶ ἔπειτα εἰς εὐρωπαϊκὰ πανεπιστήμια. Τὸ 1851 ἐξελέγη καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἐξέδωκε τὸ μνημειῶδες ἔργον του, τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, εἰς 5 τόμους. Ἀπέθανε τὸ 1891. Ὁ Κ. Παπαρρηγόπουλος εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἐκ τῶν ἱστορικῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος.

ΠΑΡΑΣΧΟΣ Ἀχιλλεύς. Ποιητὴς (1838 - 1895).

ΠΕΖΟΠΟΡΟΣ Ἀναστάσιος. Ψευδώνυμον τοῦ λογογράφου καὶ δημοσιογράφου Μήτρου Χατζοπούλου. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ἀργίριον 1872 καὶ ἀπέθανε τὸ 1936.

ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ Γιάννης. Ἐγεννήθη τὸ 1866 καὶ ἀπέθανε τὸ 1945. Ὑπῆρξεν ἐκπαιδευτικὸς λειτουργός. Ἐγραψε ποιήματα καὶ διηγήματα.

ΠΕΤΙΜΕΖΑΣ — ΛΑΥΡΑΣ Νικόλαος. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1873 καὶ ὑπηρέτησεν ὡς ἀξιωματικὸς. Ἠσχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ λογοτεχνίαν. Ἀπέθανε τὸ 1952.

ΠΟΛΕΜΗΣ Ἰωάννης. Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1862 καὶ ἀπέθανε τὸ 1924. Ἠσχολήθη μὲ τὴν λογοτεχνίαν καὶ κυρίως μὲ τὴν ποίησιν. Ἐδημοσίευσεν ποιητικὰ ἔργα ὑπὸ τοὺς τίτλους : « Σπασμένα μάρμαρα », « Παλιὸ βιολὶ », « Χειμῶνανθοι », « Ἀλάβαστρα », « Ἐσπερινὸς » κ. ά.

ΠΟΛΙΤΗΣ Νικόλαος. Ἐγεννήθη τὸ 1852 καὶ ἀπέθανε τὸ 1921. Ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας καὶ μυθολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Εἰσήγαγε

πρώτος εις τὴν Ἑλλάδα τὴν λαογραφίαν ὡς ἐπιστήμην. Ἀπέκτησε διεθνή φήμην μεγάλου ἐπιστήμονος. Ἔργα του εἶναι : « Παραδόσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ », « Παροιμίας », « Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ », « Λαογραφικὰ σύμμεικτα ».

ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ Ἀριστομένης. Ἐγεννήθη εἰς Σίφνον τὸ 1850 καὶ ἀπέθανε τὸ 1935. Διετέλεσε βουλευτὴς καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἐδημοσίευσεν ποιήματα καὶ θεατρικὰ ἔργα : « Φαῖδρα », « Νικηφόρος Φωκᾶς » κ. ἄ.

ΡΑΓΚΑΒΗΣ Ἀλέξανδρος. Ἐγεννήθη τὸ 1809 εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀπέθανε τὸ 1892. Διετέλεσε πολιτικός, ὑπουργός, πρεσβευτὴς καὶ καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Ἦτο πολυμαθέστατος. Τὰ λογοτεχνικά του « Ἄπαντα » ἐξεδόθησαν εἰς 20 τόμους.

ΡΟ-Ι-ΔΗΣ Ἐμμανουήλ. Λογογράφος (1835 - 1904). Ἐγραψε ἱστορικὰ μυθιστορήματα, διηγήματα, μελέτας. Ὑπῆρξεν ἐξέχουσα φυσιογνωμία τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων.

ΣΚΙΠΗΣ Σωτήριος. Ἐγεννήθη τὸ 1881. Λογοτέχνης, δημοσιογράφος καὶ ἀκαδημαϊκός. Ἐξέδωκε πολλὰς ποιητικὰς συλλογὰς. Ἀπέθανε τὸ 1951.

ΣΟΛΩΜΟΣ Διονύσιος. Ἐγεννήθη εἰς Ζάκυνθον τὸ 1798 καὶ ἀπέθανεν εἰς Κέρκυραν τὸ 1857. Ἀναγνωρίζεται ὡς ὁ μεγαλύτερος τῶν ποιητῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ἐγραψεν ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ τὸν « Ὑμνον εἰς τὴν ἑλευθερίαν », ὅστις ὠρίσθη ὡς ὁ ἔθνικος μας ὕμνος μελοποιηθεὶς ὑπὸ τοῦ Κερκυραίου μουσικοῦ Μαντζάρου. Τὰ ἔργα του ἐξέδωκεν ὁ φίλος του καὶ λόγιος Ἰάκωβος Πολυλάς μὲ βιογραφικὰς καὶ κριτικὰς σημειώσεις. Ἐκ τῶν ποιημάτων του μνημονευτέα τὰ ὑπὸ τοὺς τίτλους : « Ὑμνος εἰς τὴν ἑλευθερίαν », « Ἐλεύθεροι πολιορκημένοι », « Ὡδὴ εἰς τὸν θάνατον τοῦ λόρδου Βύρωνος », « Ὁ Λάμπρος ».

ΣΟΥΡΗΣ Γεώργιος. Ἐγεννήθη τὸ 1853 εἰς Σῦρον. Ἠκολούθησε φιλολογικὰ μαθήματα ἐν Ἀθήναις καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν ποίησιν, μάλιστα τὴν σατιρικὴν. Ἐπὶ 35 ἔτη ἐδημοσίευσεν τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἐμμέτρως συντασσόμενον ἑβδομαδιαῖον « Ρωμιόν », εἰς τὸν ὅποιον ἐκαυτηρίαζεν ὅλα τὰ κοινωνικὰ καὶ πολιτικὰ τρωτὰ τῆς ἐποχῆς του. Ἀπέθανε τὸ 1919.

ΣΟΥΤΣΟΣ Παναγιώτης. Ἐγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1806. Διετέλεσε διοικητικὸς ὑπάλληλος καὶ σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας. Ἐξέδωκε συλλογὰς ποιημάτων καὶ δράματα. Ἀπέθανε τὸ 1868.

ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ Στέλιος. Ἐγεννήθη εἰς Σμύρνην τὸ 1888 καὶ ἀπέθανε τὸ 1962. Τὸ 1933 διορίσθη καθηγητὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Ὀδοντιατρικῆς Σχολῆς. Ἐδημοσίευσεν πολλὰς ἐπιστημονικὰς καὶ φιλολογικὰς μελέτας καὶ πολλὰς ποιητικὰς συλλογὰς.

ΣΤΡΑΤΗΓΗΣ Γεώργιος. Έγεννήθη τὸ 1860 καὶ ἀπέθανε τὸ 1938. Διετέλεσε δημόσιος ὑπάλληλος. Ἔγραψε ποιήματα, διηγήματα καὶ θεατρικὰ ἔργα.

ΤΑΝΑΓΡΑΣ Ἀγγεῖλος. Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Ἀγγέλου Ἀποστολίδου. Έγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1877. Ἠσχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν. Συνέγραψε λογοτεχνικὰ ἔργα: «Σπογγαλιεῖς τοῦ Αἰγαίου» κ. ἄ.

ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ Σπυρίδων. Λόγιος, ἐκ τῶν μᾶλλον μορφωμένων ἀνδρῶν τῆς πρώτης μετὰ τὸ 1830 πεντηκονταετίας. Διετέλεσε πολιτικός, συγγραφεὺς, ἐπιστήμων, ἱστορικός. Ἦτο πατὴρ τοῦ ἐξόχου πολιτικοῦ Χαριλάου Τρικούπη. Κυριώτερον ἔργον του: «Ἡ ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως».

ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΣ Γεώργιος. Έγεννήθη τὸ 1871 καὶ ἀπέθανε τὸ 1923. Ὑπῆρξε δημοσιογράφος καὶ λογοτέχνης. Ἔγραψε θεατρικὰ ἔργα, ἱστορικὰς μελέτας κ. ἄ.

ΤΣΟΥΝΤΑΣ Χρῖστος (1857). Ἀκαδημαϊκὸς Ἑλλήν ἀρχαιολόγος ἐκ Στενιμάχου, καθηγητὴς τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου. Ἐνήργησε πολλὰς ἀνασκαφάς, ἐδημοσίευσε δὲ ἀρκετὰς διατριβὰς ἀρχαιολογικοῦ περιεχομένου.

ΤΥΡΤΑΙΟΣ. Πατριωτικὸς ποιητὴς τῆς ἀρχαίας Σπάρτης. Ἐζῆσε περὶ τὸ 650 - 600 π. Χ., κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ δευτέρου Μεσσηνιακοῦ πολέμου. Ἔγραψε πολεμικὰ ἄσματα, τὰ λεγόμενα «Ἐμβατήρια».

ΦΩΤΙΑΔΗΣ Ἀλέξανδρος. Έγεννήθη τὸ 1870 εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἤσכולήθη μὲ τὴν ποίησιν. Ἀπέθανε τὸ 1942.

ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ Νικόλαος. Έγεννήθη τὸ 1872 καὶ ἀπέθανε τὸ 1942. Διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν. Παραλλήλως ἔγραψε λογοτεχνικὰ ἔργα, ἰδίως ποιήματα.

ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ Χρῖστος. Έγεννήθη τὸ 1861. Ἦτο σουλιωτικῆς καταγωγῆς καὶ ἀπέθανε τὸ 1937. Ἠσχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ λογοτεχνίαν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΚΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΑΣ

Α'. Ἐκ τῆς Συλλογῆς Χ. Δημητρακοπούλου

1. Πρὸς τοὺς νέους τοῦ Ἔθνους, Ἄδ. Κοραῖ	7
2. Μεγάλοι ἄνδρες, μεγάλοι λόγοι, μεγάλα ἔργα, Π. Δ. Οἰκονόμου	8
3. Τρεῖς γενεαὶ (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	10
4. Αὐτὸ ἦτο τὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων τοῦ 1940 - 41, Στάνλεϋ Κάσσον	19
5. Οἱ νέοι τριακόσιοι, Ἀχ. Κύρου	20
6. Θεσσαλονίκη (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	23
7. Τὸ σπίτι μου (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	23
8. Συζύγου ἐγκαρτέρησις, Ἐμμ. Λυκούδη	45
9. Ἐσπερινὸς (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	52
10. Στὴν Παναγία (ποίημα), Ἀχ. Παράσχου	73
11. Χριστούγεννα (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	83
12. Ἐξοχικὴ Λαμπρή, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	85
13. Εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ, Ἐμμ. Ροῖδου	90
14. Ἡ βαρκούλα (ποίημα), Γ. Περιγαλίτη	97
15. Στὸ ψαρολίμανο (ποίημα), Γ. Δροσίνη	104
16. Ὁ Φοῖνιξ, Ἐμμ. Λυκούδη	105
17. Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	135
18. Ἡ Ἀθηνᾶ προστάτις, Κ. Παλαμᾶ	135
19. Ἡ ζωὴ καὶ τὰ μαθήματα εἰς τὴν σχολὴν ἡρώων τοῦ Κενταύρου Χείρωνος, μετὰφρασὶς Μ. Κωνσταντινίδου	137
20. Ἀγῶνες πανελλήνιοι καὶ διεθνεῖς Ὀλυμπιάδες, Ἀντ. Κεραμοπούλου	154
21. Ὕμνος Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	157
22. Ὁ στέφανος τῆς νίκης (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	157
23. Ὁ Λουδοβῆκος Παστέρ, Δ. Κακλαμάνου	187
24. Ἡ χαρὰ (ποίημα), Ἀλ. Ραγκαβῆ	191
25. Τὸ μάγο σας φῶς (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	205
26. Ὁ καπετὰν καλόγερος, Χρ. Χρηστοβασίλη	205
27. Τὸ μοιρολόγι τῆς Πάργας (δημοτικὸν)	207
28. Τῶν Κολοκοτρωναίων (δημοτικὸν)	211
29. Τοῦ Νικοτσάρα (δημοτικὸν)	214
30. Τὸ τραγούδι τοῦ ἡλίου (ποίημα), Κ. Μάνου	221
31. Ἡ κοιλὰς τῶν Τεμπῶν, Ἐμμ. Λυκούδη	222
32. Ἡλόφωτα μεσάνυχτα, Ἀν. Πεζοπόρου	224
33. Ἡ Ἀγία Λαύρα, Σπ. Παγανέλη	226
34. Ὁ ταλαίπωρος ἀπόμαχος, Ἐμμ. Λυκούδη	250
35. Τὸ ἐλάφι, Στ. Γρανίτσα	251

Β'. Ἐκ τῆς Συλλογῆς Θ. Παρασκευοπούλου

1. Αἱ διχόνοιαὶ δὲν φέρουν ἐλευθερίαν, Ἀδ. Κυραῆ	12
2. Ἡ διχόνοια (ποίημα), Διον. Σολωμοῦ	14
3. Ὕμνος πρὸς τὴν σημαίαν (ποίημα), Στ. Δάφνη	19
4. Στὴ Δωδεκάνησο (ποίημα), Σωτ. Σκίπη	25
5. Τὰ πῆραμε τὰ Γιάννινα (ποίημα), Γ. Σουρῆ	34
6. Ὁ παπᾶς, Ν. Πετιμεζᾶ	35
7. Ἡ σταχτομαζώχτρα, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	45
8. Τῆς Κοκκίνας τὸ σπῖτι, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	53
9. Ἀποχωρισμός (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	61
10. Τὸ παιδί (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	61
11. Ἀρατὲ πύλας, Ἀλ. Μωραϊτίδου	73
12. Τὸ εἰκόνημα τῆς Παναγίας, Ἰω. Δαμβέργη	79
13. Νύχτα Χριστουγεννιάτικη (ποίημα), Γ. Δροσίνη	84
14. Εἰς τὸν Γολγοθᾶν (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	86
15. Παιδικὴ Πασχαλιά, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	87
16. Οἱ σπογγαλιεῖς τοῦ Αἰγαίου, Ἀγγ. Τανάγρα	101
17. Ἡ φαρύβαρκα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	103
18. Ἡ ἐπιστροφή τοῦ ναύτη (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	110
19. Τὸ ἀλώνισμα, Ἀλ. Μωραϊτίδου	111
20. Ὡμι (ποίημα), Γ. Δροσίνη	113
21. Ὁ Πρίαμος καὶ ὁ Ἀχιλλεύς, μετάφρασις Μ. Στασινοπούλου	143
22. Τὸ προσκύνημα τοῦ Βουλγαροκτόνου, Χρ. Τσουντα	179
23. Εὐάγγελος Ζάππας, Ἀριστ. Κουρτίδου	195
24. Ὁ Κολοκοτρώνης μέλος τῆς Φιλικῆς, Σπ. Μελά	208
25. Μιαούλης καὶ Νέλσων, Σπ. Μελά	211
26. Τὸ Ἅγιον Ὅρος, Γ. Μόδη	228
27. Ὁ κόσσυφας, Στ. Γρανίτσα	241
28. Τὸ ἀγριομελίσι, Στ. Γρανίτσα	247
29. Παροιμίαι, Ν. Πολίτου	263
30. Ὁ πεζοδρόμος τοῦ Μαραθῶνα, Ν. Πολίτου	266
31. Ὁ θάνατος τοῦ ἀμπελουργοῦ (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	267

Γ'. Ἐκ τῆς Συλλογῆς Κ. Ρωμαίου

1. Τυρταίου : Πολεμιστήριον σάλπισμα (ποίημα), μετάφρ. Σπ. Τρικούπη	7
2. Ἡ νίκη (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	23
3. Πρὸς τὸ μέτωπον, Γ. Τσκοπούλου	28
4. Γράμμα στὸ μέτωπο (ποίημα), Γ. Ἀθᾶνα	30
5. Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Θεσσαλονίκης, Χ. Ἀννίνου	31
6. Ἡ σημαία ἐνὸς συντάγματος, Χρ. Ζαλοκώστα	40
7. Μητρικὴ ἀνταπάντησις, Γ. Βιζυηνοῦ	50

8. Νανούρισμα (δημοτικόν)	62
9. Κοιμᾶται (ποίημα), Ν. Χατζιδάκη	63
10. Νὰ ἤμουν παππούς (ποίημα), Γ. Σουρῆ	66
11. Γιὰ τὴν προίκα τῆς ἀδερφῆς, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	69
12. Μεταμορφώσεις (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	93
13. Ἡ ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	97
14. Κουπὶ καὶ τιμόνι (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	99
15. Τὸ χωριὸ μας (ποίημα), Γ. Δροσίνη	99
16. Τὸ χωριὸ (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	114
17. Οἱ δύο μικροί, Μ. Μητσάκη	118
18. Ἡ ὥραιότερα ἀπὸ ὅλας τὰς φορεσιὰς, Ἀρ. Κουρτίδου	123
19. Ἡ σταφίδα τοῦ γείτονα, Ν. Ἐλατου	158
20. Ἡ ἔρις Ἀθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος, Ἀλ. Ραγκαβῆ	162
21. Φαέθων, υἱὸς Ἀπόλλωνος, Ἀλ. Ραγκαβῆ	171
22. Ἀριστείδης ὁ δίκαιος, Λ. Μελᾶ	231
23. Εἰς τὴν Κάλυμνον, Ἐμμ. Λυκούδη	237
24. Ὁ κρασοπούλος, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	239
25. Πτερωτοὶ μετανάστει, Ἐμμ. Λυκούδη	243
26. Οἱ πονηριεὶς τῆς σουπιᾶς, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	255
27. Αὐτοθυσία μάνας, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	

Δ'. Ἐκ τῆς Συλλογῆς Σ. Σπεράντσα — Σ. Δουφεῆξ

1. Ἡ γαλανόλευκη στὰ Δωδεκάνησα, Ἀχ. Κύρου	23
2. Ὁ πνιγμὸς τοῦ Κορδῆ, Σπ. Μελᾶ	29
3. Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ πατρίδα μας (ποίημα), Κ. Μάνου	27
4. Ἀποχαιρετισμός, Δ. Κοκκίνου	38
5. Τραγούδι μου, φτερούγισε (ποίημα), Σπ. Σπεράντσα	39
6. Τὸ ἀτίμητό μου φυλαχτὸ (ποίημα), Σπ. Σπεράντσα	42
7. Ἀθῶοι φόβοι (ποίημα), Γερ. Μαρκοῦ	64
8. Ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη (δημοτικόν)	56
9. Ἡ καμπάνα (ποίημα), Ἀλ. Φωτιάδου	79
10. Ὁ Αἰνείας καὶ ὁ πατὴρ του, Λ. Μελᾶ	85
11. Θεὸς καὶ θάνατος (ποίημα), Ἰω. Καρασούτσα	93
12. Στὴ φουρτούνα (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	105
13. Μὲ τὸ παραγάδι, Ἐμμ. Λυκούδη	106
14. Ἡ θημωνιὰ (ποίημα), Γ. Στρατήγη	113
15. Ἀετὸς στὸ κοτέτσι (ποίημα), Ἀλ. Φωτιάδου	127
16. Ὁ ἀναποδιχασμένος, Ἀλ. Μωραϊτίδου	127
17. Ἀγὼν ἀρματοδρομίας εἰς τὴν Τρωάδα, Π. Ι. Θεοδοροπούλου	145
18. Ἐκτὼρ καὶ Ἀνδρομάχη (ποίημα), μετὰφράσις Ἀλ. Πάλλης	150
19. Ἡ ἀρχαία Ὀλυμπία, Δ. Βικέλα	152
20. Λυκούργος, Λ. Μελᾶ	167

21. Ὁ Βόσπορος καὶ τὸ Βυζάντιον, Ἰ. Ἀδ. Ἀδαμαντίου	173
22. Ὁ Βυζαντινὸς στρατιώτης, Ἰ. Ἀδ. Ἀδαμαντίου	175
23. Ὁ Διγενὴς Ἀκρίτας (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	178
24. Τῆς Ἀρτας τὸ γιοφύρι (δημοτικόν)	181
25. Νικόλαος Γύζης, Στ. Σπεράντσα	199
26. Εὐαγγελίζου γῆ (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	214
27. Πῶς ἐσώθη τὸ Μεσολόγγιον, Ἰ. Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	215
28. Ὑδραῖοι, Σπετσιῶται, Ψαριανοί, Κ. Παπαρηγοπούλου	217
29. Ἡ καταστροφή τῶν Ψαρέων, Δ. Σολωμοῦ	218
30. Ὁ Ἄθως (ποίημα), Π. Σούτσου	230

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΥΠΟΘΗΚΑΙ

1. Τυρταίου : Πολεμιστήριον σάλπισμα (ποίημα), μετάφρ. Σπ. Τρικούπη	7
2. Πρὸς τοὺς νέους τοῦ "Ἐθνους, "Αδ. Κοραΐ	7
3. Μεγάλοι ἄνδρες, μεγάλοι λόγοι, μεγάλα ἔργα, Π. Δ. Οἰκονόμου	8
4. Τρεῖς γενεαὶ (ποίημα), "Ιω. Πολέμη	10
5. Αἱ διχόνοιαὶ δὲν φέρουν ἐλευθερίαν, "Αδ. Κοραΐ	12
6. "Ἡ διχόνοια (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	14

2. ΠΡΟΣΦΑΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

1. "Ἕννος πρὸς τὴν σημαίαν (ποίημα), Στ. Δάφνη	19
2. Αὐτὸ ἦτο τὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων τοῦ 1940 - 41, Στάνλεϋ Κάσσον	19
3. Οἱ νέοι τριακόσιοι, "Αχ. Κύρου	20
4. "Ἡ νίκη (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	23
5. "Ἡ γαλανόλευκη στὰ Δωδεκανήσα, "Αχ. Κύρου	23
6. Στὴ Δωδεκάνησο (ποίημα), Σωτ. Σκίπη	25
7. "Ο πνιγμὸς τοῦ Κορδῆ, Σπ. Μελά	26
8. Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ πατρίδα μας (ποίημα), Κ. Μάνου	27
9. Πρὸς τὸ μέτωπον, Γ. Τσοκοπούλου	28
10. Γράμμα στὸ μέτωπο (ποίημα), Γ. "Αθάνᾳ	30
11. "Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Θεσσαλονίκης, Χ. "Αννίνου	31
12. Θεσσαλονίκη (ποίημα), "Ιω. Πολέμη	33
13. Τὰ πῆραμε τὰ Γιάννινα (ποίημα), Γ. Σουρῆ	34
14. "Ο παπᾶς, Ν. Πετιμεζᾶ	35
15. "Αποχαριστισμός, Δ. Κοκκίνου	38
16. Τραγοῦδι μου, φτερούγισε (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	39
17. "Ἡ σημαία ἐνὸς συντάγματος, Χρ. Ζαλοκώστα	40
18. Τὸ ἀτίμητό μου φυλαχτὸ (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	42

3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΒΙΟΣ

1. Τὸ σπίτι μου (ποίημα), Γ. "Αθάνᾳ	45
2. "Ἡ σταχομαζώχτρα, "Αλ. Παπαδιαμάντη	45
3. Μητρικὴ αὐταπάρνησις, Γ. Βιζυηνοῦ	50
4. Συζύγου ἐγκαρτέρησις, "Εμμ. Λυκούδη	52
5. Τῆς Κοκκώνας τὸ σπίτι, "Αλ. Παπαδιαμάντη	53
6. "Αποχωρισμός (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	61
7. Τὸ παιδί (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	61
8. Νανούρισμα (δημοτικὸν)	26

9. Κοιμάται (ποίημα), Ν. Χατζιδάκη	62
10. Νά ἤμουνα παππούς (ποίημα), Γ. Σουρῆ	63
11. Ἀθῶοι φόβοι (ποίημα), Γερ. Μακροῦ	64
12. Ἡ ἀδελφική ἀγάπη (δημοτικόν)	65
13. Γιὰ τὴν προίκα τῆς ἀδερφῆς, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	66
14. Μεταμορφώσεις (ποίημα), Γ. Βιζυνοῦ	69

4. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

1. Ἐσπερινὸς (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	73
2. Ἀρατε πύλας, Ἀλ. Μωραϊτίδου	73
3. Ἡ καμπάνα (ποίημα), Ἀλ. Φωτιάδου	79
4. Τὸ εἰκόνισμα τῆς Παναγίας, Ἰω. Δαμβέργη	79
5. Στὴν Παναγία (ποίημα), Ἀλ. Παράσχου	83
6. Νύχτα Χριστουγεννιάτικη (ποίημα), Γ. Δροσίνη	84
7. Χριστούγεννα (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	85
8. Ὁ Αἰνείας καὶ ὁ πατήρ του, Α. Μελά	85
9. Εἰς τὸν Γολγοθᾶν (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	86
10. Παιδικὴ Πασχαλιά, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	87
11. Ἑξοχικὴ Λαμπρή, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	90
12. Ἡ ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	93
13. Θεὸς καὶ θάνατος (ποίημα), Ἰω. Καρασούτσα	39

5. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

(οἰκονομικὸς - γεωργικὸς - ναυτικὸς)

1. Κουπὶ καὶ τιμόνι (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	97
2. Εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ, Ἐμμ. Ροῖδου	97
3. Τὸ χωριὸ μας (ποίημα), Γ. Δροσίνη	99
4. Τὸ χωριὸ (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	99
5. Οἱ σπογγαλιεῖς τοῦ Αἰγαίου, Ἀγγ. Τανάγρα	101
6. Ἡ ψαρόβαρα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	103
7. Ἡ βαρκούλα (ποίημα), Γ. Περιγαλιτῆ	104
8. Στὸ ψαρολίμανο (ποίημα), Γ. Δροσίνη	105
9. Στὴ φουρτούνα (ποίημα), Γ. Βιζυνοῦ	105
10. Μὲ τὸ παραγάδι, Ἐμμ. Λυκούδη	106
11. Ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ ναύτη (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	110
12. Τὸ ἀλώνισμα, Ἀλ. Μωραϊτίδου	111
13. Ψωμί (ποίημα), Γ. Δροσίνη	113
14. Ἡ θημωνιά (ποίημα), Σ. Στρατήγη	113
15. Οἱ δύο μικροί, Μ. Μητσάκη	114
16. Ἡ ὥραιότερα ἀπὸ ὅλας τὰς φορεσιὰς, Ἀρ. Κουρτίδου	118
17. Ἡ σταφίδα τοῦ γείτονα, Ν. Ἐλατου	123
18. Ὁ Φοῖνιξ, Ἐμμ. Λυκούδη	125

19. 'Αετὸς στὸ κοιτέτσι (ποίημα), 'Αλ. Φωτιάδης	127
20. 'Ο 'Αναποδιασμένος, 'Αλ. Μωραϊτίδου	127

6. ΠΑΛΛΙΟΤΕΡΟΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

1. 'Ακρόπολις τῶν 'Αθηνῶν (ποίημα), 'Ιω. Πολέμη	135
2. 'Η 'Αθηνᾶ προστάτις, Κ. Παλαμᾶ	135
3. 'Η ζωὴ καὶ τὰ μαθήματα εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Κενταύρου Χείρωνος, μετάφρασις Μ. Κωνσταντινίδου	137
4. 'Ο Πρίαμος καὶ ὁ 'Αχιλλεύς (ποίημα), μετάφρασις Μ. Στασινοπούλου	143
5. 'Αγὼν ἄρματοδρομίας εἰς τὴν Τρωάδα, Π. Ι. Θεοδοροπούλου	145
6. 'Εκτωρ καὶ 'Ανδρομάχη, μετάφρασις 'Αλ. Πάλλη	150
7. 'Η ἀρχαία 'Ολυμπία, Δ. Βικέλα	152
8. 'Αγῶνες πανελλήνιοι καὶ διεθνεῖς Ὀλυμπιάδες, 'Αντ. Κεραμοπούλου	154
9. 'Υμνος Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	157
10. 'Ο στέφανος τῆς νίκης (ποίημα), 'Ιω. Πολέμη	157
11. 'Η ἔρις 'Αθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος, 'Αλ. Ραγκαβῆ	158
12. Φαέθων, υἱὸς 'Απόλλωνος, 'Αλ. Ραγκαβῆ	162
13. Λυκοῦργος, Δ. Μελᾶ	167
14. 'Αριστείδης ὁ δίκαιος, Δ. Μελᾶ	171
15. 'Ο Βόσπορος καὶ τὸ Βυζάντιον, 'Αδ. 'Αδαμαντίου	173
16. 'Ο Βυζαντινὸς στρατιώτης, 'Αδ. 'Αδαμαντίου	175
17. 'Ο Διγενὴς 'Ακρίτας (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	178
18. Τὸ προσκύνημα τοῦ Βουλγαροκτόνου, Χρ. Τσουντα	179
19. Τῆς 'Αρτας τὸ γιοφύρι, (δημοτικόν)	181

7. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

1. 'Ο Λουδοβίκος Παστέρ, Δ. Κακλαμάνου	187
2. 'Η χαρὰ (ποίημα), 'Αλ. Ραγκαβῆ	191

8. ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

1. Εὐάγγελος Ζάππας, 'Αρ. Κουρτίδου	195
2. Νικόλαος 'Εύζης, Στ. Σπεράντσα	199

9. ΝΕΩΤΕΡΑ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ

1. Τὸ μάγο σας τὸ φῶς (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	205
2. 'Ο καπετὰν καλόγερος, Χρ. Χρηστοβασίλης	205
3. Τὸ μοιρολόγι τῆς Πάργας (δημοτικόν)	207
4. 'Ο Κολοκοτρώνης μέλος τῆς Φιλικῆς, Σπ. Μελᾶ	208
5. Τῶν Κολοκοτρωναίων (δημοτικόν)	211
6. Μιαούλης καὶ Νέλσων, Σπ. Μελᾶ	211
7. Εὐαγγελίζου γῶ (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	214

8. Τοῦ Νικοτσάρα (δημοτικόν)	214
9. Πῶς ἐσώθη τὸ Μεσολόγγιον, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	215
10. Ὑδραῖοι, Σπετσίωται, Ψαριανοί, Κ. Παπαρηγοπούλου	217
11. Ἡ καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	218

10. ΤΟΠΙΑ — ΦΥΣΙΣ

(περιγραφαί)

1. Τὸ τραγοῦδι τοῦ ἥλιου (ποίημα), Κ. Μάνου	221
2. Ἡ κοιλὰς τῶν Τεμπῶν, Ἐμμ. Λυκούδη	222
3. Ἡλιόφωτα μεσάνυχτα, Ἀν. Πεζοπόρου	224
4. Ἡ Ἀγία Λαύρα, Σπ. Παγανέλη	226
5. Τὸ Ἅγιον Ὄρος, Γ. Μόδη	228
6. Ὁ Ἄθως (ποίημα), Π. Σούτσου	230
7. Εἰς τὴν Κάλυμνον, Ἐμμ. Λυκούδη	231

11. ΖΩΑ — ΠΤΗΝΑ

(διηγῆσεις — περιγραφαί)

1. Ὁ κρασσοπούλος, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	237
2. Πτερωτοὶ μετανάσται, Ἐμμ. Λυκούδη	239
3. Ὁ Κόσσυφας, Στ. Γρανίτσα	241
4. Οἱ πονηριὲς τῆς σουπιᾶς, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	243
5. Τὸ ἀγριομελίσσι, Στ. Γρανίτσα	247
6. Ὁ ταλαίπωρος ἀπόμαχος, Ἐμμ. Λυκούδη	250
7. Τὸ ἐλάφι, Στ. Γρανίτσα	251
8. Αὐτοθυσία μάννας, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	255

12. ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ — ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ — ΜΥΘΟΙ

1. Παροιμίαι, Ν. Πολίτου	263
2. Ὁ πεζοδρόμος τοῦ Μαρχθῶνα, Ν. Πολίτου	266
3. Ὁ θάνατος τοῦ ἀμπελοουργοῦ (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	267
Λεξιλόγιον	269
Βιογραφικαὶ σημειώσεις	277
Περιεχόμενα κατὰ συλλογὰς	283
Πίναξ περιεχομένων	287

ΕΚΔΟΣΙΣ Γ', 1969 (VI) - ΑΝΤ. 100.000 - ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ: 1804/19-5-69 — 1868/28-5-69
ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ : Μ. ΠΕΧΛΙΒΑΝΙΔΗΣ & ΣΙΑ - Α. Ε.

0020556112

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

